

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SLOVAK BUSINESS
AGENCY

**SPRÁVA O STAVE
MALÉHO A STREDNÉHO
PODNIKANIA V SR**

2020

BRATISLAVA 2021

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2021

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov a tabuliek.....	4
Zoznam obrázkov a máp	5
Zoznam skratiek.....	6
Úvod.....	9
Manažérske zhrnutie.....	10
1. Monitorovanie legislatívneho prostredia v roku 2020 (s vplyvom na MSP).....	14
1.1. Prístup EÚ a vlády SR k podpore MSP	14
1.2. Prehľad najpodstatnejších legislatívnych zmien v roku 2020.....	23
1.3. Návrhy na zníženie regulačnej záťaže v prospech MSP.....	42
2. Vývoj ekonomického prostredia v roku 2020 v kontexte vplyvu COVID-19	49
2.1. Prepuknutie COVID-19 a vplyv na hospodárstvo SR	49
2.2. Vývoj makroekonomického prostredia v roku 2020	53
2.3. Vývoj kvantitatívnych ukazovateľov z prostredia MSP v roku 2020.....	59
3. Podpora malého a stredného podnikania.....	68
3.1. Prehľad čerpanej priamej a nepriamej podpory pre MSP v roku 2020.....	68
3.2. Opis poskytnutej pomoci pre MSP z pohľadu priamej a nepriamej formy podpory MSP.....	71
3.2.1. Priama forma podpory pre MSP	71
3.2.2. Nepriama forma podpory pre MSP.....	87
4. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných analýz a prieskumov	122
4.1. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných analýz.....	122
4.2. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných prieskumov	130
Záver.....	139
Príloha: Infografika	144

Zoznam grafov

Graf 1 Medziročný rast HDP v stálych cenách v krajinách V4 a v EÚ-28	50
Graf 2 Medziročný rast HDP v stálych cenách v krajinách V4 a v EÚ-27	54
Graf 3 Vývoj priemerného počtu zamestnaných osôb a miery nezamestnanosti v SR	56
Graf 4 Vývoj priemernej úrokovej miery podnikových úverov a inflácie v SR.....	58
Graf 5 Vývoj početnosti MSP v období 2016-2020.....	60
Graf 6 Odvetvová štruktúra MSP v r. 2020.....	60
Graf 7 Vznik, zánik a čistý prírastok podnikateľských subjektov v r. 2020.....	61
Graf 8 Rodová štruktúra FO – podnikateľov v r. 2020	62
Graf 9 Veková štruktúra FO – podnikateľov v r. 2020	62
Graf 10 Počet zamestnaných osôb v MSP a podiel MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike	64
Graf 11 Zamestnanosť v podnikovej ekonomike podľa veľkostných kategórií podnikov v r. 2020	64
Graf 12 Vývoj pridanej hodnoty MSP-PO nefinančných korporácií (v mil. Eur).....	66
Graf 13 Objem pridanej hodnoty (v mil. Eur) a medziročná zmena pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií MSP v r. 2020.....	66
Graf 14 Vývoj vývozu MSP (v mil. Eur)	67
Graf 15 Teritoriálna štruktúra vývozu MSP v r. 2020.....	67
Graf 16 Vybrané postoje obyvateľov Slovenska k podnikaniu podľa prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)	131
Graf 17 Najväčšie problémy MSP.....	132
Graf 18 Relevantné zdroje financovania pre MSP na Slovensku a v EÚ.....	133
Graf 19 Účel použitia získaných zdrojov MSP na Slovensku a EÚ-27	134
Graf 20 Prekážky pre fungovanie a ďalší rast podnikania na Slovensku, 2010-2020.....	135
Graf 21 Dá sa podľa Vás vo Vašom odvetví podnikat' tak, aby ste nikdy neporušili žiadny zákon?.....	135
Graf 22 Vnímané prekážky v dostupnosti verejnej podpory pre MSP	136
Graf 23 Navrhované zmeny v zavádzaných podporných opatreniach v prvej vlne koronakrízy	137
Graf 24 Navrhované opatrenia MSP pre podporu podnikania počas druhej vlny pandémie	138

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Počet aktívnych podnikateľských subjektov podľa veľkostných kategórií podnikov v r. 2020	59
Tabuľka 2 Objem podpory MSP podľa foriem financovania v r. 2020	70
Tabuľka 3 MH SR: realizovaná podpora MSP v r. 2020	72
Tabuľka 4 SIEA: realizovaná podpora MSP v r. 2020.....	73
Tabuľka 5 ÚPSVaR: poskytnutá štátna a minimálna pomoc v r. 2020 podľa veľkosti podniku.....	74
Tabuľka 6 ÚPSVaR: investičná pomoc poskytnutá investorom v r. 2020.....	74
Tabuľka 7 MŠVVaŠ SR: realizovaná podpora MSP v r. 2020	75
Tabuľka 8 APVV: realizovaná podpora MSP v r. 2020.....	75
Tabuľka 9 PPA: realizovaná podpora MSP v r. 2020	76
Tabuľka 10 Ministerstvo kultúry: realizovaná podpora MSP v r. 2020	76
Tabuľka 11 Audiovizuálny Fond: realizovaná podpora MSP v r. 2020.....	77
Tabuľka 12 MŽP SR: oblasti podpory pre MSP v rámci OP KŽP.....	78
Tabuľka 13 SZRB: priame úvery poskytnuté pre MSP v období 2016 - 2020	79
Tabuľka 14 SIH: úverový nástroj PRSL poskytnutý pre MSP v r. 2020	80
Tabuľka 15 EXIMBANKA SR: priame úvery poskytnuté pre MSP – štruktúra pohľadávok k 31.12.2020	80
Tabuľka 16 SLSP: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2020	81
Tabuľka 17 SLSP: Podpora MSP zameraná na zmiernenie dopadov COVID-19.....	83
Tabuľka 18 VÚB: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2020	84
Tabuľka 19 ČSOB: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2020	85
Tabuľka 20 SBA: poskytnuté mikropôžičky pre MSP z Mikropôžičkového programu v r. 2020	85
Tabuľka 21 SIH: rizikový kapitál poskytnutý pre MSP v r. 2020.....	86

Tabuľka 22 SBA: rizikový kapitál poskytnutý pre MSP v r. 2020	87
Tabuľka 23 SZRB: záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2020	87
Tabuľka 24 SIH záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2020	88
Tabuľka 25 EXIMBANKA SR: záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2020	89
Tabuľka 26 UniCredit Bank: záručné programy poskytnuté pre MSP v r. 2020	89
Tabuľka 27 Finančné riaditeľstvo: poskytnuté daňové úľavy pre MSP v r. 2020	90
Tabuľka 28 Finančné riaditeľstvo: poskytnutá podpora pre MSP prostredníctvom colných úradov v r. 2020	90
Tabuľka 29 Výsledky SBA v r. 2020 v rámci podpory MSP a FO – nepodnikateľov prostredníctvom uvedených nefinančných služieb - programov	93
Tabuľka 30 Výsledky SBA v r. 2020 v oblasti podpory internacionalizácie MSP	93
Tabuľka 31 SBA: podpora MSP prostredníctvom programu a schémy na podporu startupov v r. 2020	100
Tabuľka 32 SOPK: podnikateľské misie realizované v r. 2020	114
Tabuľka 33 Vybrané aktivity realizované univerzitami v r. 2020	118
Tabuľka 34 Vybrané aktivity realizované UTI STU v r. 2020	119
Tabuľka 35 Vybrané aktivity realizované TUKE v r. 2020	121

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 EXIMBANKA SR: percentuálne zastúpenie jednotlivých bankových produktov na priamych úveroch MSP v r. 2020	81
Obrázok 2 SBA: poskytnuté mikropôžičky pre MSP v r. 2020 z pohľadu odvetví	85
Obrázok 3 Zameranie hlavných aktivít SBA realizovaných prostredníctvom NP Podpora internacionalizácie ...	93
Obrázok 4 Aktivity EEN	98
Obrázok 5 Oblasti podpory v rámci odborného poradenstva pre podporené rodinné podniky	100
Obrázok 6 Zameranie podpory úspešnej podnikateľskej praxe	101
Obrázok 7 Podpora internetovej ekonomiky: poskytovanie služieb zameraných na využívanie nástrojov e-commerce a rozvoj elektronických služieb	103
Obrázok 8 Monitorovanie podnikateľského prostredia a aktivity realizované v r. 2020	103
Obrázok 9 Ciele ÚKS	108
Obrázok 10 Stručný prehľad činností SŽZ	112

Zoznam máp

Mapa 1 Miera podnikateľskej aktivity v okresoch SR v r. 2020	63
--	----

Zoznam skratiek

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce
APTP	Aktívna politika trhu práce
APVV	Agentúra na podporu výskumu a vývoja
ASPEK	Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku
BSK	Bratislavský samosprávny kraj
CLR	Centrum lepšej regulácie
COSME	Program Európskej únie pre konkurencieschopnosť MSP
COVID-19	ochorenie vyvolané koronavírusom SARS-CoV-2
CRIF	Slovak Credit Bureau s.r.o.
EaSI	Program Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnych inovácií
EBRD	Európska banka pre obnovu a rozvoj
ECB	Európska centrálna banka
EEN	Enterprise Europe Network
EF	Environmentálny Fond
EIB	Európska investičná banka
EIF	Európsky investičný fond
EK	Európska komisia
EP	Exekučný poriadok
ERDF	Európsky fond regionálneho rozvoja
ESF	Európsky sociálny fond
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
FLPG	First loss portfolio guarantee
FM UK	Fakulta manažmentu Univerzity Komenského
FO	fyzická(é) osoba(y)
GEM	Global Entrepreneurship Monitor
HDP	hrubý domáci produkt
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
j.s.a.	jednoduchá spoločnosť na akcie
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MK SR	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
MPK	Medzirezortné pripomienkové konanie
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MSP	malé a stredné podniky

MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
MZVaEZ	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia SR
NBS	Národná banka Slovenska
NCP	Národný kontaktný bod
NEET	not in employment, education or training
NFP	nenávratný finančný príspevok
NIP	Národný inšpektorát práce
NP	národný projekt
NPC	Národné podnikateľské centrum
NPR	Národný program reforiem
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
NS SR	Najvyšší súd Slovenskej republiky
NUTS	Nomenklatúra územných štatistických jednotiek
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OP	Operačný program Integrovaná infraštruktúra
OP II	Operačný program
OP RH	Operačný program Rybné hospodárstvo
OR SR	Obchodný register Slovenskej republiky
OZE	obnoviteľné zdroje energie
p. b.	percentuálny bod
PM	pracovné miesta
PO	právnická(é) osoba(y)
POCE	Podnikateľské centrum
POO	Plán obnovy a odolnosti
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PPK	Predbežné pripomienkové konanie
PRSL	Portfolio Risk Sharing Loan
PVV	Programové vyhlásenie vlády
PZS	pracovná zdravotná služba
R&D	Research & Development
RPIC	Regionálne poradenské a informačné centrum
SACR	Slovenská agentúra pre cestovný ruch
SAFE	Survey on the Access to Finance of Enterprises
SAMRS	Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SBA	Slovak Business Agency
SBAfE	Small Business Act for Europe
SDGs	Ciele udržateľného rozvoja (z angl. „Sustainable Development Goals“)

SIHAZ	SIH antikorona záruka
SLSP	Slovenská sporiteľňa
SO	Sprostredkovateľský orgán
SOPK	Slovenská obchodná a priemyselná komora
SR	Slovenská republika
STU	Slovenská technická univerzita
SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
SZRB	Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.
SŽZ	Slovenský živnostenský zväz
ŠC	špecifický cieľ
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TUKE	Technická univerzita v Košiciach
UoZ	uchádzači o zamestnanie
ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚPV SR	Úrad priemyselného vlastníctva SR
UTI STU	Univerzitný technologický inkubátor Slovenskej technickej univerzity
UVP	Univerzitný vedecký park
VaV	Výskum a vývoj
VÚC	Vyšší územný celok
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie
ZMPS	Združenie mladých podnikateľov Slovenska
ZPS	Združenie podnikateľov Slovenska
ZÚ SR	Zastupiteľský úrad Slovenskej republiky
ŽoNFP	Žiadosť o nenávratný finančný príspevok
Projekt Biz4Fun	Projekt „Let’s have fun with the business start-up“
Projekt BRESE	Projekt „Border Regions in Europe for Social Entrepreneurship“
Projekt COCO4CCI	Projekt „Culture and Creative Industries COoperation COLider“
Projekt INNO INDUSTRY	Projekt „Improving innovation delivery of policies within 4.0 industry in Europe“
Projekt ROB-SME	Projekt „Robotics and SMEs“
Projekt THINGS+	Projekt „Introducing Service Innovation into product-based manufacturing companies“

Úvod

Z dlhodobého hľadiska je postavenie malých a stredných podnikov (ďalej len „MSP“) v národnom hospodárstve významné najmä z pohľadu príspevkov k celkovej zamestnanosti, pridanej hodnoty a podpory rozvoja ekonomiky. Význam malých a stredných podnikov možno sledovať aj v štruktúre ekonomicky aktívnych podnikateľských subjektov.

V monitorovanom roku 2020 bola pandémia COVID-19 bezvýhradne ústredným faktorom ekonomického prostredia. Pokles ekonomickej aktivity nenastal len na Slovensku, ale bol príznačný aj pre ďalšie krajiny. V Európskej únii ako celku sa znížila výkonnosť ekonomiky hlavne vplyvom prepadu významných ekonomík EÚ. Dopady nového typu koronavírusu sa premietli aj do ekonomickej výkonnosti sektora malých a stredných podnikov. Nepriaznivá ekonomická situácia sa na Slovensku dotkla vývoja sledovaných ekonomických ukazovateľov MSP.

Predkladaná publikácia nadväzuje na sériu Správ o stave MSP, ktoré sú spracovávané už od roku 1993 a každoročne prinášajú aktuálne informácie o postavení a trendoch prebiehajúcich v prostredí malých a stredných podnikov na Slovensku. *Správa o stave MSP v SR v roku 2020* (ďalej len „Správa o stave MSP“) poskytuje prehľad o najpodstatnejších legislatívnych zmenách s vplyvom na MSP v sledovanom období, spolu s návrhmi na zníženie regulačnej záťaže v prospech cielenej veľkostnej kategórie podnikov - MSP (kapitola 1). Kapitola 2 poskytuje prehľad o vývoji makroekonomického prostredia v roku 2020, vrátane hodnotenia postavenia MSP v SR a časti venovanej COVID-19 v kontexte vplyvu na hospodárstvo. Súčasťou *Správy o stave MSP* je aj bilancovanie realizovanej podpory, ktorá bola poskytovaná pre MSP na Slovensku v roku 2020 (kapitola 3). Predkladaný dokument obsahuje aj zhrnutie záverov z realizovaných analýz a prieskumov Slovak Business Agency (kapitola 4), ktoré dotvárajú celkový obraz o postavení MSP. Zámerom predloženej Správy je s ohľadom na zistenia, ktoré sú predmetom spracovania, poskytnúť relevantné odporúčania vo väzbe na zlepšovanie podnikateľského prostredia, prioritne v sektore MSP a podpory dynamiky ich rastu. Súčasťou hodnotenia situácie podnikania MSP na Slovensku v roku 2020 je prezentovanie výsledkov prieskumu Global Entrepreneurship Monitor (GEM), ktorý predstavuje významnú globálnu štúdiu o dynamike podnikania.

Hodnotenie stavu a trendov rozvoja MSP je podkladom pre analýzu stavu podnikateľského prostredia v SR, ktorá sa každoročne predkladá vláde SR, ako súčasť Správy o stave podnikateľského prostredia v Slovenskej republike v zmysle uznesenia vlády SR č. 792 zo 17. júla 2002. Správa o stave MSP slúži ako podklad pre činnosť Vyslanca pre MSP (SME Envoy). Dokument je zároveň využívaný ako údajová báza pre sprostredkovanie informácií inštitúciám Európskej únie, OECD a ďalším subjektom, pričom slúži aj pri spracovaní rôznych analýz a štúdií podnikateľského prostredia na Slovensku.

Správa o stave malého a stredného podnikania v SR v roku 2020 je rovnako, ako jej predchádzajúce ročníky, prístupná verejnosti prostredníctvom webstránky SBA. Tvorcovia dokumentu ďakujú spolupracovníkom z organizácií štátnej správy, verejnej správy, podnikateľských zväzov a združení, ako aj z mimovládneho sektora za dodané podklady, bez ktorých by nebolo možné pripraviť dokument v požadovanom rozsahu a kvalite.

Manažérske zhrnutie

Predložená *Správa o stave malého a stredného podnikania v SR v roku 2020* prezentuje komplexný pohľad na stav a vývoj podnikateľského prostredia v sektore malého a stredného podnikania a podpory MSP v sledovanom období. Zámerom *Správy* je poukázať na vývojové tendencie a na najpodstatnejšie prijaté a účinné legislatívne zmeny v sledovanom monitorovacom roku, ktoré majú dopad na malé a stredné podniky. Zároveň je snahou poukázať na existujúce bariéry spolu s návrhmi opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia v prospech MSP.

Význam malých a stredných podnikov v slovenskej ekonomike vystihuje viacero ukazovateľov. Malé a stredné podniky tvoria 99,9 % z celkového počtu podnikateľských subjektov v slovenskom hospodárstve. Na zamestnanosti v podnikovej ekonomike sa podieľajú takmer dvomi tretinami a viac ako polovicou prispievajú k celkovej pridanej hodnote.

Rok 2020 bol výnimočný z pohľadu vývoja exogénnych činiteľov, ktoré mimoriadnym spôsobom zmenili vývoj slovenskej, ale aj globálnej ekonomiky. Pandémia COVID-19 bola bezvýhradne ústredným faktorom ekonomického prostredia v roku 2020. Pre rok 2020 bol príznačný nielen významný prepád výkonnosti hospodárstva. Šírenie nového typu koronavírusu v roku 2020 sa do značnej miery spájalo aj s relatívne vysokou mierou neistoty a rizikom, ktoré primárne vychádzalo z vývoja epidemiologickej situácie, s ktorou súvisí aj ekonomická aktivita podnikateľských subjektov.

Výkonnosť slovenského hospodárstva sa vplyvom pandémie po rokoch nepretržitého rastu prepadla. Zaznamenaný prepád bol najprudší v druhom štvrtroku 2020, v ktorom bol evidovaný pokles o takmer 11 %. V druhej polovici roka dokázala slovenská ekonomika zmierniť tempo svojho poklesu. Prepád HDP v druhom polroku bol podstatne nižší (v štvrtom kvartáli predstavoval - 2,1 %).

Pokles ekonomickej aktivity nenastal len na Slovensku, ale bol príznačný aj pre ďalšie krajiny. V Európskej únii ako celku sa znížila výkonnosť ekonomiky o 6,1 %, hlavne vplyvom prepádu významných ekonomík EÚ. Spomedzi krajín V4 bol evidovaný najnižší medziročný pokles výkonnosti ekonomiky v prípade Poľska. S výraznejším odstupom sa za Poľskom umiestnilo Slovensko a Maďarsko. Vplyvom zložitej pandemickej situácie zaznamenala Česká republika najhlbší prepád z krajín Vyšehradskej skupiny.

Z pohľadu produkčnej strany vývoja hrubého domáceho produktu, hospodársky prepád slovenskej ekonomiky súvisel s poklesom hrubej produkcie (o 9,0 %), medzispotreby (o 11,7 %) a pridanej hodnoty (o 4,7 %). Čisté dane z produktov sa v medziročnom porovnaní znížili o 4,8 %. Prepád slovenského hospodárstva súvisel aj s poklesom domáceho dopytu. Konečná spotreba domácností sa znížila o 1,1 %. Stagnáciu po predchádzajúcom raste zaznamenala konečná spotreba verejnej správy. Negatívny vývoj zaznamenala v roku 2020 aj investičná aktivita. Tvorba hrubého kapitálu v medziročnom porovnaní poklesla o 12 %. V porovnaní s rokom 2019 sa znížil tiež celkový vývoz tovarov a služieb o 7,5 %. Zo Slovenska sa vyviezli tovary a služby v celkovej hodnote 78 469,8 mil. Eur.

Pokles výkonnosti hospodárstva SR sa prejavil aj na trhu práce. V mesiaci apríl a máj 2020 dochádzalo už k medziročnému poklesu zamestnanosti v takmer celom spektre odvetví. Uvoľnenie protipandemických opatrení počas leta 2020 sa podpísalo pod dočasné zlepšenie situácie na trhu práce. Začiatkom štvrtého kvartálu 2020 sa situácia na trhu práce, vplyvom druhej vlny pandémie a sprísňovaním obmedzení, opätovne zhoršila. Udržať svojich zamestnancov mali problém predovšetkým podnikatelia pôsobiaci v oblasti ubytovania a reštauračných služieb. Sektor stavebníctva a priemyslu patrili medzi ďalšie odvetvia

s významným poklesom zamestnanosti. Jediným sektorom hospodárstva, v ktorom rástol dopyt po pracovnej sile, bol sektor informačných a komunikačných služieb.

V roku 2020 dosiahli MSP 74,2 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike. Podiel MSP na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR predstavoval 59,1 %. Napriek podporným opatreniam na udržanie zamestnanosti sa priemerný počet zamestnaných osôb v kategórii malých a stredných podnikov (vrátane FO – podnikateľov) medziročne znížil o 2,1 % (t.j. o 29,9 tis. osôb) na 1 400,9 tis. zamestnaných osôb. Zamestnanosť sa v medziročnom porovnaní znížila vo všetkých veľkostných kategóriách a právnych formách okrem mikropodnikov, v rámci ktorých bol zaznamenaný medziročný nárast počtu zamestnaných osôb o 1,4 %. Problém udržať si zamestnancov mali v značnej miere malé podniky (medziročný pokles počtu zamestnaných osôb o 4,5 %) a stredné podniky (o 3,3 %).

Negatívne dopady koronakrízy na hospodárstvo Slovenska sa premietli aj do ekonomickej výkonnosti sektora malých a stredných podnikov. Nepriaznivá ekonomická situácia sa dotkla všetkých sledovaných ekonomických ukazovateľov MSP. Tvorba pridanej hodnoty MSP – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní znížila o 3,8 %. Napriek tomu, že boli evidované negatívne výsledky vo všetkých veľkostných kategóriách, najvýraznejší prepád tvorby pridanej hodnoty zaznamenali malé podniky. Najvýznamnejším sektorom z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP zostal priemysel. Nižšiu úroveň ekonomickej výkonnosti slovenského sektora MSP potvrdila aj produktivita práce. V krajinách EÚ 27 dosiahla produktivita práce malých a stredných podnikov viac ako dvojnásobne vyššiu úroveň ako na Slovensku. Znížila sa aj hrubá produkcia MSP – právnických osôb (medziročne o 4,8 %). Tvorba hrubého fixného kapitálu MSP poklesla o 13,6 % a zisk pred zdanením MSP – právnických osôb sa medziročne znížil o 11,8 %.

V roku 2020 došlo aj k pozastaveniu rastového trendu početnosti aktívnych podnikateľských subjektov.¹ Podľa údajov Štatistického úradu SR dosiahnutý rast počtu aktívnych podnikateľských subjektov MSP predstavoval len 0,3 %, na ktorý mal vplyv negatívny príspevok malých a stredných podnikov. Mikropodniky si dokázali udržať svoje dominantné zastúpenie. Ich podiel predstavoval 97,2 %. Slovensko sa v rámci dosiahnutého podielu veľkostnej kategórie mikropodnikov zároveň vyznačuje najvyšším zastúpením mikropodnikov v rámci krajín EÚ.

Miera podnikateľskej aktivity MSP sa v roku 2020 takmer nezmenila, dosiahla úroveň 21,8 %. Slovensko sa zaraďuje medzi krajiny EÚ s najvyšším počtom malých a stredných podnikov vo vzťahu k celkovému počtu obyvateľov.

V roku 2020 sa po predchádzajúcom náraste znížil počet aktívnych FO – podnikateľov o 2,9 %. Za poklesom stojí najmä nižší počet živnostníkov ako najvýznamnejšej právnej formy FO – podnikateľov.

Pandémia sa podpísala v roku 2020 aj pod zníženie počtu nových podnikateľských subjektov. Podľa údajov došlo k zníženiu počtu vzniknutých malých a stredných o 2 % (resp. o 1 709 podnikateľských subjektov). Záujem o vstup do podnikania vzrástol medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi a u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach.

Situácia spojená s COVID-19 a s ňou prijímané opatrenia, ktoré súviseli so zamedzením šírenia koronavírusu v záujme ochrany života a zdravia obyvateľov v roku 2020 paradoxne nespôsobili nárast počtu zaniknutých subjektov. Naopak počet zánikov sa znížil o 15,1 %, na celkový počet 47 648 zaniknutých podnikateľských subjektov. Za nižším počtom

¹ Za ekonomicky aktívny subjekt považuje ŠÚ SR subjekt, ktorý mal v sledovanom referenčnom období zamestnancov, tržby alebo investície. K stanoveniu aktivity využil ŠÚ SR aj údaje z administratívnych zdrojov o platiteľoch zdravotného poistenia.

zaniknutých podnikateľských subjektov stoja aj prijaté podporné korona opatrenia, ktorých čerpanie bolo podmienené udrжанím podnikateľskej činnosti. Počet zaniknutých subjektov sa znížil najvýraznejšie v slobodných povolaniach (o 32,1 %). Zániky podnikov – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní výraznejšie nezmenili.

Viac ako štyri pätiny z celkového počtu zaniknutých subjektov tvorili živnostníci (82,1 %). Medziročný vývoj čistého prírastku podnikateľských subjektov bol preto do významnej miery ovplyvnený práve vývojom počtu zaniknutých subjektov. V porovnaní s rokom 2019 sa výška čistého prírastku zvýšila o takmer jednu štvrtinu (o 23,4 %) na 35 526 podnikateľských subjektov.

Rodová štruktúra FO – podnikateľov sa v roku 2020 výraznejšie nezmenila. Zastúpenie žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov zostalo na úrovni 28,2 %, čo predstavuje identickú hodnotu ako v roku 2019. Z pohľadu jednotlivých právnych foriem FO – podnikateľov vykazuje zastúpenie žien diferencované výsledky. Najvyšší podiel dosahujú ženy v rámci slobodných povolání (49,8 %). Podstatne nižší podiel dosahujú ženy v rámci právnej formy živnostníkov (26,7 %). Vývoj vekovej štruktúry FO – podnikateľov je v strednodobom období charakterizovaný nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách menej ako 30 ročných. V posledných rokoch sa mierne zvyšuje aj zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov. Najviac FO - podnikateľov je vo vekovej kategórii 40 až 49 ročných.

V súlade s dlhodobými vývojovými tendenciami sledovanými v odvetvovej štruktúre MSP aj v roku 2020 mali najvýznamnejšie zastúpenie subjekty pôsobiace v oblasti služieb (47,4 %). Mierny nárast zastúpenia vykazuje v posledných rokoch odvetvie stavebníctva, v ktorom bolo v roku 2020 zastúpených 18,1 % zo všetkých subjektov v rámci veľkostnej kategórie MSP. V obchode pôsobilo 16,9 % malých a stredných podnikov, v priemysle 13,6 % a v pôdohospodárstve 4,0 %.

Prerušenie odberateľsko-dodávateľské reťazce počas roka 2020 (najmä počas prvej vlny) a klesajúci dopyt negatívne ovplyvnili aj naše proexportne orientované MSP. Podľa predbežných údajov ŠÚ SR zaznamenali pokles vývozu, ktorý predstavoval v sledovanom roku 3,1 %. Pokles vývozných aktivít bol evidovaný v prípade všetkých veľkostných kategóriách podnikov, najvýraznejšie však na strane stredných podnikov (o 4,0 %). Mierne nižší pokles zaznamenali malé podniky (o 3,1 %) a mikropodniky (o 1,6 %), čo je v kontraste s vývojom podielu MSP na celkovom vývoze. Vzhľadom na skutočnosť, že pokles vývozu veľkých podnikov bol výraznejší (o 9,8 %), došlo k medziročnému nárastu podielu MSP na celkovom vývoze (o 1,5 p. b.). Teritoriálna štruktúra vývozu malých a stredných podnikov sa vyznačuje silnými väzbami na spoločný trh EÚ. Len 11,7 % z celkového vývozu MSP smerovalo do krajín mimo EÚ. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ sa MSP na Slovensku vyznačujú najnižším podielom na celkovom vývoze do tretích krajín.

Podnikateľské prostredie je na Slovensku charakterizované častými legislatívnymi zmenami, ktoré sa okrem iného dotýkajú aj povinností a požiadaviek ovplyvňujúcich sektor MSP. V roku 2020 boli prijaté (a účinné) viaceré dôležité právne predpisy, ktoré reagovali na riešenie mimoriadnej situácie, ktorá na území Slovenskej republiky vznikla z dôvodu vypuknutia pandémie ochorenia COVID-19 v hospodárskej, sociálnej či ekonomickej oblasti. Právne predpisy boli zamerané predovšetkým na zníženie a minimalizáciu negatívnych dopadov pandémie. Medzi najdôležitejšie z nich možno označiť nadobudnutie účinnosti zákona č. 198/2020 Z. z. – „Lex korona“. Do znenia zákona bol premietnutý balík 115-tich opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia a zníženie administratívneho zaťaženia. Väčšina opatrení bola premietnutá do znenia konkrétnych zákonov. Medzi ďalšie z nich možno označiť: zavedenie ochrany nájomcov a dočasnej ochrany podnikateľov; ustanovenie

finančnej pomoci na zabezpečenie likvidity MSP; úprava poskytovania dotácií na nájomné; poskytovanie dotácií na podporu malého a stredného podnikania; pozastavenie živnosti aj na menej ako 6 mesiacov; úprava tzv. „home-office“; ako aj ďalšie ustanovenia mimoriadnych opatrení v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 vo finančnej oblasti a iné.

Celkový objem podpory MSP bol v roku 2020 v súvislosti s pandémiou COVID-19 mnohonásobne vyšší, ako tomu bolo v predchádzajúcich rokoch. Z hľadiska štruktúry foriem financovania bežnej podpory (mimo tzv. COVID podpory) dominovala priama forma podpory, ktorá dosiahla 79,1 % na celkovej podpore MSP. Nepriama forma podpory v prípade bežnej podpory dosiahla 20,9 % (mierny medziročný nárast nepriamej formy podpory). Celkové reálne čerpanie bežnej podpory bolo v medziročnom porovnaní nižšie. Hlavným dôvodom bola skutočnosť, že vyčlenené finančné prostriedky na plánované aktivity v bežnom roku boli sčasti presunuté (a/alebo aj navýšené) a naakumulované do nástrojov a opatrení so zámerom zmiernenia negatívnych dopadov pandémie COVID-19. Najvýznamnejší podiel na podpore MSP z hľadiska jednotlivých kategórií bežnej podpory, mala kategória dotácie, NFP, granty (42,9 % na celkovej podpore poskytnutej MSP) a kategória úvery alebo pôžičky (30,2 %). V súvislosti s vyhodnotením COVID podpory, ktorá bola v roku 2020 poskytnutá sektoru MSP je možné konštatovať, že prevládala finančná, resp. priama podpora. Medzi najvýznamnejších poskytovateľov COVID podpory patrili MPSVR SR, MH SR a SIH. Podrobnejší prehľad podpory malých a stredných podnikov je uvedený v kapitole 3.

Slovak Business Agency (ďalej len „SBA“) aj v roku 2020 napĺňala ciele v oblasti poskytovania komplexnej pomoci cielenej na sektor malých a stredných podnikov, pričom pokračovala v ich podpore prostredníctvom realizácie viacerých národných projektov, v rámci ktorých ponúka široké portfólio služieb pre MSP a záujemcov o podnikanie či už v Bratislave alebo v jednotlivých regiónoch SR. SBA realizuje aj medzinárodné (pilotné) projekty za účelom otvárania tém „Small Business Act“.

SBA aktívne hodnotila materiály s vplyvom na podnikateľské prostredie, poskytovala stanoviská a pripomienky v rámci návrhov nových regulácií a to prostredníctvom Centra lepšej regulácie (ďalej len „CLR“). CLR v monitorovacom roku hodnotilo (z obsahovej a procesnej stránky) realnosť zachytených vplyvov vo všetkých vypracovaných *Analýzach vplyvov na podnikateľské* a poskytovala detailné stanoviská obsahujúce návrhy lepšieho zachytenia vplyvov novej regulácie na podnikateľské prostredie.

Predkladaná *Správa o stave malého a stredného podnikania v Slovenskej republike v roku 2020* obsahuje aj komplex návrhov a odporúčaní, primárne za účelom podpory kontinuálneho zlepšovania podnikateľského prostredia v sektore MSP vo väzbe na zlepšovanie ich konkurencieschopnosti a podpory dynamiky rastu.

Podpora zakladania a rastu podnikov, predovšetkým malých a stredných podnikov patria medzi kľúčové aktivity, ktorými sa v konečnom dôsledku zvyšuje výkonnosť nielen regiónov, ale i celého hospodárstva. V súlade s potrebami MSP je preto naďalej nevyhnutné pokračovať v zefektívňovaní podpory pre MSP (na regionálnej i národnej úrovni). Podpora podnikania je významným nástrojom smerujúcim k rozvoju a stabilizácii podnikateľského sektora a konkurencieschopnosti krajiny. Za účelom podpory stabilného podnikateľského prostredia je potrebné kontinuálne pokračovať v systematickej spolupráci a koordinovanom prístupe všetkých zainteresovaných rezortov, ako aj v zohľadňovaní návrhov a odporúčaní jednotlivých subjektov. Vzájomná a intenzívna spolupráca by mala smerovať k zlepšovaniu podmienok podnikania MSP.

1. Monitorovanie legislatívneho prostredia v roku 2020 (s vplyvom na MSP)

1.1. Prístup EÚ a vlády SR k podpore MSP

Zámerom podkapitoly je poskytnúť stručný prehľad vybraných podporných programov pre MSP kreovaných na európskej a národnej úrovni (kontinuálne platných alebo aktuálne prijatých). Európska únia vytvorila viacero programov na podporu MSP, pričom jej snahou je podporiť fyzické osoby, aby sa vo väčšej miere zapájali do podnikateľskej činnosti. Vláda SR má svojou činnosťou v úmysle podporiť MSP viacerými podpornými opatreniami spočívajúcimi v tvorbe legislatívnych zmien a v zlepšení prístupu k financiám pre MSP.

Vzhľadom na mimoriadnosť situácie súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 ako ústredného faktora ekonomického prostredia v roku 2020, sú v predmetnej podkapitole spracované aj podporné programy, resp. opatrenia v kontexte pandémie a snahe zabránenia negatívnych dopadov na podnikateľskú sféru, obzvlášť MSP.

Európsky program pre podporu MSP (COSME)

Európska komisia si prostredníctvom Európskeho programu pre podporu MSP (COSME) vytýčila za cieľ podporovať podnikanie a zlepšovať podnikateľské prostredie pre MSP, aby mohli a dokázali úspešne rozbehnúť svoj podnikateľský zámer v súčasnej globalizovanej ekonomike. Program COSME bol navrhnutý na obdobie rokov 2014 až 2020 so stanoveným rozpočtom 2,3 miliardy Eur. Program sa realizuje prostredníctvom ročného plánu činností a prostredníctvom podporných opatrení. **Rok 2020² bol posledným rokom realizácie programu COSME a pracoval s rozpočtom 400 miliónov Eur.** Ročný plán činností sa v roku 2020 zameriaval na štyri hlavné ciele:

² Európsky investičný fond (EIF) a Európska komisia rozbehli v roku 2020 špecifickú podporu v súvislosti s COVID-19 (COSME COVID-19). V rámci tejto schémy bude EIF schopný poskytnúť lepšie podmienky pre záruky aby motivoval finančných sprostredkovateľov poskytovať financovanie prevádzkového kapitálu európskych MSP zasiahnutých ekonomickými dopadmi pandémie koronavírusu. EIF predĺžil obdobie podpory COVID-19 do 30. júna 2021, s možnosťou jeho predĺženia do 31. decembra 2021.

1. Zlepšenie prístupu k financovaniu pre MSP.
2. Zlepšenie prístupu na trhy najmä v rámci Európskej únie, ale aj na globálnej úrovni.
3. Podpora konkurencieschopnosti a udržateľnosti podnikov v zameraní najmä na MSP pôsobiace v odvetví cestovného ruchu.
4. Podpora podnikania a podnikateľskej kultúry.

COSME je program, ktorým sa **vykonáva iniciatíva „Small Business Act”** (Zákon o malých podnikoch), ktorá odráža vôľu Komisie uznať ústrednú úlohu MSP v hospodárstve EÚ.

Zámerom predmetného podporného programu je poskytnúť MSP lepší prístup k financovaniu v rôznych fázach životného cyklu podniku, t. j. pri založení, rozširovaní alebo prevode podniku. Prostredníctvom nástroja na poskytovanie záruk za pôžičky, program poskytuje záruky a protizáruky finančným inštitúciám (napr. záručným spoločnostiam, bankám, lízingovým spoločnostiam), aby mohli MSP poskytnúť viac pôžičiek a lízingového financovania. V novom programovom období (2021-2027) sa program COSME stane súčasťou Programu EÚ pre jednotný trh.

EIC Accelerator Pilot

V roku 2019 nahradil Pilotný akceleračný program Európskej rady pre inovácie (EIC Accelerator Pilot) schému SME Instrument a stal sa tak súčasťou programu Horizont 2020 pre podporu výskumu a inovácií. Od spustenia podpory inovačných projektov **SME Instrument** v rámci programu Horizont 2020 táto schéma vzbudila záujem medzi slovenskými firmami.

EIC Accelerator Pilot je prioritne zameraný na **podporu mimoriadne inovačných malých a stredných podnikov s prelomovými produktmi a ambíciou uplatniť sa na medzinárodných trhoch**. Cieľom je prekonať nedostatočné financovanie počiatočných fáz vysoko rizikového výskumu a inovácie, stimulovať prelomové inovácie a zvýšiť komercializáciu výsledkov výskumu v rámci súkromného sektora pomocou finančných, koučingových a akceleračných nástrojov. Pilotná fáza projektu (2018 – 2020) pracovala s rozpočtom 3 mld. Eur. Schéma bude pokračovať aj v nasledujúcom programovom období (2021 - 2027) pod názvom EIC Accelerator, avšak bude mať výrazne upravené pravidlá predkladania návrhov. V roku 2020 nezískala financovanie z programu EIC Accelerator Pilot žiadna slovenská firma. Do konca roka 2020 získalo 23 slovenských firiem projekt vo fáze 1 a 1 firma projekt vo fáze 2.

Pilotná fáza projektu (2018-2020)

Kritéria hodnotenia pre získanie financovania projektu:

- Produkt musí mať potenciál vytvoriť nový trh, či narušiť už existujúci trh.
- Vysoko potencionálny inovačný, výrazne lepší a odlišný od ostatných možností.
- Vysoká rizikovosť projektu.
- Podporuje technické aj netechnické projekty s prelomovými inovačnými konceptmi, ale aj inovácie v rámci deep tech, teda projekty vzniknuté na základe vedeckého objavu alebo významnej technologickkej inovácie.
- Potreba značného kapitálu.
- Podnik musí preukázať nemožnosť využitia investícií z trhu v dostačujúcom množstve.
- Podnik sa považuje za nefinancovateľný.

2 varianty financovania

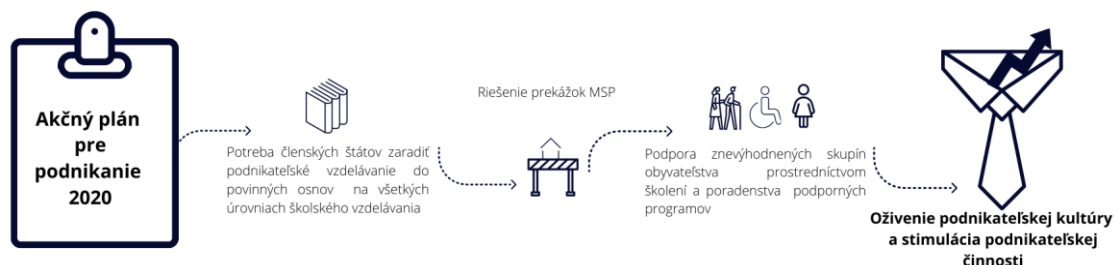
V roku 2020 nežiadala financovanie z programu EIC Accelerator Pilot žiadna slovenská firma.

Do konca roka 2020 získalo **23 slovenských firiem** projekt vo fáze 1 a **1 firma** vo fáze 2.

V roku 2019 nahradil EIC Accelerator Pilot schému SME Instrument.

Akčný plán pre podnikanie 2020 - tri kroky k uvoľneniu podnikateľského potenciálu Európy

Akčný plán sa zaoberá riešením množstva prekážok, ktorým čelia MSP, medzi ktoré patrí nedostatočné vzdelávanie a odborná príprava, zložitý prístup k úverom a trhom, ťažkosti pri prevode podnikov, obavy zo zlyhania a jeho dôsledky, druhá šanca pre poctivých neúspešných podnikateľov a prílišná byrokracia.

Iniciatíva Small Business Act for Europe

Zákon o malých a stredných podnikoch pozostáva zo súboru **10 princípov** (zásad).

Snaha iniciatívy o presadenie jednej zo zásad s názvom **"think small first"** (najskôr myslieť v malom) v európskej politike a administratíve, ktorá by následne pre MSP zabezpečila lepšie podmienky na tvorbu nových pracovných príležitostí.

Plán obnovy pre Európu

Pandémia COVID-19 podrobila členské krajiny EÚ mimoriadnej skúške. Kríza, ktorej začali čeliť, bola spojením zdravotnej krízy s recesiou. Bezprostredne po prepuknutí pandémie začala prijímať EÚ rôzne opatrenia určené na podporu najmä pracovných miest, podnikov a členských štátov.

Spoločným úsilím na úrovni EÚ bolo zriadenie fondu obnovy, ktorý by cielil na sektory, ktoré sú najviac zasiahnuté a na celkové zvládnutie mimoriadnej situácie v prvom kroku a postupné oživenie hospodárstva v druhom kroku. V mesiaci máj 2020 bol po prvýkrát predstavený spoločný plán obnovy, v rámci ktorého boli prezentované jeho kľúčové oblasti. Následne v druhej polovici júla 2020 došlo k dohode európskych lídrov na balíku na podporu obnovy s cieľom podporiť nielen obnovu Európy, ale aj transformáciu hospodárstva. Podporujúcimi piliermi v zmysle plánu obnovy je preto okrem iného zelená a digitálna transformácia, ktoré spolu s jednotným trhom majú podporiť nové formy rastu, ako podporiť konvergenciu a posilniť odolnosť EÚ.³ Lídri EÚ sa nato na mimoriadnom zasadnutí Európskej rady dohodli, že na digitálnu transformáciu, ako jedného z pilierov obnovy EÚ, sa uvoľní najmenej 20 % finančných prostriedkov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (a to aj pre malé a stredné podniky). Rada EÚ prijala v prvej polovici februára 2021 nariadenie⁴, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti v celkovej výške 672,5 mld. Eur. Členské štáty EÚ získajú podporu na základe svojich národných plánov obnovy a odolnosti, musia v nich stanoviť ucelený balík projektov, reforiem a investícií, ktoré sa budú vzťahovať na šesť oblastí politiky európskeho významu. Národné plány obnovy a odolnosti bolo potrebné predložiť EK do 30. apríla 2021.

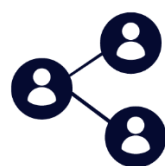
Zelená transformácia

Digitálna transformácia

Inteligentný, udržateľný,
inkluzívny rast a
pracovné miesta

Sociálna a územná
súdržnosť

Politiky pre budúcu
generáciu, deti a
mládež vrátane
vzdelávania a zručností

Zdravie a odolnosť

Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2020 – 2024

V zmysle nového *Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2020 – 2024*⁵ (ďalej len „*Programové vyhlásenie vlády SR*“ alebo „*PVV SR*“) **sa vláda zaviazala vytvárať priaznivé podnikateľské podmienky** v duchu jednoduchých zákonov s nízkym administratívnym,

³ Viac informácií dostupných online: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/eu-recovery-plan/>

⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti.

⁵ PVV SR na roky 2020 – 2024 bolo v apríli 2021 aktualizované.

finančným a regulačným zaťažením pre všetkých. Rovnako sa zaviazala zásadným spôsobom zjednodušiť daňový a odvodový systém a venovať pozornosť domácim firmám. V zmysle posilnenia systémového prístupu k zlepšovaniu podmienok pre podnikanie, ktorý dlhodobo absentoval, sa za kľúčový označuje flexibilný zákonník práce a pracovno-právna legislatíva, ktorá je považovaná za obzvlášť dôležitú nielen počas konjunktúr a kríz, ale aj pre prispôbenie sa novým podmienkam po kríze.

V kontexte podnikateľského prostredia naviazaného na malé a stredné podniky sa v aktuálnom *Programovom vyhlásení vlády SR* uvádza záväzok vytvárania priaznivého prostredia pre rozvoj MSP a prihliadanie na uplatňovanie princípu „Najprv myslieť v malom“. Ďalej sa v ňom uvádza, že sa vláda zameria na zavedenie univerzálnej voľnej živnosti a bude vytvárať priaznivejšie podmienky nielen pre rozvoj rodinného podnikania, ale aj podnikania pre mladých ľudí, ženy a seniorov. V oblasti sociálnej ekonomiky bude vláda podporovať rozvoj sociálnej ekonomiky a tvorbu sociálnych podnikov, pre ktoré bude zároveň zabezpečovať kvalitné servisné a poradenské služby v spolupráci s MPSVR SR. Prostredníctvom zapájania malých a stredných podnikov do subdodávateľských reťazcov sa vláda SR zaviazala podporiť internacionalizáciu MSP. Vláda SR sa zaviazala podporovať zvýšenie exportnej výkonnosti slovenskej ekonomiky a vytvárania vhodných podmienok na prístup na medzinárodné trhy. Okrem toho sa má zjednodušiť začatie podnikania, predovšetkým prostredníctvom zavedenia jednotného daňovo-odvodového paušálu pre živnostníkov a malé podniky. Týmto spôsobom sa má zvýšiť atraktivnosť podnikania, najmä pre mladých ľudí. Podľa predmetného Programového vyhlásenia vlády SR sa má zvážiť aj obnovenie Štátnych programov výskumu a vývoja, ktoré podporujú rozvoj podnikov v odvetviach s vysokou pridanou hodnotou, ktoré zároveň podporujú aj domáci výskum a inovácie. Vláda plánuje realizovať aj komplexný audit poplatkového zaťaženia podnikania s cieľom sprehľadnenia systému poplatkov a prehodnotenia ich výberu len v odôvodnených prípadoch. Zároveň sa plánuje realizovať aj audit všetkých hlásení a výkazov vyžadovaných štátom. Zároveň sa má podporovať systém duálneho vzdelávania a rozvoj podnikateľských zručností. Rovnako sa má pokračovať v snahe o zlepšenie prepojenia vzdelávacieho systému a podnikateľského sektora a rekvalifikácie. Takisto sa bude podporovať aj rozvoj tzv. zručností a kompetencií pre 21. storočie, t.j. digitálnych a podnikateľských zručností a kompetencií, kritického myslenia, ako aj efektívneho riešenia problémov.

V oblasti politiky lepšej regulácie sa vláda zaviazala ešte v roku 2020 odbúrať časť byrokracie prostredníctvom zmien zákonov, ktoré uľahčia podnikanie. V skrátenom legislatívnom konaní vláda prijala opatrenia na zlepšenie podnikateľského prostredia tzv. Lex-Korona. Následne bude pravidelne a systematicky predkladať návrhy opatrení v tejto oblasti. Zároveň sa zaviazala pokračovať v implementácii agendy lepšej regulácie, ktorá je nevyhnutým predpokladom skvalitnenia legislatívneho procesu a prijímaných zákonov. Na základe podnetov od podnikateľov bude vláda vykonávať ex post hodnotenie regulačných a administratívnych povinností v právnych predpisoch ovplyvňujúcich podnikanie. Ďalej vláda SR zabezpečí dodržiavanie a kontrolu princípu účinnosti zmien najdôležitejších zákonov, ktoré majú vplyv na podnikanie, raz do roka (k 1. januáru). Problém nepredvídateľnosti a netransparentnosti schvaľovania zákonov v parlamente, absencie posudzovania vplyvov poslaneckých návrhov, ako aj absencie konzultácií týchto návrhov bude vláda riešiť prostredníctvom zavedenia dôslednejšieho pripomienkovania poslaneckých návrhov zákonov, zavedením dostatočnej lehoty medzi druhým a tretím čítaním v NR SR a podrobným posudzovaním vplyvov. V novom Programovom vyhlásení sa vláda zaviazala aj k zavedeniu inštitútu záväzných stanovísk na jednotlivých rezortoch, úradoch či agentúrach, ako aj k zavedeniu iných opatrení, ktoré pomôžu podnikateľom pri orientácii v ich povinnostiach, a ktoré budú verejne prístupné pre všetkých podnikateľov.

Rovnako sa vláda SR zaviazala zaviesť povinnosť pre predkladateľov nových regulácií v prvej fáze, nezvyšovať a následne znižovať regulačné zaťaženie v ich kompetencii. Vláda SR sa zaviazala zaviesť v roku 2021 princíp „1 in – 1 out“ a s účinnosťou od 1.1. 2022 princíp „1 in – 2 out“. Cieľom je zastaviť nárast a následne dosahovať znižovanie regulačných povinností. Zároveň bude prehodnotená existujúca forma analýzy vplyvov na podnikateľské prostredie. Pri tvorbe regulácií bude podporovaný inovatívny prístup, v rámci ktorého budú využívané inteligentné riešenia v súlade s princípmi e-Governmentu.

Vzhľadom na mimoriadnosť situácie spojenej s COVID-19, Programové vyhlásenie vlády SR reagovalo aj na potrebu minimalizácie zdravotných rizík a ochranu života ľudí. Taktiež reaguje na potrebu prekonania ekonomickej a sociálnej krízy vyvolanej pandémie. Konkrétne v oblasti krízového riadenia a civilnej ochrany sa vláda SR zaväzuje prehodnotiť aktuálny stav legislatívy, štruktúry krízového riadenia, materiálno-technického vybavenia a personálneho zabezpečenia a zasadiť sa o novú Koncepciu bezpečnostného systému SR. Ďalej ide aj o **oblasť zaistenia bezpečnosti obyvateľstva**, ako aj **oblasť zlepšenia starostlivosti o zdravie obyvateľstva**.

Z dôvodu boja proti COVID-19 sú najbližšou prioritou vlády SR krátkodobé a ciele opatrenia na pomoc ohrozeným skupinám podnikov, zamestnancov a živnostníkov. Prvotne ide o hotovostnú výpomoc a úvery so štátnou garanciou pre podnikateľov a občanov. Po stabilizačnej fáze sa vláda SR zaväzuje zamerať sa na opatrenia, ktoré povedú k obnoveniu ekonomického rastu.

V spolupráci s EK sa vláda SR zaväzuje k zabezpečeniu použitia zdrojov z EŠIF na minimalizovanie negatívnych dopadov na zdravotníctvo v SR, ekonomických dopadov a iných následkov v súvislosti s ochorením nového typu koronavírusu. V novom programovom období 2021 – 2027 bude Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR riadiacim orgánom pre jediný operačný program Slovensko a pre programy cezhraničnej spolupráce SR – Rakúsko a SR – Česko. Okrem toho vláda SR vníma potrebu zjednodušenia implementácie eurofondov, aby dokázali flexibilne reagovať na zmeny v regionálnom kontexte.

V oblasti zamestnanosti je prioritou prekonanie ekonomickej a sociálnej krízy vyvolanej pandémie, opätovné zvyšovanie miezd, sociálnych istôt a životnej úrovne občanov. V tomto smere sa vláda SR zaviazala presadzovať opatrenia na udržanie zamestnanosti a tvorbu nových pracovných miest, vrátane zlepšovania kvality podnikateľského prostredia, znižovania byrokracie pri zamestnávaní a zníženia odvodového zaťaženia.

V oblasti konkurencieschopnosti bude vláda SR v kontexte pandémie napomáhať k štrukturálnym zmenám, ktoré budú potrebné na to, aby sa slovenská ekonomika adaptovala na novú situáciu po odznení krízy. Preto bude vo všeobecnosti prioritou podpora diverzifikácie slovenského hospodárstva. V tejto súvislosti sa vláda zaviazala aj k vytváraniu podmienok na podporu inovácií v oblastiach, ktoré pomôžu nielen zmierniť dopady súčasnej krízy, ale v budúcnosti pomôžu obdobným situáciám predchádzať. Podľa Programového vyhlásenia vlády SR budú podporované investície s vyššou pridanou hodnotou. Z hľadiska podpory investícií bude orientovaná predovšetkým do menej rozvinutých regiónov s cieľom vytvárania pracovných miest tak, aby v čo najmenšej miere deformovala podnikateľské prostredie. Pri podpore a zavádzaní inovácií bude vláda preferovať prístupy, ktoré znižujú energetickú, materiállovú a emisnú náročnosť, a ktoré umožňujú zavedenie funkčnej cirkulárnej ekonomiky v mikro a makro prostredí.

Podľa Programového vyhlásenia vlády SR má Stratégia rozvoja udržateľného cestovného ruchu do roku 2030 určovať ďalšiu orientáciu **v oblasti cestovného ruchu**.⁶ Predmetná stratégia má byť súčasťou Národného strategického plánu, ktorá zadefinuje strategické ciele, nástroje a úlohy pre ich napĺňanie s ohľadom na udržateľné využívanie potenciálu krajiny. V súvislosti s COVID-19 má byť prvoradé vysporiadanie s negatívnymi následkami pandémie, ako aj oživenie odvetvia na Slovensku. V tomto smere sa vláda SR zaviazala prijať opatrenia zamerané na udržanie zamestnanosti a zabezpečenie konkurencieschopnosti subjektov cestovného ruchu. Zároveň sa zaviazala k stimulovaniu dopytu po domacom cestovnom ruchu. Konkrétne prostredníctvom zavedeného príspevku na rekreáciu, v rámci ktorého sa má prehodnotiť mechanizmus fungovania tohto nástroja tak, aby bol efektívne nápomocný pri opätovnom naštartovaní cestovného ruchu po skončení pandémie. K naštartovaniu dopytu majú byť využité aj marketingové a propagačné aktivity štátu.

Vláda SR sa v súvislosti s COVID-19 zaviazala podporiť odvetvie cestovného ruchu aj prostredníctvom:

- posúdenia zníženia sadzby dane z pridanej hodnoty (v súlade s právom EÚ) na všetky služby v cestovnom ruchu (vrátane ubytovacích a stravovacích služieb v hoteloch a penziónoch, ako aj služieb cestovných a informačných kancelárií, sprievodcovských a rekreačných služieb a pod.),
- prípravy konceptu podpory pri prenájme súkromných izieb v rodinných domoch s celkovou kapacitou menšou ako 10 lôžok vo vidieckych turistických oblastiach Slovenska (t.j. zároveň v obciach menších ako 5000 obyvateľov). Koncept má byť založený na daňových opatreniach, resp. finančnej podpory z rozpočtu verejnej správy.

Vláda SR bude podporovať činnosť agentúry pre cestovný ruch (Slovakia Travel). Agentúra bude financovaná zo štátneho rozpočtu, ako aj z prostredia podnikateľskej sféry. Jej úlohou bude mapovanie a analýza zariadení cestovného ruchu na Slovensku, propagácia slovenského cestovného ruchu v zahraničí, ako aj analýza jednotlivých zahraničných trhov. Bude partnerom pre už existujúce oblastné organizácie cestovného ruchu, ktoré sa zameriavajú na rozvoj turistického ruchu v jednotlivých častiach Slovenska. Pre nasledovné obdobie je tiež dôležitou úlohou odstraňovanie administratívneho zaťaženia subjektov cestovného ruchu, ako aj riešenie rámcov pre zdieľanú ekonomiku v oblasti CR a podpora iniciatív zameraných na zvyšovanie kvality služieb, ochrany a bezpečnosti turistov.

V oblasti životného prostredia a zmeny klímy vláda reaguje na pandémiu v zmysle naliehavosti systémových zmien v spravovaní štátu a činností jednotlivých rezortov nad rámec kompetencií rezortu životného prostredia. Z tohto hľadiska bude Slovensko vnímať COVID-19 ako zlomový bod v doterajších postojoch voči zodpovednosti štátu pri ochrane zdravia a životov občanov. Vláda sa preto zaviazala, že bude aktívne presadzovať národné záujmy a formovať environmentálnu a klimatickú politiku EÚ. Zároveň sa zaviazala, že bude aktívne a zodpovedne pôsobiť na medzinárodnej úrovni a podporovať dosiahnutie Ciel'ov udržateľného rozvoja (SDGs) a dynamicky rozvíjať regionálnu a bilaterálnu spoluprácu v environmentálnej a klimatickej oblasti. Osobitná pozornosť bude venovaná Európskej zelenej dohode, ktorá predstavuje významnú príležitosť pre modernizáciu Slovenska. Vláda SR sa zaviazala realizovať opatrenia Stratégie environmentálnej politiky SR do roku 2030 a iných nadväzujúcich sektorových stratégií. Zároveň sa zaviazala revidovať Nízkouhlíkovú stratégiu a Národný integrovaný energetický a klimatický plán, a prijať zákon o zmene klímy,

⁶ Vláda SR zastáva názor, že základnú infraštruktúru, ktorá by vytvárala trh pre podnikanie v cestovnom ruchu by mal principiálne vytvárať štát. Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2020 – 2024.

ktorým sa podporí decentralizácia a deregulácia energetiky. V oblasti životného prostredia má ísť aj o realizáciu komplexnej reformy fungovania Environmentálneho fondu s dôrazom na transparentnosť, objektívne merateľné kritériá a pravidlo štyroch očí. Vláda SR posúdi zmeny v daňovej politike smerom k zelenej, fiškálne neutrálnej daňovej reforme. Zároveň Ministerstvo životného prostredia SR podporí integráciu dotačných programov.

Plán obnovy a odolnosti SR⁷

Plán obnovy a odolnosti SR (ďalej len „POO“) vznikol ako reakcia na významný pokles hospodárstva, ktorý bol zaznamenaný v dôsledku pandémie. Je tiež reakciou na identifikované výzvy slovenskej ekonomiky, pričom cieľové oblasti zohľadňujú práve kľúčové problémy ekonomiky. Je založený na globálnej vízii Slovenska⁸ a má prispieť k opätovnému naštartovaniu hospodárstva SR. Zacielený je na päť hlavných oblastí verejných politík. Ide o nasledovné oblasti:

- zelená ekonomika,
- vzdelávanie,
- veda, výskum a inovácie,
- zdravie,
- efektívna verejná správa a digitalizácia.

Zároveň je previazaný so šiestimi piliermi Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ktorý by mal podľa článku 3 nariadenia (EÚ) 2021/241 zabezpečiť účinnú a významnú finančnú podporu na výraznejšie vykonávanie udržateľných reforiem v členských štátoch EÚ. V súvislosti s globálnymi megatrendami je zároveň výzvou zvýšiť odolnosť ekonomiky v súvislosti s demografickými, technologickými a klimatickými zmenami na jednej strane a schopnosťou maximálne využiť nové príležitosti na druhej strane.

Stratégia lepšej regulácie – RIA 2020

Dlhodobou kontinuálnou prioritou vlády SR je uľahčovanie podnikania odbúraním neopodstatnených regulačných bariér a byrokracie, ktoré spôsobujú dodatočné finančné náklady či časové zaťaženie. Táto snaha je súčasťou širšej agendy lepšej regulácie, ktorá nie je zameraná iba na podnikateľov, ale prostredníctvom optimalizácie regulačného prostredia aj na všetkých občanov SR.

Stála pracovná komisia Legislatívnej rady vlády SR na posudzovanie vybraných vplyvov (komisia RIA) zastáva funkciu národného koordinátora posudzovania vplyvov v SR. Z hľadiska jednotlivých fáz legislatívneho procesu je komisia RIA činná v rámci prípravnej fázy regulácií (ex ante). Zameriava sa predovšetkým na posudzovanie kvality doložky vybraných vplyvov a príslušných analýz vybraných vplyvov prostredníctvom predbežného pripomienkového konania (ďalej len „PPK“) a záverečného posúdenia vybraných vplyvov. Nezaoberá sa vecnou stránkou a obsahom predkladaných dokumentov.

Stanoviská komisie RIA sa najčastejšie týkajú nesprávneho, resp. nedostatočného vyplnenia doložky vybraných vplyvov a jednotlivých analýz vybraných vplyvov a vyčíslenia nákladov, ktoré navrhovaný predpis prináša. Komisia RIA sa vyjadruje aj **k nedodržaniu procesu posudzovania vybraných vplyvov, čo sa v roku 2020 stalo celkovo desaťkrát**. Najčastejším príkladom je predloženie regulácie do PPK a zároveň aj do medzirezortného

⁷ Slovensko zaslalo Európskej komisii Plán obnovy a odolnosti SR dňa 28.4.2021. Vláda SR schválila zákon o pláne obnovy dňa 16.6.2021. Viac informácií o pláne obnovy dostupné na: <https://www.planobnovy.sk/>

⁸ Globálna vízia pre Slovensko je založená na troch pilieroch: inovatívna ekonomika; moderný štát; zdravá ekonomika.

pripomienkového konania (ďalej len „MPK“), kedy komisia RIA proces PPK zastaví a uplatňuje si pripomienky v rámci MPK, zásadne s požiadavkou o predloženie na záverečné posúdenie.

Komisia RIA prijala v roku 2020 celkovo 191 materiálov na posúdenie, 84 % z nich (161) v rámci PPK. Z predmetných 161 materiálov zaslaných na PPK komisia RIA vydala 27 súhlasných stanovísk, 35 súhlasných stanovísk s návrhom na dopracovanie a 99 nesúhlasných stanovísk; ôsmim materiálom bola udelená výnimka a ako je už uvedené vyššie, pri desiatich materiáloch bol proces ukončený z dôvodu porušenia procesu (t. j. materiál predkladateľ zaslal súbežne do procesu PPK a aj do procesu MPK). Ďalších 30 materiálov bolo počas roka 2020 zaslaných na záverečné posúdenie. Komisia RIA k nim vydala 4 súhlasné stanoviská, 6 súhlasných stanovísk s návrhom na dopracovanie a 20 nesúhlasných stanovísk.

1.2. Prehľad najpodstatnejších legislatívnych zmien v roku 2020

Aj v roku 2020 došlo k schváleniu množstva legislatívnych zmien zo strany zákonodarcov. Časté legislatívne zmeny sú u podnikateľov vnímané prevažne negatívne, nakoľko ich sledovanie predstavuje pre podnikateľov neefektívne vynaložený čas. Desať najdôležitejších zákonov (Obchodný zákonník, Zákon o obchodnom registri, Zákon o dani z pridanej hodnoty, Zákon o správe daní, Zákon o účtovníctve, Zákonník práce, Zákon o dani z príjmov, Zákon o používaní elektronickej registračnej pokladnice, Zákon o zdravotnom poistení, Zákon o sociálnom poistení), ktoré by MSP mali pravidelne sledovať, keďže sa ich úzko dotýkajú, bolo v uplynulom roku menených celkovo 42-krát (počet zmien s účinnosťou v roku 2020), resp. 44-krát (počet zmien schválených v NR SR v roku 2020 s účinnosťou v roku 2020 a neskôr). V porovnaní s rokom 2019, kedy boli vyššie uvedené zákony ovplyvňujúce podnikateľské prostredie upravené celkovo 34-krát (počet zmien s účinnosťou v roku 2019), sa teda jedná o medziročný nárast o 23,5 %. Je však potrebné zdôrazniť, že množstvo z prijímaných zmien bolo v roku 2020 nevyhnutných pre zmiernenie negatívnych dopadov súvisiacich s pandemiou COVID-19. Novelizácie zákonov v predmetnom roku so sebou priniesli pozitívne zmeny v podmienkach podnikania, ale zároveň mali aj negatívne dopady na MSP. V závere kapitoly uvádzame stručný prehľad zákonov, ktoré boli schválené v roku 2020, pričom nadobudli účinnosť až v nasledujúcom roku.

§ Zákony schválené v roku 2019 s účinnosťou od roku 2020

Nižšie uvedené zákony boli schválené Národnou radou SR v roku 2019, s nadobudnutím účinnosti až od 01.01.2020. Ide o zákony, ktoré výrazne menia doterajšie platné legislatívne predpisy.

a) Odbremenenie súdov zastavením niektorých exekúcií

Nový zákon č. 233/2019 Z. z. o ukončení niektorých exekučných konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov bol schválený NR SR dňa 26.06.2019, pričom nadobudol účinnosť až 01.01.2020. Dôvodom prijatia tohto zákona, v zmysle dôvodovej správy, je **potreba efektívneho vyriešenia problému vedenia niektorých exekúcií, v ktorých nedochádza k exekvovaniu majetku povinného a ani k zastaveniu exekúcie napriek tomu, že povinný je nemajetný.** Jeden z hlavných problémov slovenských súdov spočíva vo veľkom počte nerozhodnutých exekučných vecí, ktorý je nevyhnutné riešiť mimoriadnym legislatívnym zásahom, aby sa celý proces odbremenia súdov od exekučných vecí urýchlil. Na súdoch Slovenskej republiky je v súčasnosti vedených cca 2,6 milióna tzv. „starých“ exekúcií (exekučných konaní vedených podľa predpisov účinných do 31. marca 2017), pri ktorých oprávnený spravidla nenavrhne zastavenie exekúcie (nesúhlasí s jej zastavením) najmä z dôvodu rizika, že bude musieť znášať trovy exekúcie súdneho exekútora.

Predmetom právnej úpravy zákona je upraviť postup ukončenia exekučných konaní začatých pred 1. aprílom 2017 a vedených podľa predpisov účinných do 31. marca 2017 a osobitosti postupu pri podaní opätovného návrhu na vykonanie exekúcie. Zákon ďalej upravuje podmienky zastavenia starej exekúcie, vymenúva exekúcie, ktoré nemožno zastaviť, definuje pojem stará exekúcia alebo aj rozhodná doba. Predmetný zákon ďalej upravuje podmienky predĺženia rozhodnej doby, podanie opätovného návrhu, trovy starej exekúcie, námietky proti upovedomeniu o zastavení starej exekúcie a ďalšie.

b) Zníženie sadzby dane z príjmov

Zmenou v zákone č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, schválenou pod č. 315/2019 Z. z. dňa 18.09.2019 došlo k zníženiu sadzby dane z príjmov pre právnické osoby z pôvodných 21 % na 15 %. Novela sa dotkne aj živnostníkov, ktorým sa tiež zníži sadzba dane z príjmov z pôvodných 19 % na 15 %. Zníženie dane sa vzťahuje na oba uvedené subjekty, ktorých ročný príjem nepresiahne 100 000 Eur.

c) Zvýšenie výšky nezdaniteľnej časti základu dane

Novelizácia (zákon č. 316/2019 Z. z.) spôsobila, že od 1. januára 2020 došlo k zvýšeniu výšky nezdaniteľnej časti základu dane z pôvodných 19,2 - násobku sumy životného minima (predstavujúceho sumu 4 035,84 Eur) na 21-násobok sumy životného minima (predstavujúceho sumu 4 414,20 Eur). Zvýšenie násobku z 19,2 na 21-násobok sumy platného životného minima prinieslo zvýšenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka o 378,36 Eur. Novela prispela aj k zmene hranice na určenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka na 92,8-násobok (predstavujúceho sumu 19 506,56 Eur) sumy platného životného minima (z pôvodného 100- násobku predstavujúceho sumu 21 020 Eur).

d) Zamestnávanie rodinného príslušníka nebude nelegálne

Zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a jeho novelizácia č. 320/2019 Z. z. prispela k zlepšeniu podmienok podnikania rodinných podnikov. Podstata prijatej novely zákona o nelegálnej práci spočíva v právnej úprave zamestnávania rodinného príslušníka bez uzatvorenia riadneho pracovnoprávneho vzťahu. Právna úprava zamestnávania rodinných príslušníkov bez náhrady mzdy za vykonanú prácu umožňovala pred nadobudnutím účinnosti dňa 01.01.2020 len živnostníkom. Novela zákona č. 320/2019 Z. z., rozšírila túto možnosť aj pre spoločníkov s.r.o., ktorými sú fyzické osoby a zároveň ide o jediného spoločníka s. r. o..

Na dosiahnutie účelu zákona je potrebné splniť určité podmienky. Z uvedeného vyplýva, že: príbuzný musí byť sociálne zabezpečený, teda buď je poberateľom dôchodku, dôchodkovo poistený alebo žiakom/študentom do 26 rokov; pôjde len o rodinných príslušníkov patriacich do nasledujúcich skupín osôb: a) príbuzný v priamom rade - dieťa, rodič, vnúča, starý rodič, nevzťahuje sa však na osoby v pozícií svokrovcov, švagrov; b) súrodenec - nie je rozhodujúce či súrodenci majú len jedného alebo oboch spoločných rodičov; c) manžel - môže ísť aj o manžela, ktorý nežije v spoločnej domácnosti, prípadne sú manželia v rozvodovom konaní.

Pre zamestnávateľa sa zníži administratívna záťaž na zamestnanca, nakoľko sa neuzatvára pracovná zmluva alebo niektorá z dohôd. Zamestnávateľ zároveň, nemusí vyplácať členovi rodiny mzdu a teda neplatí ani odvody a dane. Zákon neobmedzuje počet takýchto zamestnancov, ani v pomere k celkovému počtu zamestnancov. Ak budú splnené vyššie uvedené zákonné podmienky nepôjde o nelegálnu prácu členov rodiny. V opačnom prípade za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania hrozí uloženie pokuty v zákonom stanovenej výške.

e) Zvýšenie sumy minimálnej mzdy

Aj v roku 2020 sa zvýšila suma minimálnej mzdy. Prijatím Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 324/2019 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2020 došlo k ustanoveniu sumy minimálnej mzdy pre rok 2020 na: a) 580,00 Eur za mesiac

pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou, b) 3,333 Eura za každú hodinu odpracovanú zamestnancom.

f) Zmena kritérií pre povinnosť overenia účtovnej uzávierky audítorom

Zákon č. 363/2019 Z. z. prispel k zmene a doplneniu **zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov**. Prijatou novelou, účinnou od 01.01.2020 došlo k zmene kritérií pre posudzovanie obchodných spoločností, ktoré podliehajú zákonnej povinnosti overenia účtovnej závierky audítorom. **Došlo k zmene veľkostných kritérií.** Riadnu individuálnu účtovnú závierku a mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku musí mať overenú audítorom účtovná jednotka, ktorá je obchodnou spoločnosťou a družstvom, ak ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie sú splnené aspoň dve z týchto podmienok: prvá podmienka - **celková suma majetku presiahla 2 000 000 Eur** (z pôvodných 1 000 000 Eur), pričom sumou majetku sa rozumie suma majetku zistená zo súvahy v ocenení neupravenom o položky podľa § 26 ods. 3, druhou podmienkou je, že **čistý obrat presiahol 4 000 000 Eur** (z pôvodných 2 000 000 Eur), a treťou podmienkou je, že priemerný prepočítaný počet zamestnancov v jednom účtovnom období presiahol 30.

Novela priniesla aj **zmenu v okruhu obchodných spoločností**, pri ktorých je nevyhnutné sledovať splnenie kritérií. Od tohto roku **vzniká povinnosť aj verejnej obchodnej spoločnosti a komanditnej spoločnosti**. Doteraz sa táto povinnosť vzťahovala len na: družstvo, a. s., j. s. a. a s. r. o.

g) Viaceré podstatné zmeny v oblasti sociálneho podnikania

Rozsiahla novela (č. 374/2019 Z. z.) **zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch** a o zmene a doplnení niektorých zákonov bola schválená dňa 16.10.2019. V zmysle znenia dôvodovej správy k návrhu zákona primárnym cieľom novelizácie zákona bolo doplniť legislatívnu úpravu sektora sociálnej ekonomiky a vytvoriť vhodné podmienky na to, aby sa sociálna ekonomika rozvíjala a bola prínosom nielen pre zvyšovanie zamestnanosti, ako aj upraviť systém podpory, ktorý bude spoločensky prijateľný a bude plne dodržiavať pravidlá štátnej pomoci.

Novelizácia má viesť **k odstráneniu konkrétnych aplikačných problémov** pri uplatňovaní zákona ako napríklad **spresnenie definície**, akým spôsobom sa znevýhodnenie osoby so zdravotným postihnutím, ktorá nie je uznaná za invalidnú, ale má dlhodobé zdravotné postihnutie znižujúce jej telesné, duševné a zmyslové schopnosti, ktoré bránia jej plnohodnotnému zapojeniu sa do pracovného prostredia (napr. osoba s poruchou autistického spektra), má preukazovať. V ustanovení § 2 ods. 4 zákona č. 112/2018 Z. z. **došlo k rozšíreniu vymedzenia spoločensky prospešnej služby** o písm. j), ktorou je aj poskytovanie finančných prostriedkov subjektom sociálnej ekonomiky na vykonávanie spoločensky prospešnej služby podľa písmen a) až i).

Taktiež došlo k podstatnému **predefinovaniu pojmu podnik so sociálnym dosahom** tak, aby viac subjektov dokázalo naplniť podmienky ustanovené pre podnik so sociálnym dosahom ako „medzikrok“ k splneniu podmienok ustanovených pre sociálny podnik. Novelizáciou došlo **k zníženiu percentuálnej hranice zamestnávania mixu znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb zo 40 % na 30 %** v integračnom podniku. **Došlo k spresneniu definície pozitívneho sociálneho vplyvu pre sociálny podnik bývania.**

h) Zakotvenie možnosti poskytnutia investičnej pomoci v cestovnom ruchu

Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov prešiel ďalšou zmenou. Prijatou zákonnou novelou č. 399/2019 Z. z., účinnou od 01.01.2020 došlo k legálnemu zakotveniu pojmu **investičný zámer**, za ktorý sa považuje projekt počiatočnej investície zameraný na vybudovanie nového komplexného strediska cestovného ruchu alebo rozšírenie existujúceho komplexného strediska cestovného ruchu (§ 2 písm. e) zákona č. 91/2010 Z. z.).

Novelizácia zákona prispela k úprave všeobecných podmienok na poskytnutie investičnej pomoci na podporu realizácie investičného zámeru v cestovnom ruchu na území Slovenskej republiky. **Investičná pomoc** sa v zmysle § 27b zákona poskytuje na podporu realizácie investičného zámeru v cestovnom ruchu na území Slovenskej republiky formou: **dotácie** na dlhodobý hmotný majetok a dlhodobý nehmotný majetok; **úľavy na dani z príjmov**; **príspevku na vytvorené nové pracovné miesta**; **prevodu nehnuteľného majetku alebo nájmu** nehnuteľného majetku za hodnotu nižšiu, ako je hodnota nehnuteľného majetku alebo hodnota nájmu nehnuteľného majetku stanovená znaleckým posudkom. Prijímateľom investičnej pomoci môže byť **fyzická osoba – podnikateľ** alebo **právnická osoba** zriadená na účel podnikania.

Všeobecnými podmienkami upravenými v zákone (§ 27d) **na poskytnutie investičnej pomoci pre cestovný ruch sú:**

- a) **obstaranie nových technologických zariadení**, ktoré sú určené na poskytovanie služieb, a to v hodnote najmenej 40 % z celkovej hodnoty obstaraného dlhodobého hmotného majetku a dlhodobého nehmotného majetku podľa § 27e ods. 1 písm. a) a b),
- b) **obstaranie dlhodobého hmotného majetku a dlhodobého nehmotného majetku** podľa § 27e ods. 1 písm. a) a b) **najmenej v sume 10 000 000 Eur**, pričom najmenej 50 % musí byť krytých vlastným imanom právnickej osoby alebo majetkom fyzickej osoby – podnikateľa,
- c) **služby, činnosti, procesy, stavby alebo zariadenia spĺňajúce podmienky na ochranu životného prostredia** podľa osobitných predpisov,
- d) realizácia investičného zámeru vedie k **vytvoreniu minimálneho počtu nových pracovných miest**,
- e) investičný zámer sa realizuje na jednom mieste, pričom za jedno miesto realizácie investičného zámeru sa považuje súhrn nehnuteľností, ktoré tvoria jeden podnikový pozemok,
- f) práce na investičnom zámere nezačali pred podaním žiadosti o investičnú pomoc na ministerstvo.

Vyššie uvedené sumy podpory a percentuálne hodnoty vlastných zdrojov sa líšia v závislosti od okresov a miery nezamestnanosti v nich, v ktorých má byť poskytnutá investičná pomoc. Na poskytnutie investičnej pomoci nie je právny nárok. O žiadostiach na poskytnutie investičnej pomoci rozhoduje Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky. Bližšie informácie upravuje znenie zákona.

i) Zmeny v obchodnom práve, likvidácia, povinné zapisovanie rodného čísla, elektronizácia

Koncom roka 2019 bol schválený **zákon č. 390/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony** (ďalej len „*novela Obchodného zákonníka*“), ktorým sa s účinnosťou od 1.10.2020 mení predovšetkým právna úprava likvidácií obchodných spoločností. Novela Obchodného zákonníka podrobne **upravuje proces likvidácie** od jeho úplného začiatku, pričom zavádza viacero nových povinností tak pre zrušenú spoločnosť, ako aj likvidátora a nepriamo stanovuje aj minimálnu dĺžku trvania likvidácie. Novela Obchodného zákonníka mení **okamih vstupu spoločnosti do likvidácie, ktorým sa bude považovať práve zápis likvidátora spoločnosti do obchodného registra**. Konkrétny dátum likvidácie tak bude v závislosti od rýchlosti zápisu konkrétneho okresného súdu do obchodného registra. Menia sa aj **požiadavky na osobu likvidátora spoločnosti**, ktorým môže byť výlučne osoba zapísaná v zozname správcov konkurznej podstaty alebo iná osoba, ktorá je zapísaná v registri fyzických osôb, s ustanovením za likvidátora súhlasí a mohla by byť inak ustanovená za člena štatutárneho orgánu spoločnosti. Ďalšou výraznou zmenou je aj zavedenie **preddavku na likvidáciu vo výške 1 500 eur**. S úpravou likvidácie sa upravuje aj jej minimálna dĺžka, pretože môže byť **ukončená najskôr 6 mesiacov po oznámení o vstupe spoločnosti do likvidácie**.

Ďalšou výraznou zmenou, ktorú zavádza novela Obchodného zákonníka, je aj zmena **zapisovania obchodných spoločností a zmien údajov do obchodného registra**, ktoré od 1.10.2020 prebieha **výlučne elektronicky**. Na úseku obchodného registra sa zavádza aj ďalšia nová povinnosť pre obchodné spoločnosti a to **povinnosť zápisu rodného čísla alebo iného identifikátora** (čísla občianskeho preukazu alebo pasu) **fyzickej osoby** do obchodného registra pre spoločníkov alebo jediných akcionárov, členov štatutárnych orgánov a dozorných rád, pri už založených spoločnostiach je povinné, aby si túto povinnosť splnili **do 30.9.2021**. Novela Obchodného zákonníka zavádza aj povinnosť pri zápise nového a zmene sídla spoločnosti, ktorá nie je zároveň vlastníkom nehnuteľnosti, kde sa má sídlo zapísať doložiť súhlas vlastníka nehnuteľnosti s úradne osvedčeným podpisom vlastníka, zároveň tiež výslovne dopĺňa, že pri podielovom spoluvlastníctve nehnuteľnosti je potrebný súhlas väčšiny podielových spoluvlastníkov danej nehnuteľnosti alebo jej časti. Novela však počíta s výnimkou v prípade „ak právo na užívanie nehnuteľnosti alebo jej časti ako sídla alebo miesta podnikania vyplýva z katastra nehnuteľností“. To znamená, že v prípade, ak je právnická osoba výlučným vlastníkom alebo väčšinovým (viac ako 50%) podielovým spoluvlastníkom nehnuteľnosti, kde má byť zapísané sídlo/miesto podnikania, predloženie súhlasu sa nevyžaduje. Uvedené však platí iba v prípade, kedy je ako vlastník/spoluvlastník v katastri nehnuteľností zapísaná samotná právnická osoba a takúto výnimku nie je možné uplatniť na situácie, kde je vlastníkom/spoluvlastníkom člen štatutárneho orgánu dotknutej spoločnosti či jej spoločník.

§ **Zákony schválené v roku 2020 s účinnosťou od roku 2020**

Nižšie uvedené zákony boli schválené Národnou radou SR v roku 2020, pričom účinnosť nadobudli ešte v priebehu roka 2020. Ide o dôležité právne predpisy, ktoré reagovali na riešenie mimoriadnej situácie, ktorá na území Slovenskej republiky vznikla z dôvodu vypuknutia **pandémie ochorenia COVID-19** v hospodárskej, sociálnej či ekonomickej oblasti. Právne predpisy boli zamerané predovšetkým na **zníženie a minimalizáciu negatívnych dopadov** pandémie ochorenia COVID-19.

a) Ustanovenie mimoriadnych opatrení v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19

Nový a v čase pandémie ochorenia COVID-19 a na to nadväzujúce vyhlásenie mimoriadnej situácie, ako aj následne núdzového stavu, dôležitý **zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony** bol schválený NR SR dňa 25. marca 2020, pričom účinnosť nadobudol už 27. marca 2020. Dôvodom prijatia tohto zákona bolo prijatie niektorých opatrení na **zamedzenie niektorých negatívnych následkov pandémie ochorenia COVID-19 a v justícii**.

Najdôležitejšie zmeny, ktoré zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony priniesol, predstavujú napríklad:

- **Obmedzenie plynutia premlčacích a prekluzívnych lehôt v súkromnoprávných vzťahoch.** Zmeškanie lehoty môže mať vplyv na uplatnenie si práv na súde alebo naopak aj bránenie práv.
- **Obmedzenie plynutia procesných lehôt** na strane účastníkov a strán v konaní. Zároveň neplynú ani lehoty stanovené súdmi. V prípade, že vec neznesie odklad z dôvodu ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti, slobody alebo značnej škody strany alebo účastníka konania, môže súd súčasne určiť **novú primeranú lehotu**.
- **Obmedzenie nutnosti vykonávať pojednávania**, hlavné pojednávania a verejné zasadnutia **na súdoch a obmedzenie účasti verejnosti** na týchto pojednávaniach v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu. Pojednávania môže súd vykonávať **len v nevyhnutnom rozsahu**. Ak súd vylúči verejnosť z pojednávania z dôvodu ochrany zdravia, vyhotoví **zvukový záznam** z celého pojednávania, ktorý komukoľvek bezodkladne sprístupní po skončení pojednávania.
- **Predĺženie lehoty** na podanie dlžníckeho návrhu na **vyhlásenie konkurzu** na 60 dní.
- Umožnenie **rozhodovania per rollam, t.j. korešpondenčným hlasovaním**, alebo umožnenie účasti členov na zasadnutí takéhoto orgánu prostredníctvom elektronických prostriedkov, aj keď to nevyplýva z ich vnútorných predpisov alebo stanov, v prípade kolektívnych orgánov právnických osôb.
- Zavedenie **dočasného zákazu vykonávania záložného práva**.
- **Zavedenie dočasného zákazu vykonávania dražby**. Súdny exekútor je povinný upustiť od vykonania exekúcie predajom nehnuteľnosti.

b) Zavedenie ochrany nájomcov a dočasnej ochrany podnikateľov

Zákonom č. 92/2020 Z. z. sa novelizoval zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov. Novela bola schválená NR SR dňa 22. apríla 2020 a účinná je od 25. apríla 2020. Novela doplnila do pôvodného znenia zákona ustanovenia, týkajúce sa **poskytovania ochrany nájomcom a úpravy nájomných vzťahov medzi prenajímateľom a nájomcom**.

Ochrana nájomcov spočíva najmä v **nemožnosti prenajímateľa jednostranne ukončiť nájom** nehnuteľnosti, vrátane bytu alebo nebytového priestoru, do konca roka 2020, ak dôvodom omeškania nájomcu s platením nájomného sú okolnosti súvisiace so šírením ochorenia COVID-19.

Touto novelou bola do *zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov* zavedená aj časť týkajúca sa **ochrany podnikateľov** v čase pandémie ochorenia COVID-19. O dočasnú ochranu je oprávnený žiadať podnikateľ so sídlom alebo miestom podnikania na území SR, ktorého oprávnenie na podnikanie vzniklo pred 12. marcom 2020, pričom musí preukázať, že:

- je oprávnený podať žiadosť o poskytnutie dočasnej ochrany z dôvodu značného zvýšenia počtu pohľadávok po lehote splatnosti alebo značného poklesu svojich tržieb v porovnaní s rovnakým obdobím v roku 2019, ktoré podstatne ohrozujú prevádzkovanie podniku,
- k 12. marcu 2020 nebol v úpadku,
- ku dňu podania žiadosti nie sú u neho dôvody na jeho zrušenie a vo vzťahu k nemu nepôsobia účinky vyhlásenia konkurzu alebo povolenia reštrukturalizácie,
- k 12. marcu 2020 neprebiehala voči nemu exekučné konanie pre uspokojenie nároku z jeho podnikateľskej činnosti,
- k 12. marcu 2020 nebol začatý výkon záložného práva vo vzťahu k jeho podniku, veci, právu alebo inej majetkovej hodnote patriacej k podniku,
- v roku 2020 nerozdelil zisk alebo iné vlastné zdroje,
- v roku 2020 neurobil opatrenie ohrozujúce jeho finančnú stabilitu,
- vedie riadne účtovníctvo.

Medzi účinky poskytnutej dočasnej ochrany podnikateľa patria napríklad nasledovné skutočnosti:

- **Prerušuje sa konanie o návrhu veriteľ'a na vyhlásenie konkurzu na majetok** podnikateľa pod dočasnou ochranou, podanom po 12. marci 2020. Účinok sa uplatňuje rovnako aj na návrhy veriteľ'ov podané počas trvania dočasnej ochrany. Prerušuje sa aj konkurzné konanie, v ktorom nebol vyhlásený konkurz.
- **Prerušuje sa exekučné konanie**, začaté po 12. marci 2020, voči podnikateľ'ovi pod dočasnou ochranou pre uspokojenie nároku z jeho podnikateľ'skej činnosti.
- Podnikateľ pod dočasnou ochranou zároveň **nie je povinný podať návrh na vyhlásenie konkurzu** na svoj majetok po dobu trvania dočasnej ochrany.
- Voči podnikateľ'ovi pod dočasnou ochranou **nie je možné začať výkon záložného práva** vo vzťahu k jeho podniku, veci, právu alebo inej majetkovej hodnote patriacej k podniku.
- Proti pohľadávke, ktorá podnikateľ'ovi pod dočasnou ochranou vznikla po poskytnutí dočasnej ochrany, nie je možné započítať pohľadávku, ktorá vznikla voči takémuto podnikateľ'ovi pred poskytnutím dočasnej ochrany, ak ide o pohľadávku, ktorá patrí alebo patrila osobe s ním spriaznenej podľa predpisu o konkurznom konaní.
- **Druhá zmluvná strana nemôže vypovedať zmluvu, odstúpiť od zmluvy alebo odoprieť plnenie zo zmluvy** pre omeškanie podnikateľa pod dočasnou ochranou, pričom platí, že omeškanie museli nastať od 12. marci 2020 a príčinou omeškania boli

následky šírenia ochorenia COVID-19. Uvedené neplatí, ak by tým druhá strana bezprostredne ohrozila fungovanie svojho podniku.

- **Lehoty** na uplatnenie práva voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou počas jej trvania **neplynú**.
- Podnikateľ pod dočasnou ochranou je povinný vynaložiť **snahu o uspokojenie jeho veriteľov** v najvyššej možnej miere, pričom je povinný uprednostniť spoločný záujem jeho veriteľov pred vlastnými záujmami – najmä nesmie rozdeliť zisk alebo iné vlastné zdroje.
- Podnikateľ pod dočasnou ochranou (po dobu jej trvania) je povinný záväzky, ktoré bezprostredne súvisia so zachovaním prevádzky podniku, a ktoré vznikli po poskytnutí dočasnej ochrany, uhrádzať prednostne pred skôr splatnými záväzkami.

c) Ustanovenie mimoriadnych opatrení v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 vo finančnej oblasti

Ďalší nový *zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19* s účinnosťou od 4. apríla 2020 obsahuje predovšetkým opatrenia v daňovej, colnej a účtovnej oblasti, ako aj oblasti finančného trhu a finančnej pomoci, ktoré majú za cieľ zmierniť negatívne dopady pandémie ochorenia COVID-19 vo finančnej oblasti. Opatrenia v zmysle tohto zákona sa uplatňujú v období od 12. marca 2020 do konca kalendárneho mesiaca, v ktorom vláda SR mimoriadnu situáciu na území SR odvolá.

Opatrenia, týkajúce sa dane z príjmov, ustanovujú, že všetky fyzické osoby a právnické osoby, ktoré majú povinnosť podať daňové priznanie k dani z príjmov, môžu požiadať **o odklad povinnosti podať daňové priznanie k dani z príjmov a povinnosti zaplatiť daň z príjmov**:

- za zdaňovacie obdobie, ktorým je kalendárny rok 2019, bez akéhokoľvek oznámenia, až do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po skončení obdobia pandémie (čím sa nahrádza pôvodne ustanovený termín 30. jún 2020),
- za zdaňovacie obdobie, ktorým je hospodársky rok, na základe oznámenia o predĺžení lehoty na podanie daňového priznania podaného do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po skončení obdobia pandémie najviac o tri celé kalendárne mesiace alebo o celých šesť kalendárnych mesiacov (ak mal príjmy zo zahraničia) od pôvodného termínu na podanie daňového priznania,
- v prípade, ak podal riadny odklad daňového priznania, pričom predĺžená lehota na podanie daňového priznania uplynie počas obdobia pandémie, bez akéhokoľvek oznámenia až do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po skončení obdobia pandémie.

Odkladá sa tiež **povinnosť platiť preddavky na daň z príjmov**, splatné počas obdobia pandémie za obdobie bezprostredne nasledujúce po období, v ktorom daňovému subjektu poklesli tržby najmenej o 40 %. Nezaplatené preddavky bude daňový subjekt povinný vyrovnať v daňovom priznaní za rok 2020, teda do marca 2021. Odklad platenia preddavkov na daň z príjmov sa prvýkrát uplatnila na preddavky na daň z príjmov splatné v mesiaci máj 2020.

Oprávneným žiadateľom sú SZČO a obchodné spoločnosti, platiace preddavky na daň z príjmov, splatné v období pandémie, ktoré zaznamenali pokles tržieb najmenej o 40 % oproti rovnakému obdobiu v predchádzajúcom kalendárnom roku.

*Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 ďalej zakotvil, že **daňový preplatok** na dani z príjmov, ktorý si daňový subjekt uplatní v daňovom priznaní k dani z príjmov podanom počas obdobia pandémie, správca dane daňovému subjektu vráti do 40 dní od konca kalendárneho mesiaca, v ktorom daňový subjekt podal daňové priznanie k dani z príjmov.*

Predmetný zákon ďalej ustanovil **odklad daňovej exekúcie počas obdobia pandémie**.

Zákon tiež upravil postavenie podnikateľa, ktorý v predošlých zdaňovacích obdobiach dosiahol daňovú stratu, pričom v bežnom zdaňovacom období vykázal kladný základ dane. V prípade, ak už daňový subjekt podal daňové priznanie k dani z príjmov a chce si **uplatniť odpočet daňovej straty**, môže tak urobiť, a to podaním opravného daňového priznania, resp. dodatočného daňového priznania.

Ustanovenie § 30i a nasledujúce tohto zákona upravujú **podmienky odkladu splácania úveru poskytnutého malému podnikateľovi a inému podnikateľovi – fyzickej osobe**. Za **dlžníka** sa považuje malý podnikateľ alebo iný podnikateľ – fyzická osoba, voči ktorému má veriteľ pohľadávku zo zmluvy o úvere alebo pohľadávku z ručenia k tejto zmluve; malým podnikateľom sa rozumie podnikateľ, ktorý k 31. decembru roka, ktorý predchádza roku, v ktorom sa podáva žiadosť o odklad splácania úveru, zamestnáva menej ako 250 osôb a ktorého ročný obrat nepresahuje 50 000 000 Eur alebo celková suma majetku nepresahuje 43 000 000 Eur.

Za **odklad splácania úveru** sa považuje odloženie splátok istiny úveru, splátok istiny a úrokov z úveru alebo splatnosti úveru splatného jednorazovo.

Veriteľ nie je povinný povoliť odklad splácania úveru, ak:

- je dlžník v omeškaní so splátkou úveru, pri ktorom žiada odklad splácania úveru, dlhšie ako 30 dní pred podaním žiadosti o odklad splácania úveru,
- bol dlžník k 29. februáru 2020 v omeškaní so splátkou úveru dlhšie ako 30 dní aspoň vo výške 100 Eur pri inom úvere poskytnutom tým istým veriteľom,
- bol dlžník ku dňu podania žiadosti o odklad splácania úveru v stave zlyhania podľa osobitného predpisu,
- žiadosť o odklad splácania úveru nie je riadne vyplnená alebo
- žiadosť o odklad splácania úveru neobsahuje náležitosti podľa vzoru, ktorý je uvedený v prílohe č. 3 zákona.

Počas obdobia pandémie (od 12. marca 2020 do odvolania mimoriadnej situácie) sa tiež **predlžujú lehoty účtovných jednotiek na plnenie si niektorých povinností** v zmysle zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve. Ide o povinnosť viesť účtovníctvo, zostaviť účtovné závierky, výročné správy a nechať si overiť účtovné závierky audítorm a uložiť účtovné dokumenty do registra účtovných závierok. Povinnosti možno splniť do konca tretieho kalendárneho mesiaca po skončení obdobia pandémie alebo do lehoty na podanie daňového priznania, podľa toho ktorá z lehôt uplynie skôr.

Lehota na podanie daňového priznania a zaplatenie **dane z motorových vozidiel**, ktorá neuplynula pred začatím obdobia pandémie alebo začala plynúť počas obdobia pandémie (od 12. marca 2020 do odvolania mimoriadnej situácie), sa považuje za dodržanú, ak sa podá daňové priznanie a zaplatí daň do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po skončení obdobia pandémie.

d) Ustanovenie finančnej pomoci na zabezpečenie likvidity MSP

Novela (**zákon č. 120/2020 Z. z.**) zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 priniesla úpravu **finančnej pomoci na zabezpečenie likvidity MSP**, ktorú poskytuje Ministerstvo financií Slovenskej republiky prostredníctvom inštitúcií, a to Exportno-importnej banky Slovenskej republiky a Slovenskej záručnej a rozvojovej banky, a. s..

Finančnú pomoc možno poskytnúť vo forme **záruky za úver poskytnutý bankou** alebo **odpustenia poplatku za záruku za úver poskytnutý bankou**.

e) Lex korona

Dňa 21.07.2020 nadobudol účinnosť zákon č. 198/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 (ďalej len „Lex korona“). Do znenia zákona bol premietnutý balík 115-tich opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia a zníženie administratívneho zaťaženia v modernej histórii Slovenska a väčšina opatrení je premietnutá do znenia konkrétnych zákonov.

Na základe Lex korona sa zrušuje povinnosť stanovená v zákone č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov pre spoločnosti s ručením obmedzeným, ktoré nemajú povinnosť vykonávať audit spoločnosti, predkladať pri zvýšení základného imania audit spoločnosti. Presúva aj dátum na splnenie povinnosti zosúladiť zapísané všetky identifikačné údaje o spoločníkoch, štatutárnych orgánoch alebo členoch štatutárnych orgánov, vedúcich organizačných zložiek podnikov, prokuristoch, členoch dozorného orgánu, likvidátoroch, správcoch na výkon nútenej správy a ich zástupcoch, vedúcich podnikov alebo organizačných zložiek podnikov zahraničných právnických osôb o obchodnom registri do 30. septembra 2022.

Na úseku ochrany spotrebiteľa sa ruší povinnosť mať v maloobchodných prevádzkach a v prevádzkach spoločného stravovania reklamačný poriadok, upravuje sa lehota na reklamáciu začína plynúť až prevzatím reklamovaného výrobku predajcom. Ďalšou zmenou je aj uprednostnenie nápravy pri menej závažných porušeníach povinností podnikateľov pred vyrubením sankcie pri výkone kontrolnej činnosti zo strany Slovenskej obchodnej inšpekcie.

Ďalšou zmenou je aj **úprava povinností poskytovateľov zájazdov** zmenou zákona č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, pričom sa ruší povinnosť zasielať poisťné certifikáty a zmluvy o poistení insolventnosti, štvrťročné priebežné účtovné výkazy aj s prílohami orgánu dozoru cestovných kancelárií a cestovných agentúr pri zahraničných cestovných kanceláriách, ktorých produkty predávajú. Rovnako sa ruší povinnosť cestovných kancelárií a cestovných agentúr mať úradne predložené dokumenty preukazujúce ich oprávnenie na podnikanie.

Úpravou zákona č. 289/2008 Z. z. o používaní elektronickej registračnej pokladnice sa **ruší povinnosť na každom predajnom mieste sprístupniť vyobrazenie pokladničného dokladu**, ktorý vyhotovuje každou elektronicou registračnou pokladnicou.

Ďalšími zo zmien zlepšujúcich podnikateľské prostredie je **zjednodušenie postupu pri zápise viazanej živnosti pre oprávnené osoby na pravidelnú kontrolu vykurovacích a klimatizačných systémov, zníženie poplatku za umiestnenie výživového doplnku na trhu** na 30 eur za jeden produkt a ďalšie.

f) Úprava nároku na tzv. ošetrovné

Zákon č. 63/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, je účinný od 27. marca 2020. Tento zákon priniesol ustanovenia, týkajúce sa tzv. nemocenského. Zamestnanec a povinne nemocensky poistená SZČO majú **nárok na nemocenské**, ak boli **pre chorobu alebo úraz uznaní za dočasne práceneschopných** alebo ak im bolo **nariadené karanténne opatrenie alebo izolácia**, čo sa považuje za tzv. **dočasnú pracovnú neschopnosť**.

V prípade, ak bol zamestnanec počas trvania mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 uznaný za dočasne práceneschopného, vzniká mu nárok na nemocenské **od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti**, pričom výška nemocenského je **55 % denného vymeriavacieho základu**.

Nárok na ošetrovné vzniká v čase trvania mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 tiež tomu, kto **osobne a celodenne ošetruje alebo sa stará** o dieťa do 16 rokov veku alebo o príbuzného.

Novela ďalej priniesla **povinnosť zamestnávateľa ospravedlniť neprítomnosť zamestnanca** v práci počas jeho dočasnej pracovnej neschopnosti pre chorobu alebo úraz, materskej dovolenky a rodičovskej dovolenky, karantény, osobného a celodenného ošetrovania chorého člena rodiny, osobnej a celodennej starostlivosti o osobu a počas obdobia, kedy sa osoba, ktorá sa inak stará o dieťa mladšie ako 10 rokov veku, podrobila vyšetreniu alebo ošetrovaniu v zdravotníckom zariadení, ktoré nebolo možné zabezpečiť mimo pracovného času zamestnanca. Platí, že za tento čas **nepatrí zamestnancovi náhrada mzdy**.

g) Úprava právnych vzťahov medzi cestovnými kancelárkami a klientmi

V súvislosti s celosvetovou pandémiou ochorenia COVID-19 bolo nevyhnutné upraviť právne vzťahy medzi cestujúcimi, resp. klientmi a cestovnými kancelárkami. Bola preto prijatá novela *zákona č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 119/2019 Z. z. (zákon č. 136/2020 Z. z.)*, ktorá zaviedla **možnosť cestovnej kancelárie odložiť poskytnutie zájazdu, možnosť určitých skupín cestujúcich odklad zájazdu odmietnuť a usporiadanie vzťahov medzi cestovnou kanceláriou a cestujúcim**.

Ak v dôsledku mimoriadnej situácie z dôvodu ochorenia COVID-19 v SR alebo obdobnej situácie v cieľovom mieste alebo v hociktorom mieste trasy zájazdu **nie je možné poskytnúť cestujúcemu základné znaky služieb cestovného ruchu** v zmysle uzatvorenej zmluvy o zájazde, je cestovná kancelária oprávnená cestujúcemu navrhnúť **zmenu zmluvy o zájazde** alebo **zaslať oznámenie o náhradnom zájazde** v prípade, ak cestujúci navrhovanú zmenu zmluvy o zájazde neprijme.

Cestujúci je oprávnený náhradný zájazd písomne odmietnuť do 14 dní odo dňa doručenia oznámenia o náhradnom zájazde, ak je:

- zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie počas mimoriadnej situácie z dôvodu ochorenia COVID-19 v SR,

- SZČO alebo jednoosobovou s.r.o., ktorej bol priznaný finančný príspevok v rámci projektu na podporu udržania zamestnanosti v súvislosti s vyhlásením mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu,
- osamelým rodičom, ktorému bol priznaný nárok na pandemické ošetrovné,
- tehotnou osobou,
- osobou vo veku 65 rokov a viac.

Ak cestujúci, ktorý uzatvoril zmluvu o zájazde, odmietne, resp. neprijme náhradný zájazd, je cestovná kancelária povinná **vrátiť všetky platby**, ktoré od cestujúceho prijala, a to najneskôr do 14. septembra 2021. Cestovná kancelária je povinná **dohodnúť sa na náhradnom zájazde s cestujúcim najneskôr do 31. augusta 2021.**

h) Pozastavenie živnosti aj na menej ako 6 mesiacov

Zákon č. 73/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19, účinný od 9. apríla 2020, priniesol okrem iných zmien aj dôležitú zmenu právnej úpravy živnostenského podnikania zmenou a doplnením zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

V zmysle novely počas mimoriadnej situácie, núdzového stavu a výnimočného stavu, vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19, sa neuplatňuje podmienka podľa § 57 ods. 6 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorej pozastavenie živnosti nemôže trvať kratšie ako 6 mesiacov. Z uvedeného vyplýva, že **pocas krízovej situácie môže pozastavenie živnosti trvať aj kratšie ako 6 mesiacov.**

i) Úprava poskytovania dotácií na nájomné

Cieľom dvoch novelizácií zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov bolo zmiernenie negatívnych následkov pandémie ochorenia COVID-19 na podnikateľské subjekty v SR, ktoré z dôsledku opakovaného zníženia príjmov neboli často schopné splácať dohodnutú výšku nájomného.

*Zákon č. 155/2020 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a o doplnení zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení zákona č. 92/2020 Z. z. (s účinnosťou od 17. júna 2020), priniesol opatrenia, na základe ktorých je možné poskytnúť **dotácie na úhradu nájomného** v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR.*

Na využitie tohto podporného opatrenia je potrebná **dohoda**, uzatvorená medzi prenajímateľom a nájomcom, ktorá spočíva v poskytnutí **zľavy z dohodnutej výšky nájomného.**

Na účely poskytovania dotácie na nájomné sa prihliada na nájomné vzťahy žiadateľov, ktorých právo užívať predmet nájmu sa začal najneskôr od **1. februára 2020.**

Predmetom nájmu môže byť miestnosť alebo jej časť alebo súbor miestností, ktoré sú určené na iné účely než bývanie a v ktorých nájomca predáva tovar alebo poskytuje služby konečným spotrebiteľom (vrátane obslužných a skladových priestorov) a trhové miesto.

Dotáciu na nájomné možno poskytnúť nájomcovi vo výške, v akej bola poskytnutá zľava z nájomného na základe dohody medzi prenajímateľom a nájomcom, **najviac však vo výške 50 % z nájomného** za obdobie sťaženého užívania predmetu nájmu. Predmetom poskytnutej dotácie je len nájomné, bez súvisiacich finančných príslušenstiev.

Dotáciu na nájomné možno poskytnúť nájomcovi na základe žiadosti prenajímateľa, ktorým môže byť:

- fyzická osoba – nepodnikateľ,
- fyzická osoba – podnikateľ,
- právnická osoba – nepodnikateľ,
- právnická osoba – podnikateľ.

Ďalšia novela zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (**zákon č. 349/2020 Z. z.**) s účinnosťou od 9. decembra 2020 priniesla novú právnu úpravu, v zmysle ktorej na účely poskytovania dotácie na nájomné sa prihliada na nájomné vzťahy žiadateľov, ktorých právo užívať predmet nájmu sa začal najneskôr od **1. augusta 2020**.

j) Úprava tzv. „home-office“

Dôležitú legislatívnu zmenu priniesol **zákon č. 66/2020 Z. z.**, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňajú niektoré zákony. Novela je účinná od 4. apríla 2020, pričom jej prijatím prišlo k úprave **práce z domácnosti zamestnanca – tzv. „home-office“** a do zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov boli doplnené ustanovenia o „home-office“, upravujúce výkon práce zamestnancov takouto formou **v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu a počas dvoch mesiacov po ich odvolaní**.

„Home-office“ sa odlišuje od domáckej práce, už zakotvenej v zákone č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, svojou **nepravidelnosťou**. Zamestnanec vykonáva „home-office“ najčastejšie z domu, prípadne z iného, vopred dohodnutého miesta, a to buď **príležitostne** alebo pri určitých **mimoriadnych okolnostiach** (napríklad pandémie ochorenia COVID-19).

V zmysle novely môže zamestnávateľ **nariadiť zamestnancovi výkon práce z domácnosti** v prípade, ak to dohodnutý druh práce umožňuje. Na druhej strane, **zamestnanec má právo na vykonávanie práce z domácnosti**, ak to dohodnutý druh práce umožňuje a na strane zamestnávateľa neexistujú vážne prevádzkové dôvody, ktoré zamestnancovi neumožňujú výkon práce takouto formou.

Zamestnávateľ je v zmysle novely povinný zamestnancovi oznámiť rozvrhnutie pracovného času minimálne **dva dni vopred** (ak sa zamestnanec so zamestnávateľom nedohodnú na kratšej dobe), s platnosťou najmenej na **jeden týždeň**.

Novelou prišlo tiež k skráteniu doby, v ktorej je zamestnávateľ povinný oznámiť zamestnancovi povinné čerpanie dovolenky. Zamestnávateľ má možnosť **nariadiť zamestnancom čerpanie dovolenky najmenej sedem dní vopred** (alebo najmenej dva dni vopred, ak ide o nevyčerpanú dovolenku z predchádzajúceho roka), v prípade, že sa zamestnanec so zamestnávateľom nedohodnú inak.

Zamestnávateľ je ďalej povinný **ospravedlniť zamestnanca v práci počas jeho dôležitej osobnej prekážky v práci, ktorou je karanténne opatrenie či izolácia**, pričom za tento čas zamestnancovi nepatrí náhrada mzdy.

Ak zamestnanec celkom alebo sčasti nemôže vykonávať svoju prácu pre zastavenie alebo obmedzenie činnosti zamestnávateľa na základe rozhodnutia príslušného orgánu alebo ako dôsledku vyhlásenia mimoriadnej situácie, núdzového alebo výnimočného stavu (t. j. napríklad z dôvodu opatrení nariadených v čase mimoriadnej situácie), ide o **prekážku v práci na strane zamestnávateľa**, pričom náhrada mzdy v takejto situácii je vo výške **najmenej 80 % priemernej mzdy zamestnanca**, najmenej však vo výške minimálnej mzdy.

k) Úprava štátnej štatistiky

Novelizáciou zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov **zákonom č. 107/2020 Z. z.**, účinným od 5. mája 2020, sa na čas trvania výnimočného stavu, núdzového stavu, mimoriadnej situácie alebo s tým súvisiacich okolností, upravuje **výkon štátnych štatistických zisťovaní**.

V zmysle novely sa ustanovuje, že ak spravodajská jednotka **nie je objektívne schopná splniť svoju spravodajskú povinnosť** formou, spôsobom, v rozsahu alebo v termíne, môže úrad, ministerstvo či iný orgán štátnej správy:

- **prerušiť alebo odložiť** už začaté štatistické zisťovanie (a určiť náhradnú lehotu),
- zmeniť formu a spôsob štatistického zisťovania (vrátane skrátenia alebo predĺženia lehoty),
- zabezpečiť náhradnú formu získavania údajov,
- zmeniť rozsah spravodajskej povinnosti.

l) Poskytovanie dotácií na podporu malého a stredného podnikania

Zákon č. 198/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutými opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 priniesol okrem iných podstatných zmien, upravených na zlepšovanie podnikateľského prostredia, aj **zmenu poskytovania dotácií pre MSP** ako formu podpory malého a stredného podnikania v súvislosti so zmiernením negatívnych následkov pandémie ochorenia COVID-19.

V zmysle predmetnej novely je možné poskytovať dotácie aj na **kompenzáciu škôd vzniknutých ako priame či nepriame následky pandémie ochorenia COVID-19**.

§ **Zákony schválené v roku 2020 s účinnosťou od roku 2021**

Nižšie uvedený právny predpis bol schválený Národnou radou SR v roku 2020, s nadobudnutím účinnosti od roku 2021. Ide o zákon, ktorý reaguje na stále pretrvávajúcu mimoriadnu situáciu, ktorá na území Slovenskej republiky vznikla a stále trvá aj v roku 2021 **z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19**.

Regionálna investičná pomoc

Zákon č. 420/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 57/2018 Z. z. o regionálnej investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, schválený NR SR dňa 1. decembra 2020 a účinný od 1. januára 2021, reagoval na pandémiu ochorenia COVID-19, ktorá nepredvídateľným spôsobom ovplyvnila **prijímateľov investičnej pomoci**, ako aj ich schopnosť plniť povinnosti a podmienky vyplývajúce z rozhodnutia o prijatí, resp. schválení investičnej pomoci. Cieľom zákona č. 420/2020 Z. z. je preto skutočnosť, aby nedochádzalo k rušeniu takýchto rozhodnutí.

Zákon č. 420/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 57/2018 Z. z. o regionálnej investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov zmierňuje podmienky pre nové investície, ktoré sa o investičnú pomoc chcú uchádzať a zaviedla neskoršie začatie obstarávania investičného majetku, predĺžil sa tiež termín na dokončenie investičného projektu a aj doba na uplatnenie dohodnutej úľavy na dani.

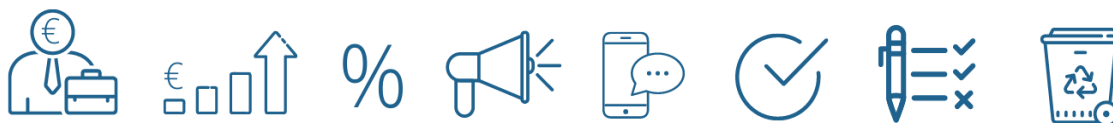
V prípade konaní, začatých v roku 2021 a neukončených v tom istom roku, povinnosť obstarania majetku sa predĺžila na **24 mesiacov**, povinnosť ukončenia práce na investičnom majetku sa predĺžila na **5 rokov** (resp. na **7 rokov** pri veľkých investičných projektoch).

Pri doterajšej právnej úprave platila podmienka vynaloženia minimálne 85 % z oprávnených nákladov schválených v rozhodnutí o investičnej pomoci. V zmysle zákona č. 240/2020 Z. z. je prípustné náklady znížiť na **70 %**.

Zároveň platí, že investičné stimuly a investičná pomoc, ktoré boli schválené do konca roka 2020, **zostávajú v platnosti v rozsahu a za podmienok** tak, ako boli uvedené **v rozhodnutí o poskytnutí investičných stimulov alebo v rozhodnutí o schválení investičnej pomoci**.

Zákony schválené v roku 2020 s účinnosťou od roku 2021 v štandardnom legislatívnom procese

Nižšie uvedené zákony boli schválené Národnou radou SR v roku 2020, s nadobudnutím účinnosti od roku 2021. Ide o zákony, ktoré výrazne menia doterajšie platné legislatívne predpisy.

a) Zvýšenie minimálnej mzdy na rok 2021

Novela zákona č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov (**zákon č. 294/2020 Z. z.**) priniesla od 1. januára 2021:

- **nárast minimálnej mzdy na rok 2021 na 623 Eur**, čo predstavuje nárast o 43 Eur oproti výške minimálnej mzdy na rok 2020,
- **nárast hodinovej minimálnej mzdy na 3,580 Eur.**

*Zákon č. 294/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov priniesol aj **zmenu v spôsobe výpočtu** minimálnej mzdy. Od 1. januára 2021 sa minimálna mzda na nasledujúci kalendár rok bude určovať ako **57 % priemernej mesačnej nominálnej mzdy** zamestnanca za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, na ktorý sa určuje suma mesačnej minimálnej mzdy.*

b) Zvýšenie príplatkov zamestnancov na rok 2021 a zmena spôsobu výpočtu ich výšky

Rovnaká novela zákona č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov (**č. 294/2020 Z. z.**) priniesla od 1. januára 2021 aj **zvyšovanie výšky príplatkov** pre zamestnancov **za prácu v sobotu, prácu v nedeľu a nočnú prácu**. Uvedené príplatky sú naviazané na minimálnu mzdu.

Od 1. januára 2021 je príplatok za prácu v sobotu vo výške najmenej 1,79 Eur za hodinu, pričom je možné dohodnúť aj nižšiu sumu príplatku, ale najmenej vo výške 1,61 Eur za hodinu. Príplatok za prácu v nedeľu je vo výške najmenej 3,58 Eur za hodinu, pričom je možné dohodnúť aj nižšiu sumu príplatku, ale najmenej vo výške 3,22 Eur. Príplatok za nočnú prácu je vo výške najmenej 1,43 Eur za hodinu v prípade nerizikovej práce a vo výške najmenej 1,79 Eur v prípade rizikovej práce.

Predmetná novela priniesla aj **zmenu mechanizmu pre určovanie výšky príplatkov**. Príplatky pre zamestnancov už budú určované **pevnou sumou**, ktorá vychádza z výšky minimálnej mzdy, t.j. nie percentuálnou výškou, ako tomu bolo v doposiaľ platnej legislatíve ustanovené.

c) Zavedenie 15 %-nej dane z príjmu pre podnikateľov s ročným obrátom do 49 790 Eur

Novelou zákona č. 416/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony sa s účinnosťou od roku 2021 ponecháva **15 % sadzba dane z príjmov** iba pre právnické osoby a fyzické osoby s príjmami z podnikania, ktorých príjmy nepresahujú za zdaňovacie obdobie sumu **49 790 Eur** (čo je maximálna hranica pre zachovanie statusu **mikrodaňovníka**, avšak na mikrodaňovníka sa vzťahujú aj iné podmienky, pre sadzbu dane je kľúčová iba podmienka obrátu). Pre rok 2020 platila hranica príjmov 100 000 Eur.

d) Zavedenie dočasnej ochrany podnikateľov a úprava malého konkurzu

Nový **zákon č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov** (ďalej len „zákon o dočasnej ochrane“), ktorým dochádza od 1.1.2021 k vytvoreniu trvalejšieho časového rámca, počas ktorého by boli dlžníci chránení pred veriteľmi a umožnilo by sa im tak pokračovať v podnikaní.

Oprávnený požiadať o poskytnutie dočasnej ochrany je **podnikateľ s centrom hlavných záujmov v SR**, i zahraničný podnikateľský subjekt, ktorý podniká v SR, jeho manažment prijíma v SR väčšinu rozhodnutí a podstatná časť majetku sa nachádza v SR. O poskytnutie dočasnej ochrany možno žiadať do 31. decembra 2022.

Pre poskytnutie dočasnej ochrany sú príslušné len štyri sudy v SR:

1. Okresný súd Trnava pre obvod krajských súdov v Trnave a Bratislave,
2. Okresný súd Žilina pre obvod krajských súdov v Žiline a Trenčíne,
3. Okresný súd Banská Bystrica pre obvod krajských súdov v Banskej Bystrici a Nitre,
4. Okresný súd Prešov pre obvod krajských súdov v Prešove a Košiciach.

Pre určenie príslušnosti na poskytnutie dočasnej ochrany je rozhodujúce sídlo alebo miesto podnikania v čase podania žiadosti.

Žiadosť o poskytnutie dočasnej ochrany sa podáva elektronicky prostredníctvom určeného formulára, ktorú je potrebné **autorizovať žiadateľom alebo jeho zástupcom** a musí obsahovať všeobecné a osobitné náležitosti určené v zákone o dočasnej ochrane. Súčasťou žiadosti je aj písomný súhlas nadpolovičnej väčšiny veriteľov dlžníka, počítaných podľa výšky ich pohľadávok, pričom sa neprihliada na pohľadávky veriteľov, ktorí sú spriaznení s dlžníkom. Okrem iného musí vyhlásiť, že:

- nemá povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu,

- vedie riadne účtovníctvo a ukladá účtovné závierky,
- za posledných 12 mesiacov pred podaním žiadosti nerozdelil zisk alebo iné vlastné zdroje,
- vo vzťahu k nemu neprebíha exekučné alebo obdobné vykonávacie konanie, a vo vzťahu k podniku, alebo vo vzťahu k veciam patriacim podniku nebol začatý výkon záložného práva.

Súd poskytne dočasnú ochranu bezodkladne a dočasná ochrana sa považuje za poskytnutú v deň nasledujúci po dni zverejnenia informácie v Obchodnom vestníku. Voči tretím osobám pôsobí dočasná ochrana od chvíle, keď sa o nej dozvedeli.

Poskytnutie dočasnej ochrany pre podnikateľov vo finančných ťažkostiach má nasledujúce účinky:

- počas dočasnej ochrany **nemožno rozhodnúť o začatí konkurzného konania** voči chránenému podnikateľovi,
- podnikateľ pod dočasnou ochranou **nemá za povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu na svoj majetok**,
- pre pohľadávku, ktorá vznikla voči chránenému podnikateľovi pred poskytnutím dočasnej ochrany nemožno počas trvania ochrany postihnúť podnik, vec, práva alebo iné majetkové hodnoty exekúciou, alebo výkonom rozhodnutia, okrem prípadov, keď ide o vymáhanie:
 - neoprávnenej štátnej pomoci,
 - pohľadávky, ktorá vznikla pri realizácii spoločných programov SR a EÚ,
 - plnenia priznaného rozhodnutím inštitúcie, orgánu, úradu a agentúry EÚ.
- pre pohľadávku, ktorá vznikla voči chránenému podnikateľovi pred poskytnutím dočasnej ochrany nemožno počas trvania ochrany začať výkon zabezpečovacieho práva a takéto právo vykonať vo vzťahu k podniku, veci, právu alebo inej majetkovej hodnote,
- počas trvania dočasnej ochrany neplynú lehoty na uplatnenie práva voči chránenému podnikateľovi, vrátane lehôt na uplatnenie odporovateľného práva.

Počas dočasnej ochrany je podnikateľ povinný uhrádzať záväzky bezprostredne súvisiace s bežnou podnikateľskou činnosťou a s plneniami, ktoré sú potrebné na zachovanie prevádzky podniku, vzniknuté po poskytnutí dočasnej ochrany pred skôr splatnými záväzkami a prednostne nespriazneným veriteľom a musí uprednostniť záujmy svojich veriteľov. Počas trvania dočasnej ochrany musí byť podnikateľ zapísaný v registri partnerov verejného sektora.

Dočasná ochrana sa poskytuje na 3 mesiace a môže byť predĺžená o ďalšie 3 mesiace. K žiadosti o predĺženie je žiadateľ povinný pripojiť písomný súhlas dvoj tretinovej väčšiny veriteľov nie starší ako 30 dní. **Podnikateľ, ktorému dočasná ochrana zanikla nie je oprávnený najbližších 48 mesiacov požiadať o novú dočasnú ochranu.**

e) Menej oznamovacích povinností voči Sociálnej poisťovni

Nový zákon č. 198/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 priniesol aj zmeny v oblasti sociálneho zabezpečenia, menej oznamovacích povinností a zjednodušenú komunikáciu so Sociálnou poisťovňou s účinnosťou od 1. januára 2021.

Zamestnávateľ už **nemusi oznamovať Sociálnej poisťovni** niektoré zmeny v údajoch svojho zamestnanca, ani čerpanie materskej dovolenky alebo rodičovskej dovolenky zamestnanca.

Bola tiež **zrušená povinnosť zamestnávateľa odhlásiť sa z registra zamestnávateľov**, ktorý vedie Sociálna poisťovňa, do 8 dní odo dňa, kedy už nezamestnáva žiadneho zamestnanca. Sociálna poisťovňa zamestnávateľa sama odhlási z tohto registra po odhlásení jeho posledného zamestnanca.

Zákon č. 198/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 tiež zavádza tzv. **druhú šancu pre fyzické osoby a právnické osoby, ktoré si v stanovenej lehote načas nesplnili povinnosti** voči Sociálnej poisťovni, a to v lehotách, ktoré sú stanovené jednotlivými ustanoveniami zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Takéto fyzické osoby a právnické osoby majú **dodatočných 7 dní** na splnenie svojich povinností, pričom ak si povinnosti dodatočne splnia v tejto lehote, **nebudú pokutované** zo strany Sociálnej poisťovne.

Zamestnávatelia majú od 1. januára 2021 **povinnosť** pri komunikácii so Sociálnou poisťovňou **uvádzať tzv. identifikačné číslo právneho vzťahu (IČPV)**, pridelené Sociálnou poisťovňou po prihlásení zamestnanca na konkrétny poistný vzťah ako jedinečný identifikátor právneho vzťahu. Zamestnávatelia sú povinní IČPV uvádzať napríklad pri podávaní Registračného listu fyzickej osoby, ako aj pri vykazovaní vymeriavacieho základu na Mesačnom výkaze poistného a príspevkov a na Výkaze poistného a príspevkov.

f) Povinná elektronická komunikácia so zdravotnými poisťovňami

Zákon č. 393/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony prináša s účinnosťou od 1. októbra 2021 povinnú **elektronickú komunikáciu** medzi zamestnávateľom a príslušnou zdravotnou poisťovňou. Zamestnávatelia sú povinní **zasilať mesačný výkaz príslušnej zdravotnej poisťovni výlučne elektronicky** bez ohľadu na počet ich zamestnancov – podmienka, že ak má zamestnávateľ najmenej troch zamestnancov, je povinný komunikovať so zdravotnou poisťovňou elektronicky, sa zo znenia predmetného zákona vypúšťa.

Novelou sa zruší tiež povinnosť zamestnávateľa oznamovať príslušnej zdravotnej poisťovni zmenu platiteľa poistného (v prípade poberania rodičovského príspevku, nemocenského, ošetrovného, materského, náhrady služobného príjmu alebo platu zamestnanca) v prípade, ak informácia o zmene platiteľa poistného už bola zdravotnej poisťovni poskytnutá od iného úradu (napríklad od Sociálnej poisťovne).

g) Zmena kritérií pre povinnosť overovania účtovnej závierky audítorom

Zákonom č. 198/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 sa od 1. januára 2021 znova menia veľkostné kritériá pre povinnosť spoločností overovať individuálnu účtovnú závierku audítorom.

V roku 2021 a 2022 sa majú zvyšovať veľkostné kritériá podnikov pre povinnosť overiť účtovnú závierku audítorom, pričom kritérium obratu má finálne vzrásť zo 4 miliónov Eur na 8 miliónov Eur, počet zamestnancov sa má zvýšiť z 30 na 50 a suma majetku sa má zvýšiť

z 2 miliónov Eur na 4 milióny Eur. Uvedené spôsobí, že povinnosť auditu bude mať menej spoločností (najmä MSP).

Pre účtovné obdobie začínajúce **najskôr od 1. januára 2021** sú stanovené nasledovné **kritériá pre povinnosť overovania individuálnej účtovnej závierky audítorom**:

- celková suma majetku spoločnosti musí presiahnuť 3 milióny Eur,
- čistý obrat musí presiahnuť 6 miliónov Eur a
- priemerný prepočítaný počet zamestnancov v jednom účtovnom období musí presiahnuť počet 40.

Ak spoločnosť tieto podmienky nespĺňa, nemá povinnosť dať si overiť svoju individuálnu účtovnú závierku audítorom.

h) Možnosť opravy základu dane

Zmena v oblasti daní nastáva aj *novelou č. 344/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov*, na základe ktorej sa zavádza **možnosť opravy základu dane dodávateľom pri nevymožiteľnej pohľadávke**. Za bežných okolností je dodávateľ povinný zaplatiť DPH z dodávaného tovaru alebo služby, od 1.1.2021 bude môcť dodávateľ opraviť základ dane a požadovať od štátu vrátenie DPH z nevymožiteľnej pohľadávky a odberateľ bude naopak povinný vrátiť štátu DPH, ktoré si pri nákupe tovaru a služby odpočítal.

Pohľadávka sa stáva nevymožiteľnou v zákonom určených prípadoch a ak uplynulo 12 mesiacov od splatnosti pohľadávky za dodanie tovaru alebo služby a táto pohľadávka nie je viac ako 300 Eur, vrátane dane. Platiteľovi DPH vzniká zároveň povinnosť preukázať vykonanie úkonu, ktoré smeruje k získaniu úhrady za pohľadávku, ktorá sa stala nevymožiteľnou.

Opraviť základ dane tak je možné za nasledujúcich podmienok:

- pohľadávka musí spĺňať podmienky nevymožiteľnosti,
- opraviť základ dane je možné najskôr v zdaňovacom období, v ktorom sa pohľadávka stala nevymožiteľnou najviac do výšky neprijatej protihodnoty za dodanie tovaru alebo služby,
- pôvodný základ dane nie je možné znížiť o sumu, ktorú dodávateľ prijal po tom, ako sa pohľadávka stala nevymožiteľnou. Ak odberateľ zaplatí časť nevymožiteľnej pohľadávky, tak dodávateľ nemôže opraviť základ dane o celú sumu pohľadávky, ale len o nezaplatenú časť.

Opraviť si základ dane nebude možné pri nevymožiteľnej pohľadávke, ak tovar alebo služba boli dodané odberateľovi po vyhlásení konkurzu na jeho majetok alebo v prípade, že má dodávateľ s odberateľom osobitný vzťah.

i) Zavedenie zmien v odpadovom hospodárstve

Zmenu v odpadovom hospodárstve a oblasti nakladania s odpadmi priniesol **zákon č. 285/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 74/2020 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2021**.

Zmena sa dotkne najmä výrobcov obalov a neobalových výrobkov. V zmysle zákona výrobca obalov a neobalových výrobkov, ktorí ukončia zmluvný vzťah s organizáciou zodpovednosti výrobcov bez udania dôvodu, sú povinní uzatvoriť **nový zmluvný vzťah s organizáciou zodpovednosti výrobcov pre obaly** najneskôr do 31. októbra toho istého kalendárneho roka, v ktorom výpoveď podali.

Ďalej platí, že zodpovednosť výrobcov obalov zabezpečiť plnenie povinností vo vzťahu k obalom, uvedeným na trh v SR, nezaniká ani vtedy, ak výrobca neuviedol obaly na trh v SR v nasledujúcom kalendárnom roku, porušil povinnosť registrácie v Registri výrobcov obalov alebo bol z tohto registra vymazaný.

Predmetná novela priniesla tiež **nové povinnosti pre organizácie zodpovednosti výrobcov pre obaly**, ktoré sú okrem doterajších povinností ďalej povinné aj zabezpečiť vykonávanie triedeného zberu komunálnych odpadov pre odpady z obalov a neobalových výrobkov, uhradiť náklady na zabezpečenie triedeného zberu a zhodnotenia odpadov z obalov a neobalových výrobkov, ako aj doručiť ministerstvu a koordinačnému centru pre prúd odpadov z obalov a neobalových výrobkov údaje potrebné pre výpočet jej trhového podielu.

Pribúdajú tiež **povinnosti pre obce**, ktoré sú povinné zabezpečiť **zavedenie a vykonávanie triedeného zberu komunálnych odpadov** pre papier, plasty, kovy, sklo a kompozitné obaly na báze lepenky.

1.3. Návrhy na zníženie regulačnej záťaže v prospech MSP

Zámerom predmetnej časti *Správy o stave malého a stredného podnikania v Slovenskej republike v roku 2020* je sprostredkovať návrhy opatrení na zlepšenie regulácie v prospech MSP. Napriek snahám CLR, predovšetkým vo forme zásadných pripomienok v rámci PPK a ZP, možno konštatovať, že aj v roku 2020 pretrvával trend nedostatočnej kvantifikácie nákladov/úspor regulácie zo strany predkladateľov. Predkladatelia vyčíslili náklady regulácie iba v 23 unikátnych materiáloch s vplyvom na podnikateľské prostredie, čo pri celkovom počte 101 predložených unikátnych materiálov s vplyvom na podnikateľské prostredie predstavuje niečo menej než 23 %. Celkové náklady na podnikateľské prostredie v prípade predmetných 23 unikátnych materiálov tvorili približne 123,9 mil. Eur, pričom celkové úspory predstavovali približne 306,46 mil. Eur. Výška celkových úspor však bola značne skreslená vplyvom zrušenia osobitného odvodu bánk, ktorý MF SR ako predkladateľ materiálu vyčíslilo na 303,72 mil. Eur. Zrušením bankového odvodu, ktorý predstavoval 0,4 % zo sumy pasív bánk znížených o sumu vlastného imania, boli priamo ovplyvnené výlučne banky. Sekundárne však bude mať zrušenie bankového odvodu pozitívny vplyv aj podnikateľské subjekty mimo bankového sektoru, a to vplyvom predpokladaného zvýšenia úverovej aktivity bánk. V súčasnosti však nie je možné tento pozitívny sekundárny vplyv kvantifikovať. Čistá úspora na podnikateľské prostredie (vrátane administratívnych nákladov) teda v týchto 23 prípadoch predstavovala cca. 179,92 mil. Eur. Ako sme však už uviedli vyššie, toto číslo predstavuje značne skreslený pohľad na celkové náklady predložených materiálov, nakoľko je jednak výrazne skreslené vplyvom zrušenia bankového odvodu, ktorý nemal priamy vplyv na MSP, a taktiež nevyčíslením nákladov v prípade 77 % materiálov predložených na posúdenie. Do budúca je teda nevyhnutné, aby predkladatelia vynakladali podstatne väčšie úsilie pri kvantifikácii nákladov regulácie.

Zdroj: Centrum lepšej regulácie, lepsiezakony.sk

Priestor, v ktorom by mohlo dôjsť k zníženiu regulačnej záťaže, vidí CLR v nasledovných oblastiach (v ktorých navrhuje konkrétne opatrenia):

A) Lepšia regulácia pre MSP

Zásady a odporúčania, ktoré CLR sformulovalo v časti A na základe skúseností zo svojej každodennej činnosti a spolupráce s relevantnými podnikateľskými organizáciami zastupujúcimi MSP, by si mali osvojiť všetci tvorcovia regulácie, aby bola pre MSP prijateľným systémom pravidiel. Mnohé z týchto odporúčaní sú súčasťou strategického dokumentu RIA 2020 – Stratégia lepšej regulácie z dielne MH SR.

Uvedené zásady a odporúčania sú klasifikované: a) z hľadiska procesu aplikácie pravidiel lepšej regulácie; b) z hľadiska ich obsahu; c) z hľadiska doterajších iniciatív, ktorých obsahom sú zozbierané opatrenia, ktoré vyplynuli z praxe, a ktorých aplikácia je predpokladom odstránenia administratívnej a inej záťaže MSP. V časti B je venovaná pozornosť konkrétnym obsahovým návrhom, v prípade jednoznačnej zodpovednosti je uvedený príslušný tvorca regulácie.

a) Z hľadiska procesu⁹

- dostatočne zreteľne naformulovať obsah **predbežnej informácie**, aby z nej bol zrejmý zámer tvorcu regulácie, čo do potenciálu vzniku vplyvov na MSP,
- uskutočniť **konzultácie** s dotknutými subjektmi a brať ich návrhy do úvahy, prijímať kompromisy, vnímať konzultujúce MSP ako rovnocenných partnerov pri tvorbe regulácie,
- v **Analýze vplyvov na podnikateľské prostredie** určiť, na ktorú z veľkostných kategórií podnikov bude mať navrhovaný materiál vplyv a kvantifikovať približný počet dotknutých podnikateľov s využitím dostupných štatistík, evidencií a dát,
- v rámci zavádzania nových povinností pre podnikateľské subjekty zvážiť povinnosť zavedenia **zjednodušených režimov pre MSP** (napr. vo forme výnimiek z povinností, prechodných období, znížených sadzieb, zjednodušených formulárov, atď.),
- v prípade navrhovania novej povinnosti, resp. sprísňovania existujúcej povinnosti, navrhnúť tiež odstránenie resp. zjednodušenie inej existujúcej povinnosti prípadne viacerých povinností v zodpovedajúcej výške záťaže (**princíp „one in, one out“** – jednu prijať, jednu zrušiť),

⁹ Od momentu zrodu myšlienky novelizovať reguláciu až po prehodnotenie jej účelnosti po uplynutí určitého obdobia od nadobudnutia účinnosti.

- vyhnúť sa implementácií smerníc EÚ nad ich minimálny rámec, t. j. nevytvárať zbytočné rozširujúce povinnosti (tzv. **efekt neopodstatneného gold-platingu**),
- rozšíriť pravidlá agendy lepšej regulácie aj na reguláciu prijímanú na základe zákonodarnej iniciatívy poslancov a výborov **NR SR** (napr. povinná Analýza vplyvov na podnikateľské prostredie, stanovisko Komisie pre posudzovanie vplyvov),
- **zaviest' SUNSET klauzulu** (t.j. automatické priradenie expirácie regulácií s vplyvom na podnikateľské prostredie) a s ňou súvisiacu povinnosť vykonávať po uplynutí určitého obdobia (napr. 3-5 rokov) **ex post hodnotenie** regulácií ovplyvňujúcich podnikanie,
- v súlade s odporúčaniami OECD zaviesť proces hodnotenia dopadov aj pri **reguláciách prijímaných na regionálnej úrovni** (t.j. na úrovni miest, obcí a vyšších územných celkov).

b) Z hľadiska obsahu¹⁰

- dokončiť plánovanú **novelizáciu Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov, Rokovacieho poriadku NR SR a Legislatívnych pravidiel vlády SR** pre naplnenie väčšiny úloh v bode a),
- technicky zabezpečiť **plnohodnotné fungovanie portálu Slov-lex** (napr. nemožnosť zmeny dátumu, svojvoľného sťahovania už raz nahraných dokumentov, zlepšovanie filtrov vyhľadávania, zavedenie režimu sledovania zmien, aktuálnosť legislatívneho procesu jednotlivých materiálov, ako aj sprievodnej dokumentácie a pod.),
- **realizovať všetky ambície projektu RIA 2020**, vrátane podpory budovania analytických kapacít na jednotlivých ministerstvách či vytvorenia registra regulácií (ktorý by obsahoval aj nástroj tzv. rozhodovací strom, a prostredníctvom ktorého by každý podnikateľ prakticky a jednoducho získal prehľad o regulácií, ktorá sa ho týka),
- vykonať **audit opodstatnenosti a primeranosti všetkých povinností, ktoré vyplývajú podnikateľom z regulácie**, kvantifikovať celkové náklady spojené s ich plnením, uskutočniť medzinárodné porovnanie v sporných oblastiach a inšpirovať sa best practices zo zahraničia a následne odstrániť všetky povinnosti, ktoré sú neúmerné (nakoľko vo vzťahu k účelu spôsobujú neprimeranú administratívnu či finančnú záťaž podnikateľom).

c) Z hľadiska doterajších iniciatív

- splnenie konkrétnych opatrení, ktoré schválila predchádzajúca vláda v podobe **3 antibyrokratických balíčkov**, v rámci ktorých neboli v mnohých prípadoch dodržané deadlines, resp. boli prijaté len čiastkové riešenia, ako aj schválenie a následné realizovanie už pripravovaného 4. antibyrokratického balíčka,
- kontrola plnenia úloh, ktoré jednotlivým ministerstvám a ÚOŠS vyplynuli z výsledku auditu gold-platingu,
- riešenie podnetov podnikateľskej verejnosti zasielaných už niekoľko rokov do ankety **Byrokratický nezmysel roka** a vyhodnocovaných zástupcami podnikateľskej obce a odborníkmi na lepšiu reguláciu – doposiaľ sa podarilo z 9 ročníkov rebríčka TOP 10 vyriešiť približne 32 % podnetov.

¹⁰ Na zabezpečenie fungovania pravidiel lepšej regulácie prostredníctvom uvedených inštitútov.

B) Konkrétne návrhy zmeny regulácie

a) Pracovné právo a zamestnávanie

- prijať kompromis pri vyplácaní príplatkov pre zamestnancov za prácu nadčas, v sobotu, nedeľu a vo sviatok pre všetky MSP bez výnimky – formou oslobodenia príplatkov od dane a odvodov (do určitej sumy/navýšených, resp. novo ustanovených/v plnej výške) (MPSVR SR),
- spresniť povinnosť dokladovania splnomocnenia pre vybavenie elektronickej komunikácie so Sociálnou poisťovňou tak, aby ho SP nevyžadovala overené nad rámec zákona (SP),
- zrušiť obmedzenie možnosti byť dohodárom a zároveň evidovaným na úrade práce v podobe 40 dní v kalendárnom roku u jedného zamestnávateľa (MPSVR SR),
- adekvátne znížiť koncesionárske poplatky v prípade odchodu zamestnanca na MD alebo RD po informovaní zo strany Sociálnej poisťovne (MK SR; RTVS; SP),
- vypustiť zákaz dohodárov programovať, fotografovať, vytvárať grafické práce, odborné texty či iné autorsky chránené diela (MPSVR SR),
- zmierniť následky nelegálneho zamestnávania, za ktoré je podnikateľ trestaný dvakrát - pokutou, ako aj následkami, ktoré vyplývajú z 5 ročného zápisu do Centrálného registra nelegálnych zamestnávateľom (MPSVR SR),
- vyriešiť nezrovnalosti na úseku povinných rekreačných poukazov od 50 zamestnancov (napr. potenciálne hrozba neoprávnenej daňovej úľavy pre nárokovanie si zamestnanca u viacerých zamestnávateľov v ten istý kalendárny rok) (MPSVR SR),
- zefektívniť a racionalizovať zabezpečenie vykonávania zdravotného dohľadu vrátane lekárskeho preventívneho prehliadok zamestnancov podľa zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení neskorších predpisov bez vyžadovania nadbytočných vyšetrení pri povolaniach, pri ktorých je vyžadovanie prehliadky nadbytočne zaťažujúce (MPSVR SR),
- uvoľniť podmienky práce na dobu určitú, nakoľko dnes je možné predĺžiť pomer na dobu určitú len dvakrát počas 24 mesiacov, pričom napr. v ČR môže byť takýto pomer uzatvorený až na 3 roky (MPSVR SR),
- umožniť, aby bezplatná pomoc príbuzných v obchodných spoločnostiach s viac ako jedným spoločníkom nebola považovaná za nelegálnu prácu (MPSVR SR),
- zrušiť daňovo-odvodovú povinnosť pri plneniach poskytovaných zamestnancom zo sociálneho fondu zamestnávateľa (MPSVR SR).

b) Dane a účtovníctvo

- opätovne umožniť oslobodenie príjmu z príležitostných činností do 500 eur u fyzickej osoby aj v prípade, ak ide o protistranu, ktorá si tento výdavok uplatní do daňových nákladov (resp. môže si ich uplatniť) (MF SR),
- opätovne zaviesť zníženú sadzbu dane pre subjekty s obratom do 100 000 Eur (MF SR),

- riešenie daňovo-odvodového zaťaženia v prípade súbehu živnosti a závislej práce (ak SZČO podniká v rámci vedľajšej činnosti, teda najmä popri zamestnaní – závislej činnosti, z ktorej príjmu už uhrádza odvody, mala by sa táto skutočnosť premietnuť do zvýhodneného vzorca pre výpočet odvodov (MF SR; SP; MPSVR SR),
- znížiť povinnú dobu archivácie účtovných dokumentov zo súčasných 10 rokov na minimálne pôvodných 5 rokov, nakoľko podnikateľom vznikli zabezpečením tohto opatrenia dodatočné náklady, zaviesť možnosť elektronickej archivácie a zosúladiť lehoty archivácie na všetky druhy povinne archivovateľných dokumentov v zmysle platných právnych predpisov (MF SR),
- odstrániť nezmyselnú žiadosť o vrátenie preplatku na dani a zúžiť frekvenciu žiadosti o odpustenie povinnosti platiť preddavky na daň (MF SR),
- umožniť dosiahnutie daňovej straty pri prenájme nehnuteľnosti (MF SR),
- zmeniť povinnosť zasielať mesačné prehľady o zrazených a odvedených preddavkoch na daň na minimálne štvrťročné zasielanie prehľadov o zrazených a odvedených preddavkoch na daň, čím sa zmenší administratívna záťaž podnikateľov (MF SR),
- prehodnotenie dane z neživotného poistenia vo výške 8 % (MF SR),
- navýšenie, resp. úplné zrušenie limitu 20 000 Eur pre uplatňovanie paušálnych výdavkov SZČO (MF SR),
- zvýšenie % paušálnych výdavkov zo súčasných 60 % v kľúčových odvetviach hospodárstva (napr. podnikanie v poľnohospodárstve) (MF SR),
- zmena zložitého vzorca používaného pre výpočet mesačného vymeriavacieho základu, z ktorého sa odvíja výška sociálneho poistenia SZČO (MF SR),
- zavedenie zjednodušeného daňovo-odvodového režimu pre SZČO s určitou hranicou príjmov, pod ktorými by daň z príjmu a odvody na sociálne a zdravotné poistenie nahradil jednotný mesačný poplatok (MF SR).

c) Obchodné právo

- umožniť použitie surovín od drobných pestovateľov na podnikanie (MPRV SR),
- zrušiť povinnosť uvádzať v reklamných materiáloch 50 % slovenských potravín, nakoľko je to v rozpore s voľným pohybom tovaru a služieb (MPRV SR),
- zaviesť definíciu rodinného podnikania, v súlade s tým aj upraviť prevod majetku v rámci generačnej výmeny v obchodných spoločnostiach (MH SR),
- zrušiť podmienku pre majiteľov jasli mať vysokoškolské vzdelanie a bezbariérovú prevádzku (MŠVVaŠ SR),
- znížiť požadované základné imanie spoločnosti s ručením obmedzeným (s.r.o.) na 1 Eur (MS SR),
- zakotviť, že s.r.o. so základným imaním minimálne 5 000 Eur nemusí povinne vytvárať rezervný fond (MS SR),
- v súlade s čoraz vyššou mierou digitalizácie umožniť v spoločnostiach účasť na riadení distančným spôsobom (t.j. per rollam) a zaviesť pravidlá a podmienky takéhoto hlasovania v obchodných spoločnostiach (MS SR),
- zaviesť inštitút všeobecnej voľnej živnosti (MV SR),
- zrušiť povinnosť zložiť preddavok na odmenu likvidátora v prípade, ak likvidátor vykonáva svoju funkciu bez nároku na odmenu (MS SR),

- zakotviť premlčaciu dobu nárokov obchodnej spoločnosti voči členom orgánov, ktorá bude plynúť odo dňa, kedy skončia vo svojej funkcii (MS SR),
- zrušiť povinnosť overovania podpisu na súhlase vlastníka nehnuteľnosti so zriadením sídla obchodnej spoločnosti (MS SR),
- zaviesť ako štandardný režim bezodplatného výkonu funkcie členov štatutárneho orgánu, prokuristu, členov dozorného orgánu a vedúceho organizačnej zložky (MS SR),
- zosúladiť terminológiu v oblasti obchodného, účtovného, konkurzného a daňového práva v pojmoch ako napr. základné imanie, obchodné imanie, základný kapitál, podnik, a pod. (MH SR; MS SR).

d) Nadmerná byrokracia, neúmerná finančná záťaž a právna neistota

- významne liberalizovať nelogickú povinnosť nahlasovať ubytovaných cudzincov do 5 dní od ubytovania cudzineckej polícii, ktorá okrem nadmernej administratívnej záťaže neprináša želaný účel, nakoľko priemerná doba ubytovania je nižšia ako 5 dňová lehota (MV SR),
- zjednodušiť proces posudzovania žiadostí o nepriamu formu podpory podnikania (MH SR), s dočasným dokladom nedá prihlásiť do elektronickej schránky (MV SR),
- odstrániť povinnosť žiadať obec o povolenie, ak chce dať zamestnávateľ zamestnancovi paletu na využitie v domácnosti (MŽP SR),
- zrušiť duplicitné informačné povinnosti pri vysielaní zamestnancov (MPSVR SR; NIP),
- sprehľadniť povinnosti na úseku nakladania s odpadom a prehodnotiť ich opodstatnenosť voči podnikateľom, ktorí pri svojej podnikateľskej činnosti produkujú minimum odpadu (MŽP SR),
- tam, kde sa doposiaľ neuplatňuje zásada „jedenkrát a dosť“ zo strany úradov verejnej správy voči podnikateľom, tam ju plnohodnotne zaviesť (napr. niektoré notifikácie voči Sociálnej poisťovni, zdravotným poisťovniam, ÚPSVaR, exekútorom, pošte, katastru, obchodnému registru a pod.) za účelom adekvátnej aplikácie zákona o e-Governmente a zákona proti byrokracii, a tým významného administratívneho odľahčenia podnikateľov (ÚPVII SR),
- znížiť výšku sankcií za porušenie povinností v zmysle zákona o ochrane osobných údajov (GDPR) a zaviesť možnosť tzv. druhej šance, resp. odpustenia sankcie pri prvom porušení (ÚOOÚ SR),
- odstrániť vzájomne si odporujúce regulácie (napr. absencia povinnosti mať pečiatku a jej následné trestanie Slovenskou inšpekciou životného prostredia pokutou, trvanie Inšpektorátu práce na dodržaní technických noriem, ktoré nie sú právne záväzné, nezmyselná povinná inšpekcia CNG/LNG nádrží, na ktorých je dátum ich životnosti udaný výrobcom, zjednotenie obsahu elektronickej faktúry a účtovného dokladu s cieľom podporiť plynulý prechod na elektronicke účtovníctvo, vydanie vyhlášky pre spôsob určovania pôvodu mäsa, na ktorú sa odvoláva zákon a napriek tomu jej publikácia mešká niekoľko mesiacov (MF SR; MZ SR; ŠÚ SR; SP a pod.),
- predĺžiť platnosť splnomocnenia na zastupovanie na vydanie výpisu z registra trestov na 90 dní (MS SR),
- zrušiť možnosť žiadať výpis z OR SR pri žiadosti o výpis z registra trestov právnickej osoby z dôvodu odstránenia pochybnosti o správnosti údajov overujúcich identitu právnickej osoby (MS SR),

- zaviesť lehotu na opravu alebo zosúladenie údajov v obchodnom registri na 5 kalendárnych dní (MS SR),
- zaviesť možnosť zápisu do OR SR prostredníctvom notárskych úradov po vzore Českej republiky (MS SR),
- zaviesť lehotu 1 pracovného dňa na deklaratórne zapisovanie údajov do OR SR (MS SR),
- zabezpečiť efektívnejšie, pružnejšie a rýchlejšie fungovanie OR SR, ako aj jeho rýchlejšie rozhodovanie v zmysle platných právnych predpisov (MS SR),
- zaviesť do sankčného mechanizmu zákonov (napr. zákon o ochrane spotrebiteľa či zákon o odpadoch) tzv. druhú šancu – t.j. uloženiu pokuty by malo predchádzať upozornenie a možnosť nápravy drobných nedostatkov (MS SR; MH SR; MŽP SR),
- zrušiť povinnosť včelárov ohlasovať, kde budú počas roka kočovať so včelstvami spolu s presným poradím miest a presnými dátumami, nakoľko uvedené nie je možné presne odhadnúť, pričom ak nie je odhad presný, je potrebné uvedené údaje nahlásiť opätovne (MP SR),
- zrušiť povinnosť platiť koncesionárske poplatky pre právnické osoby (MK SR; MH SR),
- zúžiť okruh právnických osôb pre vypracovanie tzv. programu vlastnej činnosti zameranej proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu (ÚOOÚ SR),
- vytvoriť jedno kontaktné miesto, umožňujúce v jednom kroku vykonať a ohlásiť zmeny v OR SR a zosúladenie s ďalšími registrami, ako napr. CDCP, NCDP, OCP, ZRSR, a s tým súvisiaci centralizovaný systém spravovania, aktualizácie, evidencie a zdieľania dát medzi verejnými inštitúciami (MS SR).

2. Vývoj ekonomického prostredia v roku 2020 v kontexte vplyvu COVID-19

2.1. Prepuknutie COVID-19 a vplyv na hospodárstvo SR

Prvotné výhľady o vývoji slovenskej ekonomiky, ktoré boli prezentované koncom roka 2019, vypovedali o očakávanom spomalení rastu. V roku 2020 sa očakával obdobný vývoj, ako tomu bolo v roku 2019. Na druhej strane bola signalizovaná aj možná kontinuita v zavádzaní ďalších protekcionistických opatrení, ktoré by mohli spustiť recesiu vo viacerých ekonomikách.

Začiatkom roka 2020 sa prognózy týkajúce sa ekonomického vývoja výrazne zmenili. Dôvodom výraznej zmeny v predikciách relevantných inštitúcií bolo prepuknutie nového typu koronavírusu (ďalej len „COVID-19“). Podľa oficiálnych informácií Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) sa vírus rozšíril začiatkom roka 2020 z pôvodného miesta výskytu (z Číny) do ďalších častí sveta a postihol aj územie Slovenska.¹¹ Prvotné globálne odhady o ekonomických dopadoch začali vypovedať o ekonomickom útlme, resp. o tzv. hlbokéj depresii.

So zreteľom na výnimočnosť neočakávaných udalostí zo začiatku roka 2020 z oblasti exogénnych činiteľov (prepuknutie COVID-19), tieto **udalosti mimoriadnym spôsobom zmenili predikcie celkového vývoja slovenskej ekonomiky, vývoja globálnej ekonomiky a boli bezvýhradne ústredným faktorom ekonomického prostredia v roku 2020.**

Prepuknutie nového typu koronavírusu sa na jednej strane spája s poklesom rastu. Na druhej strane je pre pandémiu príznačná relatívne vysoká miera neistoty a rizika, ktorá vychádza primárne z vývoja epidemiologickej situácie, s ktorou súvisí aj ekonomická aktivita podnikateľských subjektov. Prepuknutie nového typu koronavírusu sa do istej miery vyznačuje aj štrukturálnymi zmenami a ovplyvňuje aj adaptačné schopnosti firiem a domácností. Pandémia, spojená so šírením koronavírusu, bola bezprostredne ponukovým šokom vzhľadom na obmedzenia produkcie. Sekundárne išlo aj o dopytový šok.

Zámerom predmetnej podkapitoly je poukázať na tieto významné osobitosti vývoja ekonomického prostredia v roku 2020, ktoré napomôžu k celkovému obrazu prostredia, v ktorom pôsobili malé a stredné podniky na Slovensku.

Dôležité je uviesť, že prvotné odhady začali poukazovať na skutočnosť, že Slovensko bude pravdepodobne patriť k tým krajinám, ktoré budú výraznejšie zasiahnuté COVID-19. Dôvodom bolo viacero, pričom sa medzi ne zaraďuje aj spomalenie rastu už pred prepuknutím koronavírusu. Preto je v nasledujúcej časti venovaná pozornosť významným faktorom, ktoré dotvárajú celkový obraz rozsahu možných dopadov nového typu koronavírusu na hospodárstvo Slovenska.¹²

¹¹ Dňa 6. marca 2020 bol zaevidovaný prvý prípad nového koronavírusu (COVID-19) na Slovensku.

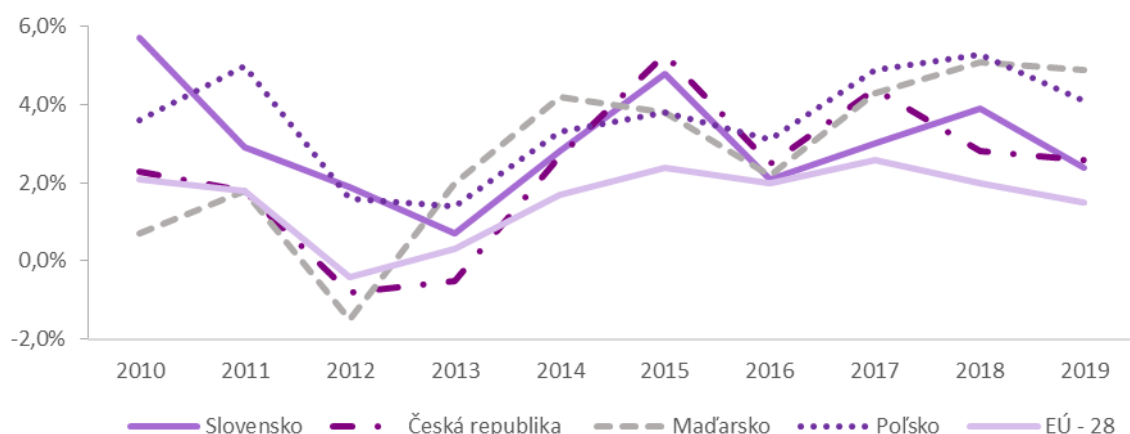
¹² Napr. Frank K. – Morvay K. a kol. Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2019.

Spomalenie ekonomického rastu už v roku 2019

Slovenské hospodárstvo v roku 2019 spomalilo. Uvedené spomalenie súviselo najmä s očakávaným cyklickým spomalením, za ktorým bol najmä príspevok zahraničného dopytu, ktorý bol vystavený menej priaznivému vývoju externého prostredia. Medzi príčiny, ktoré boli uvedené v *Správe o stave malého a stredného podnikania v roku 2019*, patril aj trend prijímania protekcionistických opatrení v globálnej obchodnej politike a pretrvávajúce zvýšenie miery neistoty. Úroveň rastu ekonomiky bola v roku 2019 najnižšia za posledné tri sledované roky. Rovnako aj dynamika vonkajšieho dopytu bola za posledné obdobie najnižšia práve v roku 2019.

V rámci eurozóny bol rast všeobecne limitovaný prepados priemyselnej produkcie. Spomalenie rastu bolo príznačné aj pre ďalšie krajiny EÚ, avšak z hľadiska porovnania dynamiky rastu v regióne V4, išlo v prípade Slovenska o najvýraznejšie spomalenie. Slabšia pozícia Slovenska z pohľadu rastu ekonomiky v rámci krajín V4 pretrvávala už niekoľko rokov. Medzi ďalšie dôvody patrí aj skutočnosť, že konkurencieschopnosť ekonomiky oslabovala už pred pandemiou, a to aj v súvislosti so zhoršujúcim sa postavením SR v medzinárodných rebríčkoch hodnotiacich konkurencieschopnosť.

Graf 1 Medziročný rast HDP v stálych cenách v krajinách V4 a v EÚ-28

Zdroj: Správa o stave malého a stredného podnikania v r. 2019

S prepuknutím nového typu koronavírusu bol na Slovensku v roku 2020 pretrhnutý kontinuálny rast ekonomiky, pričom najvýznamnejší prepád ekonomickej aktivity bol zaznamenaný v druhom štvrtroku 2020.¹³

Kríza spojená s prepuknutím koronavírusu nepostihuje ekonomickú aktivitu rovnako

Vo všeobecnosti pandémia COVID-19 nepostihuje ekonomickú aktivitu rovnako. Pokles dopytu bol globálne zaznamenaný v tradičných odvetviach a službách, ktoré boli priamo naviazané na prijímané opatrenia, zavádzané za účelom zamedzenia šíreniu koronavírusu v záujme ochrany zdravia a životov. Mnohé prevádzky, najmä v sektore služieb, boli z tohto dôvodu zatvorené. Kríza spojená so šírením koronavírusu na druhej strane spôsobila nárast dopytu po odvetviach a službách s prienikom na digitalizáciu (napr. sa táto skutočnosť prejavila v náraste dopytu po IKT produktoch). Ukazuje sa, že technologická pripravenosť

¹³ Ktorý je označovaný aj ako najprudší prepád v histórii samostatnosti SR. SOPK: Základné makroekonomické rámce vývoja slovenskej ekonomiky v roku 2021.

krajiny, resp. digitálna transformácia krajiny môže byť v tomto smere kľúčovou v najbližšom období.

Takisto najmä priemyselná výroba (v dôsledku narušených odberateľsko-dodávateľských reťazcov) spolu s vývozom a dovozom boli výraznejšie ovplyvnené. V poklese výkonnosti slovenskej ekonomiky zohráva úlohu najmä oslabený zahraničný a domáci dopyt.¹⁴ Jedným z dôvodov je aj miera otvorenosti krajiny. Exportná výkonnosť patrí dlhodobo medzi hlavné zdroje rastu slovenského hospodárstva. S ohľadom na silné prepojenie vo vzťahu k vývoju v zahraničí, pandémie COVID-19 ovplyvnila aj očakávania ohľadom ekonomickej aktivity podnikateľských subjektov. Dočasne boli prerušené aj dodávateľsko-odberateľské reťazce.¹⁵ V súvislosti s uvedeným mal koronavírus vplyv aj na znižovanie intenzity zahraničného obchodu. Preto postupné oživenie globálnych trhov malo, resp. bude mať vplyv aj na oživenie zahraničného dopytu.

Medzi ďalšie príčiny recesie v krajinách EÚ v sledovanom roku 2020 patrí zníženie súkromnej spotreby. Toto zníženie bolo zapríčinené viacerými vplyvmi. Jednak časť domácností priamo pocítila zníženie príjmov, čo viedlo k bezprostrednému zníženiu ich spotreby. Okrem toho, časť prevádzok bola v rôznych odvetviach zatvorená, niektoré druhy spotreby nebolo možné realizovať (tzv. vynútené úspory). Ale aj v dôsledku zvýšenej neistoty o ďalšom vývoji bola časť súkromnej spotreby odložená (tzv. preventívne úspory).

Vzhľadom na neistotu vyvolanú pôsobením exogénnych činiteľov, bol evidovaný aj pokles investičnej aktivity. Pandémia ovplyvňuje likviditu podnikov, ktorá sa prejavuje na opatrnosti a s tým súvisiaceho odkladu investičných zámerov.

Pokles výkonnosti hospodárstva SR sa prejavil aj na trhu práce. Už v prvom štvrtroku 2020 sa znížila miera zamestnanosti a bezprostredne po vypuknutí pandémie došlo k poklesu počtu zamestnancov. Prijaté vládne opatrenia zamerané na udržanie pracovných miest zmierňovali pokles počtu zamestnancov ale len postupne. Začiatkom štvrtého kvartálu 2020 sa situácia na trhu práce vplyvom druhej vlny pandémie a sprísňovaním obmedzení (od decembra 2020) opätovne zhoršila. Trvalejšie zlepšenie trhu práce sa očakáva až v roku 2021.

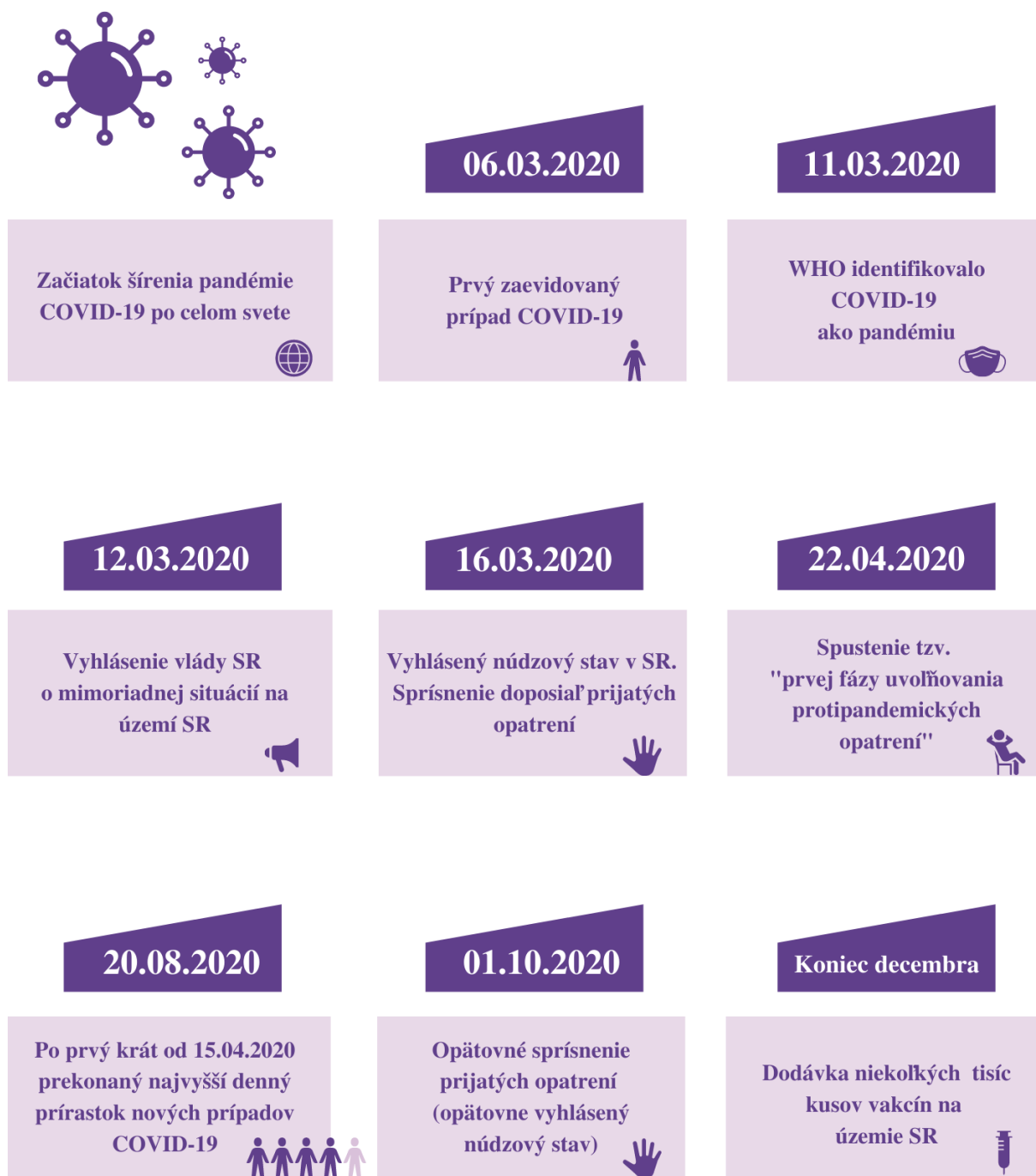
Nevyhnutnou podmienkou pre oživenie hospodárstva je útlm pandémie

Od prepuknutia šírenia COVID-19 v globálnom meradle, ktorý prenikol na Slovensko začiatkom marca (prvý zaevidovaný prípad na Slovensku bol podľa dostupných štatistík 6. marca 2020), uplynul už viac ako rok. Vo všeobecnosti, ekonomický prepád bol výraznejší v krajinách s ťažším priebehom epidemiologickej situácie. Pre ekonomické oživenie je preto rozhodujúci vývoj epidemiologickej situácie v kontexte udržania ekonomickej aktivity. Istou pozitívnou správou koncom roka 2020 boli v tomto smere informácie týkajúce sa pokroku vývoja vakcín a úspešnosti ich testovania.

¹⁴ NBS.2020. Strednodobá predikcia 2. štvrtrok 2020.

¹⁵ NBS. 2020. Strednodobá predikcia 1. štvrtrok 2020.

Infografika 1 Vybrané míľniky priebehu prepuknutia a šírenia COVID-19 v kontexte SR

Zdroj: SBA

Pozn: Kancelária WHO v Číne bola oficiálne informovaná o prípadoch pľúcnej choroby s neznámym pôvodom dňa 31. decembra 2019.

2.2. Vývoj makroekonomického prostredia v roku 2020

Hrubý domáci produkt

Výkonnosť slovenského hospodárstva sa vplyvom pandémie, po rokoch nepretržitého rastu, prepadla do záporných čísiel. Pokles ekonomickej aktivity nenastal len na Slovensku, ale bol príznačný aj pre ostatné krajiny EÚ. Spomalenie ekonomickej výkonnosti nastalo vplyvom prijímania protipandemických opatrení, ktoré si vyžiadali uzatvorenie, či obmedzenie podnikania mnohých firiem. Dosiahnutý prepád slovenského hospodárstva bol miernejší ako v roku 2009, v období hospodárskej a finančnej krízy. Prepád výkonnosti ekonomiky bol však najprudší v histórii Slovenska. Zároveň má súčasná kríza odlišné príčiny, prejavy a transmisné kanály. Trvania a dopady na jednotlivé segmenty hospodárstva sú tiež diferencované.

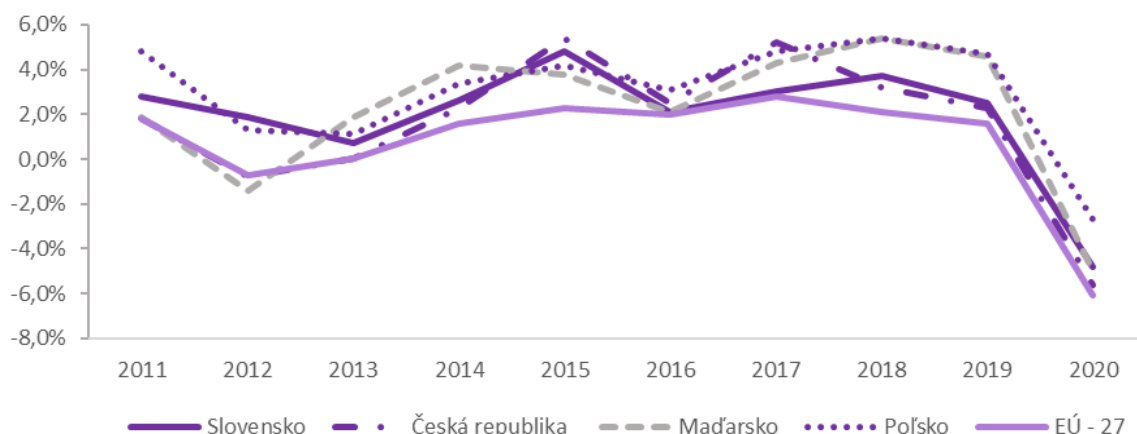
Podľa predbežných údajov ŠÚ SR sa hrubý domáci produkt (HDP) Slovenska v roku 2020 znížil o 4,8 %. Pokles hrubého domáceho produktu nastal po predchádzajúcom náraste dosiahnutom v roku 2019 (o 2,5 %). V rámci jednotlivých štvrtírokov sa prepád ekonomiky najvýraznejšie prejavil v 2. štvrtíroku, počas prvej vlny pandémie, keď slovenské hospodárstvo zaznamenalo historicky najvyšší pokles o takmer 11 %, čo bolo zároveň o 7,4 p. b. viac ako v 1. štvrtíroku. Dopady druhej vlny pandémie boli pre slovenské hospodárstvo podstatne miernejšie. V druhej polovici roka dokázala slovenská ekonomika zmierniť tempo svojho poklesu. Prepád HDP v druhom polroku bol podstatne nižší, predstavoval viac ako 2 %.

Z hľadiska jednotlivých položiek produkčnej metódy zostavovania hrubého domáceho produktu súvisel hospodársky prepád s poklesom hrubej produkcie o 9,0 %, medzispotreby o 11,7 % a pridanej hodnoty o 4,7 %. Čisté dane z produktov sa v medzioročnom porovnaní znížili o 4,8 %. Prepád slovenského hospodárstva bol ovplyvňovaný aj poklesom domáceho dopytu. Konečná spotreba domácností sa vplyvom prijatých protipandemických opatrení a obáv pramieniacich z neistého vývoja v budúcnosti znížila o 1,1 %. Stagnáciu po predchádzajúcom raste zaznamenala konečná spotreba verejnej správy. Tvorba hrubého kapitálu sa prepadla o viac ako päťinu.

Negatívny vývoj zaznamenala v roku 2020 aj investičná aktivita. Tvorba hrubého fixného kapitálu v medzioročnom porovnaní poklesla o 12 %. Z pohľadu jednotlivých odvetví bol negatívny vývoj v oblasti investícií zreteľný najmä v odvetví pôdohospodárstva, priemyselnej výroby, stavebníctva a dopravy. Investície sa znižovali do strojov, zariadení a dopravných prostriedkov. Pokles investícií zaznamenaný v odvetví priemyselnej výroby súvisel aj s nižšou investičnou aktivitou v sektore výroby dopravných prostriedkov.

Nepriaznivý ekonomický vývoj súvisiaci s pandemiou zanechal stopy aj na hospodárstve okolitých krajín Slovenska. Spomedzi krajín V4 sa podarilo najlepšie vyrovnať s negatívnymi následkami pandémie Poľsku. Výkonnosť poľskej ekonomiky sa v medzioročnom porovnaní znížila len o 2,7 %. S výrazným odstupom za Poľskom sa umiestnilo Slovensko (pokles o 4,8 %) a Maďarsko (o 5,0 %). Vplyvom zložitej pandemickej situácie zaznamenala najhlbší prepád ekonomika Českej republiky (o 5,6 %). V Európskej únii ako celku sa znížila výkonnosť o 6,1 %, hlavne vplyvom prepádu významných ekonomík Európskej únie ako je Francúzsko a Španielska.

Graf 2 Medziročný rast HDP v stálych cenách v krajinách V4 a v EÚ-27

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

Spomalenie ekonomickej aktivity a nižší dopyt zo strany obchodných partnerov počas pandémie sa podpísali aj na výsledkoch slovenského priemyslu, najvýznamnejšieho odvetvia ekonomiky, ktorý tvorí viac ako jednu pätinu z celkového hrubého domáceho produktu. **Priemyselná produkcia sa v medziročnom porovnaní prepadla o takmer jednu desatinu** (o 9,1 %). Najvýraznejší prepád zaznamenala priemyselná produkcia počas roka v mesiaci apríl, keď dosiahla historické minimum pri medziročnom poklese o 42 %. Priemyselná produkcia poklesla po prvýkrát od roku 2009, kedy slovenskú ekonomiku zasiahla hospodárska kríza. V roku 2009 sa však priemysel prepadol výraznejšie (o 13 %). Nižšiu úroveň produkcie ako v roku 2019 dosiahla väčšina priemyselných odvetví. V kľúčovom odvetví výrobe dopravných prostriedkov sa znížila produkcia o 16,4 %. Pokles zaznamenala aj produkcia strojov a zariadení (12,8 %), výroba kovov a kovových konštrukcií (o 6,5 %), či výroba elektrických zariadení (o 6,7 %).

Aj stavebníctvo zaznamenalo v roku 2020 negatívny vývoj. **Celková stavebná produkcia poklesla o 11,2 %**. Znížila sa najmä v dôsledku poklesu produkcie na domácom trhu. Za poklesom tuzemského stavebníctva stojí predovšetkým nižší objem prác na opravách a údržbe, ako aj na novej výstavbe, modernizáciách a rekonštrukciách. Stavebná produkcia realizovaná v zahraničí aj napriek koronakríze vzrástla. Tržby za vlastné výkony a tovar v stavebníctve sa v medziročnom porovnaní znížili v stálych cenách o 11,7 %. Nárast tržieb bol zaznamenaný vo veľkoobchode (o 1,1 %, v bežných cenách). Tržby v maloobchode sa naopak znížili (o 1,1 %, v stálych cenách). Tržby poklesli aj v ďalších odvetviach, ktoré boli silne zasiahnuté prijatými reštrikciami. Uzatvorenie ubytovacích zariadení a obmedzenie pohybu obyvateľstva sa podpísali pod 45,2 % prepád tržieb v ubytovacích službách. Tržby stravovacích zariadení poklesli o viac ako desatinu.

Zahraničný obchod

Pandémia ovplyvnila aj dopyt zahraničných obchodných partnerov po našich výrobkoch a službách. V porovnaní s rokom 2019 sa znížil celkový vývoz tovarov a služieb o 7,5 %. Zo Slovenska sa vyviezli tovary a služby v celkovej hodnote 78 469,8 mil. Eur.

Dovoz tovaru a služieb sa znížil výraznejšie (o 8,3 %) ako vývoz, objem dovezeného tovaru a služieb predstavoval 77 729,1 mil. Eur. Kladné saldo zahraničného obchodu bolo na úrovni 740,7 mil. Eur. Exportná výkonnosť ekonomiky, ktorá vyjadruje podiel vývozu výrobkov a služieb na HDP, dosiahla úroveň 85,7 %. Dovozná náročnosť vyjadrujúca podiel dovozu výrobkov a služieb na HDP predstavovala 84,9 %.

Z teritoriálneho hľadiska v rámci najvýznamnejších obchodných partnerov poklesol vývoz do Nemecka (o 6,1 %), Českej republiky (o 10,1 %), Poľska (o 1,1 %), Francúzska (o 2,6 %), Maďarska (o 7,1 %), Rakúska (o 8,8 %), Spojeného kráľovstva (o 14,9 %), Talianska (o 12,5 %), Rumunska (o 6,8 %), Španielska (o 20,1 %) a Holandska (o 5,3 %). Vývoz sa naopak zvýšil do Spojených štátov amerických (o 12,7 %) a Číny (o 21,1 %).

Tovarová štruktúra sa vyznačovala poklesom vývozu automobilov a ostatných dopravných prostriedkov o 1,2 %, elektrických strojov a prístrojov o 5,0 % a strojov a zariadení o 9,1 %.

Trh práce

Pandémia koronavírusu a prijímané protipandemické opatrenia sa negatívne prejavili na slovenskom trhu práce. Vplyvom núteného obmedzenia podnikateľskej činnosti a poklesu spotrebiteľského dopytu zo strany zákazníkov boli mnohí zamestnávateľia vystavení tlaku znižovania nákladov aj formou prepúšťania svojich zamestnancov. K poklesu počtu zamestnancov dochádzalo aj napriek prijatým podporným opatreniam zo strany štátu, ktorých cieľom bolo podporiť zamestnanosť a zamedziť výraznejšiemu prepúšťaniu.

Po predchádzajúcich šiestich rokoch neprežitého rastu zamestnanosti sa priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve v roku 2020 medziročne znížil o 1,8 % na 2 372,0 tisíc (podľa štvrťročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR).

Prijaté protipandemické opatrenia obmedzili aktivity značnej časti podnikateľského sektora. To sa prejavilo aj na schopnosti firiem udržať svojich zamestnancov počas krízového obdobia. Pokles zamestnaných osôb v ziskovo orientovanom podnikovom sektore bol prirodzene významnejší, ako v prípade celého národného hospodárstva. Zamestnanosť v podnikovom sektore sa znížila o 2,5 % (o 48,7 tisíc osôb) na 1 888,9 tisíc osôb. V roku 2020 sa znížil aj podiel osôb zamestnaných v ziskovo orientovanom podnikovom sektore na celkovom počte zamestnaných osôb v národnom hospodárstve SR na 79,8 %.

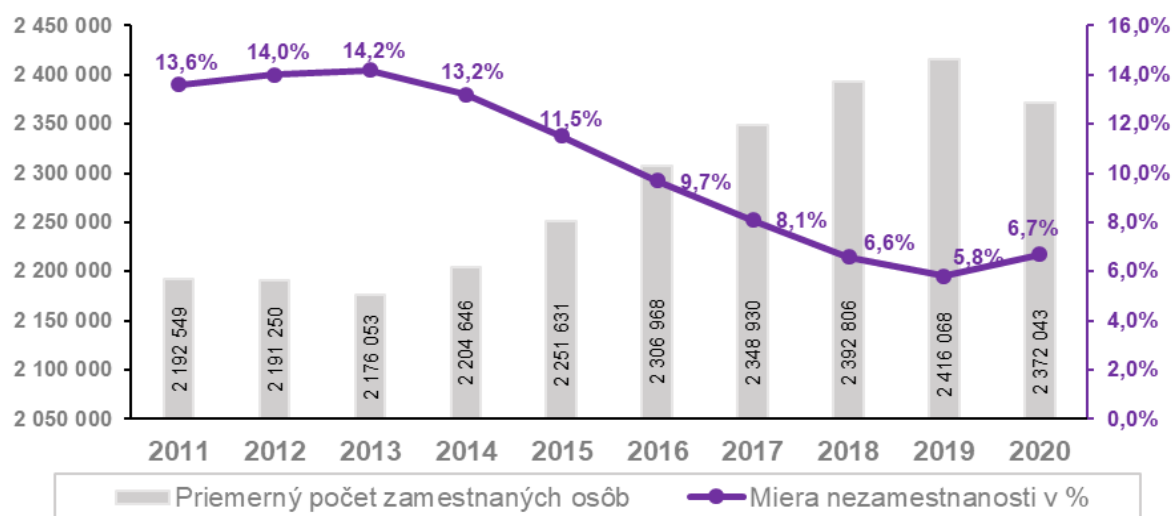
V jednotlivých odvetviach národného hospodárstva sa situácia v oblasti zamestnanosti postupne zhoršovala s príchodom prvej vlny pandémie. V mesiaci apríl a máj dochádzalo už k medziročnému poklesu zamestnanosti v takmer celom spektre odvetví. Uvoľnenie protipandemických opatrení počas leta sa podpísalo pod dočasné zlepšenie situácie na trhu práce. Príchod druhej vlny pandémie však opätovne viedol k nárastu počtu nezamestnaných.

Podľa výsledkov ročných indexov zamestnanosti došlo k celkovému poklesu zamestnanosti v takmer všetkých odvetviach hospodárstva. Udržať svojich zamestnancov mali problém predovšetkým podnikatelia pôsobiaci v oblasti ubytovania a reštauračných služieb.

V uvedených odvetviach poklesla zamestnanosť o 14,2 %, resp. o 8,2 %. Sektor stavebníctva a priemyslu patrili medzi ďalšie odvetvia s významným poklesom zamestnanosti. Zamestnanosť v týchto odvetviach sa znížila o takmer 6 %. Sektor informačných a komunikačných služieb bol jediným odvetvím hospodárstva, kde firmy dokázali aj napriek kríze prijímať nových zamestnancov.

Znižovanie počtu pracovníkov sa prirodzene odrazilo na náraste miery nezamestnanosti. Podľa metodiky VZPS ŠÚ SR sa miera nezamestnanosti v medziročnom porovnaní zvýšila o 0,9 p. b. na 6,7 %. Počet nezamestnaných sa zvýšil vo všetkých krajoch SR, okrem Banskobystrického kraja. Najvyššia miera nezamestnanosti naďalej pretrváva v Prešovskom kraji (12,1 %). V ostatných krajoch dosahovala miera nezamestnanosti hodnoty v intervale od 3,4 % v Bratislavskom kraji po 8,9 % v Košickom kraji.

Graf 3 Vývoj priemerného počtu zamestnaných osôb a miery nezamestnanosti v SR

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Koronakríza znížila aj počet pracujúcich cudzincov na Slovensku. Po období každoročného nárastu počtu pracujúcich cudzincov sa ich počet v roku 2020 znížil o 11,9 % na 69 tisíc osôb. Najpočetnejšou skupinou cudzincov pracujúcich na Slovensku sú naďalej Ukrajinci a Srbi.

Pokles ekonomickej aktivity súvisiaci s pandémiou mal tlmiaci efekt na výraznejší rast priemernej mzdy zamestnancov v hospodárstve SR v roku 2020. Dosiahnutý rast priemernej nominálnej mzdy v roku 2020 (o 3,8 %) bol podstatne nižší ako v predchádzajúcom roku (o 7,8 %). Rast priemernej mzdy si udržali všetky kraje SR, pričom najvýraznejší nárast bol zaznamenaný v Prešovskom a v Banskobystrickom kraji. V minulom roku sa zvýšila priemerná mzda v takmer všetkých veľkostných kategóriách podnikateľských subjektov. Najvýznamnejšie sa zvýšili mzdy zamestnancom v rámci veľkých podnikov (o 2,9 %). Mierne nižší nárast priemerných miezd bol dosiahnutý u stredných a malých podnikov. V prípade mikropodnikov sa priemerná mzda zamestnancov v medzioročnom porovnaní nezmenila.

Z odvetvového hľadiska bola najvyššia mzda dosahovaná v sektore finančných a poisťovacích činností (1 969 Eur), informačných a komunikačných činností (1 967 Eur). Najnižšia je naopak zaznamenaná v ubytovacích a stravovacích činnostiach (613 Eur), v ostatných činnostiach (727 Eur) a v stavebníctve (760 Eur).

Cenový vývoj

Rast spotrebiteľských cien sa v roku 2020 spomalil. Ročná miera inflácie sa v porovnaní s rokom 2019 znížila o 0,8 p. b. na úroveň 1,9 %. Dosiahnutá miera inflácie bola najnižšia od roku 2017. Spomedzi jednotlivých zložiek spotrebiteľského koša mal vplyv na jej úroveň predovšetkým medziročný pokles cien v doprave, a to najmä z dôvodu zníženia cien pohonných látok. Väčšiemu poklesu inflácie nedochádzalo hlavne z dôvodu rastu cien v oblasti bývania, rastu cien potravín a služieb. Jadrová inflácia dosiahla 2,0 %. Rast zaznamenali aj regulované ceny, ktoré sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom zvýšili o 3,4 %.

Ceny výrobcov zaznamenali v roku 2020 nerovnomerný vývoj. Ceny priemyselných výrobcov pre tuzemsko vzrástli o 0,8 %. Pokles zaznamenali ceny priemyselných výrobcov pre export. V odvetví stavebníctva narástli ceny stavebných prác o 2,9 %. Ceny materiálov a výrobkov spotrebovaných v stavebníctve naopak poklesli o 0,8 %.

Poskytovanie bankových úverov

Podľa informácií NBS¹⁶ koronakríza výraznejšie neovplyvnila čerpanie bankových úverov na strane podnikateľského sektora. Začiatok prvej vlny koronakrízy sa neodrazil na nižšom tempe čerpania bankových úverov. V prvom štvrtroku 2020 rástlo čerpanie bankových úverov podnikateľským sektorom obdobným tempom ako v roku 2019.

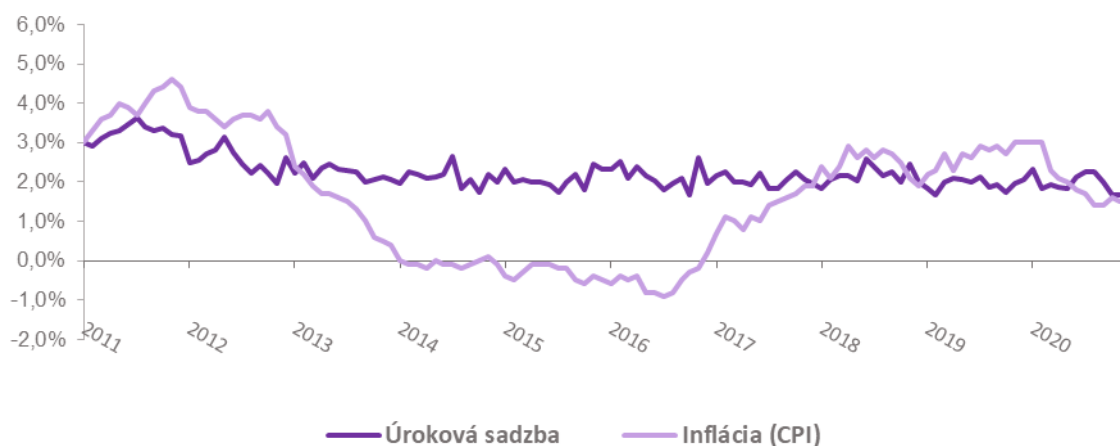
Úverovanie podnikového sektora si zachovalo stabilnú dynamiku aj počas druhého a tretieho štvrtroka. Čerpanie bankových úverov zo strany podnikateľov podporovala zvýšená potreba likvidity firiem, ktorá nastala po dosiahnutom prepade tržieb. Dopyt po úveroch mierne rástol aj počas štvrtého štvrtroka 2020 najmä v dôsledku zvýšeného prevádzkového financovania a potreby reštrukturalizácie dlhov. V roku 2020 banky sprísňovali úverové štandardy hlavne prostredníctvom úverových marží. Sprísňovanie úverových štandardov bolo výraznejšie počas prvej vlny pandémie.

Z pohľadu jednotlivých druhov úverov bolo pre obdobie pandémie príznačné znižovanie dynamiky čerpania investičných úverov a nárast využívania prevádzkových úverov, po ktorých podnikatelia siahali hlavne za účelom financovania svojich prevádzkových potrieb v dôsledku výpadku tržieb.

Úverovú aktivitu podnikov v roku 2020 podporovali aj štátom garantované úvery. Najvyššie zastúpenie mali garantované úvery v druhej polovici roka. V tomto období mali garantované úvery kľúčový význam najmä pre malé a stredné podniky. Dosahovali nadpolovičné zastúpenie na nových úveroch MSP.

¹⁶ Zdroj: NBS, Štvrtročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni Júl 2020, Štvrtročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni Október 2020, Makroprudenciálny komentár marec 2021, Správa o finančnej stabilite Máj 2021.

Graf 4 Vývoj priemernej úrokovej miery podnikových úverov a inflácie v SR

Zdroj: NBS, ŠÚ SR, spracované SBA

Očakávaná výkonnosť slovenského hospodárstva v roku 2021

Ekonomická výkonnosť Slovenska bude v roku 2021 ovplyvnená prípadnými dopadmi tretej vlny pandémie koronavírusu. Podľa odhadu NBS z 30. marca 2021 by slovenské hospodárstvo malo dosiahnuť predkrízové úrovne až v druhej polovici roka. Slovenská ekonomika by mala podľa viacerých prognóz v roku 2020 zaznamenať rast až na úrovni 5 %. Impulzom pre ekonomiku by mal byť aj očakávaný hospodársky rast u našich hlavných partnerov, v Nemecku a Českej republike. Hospodársky rast Slovenska bude podporovaný rastom domáceho dopytu najmä vďaka spotrebe domácností, ktorá v dôsledku prijatých opatrení počas pandémie klesala.

Situáciu na trhu práce v prvej polovici roka 2021 ovplyvňovali prijaté podporné opatrenia zamerané na podporu zamestnanosti. Podľa odhadov NBS¹⁷ by zamestnanosť mala postupne rásť v druhej polovici roka, čo sa bude odzrkadľovať na klesajúcom počte nezamestnaných.

Ďalší ekonomický vývoj Slovenska bude závisieť od budúcej epidemiologickej situácie, miery zaočkovania obyvateľstva a od dopadov prípadnej tretej vlny pandémie. Hospodárstvo Slovenska by malo byť podporované aj zvýšenou investičnou aktivitou, ktorá bude prameniť z čerpania eurofondov. V strednodobom horizonte bude kľúčové využitie prostriedkov z Plánu obnovy, ktoré by mali zvýšiť HDP Slovenska do roku 2024 o 1,8 %.¹⁸

¹⁷ Zdroj: NBS, Ekonomický a menový vývoj – jar 2021.

¹⁸ Zdroj: MF SR, Plán obnovy.

2.3. Vývoj kvantitatívnych ukazovateľov z prostredia MSP v roku 2020

Početnosť MSP

Početnosť malých a stredných podnikov patrí medzi základné kvantitatívne ukazovatele charakterizujúce stav sektora MSP.

Negatívne dopady koronakrízy na hospodárstvo Slovenska pocítili aj malé a stredné podniky, ktoré sú vo zvýšenej miere citlivé na zmenu podmienok podnikania. Podľa údajov Štatistického úradu SR došlo v roku 2020 k pozastaveniu rastového trendu početnosti aktívnych malých a stredných podnikov. Dosiahnutý rast predstavoval len 0,3 %, pričom v roku 2019 sa počet MSP zvýšil o 6,3 %. **V absolútnom vyjadrení predstavoval počet aktívnych MSP 597 171.** V medziročnom porovnaní sa ich počet zvýšil o takmer 2 tisíc subjektov, hlavne vďaka nárastu počtu mikropodnikov (0-9), ktorých počet vzrástol o 0,5 %.

Negatívny efekt na rast celkovej početnosti MSP mal pokles malých (10-49) a stredných podnikov (50-249). Najvýraznejšie sa znížila početnosť subjektov v kategórii malých podnikov (o 7,6 %). Počet stredných podnikov poklesol o 6,9 %. Udržať svoju početnosť si nedokázali ani veľké podniky, ich počet poklesol o 4,3 %.

Tabuľka 1 Počet aktívnych podnikateľských subjektov podľa veľkostných kategórií podnikov v r. 2020

Veľkostné kategórie	abs. počet	v %	Index 2020/2019	rozdiel abs.
Mikropodniky (0-9)	580 940	97,2%	100,5	3 113
Malé podniky (10-49)	13 491	2,3%	92,4	-1 110
Stredné podniky (50-249)	2 740	0,5%	93,1	-203
Veľké podniky (250 a viac)	642	0,1%	95,7	-29
Spolu MSP	597 171	99,9%	100,3	1 800
Spolu podnikateľské subjekty	597 813	100,0%	100,3	1 771

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

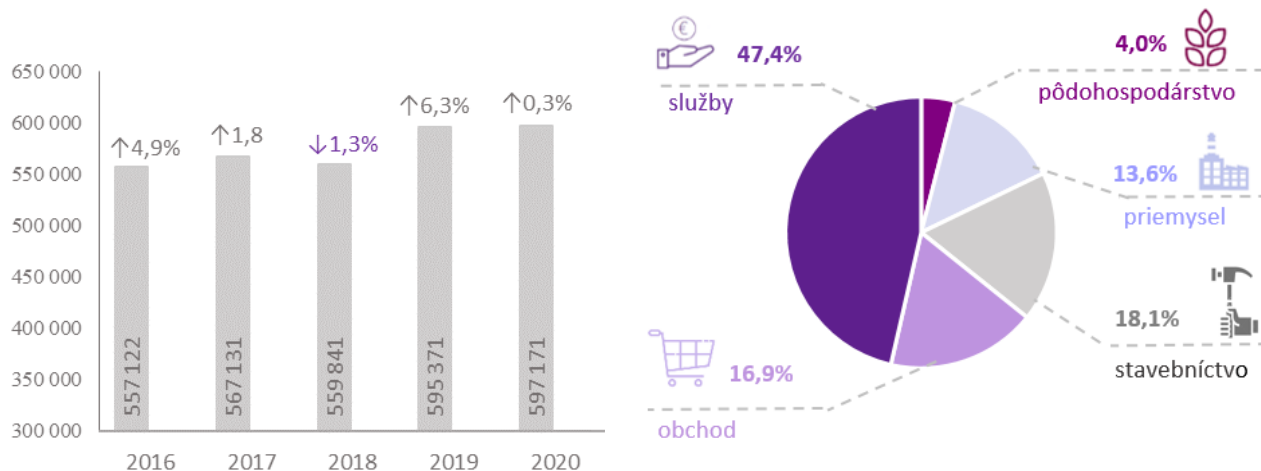
Z hľadiska jednotlivých veľkostných kategórií si dominantné zastúpenie naďalej udržujú mikropodniky. Ich podiel v roku 2020 predstavoval 97,2 %. Podstatne nižšie zastúpenie dosahujú malé (2,3 %) a stredné podniky (0,5 %). Slovensko sa vyznačuje najvyšším podielom mikropodnikov v rámci krajín EÚ.

Odvetvová štruktúra MSP sa vyznačuje najvýznamnejším zastúpením sektora služieb (47,4 %; 282 945). Takmer jedna pätina aktívnych MSP pôsobila v odvetví stavebníctva (18,1 %, 108 136). Trojicu najvýznamnejších odvetví dopĺňa obchod (16,9 %, 101 066). Okrem toho 13,6 % aktívnych MSP pôsobilo v sektore priemyslu (81 149) a 4,0 % v pôdohospodárstve (23 875).

Z dlhodobého hľadiska sa odvetvová štruktúra MSP vyznačuje rastúcim zastúpením odvetvia služieb, čo je sprevádzané poklesom odvetvia obchodu. Zastúpenie pôdohospodárstva a priemyslu sa v posledných rokoch nezmenilo. Mierny nárast zastúpenia vykazuje v posledných rokoch stavebníctvo.

V rámci jednotlivých veľkostných kategórií podnikov je odvetvová štruktúra značne diferencovaná. Priemysel dosahuje vyššie zastúpenie v rámci MSP s vyšším počtom zamestnancov. Mikropodniky a malé podniky sa naopak vyznačujú vyšším zastúpením odvetvia stavebníctva a služieb.

Graf 5 Vývoj početnosti MSP v období 2016-2020 Graf 6 Odvetvová štruktúra MSP v r. 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Miera podnikateľskej aktivity MSP, ktorá vyjadruje koľko malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov, sa v roku 2020 takmer nezmenila, dosiahla 21,8 %. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ sa Slovensko zaraďuje medzi krajiny s najvyšším počtom malých a stredných podnikov k celkovému počtu obyvateľov.

Štruktúra MSP podľa právnych foriem sa naďalej vyznačuje prevládajúcim podielom fyzických osôb – podnikateľov (56,8 %), napriek kontinuálnemu poklesu ich zastúpenia. Podiel MSP – právnických osôb na celkovom počte MSP sa zvýšil na 43,2 %.

V roku 2020 sa po predchádzajúcom náraste znížil počet aktívnych fyzických osôb - podnikateľov o 2,9 %. Za poklesom stojí najmä nižší počet živnostníkov, najvýznamnejšej právnej formy FO – podnikateľov, ktorých početnosť sa znížila o 3,6 %. Počet samostatne hospodáriacich roľníkov sa v medziročnom porovnaní nezmenil a počet osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach sa napriek koronakríze zvýšil o 7,3 %.

Na druhej strane koronakríza nezastavila rast početnosti malých a stredných podnikov - právnických osôb v roku 2020. Ich početnosť sa zvýšila o 4,8 % na 258 174 podnikov. Najvyšší podiel z jednotlivých právnych foriem MSP-PO dosiahli spoločnosti s ručením obmedzeným (90,2 %), ktoré sa zároveň vyznačujú dynamickým rastom početnosti aj z dlhodobého hľadiska.

Vznik a zánik podnikateľských subjektov¹⁹

Pandémia koronavírusu sa podpísala pod zníženie počtu nových podnikateľských subjektov. Podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR, v roku 2020 došlo po predchádzajúcom náraste k **zníženiu počtu vzniknutých malých a stredných podnikov o 2,0 %, (resp. o 1 709) na 83 174 podnikateľských subjektov.**

MSP – právnické osoby tvorili viac ako štvrtinu (27,3 %) z celkového počtu novoregistrovaných malých a stredných podnikov. Podiel FO – podnikateľov predstavoval

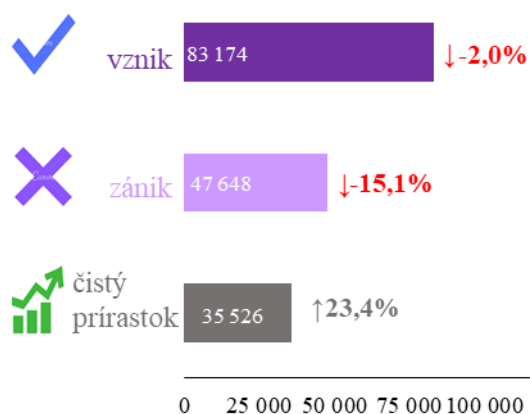
¹⁹ Údaje sú spracované na základe dátumu vzniku a zániku subjektu z celkového počtu aktívnych a neaktívnych podnikateľských subjektov.

72,7 %. Pokles počtu vzniknutých subjektov bol zaznamenaný v kategórii MSP – právnických osôb (o 9,5 %). Počet nových živnostníkov sa v medziročnom porovnaní takmer nezmenil. Záujem o vstup do podnikania vzrástol medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi a u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach.

Pandemická situácia a s ňou spojené prijaté opatrenia, ktoré súviseli so zamedzením šírenia COVID-19 v záujme ochrany života a zdravia obyvateľov, v roku 2020 paradoxne nespôsobili nárast počtu zaniknutých subjektov. **Naopak počet zánikov sa znížil o 15,1 % na 47 648 podnikateľských subjektov.** Za nižším počtom zaniknutých podnikateľských subjektov stoja aj prijaté podporné korona opatrenia, ktorých čerpanie bolo podmienené udrжанím podnikateľskej činnosti.

Viac ako štyri pätiny (82,1 %) z celkového počtu zaniknutých subjektov tvorili živnostníci. Každý desiaty zaniknutý subjekt bol podnik – právnická osoba (9,4 %). Podiel osôb podnikajúcich formou slobodných povolaní predstavoval 7,9 % a samostatne hospodáriacich roľníkov 0,6 %.

Graf 7 **Vznik, zánik a čistý prírastok podnikateľských subjektov v r. 2020**

Zdroj: Register organizácií ŠÚ SR, spracované SBA.

Počet zaniknutých subjektov sa znížil najvýraznejšie v prípade slobodných povolaní. Pokles predstavoval takmer jednu tretinu (o 32,1 %). Počet zaniknutých živnostníkov poklesol o 14,5 % a samostatne hospodáriacich roľníkov o 7,3 %. Zániky podnikov – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní výraznejšie nezmenili.

Medziročný vývoj počtu vzniknutých a zaniknutých subjektov vplýval na nárast čistého prírastku podnikateľských subjektov. V porovnaní s rokom 2019 sa výška čistého prírastku zvýšila o takmer jednu štvrtinu (o 23,4 %) na 35 526 podnikateľských subjektov. K nárastu čistého prírastku dochádza každoročne od roku 2017.

Podľa údajov Ministerstva spravodlivosti SR sa v roku 2020 znížil počet vyhlásených konkurzov o viac ako jednu štvrtinu na 177. Počet povolených reštrukturalizácií sa v medziročnom porovnaní zvýšil na 21.

Podľa údajov Eurostatu sa Slovensko zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerne vysokým podielom vzniknutých, ako aj zaniknutých subjektov na celkovom počte podnikateľských subjektov, čo poukazuje na vysokú dynamiku podnikania na Slovensku.

Rodová a veková štruktúra FO – podnikateľov

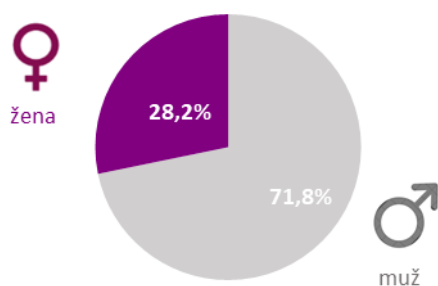
Rodová štruktúra FO – podnikateľov sa v roku 2020 výraznejšie nezmenila. Zastúpenie žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov zostalo na úrovni 28,2 %, čo predstavuje identickú hodnotu ako v roku 2019. Muži tvorili viac ako dvojtretinový podiel (71,8 %). V absolútnom vyjadrení sa počet žien fyzických osôb – podnikateľiek znížil o 2,8 tisíc na 95,7 tisíc.

Z pohľadu jednotlivých právnych foriem fyzických osôb – podnikateľov vykazuje zastúpenie žien diferencované výsledky. Najvyšší podiel dosahujú ženy v rámci slobodných povolání. V roku 2020 bola takmer polovica (49,8 %) všetkých osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach ženského pohlavia. Podstatne nižší podiel dosahujú ženy v rámci živnostníkov (26,7 %). Jedinou právnou formou, v rámci ktorej došlo v roku 2020 k nárastu zastúpenia žien boli samostatne hospodáriaci roľníci. Podiel žien sa zvýšil o 1,1 p. b., na úroveň 23,5 %.

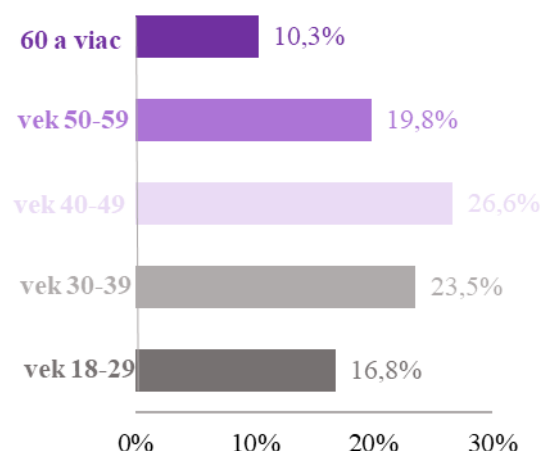
V roku 2020 pôsobilo najviac fyzických osôb – podnikateľov z pohľadu veku v kategórii 40 až 49-ročných. V uvedenej vekovej kategórii podnikala viac ako jedna štvrtina (26,6 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov. Druhou najpočetnejšou skupinou z pohľadu veku boli podnikatelia vo vekovej kategórii 30 až 39-ročných, ktorí tvorili takmer jednu štvrtinu (23,5 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov. Trojicu najviac zastúpených vekových kategórií dopĺňajú podnikatelia vo vekovej kategórii 50 až 59-ročných, ktorých podiel predstavoval takmer jednu pätinu (19,8 %).

Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb - podnikateľov je v strednodobom horizonte charakterizovaný nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách menej ako 30 ročných. V posledných rokoch sa mierne zvyšuje aj zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov.

Graf 8 Rodová štruktúra FO – podnikateľov v r. 2020 Graf 9 Veková štruktúra FO – podnikateľov v r. 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

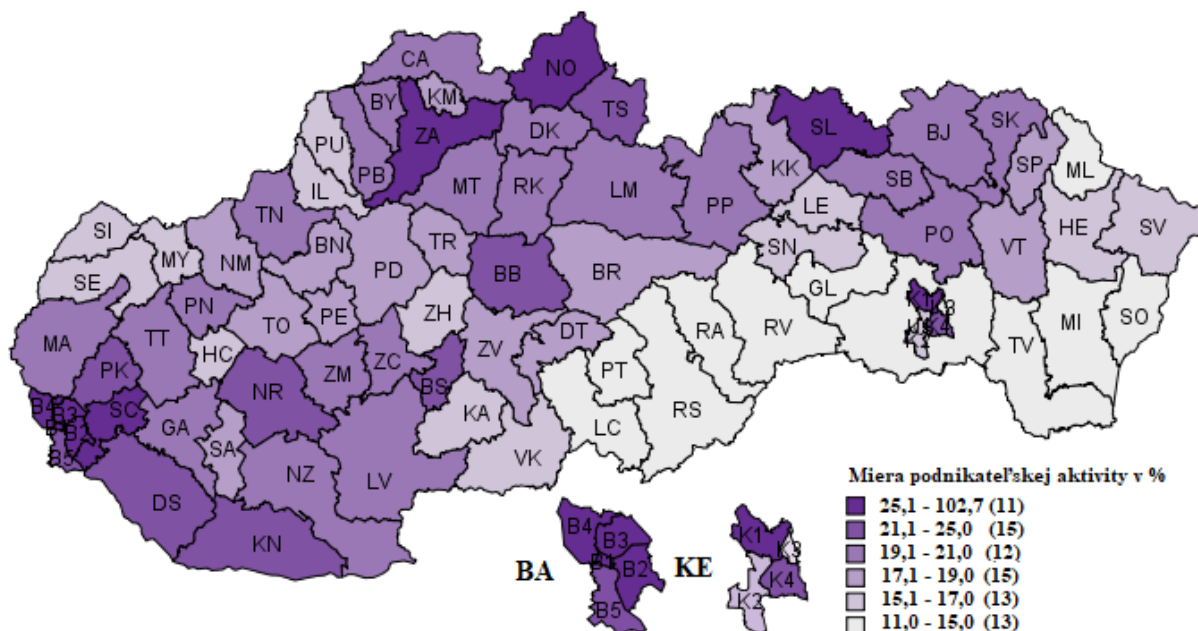
Regionálne aspekty podnikania MSP

Regionálna štruktúra MSP sa dlhodobo vyznačuje dominantným zastúpením podnikateľských subjektov so sídlom v Bratislavskom kraji. V tomto kraji mal v roku 2020 sídlo približne každý piaty (22,7 %) aktívny malý a stredný podnik. Ostatné kraje sa podieľajú na celkovom počte MSP podstatne rovnomernejšie, od 9,3 % (Trenčiansky kraj) do 13,5 % (Žilinský kraj).

Pokles malých a stredných podnikov bol v roku 2020 príznačný pre väčšinu krajov SR. Najviac klesol počet MSP v Banskobystrickom (o 2,8 %) a Trenčianskom kraji (o 1,5 %). Pandémia výraznejšie neovplyvnila početnosť MSP v Trnavskom, Košickom a v Banskobystrickom kraji. V uvedených krajoch sa počet MSP v medzioročnom porovnaní zvýšil.

Najvyššia miera podnikateľskej aktivity,²⁰ je dosahovaná v okresoch mesta Bratislava, Košice a vo vybraných okresoch severného Slovenska. Vyššou mierou podnikateľskej aktivity sa celkovo vyznačujú regióny západného a severného Slovenska, naopak nízka miera podnikateľskej aktivity je dosahovaná v menej rozvinutých regiónoch, na východnom Slovensku a juhu stredného Slovenska.

Mapa 1 Miera podnikateľskej aktivity v okresoch SR v r. 2020

Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

Zdroj údajov: Register organizácií ŠÚ SR a ÚPSVaR. Miera podnikateľskej aktivity je vypočítaná ako podiel počtu MSP na celkovom počte ekonomicky aktívneho obyvateľstva v %.

Zamestnanosť MSP

Pandémia koronavírusu negatívne zasiahla zamestnanosť v národnom hospodárstve, vrátane podnikového sektora. Po predchádzajúcom náraste sa v roku 2020 priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve medziročne znížil o 1,8 % na 2 372,0 tisíc (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR). Ešte významnejší pokles zamestnanosti (o 2,5 %) bol dosiahnutý v podnikovom sektore.

Vystavení tlaku prepúšťania svojich zamestnancov boli aj malí a strední podnikatelia. **Napriek prijatým podporným opatreniam na udržanie zamestnanosti sa priemerný počet zamestnaných osôb v kategórii malých a stredných podnikov (vrátane FO – podnikateľov) medziročne znížil o 2,1 % (o 29,9 tis. osôb) na 1 400,9 tis. zamestnaných osôb.** Dosiahnutý pokles zamestnanosti v sektore MSP tak pretrhol dovtedy kontinuálne pretrvávajúci rast, ktorý prebiehal od roku 2014.

Zamestnanosť sa v medziročnom porovnaní znížila vo všetkých veľkostných kategóriách a právnych formách okrem mikropodnikov, v rámci ktorých bol zaznamenaný nárast počtu zamestnaných osôb o 1,4 %. Najväčší problém udržať si svojich zamestnancov mali malé podniky, ktorým sa zamestnanosť v medziročnom porovnaní znížila až o 4,5 %. Stredné

²⁰ Miera podnikateľskej aktivity vyjadruje, koľko aktívnych malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v SR.

podniky zaznamenali pokles zamestnanosti o 3,3 %. Priemerný počet zamestnaných osôb poklesol aj u fyzických osôb – podnikateľov (o 2,0 %).

V roku 2020 dosiahli malé a stredné podniky 74,2 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike. Podiel MSP na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR predstavoval 59,1 %.

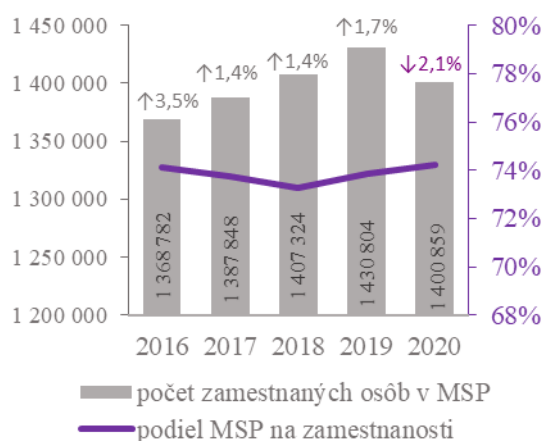
Najvýznamnejšie zastúpenie na zamestnanosti naďalej dosahujú mikropodniky (vrátane FO – podnikateľov), ktorých podiel v roku 2020 predstavoval 46,3 %. Podstatne nižší podiel dosahujú malé (13,0 %) a stredné podniky (14,8 %). Podiel veľkých podnikov na zamestnanosti v podnikovej ekonomike predstavoval viac ako jednu štvrtinu (25,8 %).

Z odvetvového hľadiska je možné na základe dostupných údajov monitorovať stav zamestnanosti podľa veľkostných kategórií za skupinu podnikov – právnických osôb. Najvyšší podiel dosahujú MSP-PO na zamestnanosti v odvetví pôdohospodárstva (89,2 %), ubytovania a stravovania (93,5 %) a stavebníctva (91,0 %). Približne dve tretiny pracovných miest vytvárajú MSP-PO v odvetví obchodu (66,9 %), obchodných služieb (71,9 %) a ostatných služieb (65,0 %). Viac ako polovicu (55,3 %) dosahuje podiel MSP-PO v doprave a informačných a komunikačných činnostiach.

Jediným odvetvím, v rámci ktorého sa prejavuje dominancia veľkých podnikov (PO) na zamestnanosti je priemysel (podiel MSP-PO predstavuje 44,7 %), čo je prirodzené vzhľadom na pozíciu veľkých priemyselných podnikov v národnom hospodárstve SR.

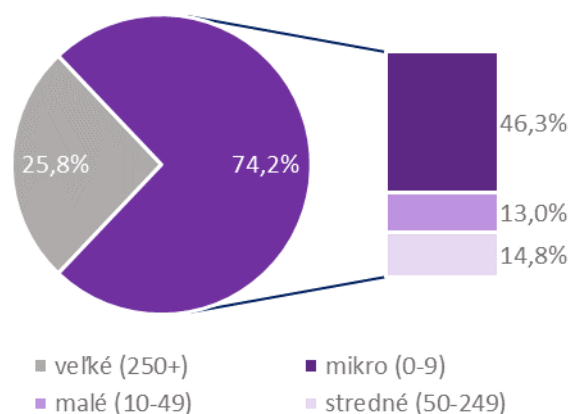
V medzinárodnom porovnaní sa Slovensko aj naďalej zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerným podielom malých a stredných podnikov na zamestnanosti.

Graf 10 Počet zamestnaných osôb v MSP a podiel MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike

Zdroj: Štatistický úrad SR, prepočet SBA

Graf 11 Zamestnanosť v podnikovej ekonomike podľa veľkostných kategórií podnikov v r. 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR, prepočet SBA

Ekonomické ukazovatele MSP

Nepriaznivá ekonomická situácia vyvolaná pandémiou mala negatívny dopad aj na tvorbu pridanej hodnoty podnikateľského sektora. S protipandemickými opatreniami sa museli vysporiadať aj malé a stredné podniky, ktoré v najzasiahnutejších odvetviach bojovali o svoje prežitie. V roku 2020 došlo k pozastaveniu kontinuálneho trendu rastu pridanej

hodnoty malých a stredných podnikov, ktorý pretrvával od roku 2014. **Pridaná hodnota MSP – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní znížila o 3,8 %.** Dosiahnutý pokles bol však o viac ako polovicu nižší ako v krízovom roku 2009 (o 9,8 %). V absolútnom vyjadrení dosiahla pridaná hodnota MSP úroveň 24 096 mil. Eur. Negatívne následky pandémie sa prejavili na výsledkoch všetkých veľkostných kategórií MSP. Najvýraznejší prepád tvorby pridanej hodnoty zaznamenali malé podniky.

V roku 2020 dosiahol podiel MSP – právnických osôb na vytvorenej pridanej hodnote v nefinančnom podnikovom sektore 53,6 %. V medziročnom porovnaní sa dosiahnutý podiel znížil o 1,3 p. b. Pokles podielu MSP bol zaznamenaný po predchádzajúcom trojročnom náraste.

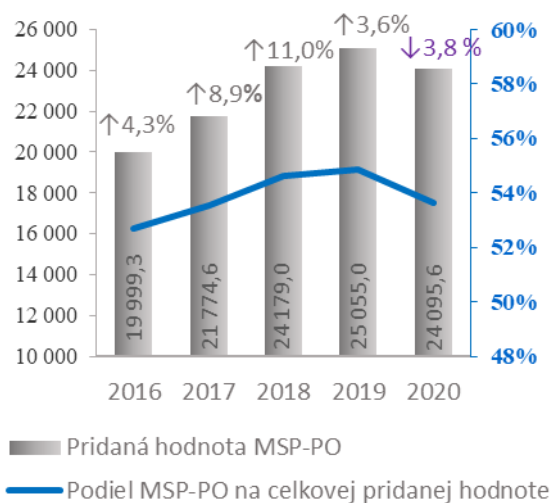
Najvýznamnejším sektorom z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP zostáva priemysel. Priemysel tvoril v roku 2020 jednu štvrtinu (25,0 %) z celkovej pridanej hodnoty MSP – právnických osôb. Postavenie priemyslu z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP sa v posledných rokoch mierne oslabilo. Druhým najvýznamnejším sektorom je obchod, ktorý dosiahol v roku 2020 podiel viac ako jednu pätinu (22,1 %) na vytvorenej pridanej hodnote MSP. Trojicu najvýznamnejších odvetví dopĺňajú obchodné služby s obdobným podielom ako obchod (21,4 %).

Slovensko sa dosiahnutou výškou podielu na pridanej hodnote zaraďuje medzi krajiny s nižšou úrovňou podielu. Nižšiu úroveň ekonomickej výkonnosti slovenského sektora MSP potvrdzuje aj produktivita práce. V krajinách EÚ-27²¹ dosahuje produktivita práce MSP viac ako dvojnásobne vyššiu úroveň ako na Slovensku.

V medziročnom porovnaní poklesli aj ďalšie ekonomické ukazovatele MSP. Hrubá produkcia MSP – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní znížila o 4,8 %. Negatívny vývoj zaznamenala aj investičná aktivita malých a stredných podnikov. Tvorba hrubého fixného kapitálu MSP poklesla o 13,6 %. Zisk pred zdanením MSP – právnických osôb sa medziročne znížil o viac ako desatinu (o 11,8 %).

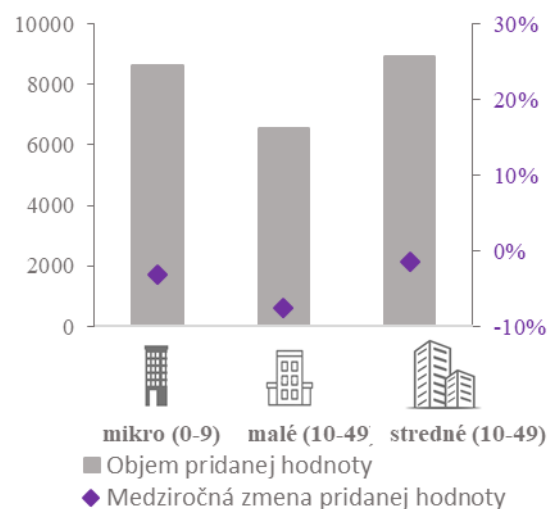
²¹ Údaje za EÚ pokrývajú 27 členských krajín, nakoľko Spojené kráľovstvo 31.1.2020 vystúpilo z EÚ prijatím dohody o vystúpení. Na základe tejto dohody sa Spojené kráľovstvo od 1.2.2020 stalo tretou krajinou.

Graf 12 Vývoj pridanej hodnoty MSP-PO nefinančných korporácií (v mil. Eur)

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Graf 13 Objem pridanej hodnoty (v mil. Eur) a medziročná zmena pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií MSP v r. 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Zahraničný obchod MSP

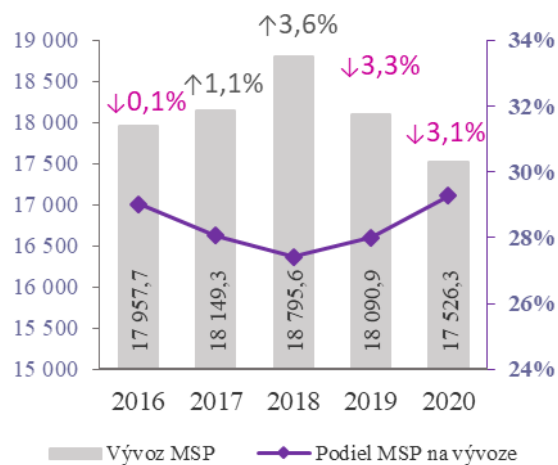
Pretrhnuté odberateľsko-dodávateľské reťazce počas pandémie a klesajúci dopyt negatívne zasiahli aj naše proexportne orientované MSP. **Podľa predbežných výsledkov ŠÚ SR zaznamenali MSP pokles vývozu aj v roku 2020.** Dosiahnutý pokles vývozu predstavoval 3,1 %. V absolútnej hodnote vyviezli MSP tovar v objeme 17 526,3 mil. Eur. K poklesu vývozných aktivít došlo na strane všetkých veľkostných kategórií podnikov, pričom najvýraznejšie sa znížil vývoz na strane stredných podnikov (o 4,0 %). Mierne nižší pokles zaznamenali malé podniky (o 3,1 %) a mikropodniky (o 1,6 %).

Vplyvom výraznejšieho poklesu vývozu veľkých podnikov (o 9,8 %), ako malých a stredných podnikov (o 3,1 %), došlo k medziročnému nárastu podielu MSP na celkovom vývoze o 1,5 p. b., resp. na 29,3 %.

Teritoriálna štruktúra vývozu malých a stredných podnikov sa vyznačuje silnými väzbami na spoločný trh EÚ. Len 11,7 % z celkového vývozu MSP smerovalo do krajín mimo EÚ. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ sa MSP na Slovensku vyznačujú najnižším podielom na celkovom vývoze do tretích krajín, čo poukazuje na potrebu výraznejšej podpory MSP v danej oblasti.

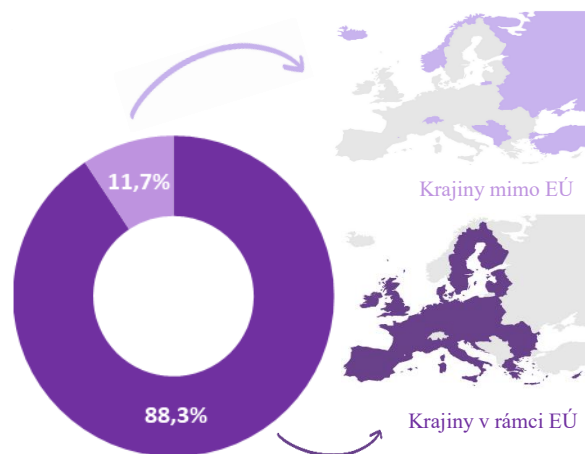
Obdobne ako v prípade vývozu, pokles zaznamenal aj dovoz malých a stredných podnikov. V medziročnom porovnaní sa dovoz MSP znížil o 6,0 %. Objem dovezeného tovaru dosiahol hodnotu 25 853,4 mil. Eur. Pokles dovezeného tovaru zaznamenali všetky veľkostné kategórie podnikov, pričom najvýraznejšie sa znížil v prípade stredných podnikov (o 8,7 %). Podiel MSP na celkovom dovoze vzrástol na 40,6 %.

Graf 14 Vývoj vývozu MSP (v mil. Eur)

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Graf 15 Teritoriálna štruktúra vývozu MSP v r. 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

3. Podpora malého a stredného podnikania

3.1. Prehľad čerpanej priamej a nepriamej podpory pre MSP v roku 2020

Systém inštitucionálnej podpory MSP sa v podmienkach SR realizuje na vertikálnej, ako aj horizontálnej úrovni. Medzi inštitúcie, ktoré poskytujú podporu (priamu alebo nepriamu) pre MSP na Slovensku, patria najmä ústredné orgány štátnej správy, špecializované agentúry, bankové inštitúcie a fondy, ako aj záujmové, profesijné a stavovské združenia. Medzi hlavné ciele podpory malých a stredných podnikov patrí najmä vytváranie vhodného podnikateľského prostredia a eliminácia, resp. odstraňovanie prekážok, ktoré môžu vyplývať aj z charakteru veľkostnej kategórie podnikov a zároveň vplývať na ďalší rozvoj podnikania MSP.

Zákon o podpore malého a stredného podnikania č. 290/2016 Z. z. upravuje formy poskytovania podpory v oblasti malého a stredného podnikania, pričom sa rozlišuje medzi priamou (nenávratný finančný príspevok, dotácia, a pod.) a nepriamou formou podpory MSP (informácie a poradenstvo, vzdelávanie, organizovanie a podpora účasti na stážach, výstavách a pod.). V nadväznosti na predmetné členenie foriem poskytovanej podpory sú v texte nižšie prezentované výsledky o poskytnutej podpore malým a stredným podnikom v uplynulom roku.

Odborná literatúra v oblasti podpory podnikania MSP pristupuje k členeniu jednotlivých kategórií v rámci foriem podpory z rôznych hľadísk. Pre účely predmetnej *Správy o stave MSP* a z pohľadu zachytenia komplexného ponímania podpory malých a stredných podnikov, je primárnym a kľúčovým východiskom predmetný zákon o podpore malého a stredného podnikania. Vzhľadom na cieľ zachytenia sú východiskom aj ďalšie teoretické poznatky, ktoré umožňujú komplexne interpretovať výsledky realizovanej podpory MSP na Slovensku.²² S vyššie uvedeným zámerom je klasifikácia jednotlivých kategórií podpory v súlade s tou, ktorú používa Európska komisia.

Výsledkom stretu kombinácie viacerých prístupov je členenie podpory MSP v nasledujúcej štruktúre. **Do priamej formy podpory** MSP sú v nasledujúcej kapitole začlenené kategórie: dotácie, nenávratné finančné príspevky, granty; poskytnuté úvery alebo pôžičky pre malé a stredné podniky a nástroje rizikového kapitálu. **Do nepriamej formy podpory** malých a stredných podnikov sú začlenené kategórie: bankové záruky (prevzaté), stimuly a úľavy na dani a pokutách; vrátane projektových schém, ktoré sa nepriamo podieľajú na podpore podnikania MSP (napr. poradenstvo, informačné služby, mentorstvo, vzdelávanie podnikateľov, služby inkubátorov a pod.) – kategória Iné. Údaje uvedené v tabuľke č. 2 sú výsledkom zozbieraných podkladových materiálov od príslušných, inštitúcií. Vyčíslená podpora malého a stredného podnikania je limitovaná dodanými podkladmi, ktoré boli doručené do uzávierky evidencie došlých podkladov. Vzhľadom na dodané podklady bola jedným z ďalších limitujúcich faktorov skutočnosť, že niektoré z oslovených inštitúcií neevidujú realizovanú podporu podľa veľkostnej kategórie podnikov.²³ Aj z týchto dôvodov sa môže celkové finančné čerpanie odchyľovať od skutočného stavu.²⁴

²² V súvislosti so zachytením komplexného ponímania podpory bola inšpiráciou aj: Šubertová E., Kinčíková M.. Podpora podnikania pre malé a stredné podniky. 2014; Šubertová a kol.. Podnikanie v malých a stredných podnikoch. 2011; Chodasová A., Bujnová D.. Podnikanie v malých a stredných podnikoch. 2008.

²³ A v niektorých prípadoch bola vyčíslená len alokácia finančných prostriedkov.

²⁴ Na procese zberu podkladov sa do istej miery podpísala aj situácia spojená s COVID-19.

Celkový objem podpory MSP bol v roku 2020²⁵ v súvislosti s pandémiou COVID-19 mnohonásobne vyšší, ako tomu bolo v predchádzajúcich rokoch.²⁶ V dôsledku mimoriadnej podpory spojenej s elimináciou negatívnych dopadov koronavírusu na podnikateľský sektor, je objem celkovej podpory MSP v členení na bežnú podporu, ktorá bola do príchodu pandémie bežne vykazovaná. Súčasťou celkovej podpory je tzv. COVID podpora, ktorá vznikla v reakcii na situáciu spojenú s koronavírusom.

Z hľadiska štruktúry foriem financovania bežnej podpory, mimo špecifickej COVID podpory, bezvýhradne dominovala priama forma podpory, t.j. dosiahla 79,1 % podiel na bežnej podpore MSP. Nepriama forma podpory v prípade bežnej podpory dosiahla 20,9 % (mierny medziročný nárast zastúpenia nepriamej formy podpory). Najvýznamnejší podiel na bežnej podpore MSP z hľadiska jednotlivých kategórií mala **kategória dotácie, NFP, granty** (42,9 %) a **kategória úvery alebo pôžičky** (30,2 %). Medzi významnejšie kategórie patrili aj stimuly a úľavy na dani a pokutách (11,8 %), bankové záruky (7,3 %) a rizikový kapitál (6,0 %). Z hľadiska členenia podpory malých a stredných podnikov **významne prevládala finančná podpora**.

V medziročnom porovnaní bola výška reálneho čerpania bežnej podpory nižšia ako tomu bolo v roku 2019 (približne o 11,8 %).²⁷ Hlavným dôvodom bola skutočnosť, že vyčlenené finančné prostriedky na plánované aktivity v bežnom roku boli presunuté (a/alebo aj navýšené)²⁸ a naakumulované do nástrojov a opatrení so zámerom zmiernenia negatívnych dopadov pandémie COVID-19.

Pozitívnu zmenou zaznamenanou v roku 2020 je zastúpenie jednotlivých kategórií na celkovom objeme podpory, ktorá smerovala pre sektor malého a stredného podnikania. V medziročnom porovnaní došlo k nárastu zastúpenia všetkých sledovaných kategórií (okrem kategórie úvery alebo pôžičky)²⁹, najvýznamnejšie však došlo k nárastu zastúpenia kategórie dotácií, NFP, grantov, ale aj bankových záruk či rizikového kapitálu. Ďalšou priaznivou skutočnosťou je, že medziročne došlo aj k miernemu nárastu zastúpenia kategórie Iné, ktorá zahŕňa aj poradenské služby a ostatné aktivity nepriamej formy podpory.

V sledovanom roku boli zároveň viaceré poskytované aktivity a služby prispôbené vývoju pandemickej situácie (napr. bolo poskytované špecifické poradenstvo v súvislosti s koronavírusom, viaceré aktivity, pri ktorých to bolo možné, sa preniesli do online priestoru). Na druhej strane boli výrazne zasiahnuté aktivity, ktoré napríklad súviseli s obmedzeným pohybom cez hranice (napr. podnikateľské misie). Viaceré naplánované aktivity (mimo COVID aktivít) sa tak úplne nerealizovali, alebo sa realizovali v nízkej miere, najmä v porovnaní s plánovanými aktivitami v bežnom roku.

²⁵ Údaj uvedený ako celkový objem podpory MSP zodpovedá reálnemu čerpaniu v sledovanom roku 2020. V celkovom objeme realizovanej podpory MSP, v súlade s internou metodikou, nie sú zahrnuté údaje za dodané podklady, v ktorých nebolo uvedené reálne čerpanie alebo podklady, v ktorých ani po opätovnej žiadosti o doplnenie reálneho čerpania neboli tieto údaje poskytnuté. Boli vylúčené aj podklady, ktoré neboli kompletné, resp. tie, ktoré do uzávierky podkladov neboli v zmysle požiadavky úplné, alebo v prípade ktorých nedošlo k dodatočnej korekcii v zmysle internej metodiky. Zároveň nie sú zahrnuté údaje za kumulatívne obdobie viacerých rokov, pri ktorých nebolo možné podľa požiadaviek vyčíslieť čerpanie v monitorovanom roku 2020, a ktorých údaje by skreslili výsledky o reálnom čerpaní podpory pre MSP v uplynulom roku.

²⁶ Preto v tohtoročnej *Správe o stave MSP* rozlišujeme medzi tzv. COVID podporou a bežnou podporou (ktorá bola do príchodu COVID-19 bežne vykazovaná).

²⁷ Pre účely medziročného porovnania nastala korekcia objemu podpory vo viacerých sledovaných kategóriách objemu podpory MSP za rok 2019. Vzhľadom na uvedenú korekciu, výsledky za rok 2019 sa nebudú zhodovať s uvedeným objemom (aj podielom) vyčísleným v minuloročnej *Správe o stave MSP*.

²⁸ Medzi ďalšie dôvody patrila napr. aj skutočnosť, že došlo k čerpaniu nástrojov pre MSP z predchádzajúceho obdobia.

²⁹ Najmä v prospech poskytovaných COVID úverov (súčasť výsledkov COVID podpory).

V súvislosti s vyhodnotením COVID podpory, ktorá bola v roku 2020 poskytnutá sektoru malých a stredných podnikov, je možné konštatovať, že bezvýhradne prevládala finančná podpora. Najväčší objem podpory pre MSP bol poskytnutý zo strany MPSVR SR. Medzi ďalších významných poskytovateľov tzv. COVID podpory patrilo MH SR a SIH (viac v časti Opisu poskytnutej pomoci pre MSP). Z hľadiska sledovaných kategórií, najväčšie zastúpenie na COVID podpore MSP zaznamenala kategória: dotácie, NFP, granty; bankové záruky a kategória úvery alebo pôžičky.

S ohľadom na vzniknutú situáciu spojenú s vývojom pandemickej situácie v krajine, práve prístup k financiám bol jedným z kľúčových oblastí podpory. Účelom poskytovania zvýhodnených úverov na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb pre sektor MSP a úrokovej dotácie na zníženie úrokových sadzieb (tzv. bonifikácia úroku) bolo pomôcť malým a stredným podnikom vysporiadať sa s obmedzeným prístupom ku kapitálu, ktorý je spôsobený krízovou situáciou (mimo kontroly podnikov). Zároveň bolo účelom podporných nástrojov umožniť im aj udržanie pracovných miest, a to aj napriek vzniknutej situácii.

Na druhej strane, zvýšená zadlženosť môže do budúcnosti predstavovať pre MSP riziko. Čo teoreticky môže obmedziť budúce možnosti financovania projektov (formou dlhového financovania).

Tabuľka 2 Objem podpory MSP podľa foriem financovania v r. 2020

	Forma podpory	Kategória podpory	Objem finančných prostriedkov (v mil. Eur)	Percentuálne zastúpenie formy podpory na celkovej podpore MSP
Bežná podpora	Priama forma podpory	Dotácie, NFP, granty ³⁰	270,0	42,9 %
		Úvery alebo pôžičky	189,9	30,2 %
		Rizikový kapitál	37,9,0	6,0 %
	Nepriama forma podpory	Bankové záruky	45,7	7,3 %
		Stimuly, úľavy na dani a pokutách	74,3	11,8 %
		Iné (poradenstvo a služby)	11,3	1,8 %
	Podpora MSP celkom (bežná podpora)		628,9	100 %
COVID podpora		1 406,2	-	

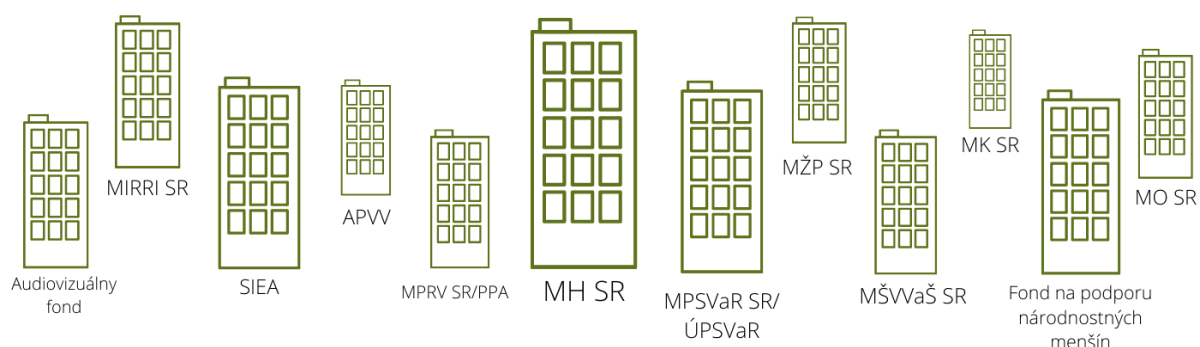
Zdroj: SBA, spracované na základe dodaných podkladov od oslovených, resp. spolupracujúcich inštitúcií

³⁰ V rámci kategórie dotácie, NFP, granty je súčasťou údaj od MH SR za OP VaI, v rámci ktorého boli v podkladoch uvedené údaje za EÚ zdroj (ERDF). Spolufinancovanie zo ŠR sa neposkytuje, každý prijímateľ (podnik) je povinný časť projektu financovať z vlastných zdrojov, intenzita poskytnutej pomoci je v zmysle schém štátnej pomoci, resp. de minimis. Vyčíslená suma za MH SR zahŕňala len údaje za dopytovo-orientované projekty a nezahŕňala sumy za národné projekty za SBA, SARIO (kategória Iné) a SIEA (kategória Dotácie, NFP, granty), ktoré sú vyčíslené osobitne.

3.2. Opis poskytnutej pomoci pre MSP z pohľadu priamej a nepriamej formy podpory MSP

3.2.1. Priama forma podpory pre MSP

Dotácie, nenávratný finančný príspevok, granty

Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR) je najdôležitejším inštitucionálnym aktérom na podporu MSP, ktorý pôsobí ako garant a koordinátor mnohých aktivít. V rámci **operačného programu OP II (časť v gescii MH SR)** bolo v roku 2020 podporených celkovo 154 MSP (z toho 42 mikropodnikov, 61 malých podnikov a 51 stredných podnikov). Výška alokovaných prostriedkov bola pre MSP na úrovni 104 553 442,77 Eur a výška skutočného čerpania predstavovala 5 788 927,68 Eur (z toho mikropodniky čerpali podporu vo výške 739 138,74 Eur, malé podniky vo výške 3 233 827,96 Eur a stredné podniky vo výške 1 815 960,98 Eur). Prostredníctvom **Inovačného fondu**, ktorého účelom je prostredníctvom trvalého rozvoja hodnôt v oblasti vedy výskumu podporovať inovačný rozvoj SR, nebola v roku 2020 vyhlásená žiadna výzva, ale z projektov predložených ku koncu roka 2019 bol v priebehu roka 2020 podporený jeden podnik z veľkostnej kategórie MSP vo výške 100 433 Eur.³¹ V rámci výzvy boli predložené 3 žiadosti, ktoré neboli zatiaľ vyhodnotené. V zmysle **schémy štátnej pomoci na podporu medzinárodnej spolupráce v oblasti priemyselného výskumu a experimentálneho vývoja** v znení dodatku č. 1, (cez dotačný program konkrétne so štátom Izrael) boli v roku 2020 uvoľnené finančné prostriedky na základe zmlúv o poskytnutí dotácie uzatvorených v predchádzajúcich rokoch celkovo pre 2 MSP (1 mikropodnik a 1 malý podnik) v celkovej výške 366 272,75 Eur.³² V roku 2020 bolo prostredníctvom **inovačných voucherov** podporených 30 MSP (z toho 15 mikropodnikov, 9 malých podnikov a 6 stredných podnikov).³³ Výška reálneho čerpania pre MSP bola na úrovni 300 000 Eur.

³¹ Išlo o návratnú finančnú pomoc, súčasť priamej pomoci.

³² V roku 2020 nebola vyhlásená nová výzva.

³³ MH SR však v r. 2019 novelizovalo príslušnú schému de minimis. V schéme pribudla možnosť zapojenia študentov I. a II. stupňa v rámci vypracovania svojich bakalárskych a diplomových prác a ústavov SAV pôsobiach na území SR v zmysle príslušných právnych predpisov a noriem. Okrem toho sa zvýšila celková hodnota vouchera na maximálne 10 000 Eur bez DPH s maximálnou intenzitou pomoci 100 % z oprávnených výdavkov. Výzva na predkladanie projektov bola zverejnená na webovom sídle MH SR v období od 04.02.2020 do 03.04.2020.

V roku 2020 čerpali investičnú pomoc vo forme dotácie na obstaraný dlhodobý hmotný majetok a dlhodobý nehmotný majetok 3 prijímatelia investičnej pomoci, 3 stredné podniky. Pomerná časť dotácie bola predstavovala pre 3 stredné podniky 438 286,34 Eur.³⁴

V roku 2020 bolo v rámci Smart City - Podpory inovatívnych riešení v mestách uvoľnených 69 829,68 Eur na dofinancovanie realizácie zvyšnej časti I. fázy projektov schválených v rámci výzvy v roku 2019. Vzhľadom na rozhodnutie MH SR o použití zvyšných prostriedkov alokovaných na predmetnú výzvu (aj v súvislosti s COVID-19), bola podpora projektov ukončená a realizácia v rámci ich II. fázy nepokračovala.

V sledovanom roku 2020 došlo tiež k výraznému navýšeniu finančných nástrojov OP II na pomoc MSP čeliacim následkom pandémie COVID-19.³⁵ V zmysle uznesenia vlády SR č. 257/2020 došlo k realokácii viac ako 330 mil. Eur zo zdroja ERDF, pričom celkové navýšenie viac ako 437 mil. Eur. SIH v spolupráci s MH SR vytvoril záručné programy, tzv. SIH antikورونا záruka (SIHAZ), ktorá umožňuje poskytovanie zvýhodnených preklenovacích úverov (viac v časti záruk SIH). MH SR podporilo MSP v súvislosti s vypuknutím ochorenia COVID-19 aj v oblasti nepravidelnej autobusovej dopravy. V roku 2020 tak bolo podporených 374 malých a stredných podnikov. Celková alokácia predstavovala 13 500 000 Eur, pričom reálne čerpanie pre podporené MSP bolo na úrovni 6 300 000 Eur.

Tabuľka 3 MH SR: realizovaná podpora MSP v r. 2020

Realizovaná podpora	Výška reálneho čerpania v r. 2020
OP Integrovaná infraštruktúra – časť výskum a inovácií v gescii SO MH	5 788 927,68 Eur
Inovačné vouchre	300 000,00 Eur
Inovačný fond*	100 433,00 Eur
Schéma štátnej pomoci na podporu medzinárodnej spolupráce v oblasti priemyselného výskumu a experimentálneho vývoja	366 272,75 Eur
Investičná pomoc	438 286,34 Eur
Schéma na podporu MSP pri implementovaní inovatívnych riešení v mestách	69 829,68 Eur
Podpora MSP – Nepravidelná autobusová doprava – COVID-19	6 300 000,00 Eur

Zdroj: MH SR

*návrtná forma pomoci

Slovenská inováčná a energetická agentúra (SIEA) pôsobí ako sprostredkovateľský orgán a implementačná agentúra pre štrukturálne fondy. V programovom období rokov 2014–2020 implementuje dva operačné programy – OP II³⁶ a OP Kvalita životného prostredia. Prostredníctvom OP II podporila SIEA v roku 2020 MSP v celkovom objeme 17 661 077,09 Eur za nižšie uvedené špecifické ciele. Prostredníctvom špecifického cieľa 1.2.2 Rast výskumno-vývojových a inováčných kapacít v priemysle a službách (OP VaI-MH/DP/2016/1.2.2.-02) bolo podporených 64 MSP. Reálne čerpanie bolo na úrovni 12 021 719,94 Eur³⁷ (z toho čerpanie pre mikropodniky 3 664 825,72 Eur, malé podniky 4 047 500,72 Eur a stredné podniky 4 309 393,5 Eur). Prostredníctvom špecifického cieľa 3.1.1 Nárast vzniku nových, konkurencieschopných MSP (OP VaI-MH/DP/2016/3.1.1-03) bolo v roku 2020 podporených 143 MSP. Reálne čerpanie

³⁴ V roku 2020 vláda SR neschválila investičnú pomoc pre prijímateľa, spĺňajúceho kritérium MSP v čase poskytnutia.

³⁵ MH SR poskytovalo aj dotácie na úhradu nájomného. Do uzávierky podkladov nebola špecifikovaná celková výška podpory pre MSP.

³⁶ Pozn.: do 12/2019 OP Výskum a inovácie. Dostupné na: <https://www.siea.sk/strukturnalne-fondy-eu/operacny-program-integrovaná-infraštruktúra/>

³⁷ Zdroje EÚ.

pre MSP bolo v objeme 5 639 357,15 Eur³⁸ (z toho mikropodniky čerpali podporu vo výške 5 232 153,63 Eur a malé podniky vo výške 407 203,52 Eur). **Prostredníctvom OP Kvalita životného prostredia** podporila SIEA v roku 2020 spolu 133 MSP v celkovej výške 12 666 359,95 Eur za nasledujúce špecifické ciele. Prostredníctvom špecifického cieľa 4.4.1 Zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe SR boli v roku 2020 podporené 3 podniky z veľkostnej kategórie MSP. Reálne čerpanie pre podporené malé a stredné podniky bolo na úrovni 138 810,63 Eur. V rámci špecifického cieľa 4.2.1 Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v podnikoch predstavovalo reálne čerpanie 6 306 289,74 Eur Prostredníctvom uvedeného cieľa bolo podporených 116 MSP. V zmysle špecifického cieľa 4.4.1 Zvyšovanie počtu miestnych plánov a opatrení súvisiacich s nízkouhlíkovou stratégiou pre všetky typy území bol podporený 1 podnik z veľkostnej kategórie MSP, pričom reálne čerpanie pre podporený podnik bolo na úrovni 43 424,09 Eur. Prostredníctvom špecifického cieľa 4.5.1 Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple bolo podporených 13 MSP v objeme 6 177 835,49 Eur.

Tabuľka 4 SIEA: realizovaná podpora MSP v r. 2020

Operačný program	Špecifický cieľ	Výška reálneho čerpania v r. 2020
OP II	OPVaI ³⁹ -MH/DP/2016/1.2.2-02	12 021 719,94 Eur
	OPVaI-MH/DP/2016/3.1.1-03	5 639 357,15 Eur
OP KŽP	4.1.1 Zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe SR	138 810,63 Eur
	4.2.1 Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v podnikoch	6 306 289,74 Eur
	4.4.1 Zvyšovanie počtu miestnych plánov a opatrení súvisiacich s nízkouhlíkovou stratégiou pre všetky typy území	43 424,09 Eur
	4.5.1 Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple	6 177 835,49 Eur

Zdroj: SIEA

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSV SR) – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny poskytlo v roku 2020 pomoc MSP na podporu zamestnanosti⁴⁰ z verejných finančných prostriedkov, a to najviac z Európskeho sociálneho fondu (ESF) a v menšej miere zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. **Celkový objem poskytnutej štátnej pomoci za Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny v roku 2020 bol vo výške 116,68 mil. Eur, z toho pre MSP poskytlo Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny pomoc v celkovom objeme 109,71 mil. Eur, čo predstavuje 96,52 % z celkovej výšky poskytnutej štátnej pomoci.** Pomoc sa realizovala prostredníctvom aktívnej politiky zamestnanosti a trhu práce, v rámci ktorej sa realizujú a podporujú aktívne opatrenia trhu práce (AOTP), národné a regionálne projekty, ktoré uľahčujú integráciu a reintegráciu

³⁸ Zdroje EÚ.

³⁹ Európska komisia rozhodla s účinnosťou od 13.12.2019 o schválení OPII s operačným programom OP VaI.

⁴⁰ Poskytnutá pomoc bola v súlade s právnymi predpismi EÚ podľa: a) Nariadenia Komisie (EÚ) č. 14707/2013, ktoré je právnym základom Schémy pomoci de minimis na podporu zamestnanosti č. 16/2014 (ďalej len schéma de minimis č. 16/2014“); b) Nariadenia Komisie č. 1408/2013, ktoré je právnym základom Schémy pomoci de minimis na podporu zamestnanosti v odvetví poľnohospodárskej prvovýroby č. 17/2015 (ďalej len „schéma de minimis č. 7/2015“); c) Nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014, ktoré je právnym základom Schémy štátnej pomoci na podporu vzdelávania a pomoci na prijímanie do zamestnania a zamestnávanie znevýhodnených zamestnancov a zamestnancov so zdravotným postihnutím č. SA 40975 (2015X) (ďalej len „schéma SA.40975 (2015/X)“).

uchádzačov o zamestnanie (UoZ), najmä skupín osôb znevýhodnených na trhu práce, poskytovaním príspevkov. **Aktívne opatrenia trhu práce napomáhajú aj k rozvoju podnikania** podporou vytvárania nových pracovných miest a udržiavania existujúcich miest a zamestnancov na týchto podporovaných miestach.

Tabuľka 5 ÚPSVaR: poskytnutá štátna a minimálna pomoc v r. 2020 podľa veľkosti podniku

Poskytnutá štátna a minimálna pomoc v r. 2020 (podľa veľkosti podniku)	Poskytnutá podpora spolu		Výška podpory v mil. Eur	Podiel (v %)
	Z toho MSP	Mikropodniky	70,50 mil. Eur	62,02 %
		Malé podniky	32,94 mil. Eur	28,98 %
		Stredné podniky	6,27 mil. Eur	5,52 %
		Spolu MSP	109,71 mil. Eur	96,52 %
	Pomoc pre veľké podniky		3,22 mil. Eur	2,83 %
	Nezadaný*		0,75 mil. Eur	0,66 %

Zdroj: ÚPSVaR

Pozn.:* v kategórii „Nezadaný“ sa nachádzajú poberatelia príspevku, ktorí v čase uzatvorenia dohody nemajú v ISSZ vyplnenú ekonomickú charakteristiku žiadateľa – veľkosť podniku.

Prostredníctvom regionálnej investičnej pomoci bola v roku 2020 poskytnutá investorom podpora formou príspevku na vytvorenie nového pracovného miesta. Podľa údajov, v roku 2020 nebol poskytnutý príspevok na vytvorenie nového pracovného miesta pre prijímateľa z veľkostnej kategórie MSP. Celkovo bolo podporených 6 veľkých podnikov v celkovej výške 1,62 mil. Eur.

Tabuľka 6 ÚPSVaR: investičná pomoc poskytnutá investorom v r. 2020

Poskytnutá investičná pomoc v r. 2020 (podľa veľkosti podniku)	Podľa typu podniku		Výška podpory v mil. Eur	Podiel (v %)
	Z toho MSP	Mikro podniky	-	-
		Malé podniky	-	-
		Stredné podniky	-	-
		Spolu MSP	-	-
	Pomoc pre veľké podniky		1,62 mil. Eur	100,0 %

Zdroj: ÚPSVaR

V súvislosti s koronavírusom, vláda SR schválila koncom marca 2020 opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Boli predstavené aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a SZČO. Pomoc pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Podľa dát dostupných k 1. júnu 2021 boli v období marec až december 2020 podporené MSP v celkovom objeme 705 178 197,95 Eur (vrátane kategórie neurčených). Podľa údajov nástroje „Prvej pomoci“ využili najintenzívnejšie mikropodniky.⁴¹

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR) podporilo v roku 2020 v zmysle zákona č. 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum celkovo 17 MSP, z toho 8 mikropodnikov, 3 malé podniky a 6 stredných podnikov.⁴² Alokácia finančných prostriedkov pre MSP bola vo výške skutočného čerpania finančných prostriedkov pre podporené MSP, t. j. na úrovni 3 342 023,64 Eur (z toho čerpanie pre mikropodniky 1 474 712,64 Eur, malé podniky 638 912 Eur a stredné podniky 1 228 399 Eur).

⁴¹ Viac informácií dostupných online: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/vyskum-oblasti-prace-socialnych-veci-institut-socialnej-politiky/analyticke-komentare/prva-pomoc-slovensku.html>.

⁴² Poskytnutá podpora pre MSP mala prostredníctvom príslušného zákona charakter dotácie.

Prostredníctvom podpory duálneho vzdelávania (§ 21a Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov⁴³) bolo v roku 2020 podporených 505 MSP. Výška skutočného čerpania pre podporené MSP bola na úrovni 2 020 tis. Eur. MŠVVaŠ poskytlo v roku 2020 **prostredníctvom spoločného podniku ECSEL** (Electronic Components and Systems for European)⁴⁴ finančnú podporu trom MSP (z toho 1 mikropodnik a 2 malé podniky). Alokácia finančných prostriedkov v rámci štátneho rozpočtu bola vo výške 800 000 Eur zo štátneho rozpočtu a zdrojov EÚ vo výške 200 000, pričom výška skutočného čerpania pre tri podporené MSP predstavovala 383 415,00 Eur (z toho 76 683 Eur zo zdrojov EÚ a 306 732 Eur zo zdrojov štátneho rozpočtu). **Prostredníctvom programu Eurostars 2⁴⁵**, zriadeného Rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 553/2014 (EÚ), MŠVVaŠ SR financoval v roku 2020 dva subjekty spadajúce do veľkostnej kategórie MSP (z toho 1 mikropodnik a 1 malý podnik). Alokácia finančných prostriedkov predstavovala 500 000 Eur (štátny rozpočet). Výška reálneho čerpania pre dva podporené MSP bola na úrovni 456 611,2 Eur. **Prostredníctvom OP Integrovaná infraštruktúra** bolo podporených 33 MSP. Alokácia finančných prostriedkov predstavovala 22 917 672,16 Eur (z toho 21 793 540,3 Eur zo zdrojov EÚ a 1 124 131,86 Eur zo zdrojov štátneho rozpočtu), pričom celkového čerpanie pre podporené MSP bolo 1 102 876,46 Eur (z toho 943 154,51 Eur zo zdrojov EÚ a 159 721,95 zo zdrojov SR).

Tabuľka 7 MŠVVaŠ SR: realizovaná podpora MSP v r. 2020

Realizovaná podpora	Výška reálneho čerpania v r. 2020
V zmysle zákona o stimuloch	3 342 023,64 Eur
Podpora duálneho vzdelávania	2 020 000,00 Eur
spoločný podnik ECSEL	383 415,00 Eur
Eurostars 2	456 611,20 Eur
OPII	1 102 876,46 Eur

Zdroj: MŠVVaŠ

Agentúra na podporu výskumu a vývoja (APVV) realizovala v roku 2020 aktivity na podporu malého a stredného podnikania prostredníctvom poskytovania nenávratných finančných prostriedkov na riešenie projektov výskumu a vývoja v zmysle schém štátnej pomoci SA.42450 a SA.49175 a minimálnej pomoci ad hoc. V roku 2020 agentúra podporila 23 MSP. Z hľadiska bližšej špecifikácie išlo o 8 mikropodnikov, 6 malých podnikov a 9 stredných podnikov. Účelom pomoci bola podpora výskumu a vývoja v záujme naplňovania vybraných zámerov a cieľov v súlade s dlhodobým zámerom štátnej vednej a technickej politiky. Výška skutočne čerpaných finančných prostriedkov v rámci podporených podnikov z veľkostnej kategórie MSP bola v roku 2020 na úrovni 1 727 854,36 Eur.

Tabuľka 8 APVV: realizovaná podpora MSP v r. 2020

	Mikropodniky	Malé podniky	Stredné podniky	Spolu MSP
Spolu	383 432,22	697 383,00	647 039,14	1 727 854,36

Zdroj: APVV

Ministerstvo pôdohospodárstva (MPRV SR) poskytlo v roku 2020 štátnu pomoc prostredníctvom Programu rozvoja vidieka a podľa osobitných právnych predpisov.

⁴³ Schéma pomoci na podporu duálneho vzdelávania č. SA 53526 mala platnosť do 21.10.2019. V súvislosti so zrušením schémy štátnej pomoci uzatvorili Štátny inštitút odborného vzdelávania a Rada zamestnávateľov pre systém duálneho vzdelávania Memorandum o spolupráci.

⁴⁴ Spoločný podnik ECSEL JU, ktorý sa zameriava najmä na technologické oblasti strategického významu s vysokou pridanou hodnotou pre ekonomiku EÚ, vznikol v r. 2014 zlúčením spoločných podnikov ENIAC a ARTEMIS JU.

⁴⁵ Program Eurostars 2 je zameraný na podporu spolupráce MSP zaoberajúcich sa výskumom a vývojom na medzinárodných projektoch, ktorých cieľom je vývoj nových produktov, procesov a služieb.

Prostredníctvom údajov od Pôdohospodárskej platobnej agentúry (PPA) boli v rámci Programu rozvoja vidieka v roku 2020 podporené MSP v oblastiach, ktoré sú uvedené v prehľadnej tabuľke.

Tabuľka 9 PPA: realizovaná podpora MSP v r. 2020

Oblasť	Výška reálneho čerpania v r. 2020
4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov	24 944 394,39 Eur
4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov	29 617 611,26 Eur
6.1 Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov	2 830 000,00 Eur
6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	15 652 550,34 Eur
8.3 Podpora na prevenciu škôd v lesoch spôsobených lesnými požiarmi a prírodnými katastrofami a katastrofickými udalosťami	1 842 006,43 Eur
8.4 Podpora na obnovu lesov poškodených lesnými požiarmi a prírodnými katastrofami a katastrofickými udalosťami	1 690 743,99 Eur
16.4 Podpora na horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi subjektmi dodávateľského reťazca pri zriaďovaní a rozvoji krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov a na propagačné činnosti v miestnom kontexte, ktoré súvisia s rozvojom krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov	4 671 533,94 Eur

Zdroj: PPA

Prostredníctvom Operačného programu Rybného hospodárstva 2014-2020 bolo v roku 2020 celkovo zazmluvnených 5 MSP 1 subjektu bez určenej veľkostnej kategórie. Výška schválených príspevkov bola celkom 1 748 562,39 Eur.⁴⁶

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (MK SR) podporilo prostredníctvom dotačného systému MK SR v roku 2020 spolu 167 MSP formou dotácie zo štátneho rozpočtu v celkovej sume 1 377 370 Eur (vrátane COVID podpory). Pre rok 2020 sa dotačný systém skladal z nasledovných programov. Prostredníctvom programu **Obnovme si svoj dom** bolo podporených 26 MSP v objeme 784 100 Eur. Programom **Kultúrne poukazy** bola formou dotácie poskytnutá podpora pre 40 MSP v celkovej výške 292 390 Eur a prostredníctvom programu **Kultúra znevýhodnených skupín** boli podporené 2 podniky z veľkostnej kategórie MSP v objeme 16 300 Eur. Za účelom znižovania ekonomických dopadov **v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19**, bolo prostredníctvom programu **Odstraňovanie následkov mimoriadnych udalostí na oblasť kultúry** podporených 88 MSP v celkovej výške 284 580 Eur. Ďalej prostredníctvom Integrovaného regionálneho OP pre prioritnú os 3 – Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch podporilo MK SR spolu 258 MS v objeme 2 549 730,40 Eur.

Tabuľka 10 Ministerstvo kultúry: realizovaná podpora MSP v r. 2020

Realizovaná podpora	Počet podporených MSP	Výška podpory (v Eur)
Dotačný systém*	167	1 377 370,00
Integrovaný regionálny OP pre prioritnú os 3 – Mobilizácia	258	2 549 730,40

Zdroj: Ministerstvo kultúry SR

*vrátane COVID podpory

Prostredníctvom **Fondu na podporu kultúry národnostných menšín** podporil v roku 2020 formou dotácie 762 MSP v celkovej sume 6 946 794,0 Eur, ktoré boli

⁴⁶ Informácia o výške reálneho čerpania nebola do uzávierky podkladov poskytnutá.

financované zo štátneho rozpočtu. Jednotlivé programy⁴⁷, majú dopad na vznik, šírenie a prezentáciu výsledkov kultúrnych a vedeckých aktivít.⁴⁸

Audiovizuálny fond prostredníctvom dotačného systému podporil v roku 2020 celkovo 143 MSP vo výške 10 049 453 Eur (10 406 753 Eur vrátane COVID podpory). Subjekty boli podporené prostredníctvom nasledovných programov. **Prostredníctvom programu Tvorba a realizácia slovenských audiovizuálnych diel** bolo v roku 2020 formou dotácie podporených 68 MSP (z toho 65 mikropodnikov a 3 malé podniky). Výška skutočného čerpania bola v sledovanom roku na úrovni 6 411 470 Eur⁴⁹ (z toho 5 623 470 Eur predstavovalo čerpanie mikropodnikov a 788 tis. Eur malých podnikov). **Prostredníctvom programu Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel** bolo formou dotácie podporených v roku 2020 celkovo 48 podnikov z veľkostnej kategórie MSP (z toho 38 mikropodnikov, 9 malých podnikov a 1 stredný podnik). Výška skutočného čerpania predstavovala 1 291 313 Eur (z toho mikropodniky čerpali 767 036 Eur, malé podniky 475 447 Eur a stredné podniky 37 580 Eur). **Prostredníctvom programu Výskum, vzdelávanie a edičná činnosť v oblasti audiovizuálnej kultúry** bolo formou dotácie podporených 6 MSP (konkrétne 6 mikropodnikov). Celková výška skutočného čerpania pre MSP predstavovala 36 950 Eur. **Prostredníctvom programu Rozvoj audiovizuálnych technológií v Slovenskej republike** bolo formou dotácie podporených 5 MSP (konkrétne mikropodnikov). Výška čerpaných finančných príspevkov v sledovanom roku predstavovala 30 940 Eur. V neposlednom rade bolo **prostredníctvom programu Podpora audiovizuálneho priemyslu v Slovenskej republike** podporených formou dotácie 16 MSP, resp. 14 mikropodnikov a 2 malé podniky. Výška skutočného čerpania v roku 2020 bola 2 290 030 Eur (z toho 2 139 695 pre mikropodniky a 150 335 Eur pre malé podniky).

Prostredníctvom mimoriadnej COVID výzvy č. 9/2020, prostredníctvom programu **Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel na verejnosti** bolo podporených celkovo 17 MSP (z toho 13 mikropodnikov, 2 malé podniky a 2 stredné podniky). Výška reálneho čerpania predstavovala 357 300 Eur (z toho 99 500 Eur pre mikropodniky, 40 500 Eur pre malé podniky a 217 300 Eur pre stredné podniky).

Tabuľka 11 Audiovizuálny Fond: realizovaná podpora MSP v r. 2020

Dotačný systém Audiovizuálneho fondu	Výška reálneho čerpania v r. 2020
Tvorba a realizácia slovenských audiovizuálnych diel	6 411 470 Eur
Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel na verejnosti	1 280 063 Eur
Výskum, vzdelávanie a edičná činnosť v oblasti audiovizuálnej kultúry	36 950 Eur
Rozvoj audiovizuálnych technológií v Slovenskej republike	30 940 Eur
Podpora audiovizuálneho priemyslu v Slovenskej republike	2 290 030 Eur
Mimoriadna COVID VÝZVA 9/2020 (Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel na verejnosti)	357 300 Eur

Zdroj: Audiovizuálny fond

⁴⁷ Medzi programy patria: a) Podpora kultúrno-osvetovej činnosti a vzdelávacej činnosti, vedy a výskumu; b) Podpora literárnej, nakladateľskej a vydavateľskej činnosti; Podpora divadelného, hudobného, tanečného, výtvarného a audiovizuálneho umenia; c) Podpora zabezpečenia intelektuálneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám.

⁴⁸ V dôsledku pandemickej situácie Fond na podporu kultúry národnostných menšín posunul termín realizácie projektov a použitia finančných prostriedkov všetkým prijímateľom v roku 2020 do 31. marca 2021. Celková suma za projekty, ktoré neboli zrealizované do uvedeného termínu, boli fondu vrátené.

⁴⁹ Program: Tvorba a realizácia slovenských audiovizuálnych diel, Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel na verejnosti, Výskum, vzdelávanie a edičná činnosť v oblasti audiovizuálnej kultúry a program Rozvoj audiovizuálnych technológií v Slovenskej republike sú financované z príspevkov do Audiovizuálneho podľa § 24 až 29 zákona č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Program Podpora audiovizuálneho priemyslu v Slovenskej republike je výhradne financovaný zo štátneho rozpočtu.

Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR). V roku 2020 nebol formou dotácie z Environmentálneho fondu žiaden subjekt spadajúci do veľkostnej kategórie MSP.⁵⁰ V sledovanom roku nebol ani formou úveru z Environmentálneho fondu podporený žiaden subjekt z veľkostnej kategórie podnikov malých a stredných podnikov. V roku 2020 boli prostredníctvom výzvy OPKZP-PO1-SC111-2016-16 podporené 3 MSP (z toho 2 mikropodniky a 1 malý podnik), pričom reálne čerpanie pre podporené malé a stredné podniky bolo na úrovni 4 164 435,08 Eur. Prostredníctvom výzvy OPKZP-PO4-SC421-2017-30 bolo v roku 2020 podporených 24 MSP (z toho 6 mikropodnikov, 7 malých podnikov a 11 stredných podnikov). Celkové čerpanie pre podporené MSP bolo na úrovni 3 582 497,44 Eur. Malé a stredné podniky môžu byť podporené najmä v rámci nasledovných špecifických cieľov OP KŽP:

Tabuľka 12 **MŽP SR: oblasti podpory pre MSP v rámci OP KŽP**

Špecifický cieľ
1.1.1 Zvýšenie miery zhodnocovania odpadov so zameraním na ich prípravu na opätovné použitie a recykláciu a podpora predchádzania vzniku odpadov
1.3.1 Zlepšenie stavu ochrany druhov a biotopov a posilnenie biodiverzity najmä v rámci sústavy Natura 2020
1.4.1 Zníženie znečisťovania ovzdušia a zlepšenie jeho kvality
4.1.1 Zvýšenie podielu OZE na hrubej konečnej energetickej spotrebe
4.2.1 Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania OZE v podnikoch
4.5.1 Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple
Oprávnená aktivita A: Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia rozvodov tepla
4.5.1 Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple

Zdroj: MŽP SR

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR⁵¹ (MIRRI SR) prostredníctvom podpory najmenej rozvinutých okresov, podľa zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, poskytla v roku 2020 pomoc pre 172 MSP. Výška skutočného čerpania pre podporené podniky z veľkostnej kategórie MSP bola na úrovni 7 889 750 Eur.

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (MO SR) podporilo jeden stredný podnik prostredníctvom Medzirezortného programu 060EI – Výskum a vývoj na podporu obrany štátu (v oblasti výskumu a vývoja nových nanokompozitných keramických materiálov so zvýšenou odolnosťou proti mechanickým a tepelnými účinkom projektilov súčasných malokalibrových zbraní). Alokácia finančných prostriedkov bola na úrovni 20 940,40 Eur a výška skutočného čerpania finančných prostriedkov bola 10 438,05 Eur.

Bankové úvery/pôžičky

Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s. (SZRB) pokračovala v roku 2020 v podpore podnikania malých a stredných podnikov **prostredníctvom poskytovania priamych úverov**, ktoré sú zamerané na podporu financovania investičných a prevádzkových potrieb malých a stredných podnikateľov, financovanie rozvoja regiónov, miest obcí a právnických osôb zriadených podľa osobitných predpisov. SZRB v roku 2020 schválila 842 priamych úverov pre MSP v celkovom objeme 146,17 mil. Eur, pričom priemerná výška úveru bola

⁵⁰ Do uzávierky podkladov.

⁵¹ Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 417 z 1.7.2020 bol schválený štatút Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky.

120,84 mil. Eur. Objem poskytnutých (čerpaných) priamych úverov dosiahol výšku 107,11 mil. Eur.

Okrem toho, že SZRB pokračovala v podpore malého a stredného podnikania prostredníctvom ponuky svojich produktov, **v roku 2020 zaviedla SZRB z dôvodu** prijatých mimoriadnych opatrení v SR v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby **COVID-19** v zmysle osobitných predpisov a príslušných schém štátnej pomoci, resp. minimálnej pomoci **dva nové produkty – „Prevádzkový úver PODNIKATEĽ 2020“ a „Úver SIH“**. Prevádzkový úver Podnikateľ 2020⁵² slúži na podporu udržania prevádzky malým alebo stredným podnikom, s možnosťou získania finančnej pomoci MF SR v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej choroby COVID-19 a to vo forme:

- záruky za úver,
- bonifikácie úroku z úveru.

Úver SIH slúži na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity MSP, vrátane mikropodnikov s možnosťou získania finančnej pomoci MDVRR SR, ako riadiaceho orgánu pre OPII a MH SR, ako sprostredkovateľského orgánu pre prostriedky poskytnuté z OPII na pomoc podľa Schémy štátnej pomoci a to vo forme:

- záruky za úver,
- odpustenia poplatku za záruku.

Tabuľka 13 SZRB: priame úvery poskytnuté pre MSP v období 2016 - 2020

Obdobie	2017		2018		2019		2020	
Ukazovateľ	Objem v tis. Eur	Počet	Objem v tis. Eur	Počet	Objem v tis. Eur	Počet	Objem v tis. Eur	Počet
Schválené	111 209,00	450	74 085,00	440	146 174,00	652	120 841,00	842
Poskytnuté	80 786,00	525	85 124,00	537	122 903,00	720	107 711,00	844
Portfólio	273 336,00	1310	261 712,00	1197	275 547,00	1329	301 111,00	1591

Zdroj: SZRB

Podľa údajov od SZRB, k 31.12.202 v zmysle úveru „PODNIKATEĽ 2020“ bol čerpaný zo strany klientov MSP celkovo 279 úverov v objeme 27,4 mil. Eur a v zmysle úveru so zárukou SIH bolo čerpaných celkovo 110 úverov v objeme 22,6 mil. Eur.⁵³

Slovak Investment Holding, a.s. (SIH) podporil v roku 2020 malé a stredné podniky prostredníctvom **úverového nástroja OP II: Schéma DM – 14/2016 PRSL**. Prostredníctvom predmetnej schémy bolo v kumulatívnom období (od novembra 2018 do decembra 2020) podporených spolu 72 MSP.⁵⁴ Program má dopad na zlepšenie prístupu MSP k finančným zdrojom, pričom slúži na financovanie prevádzkových a investičných potrieb. Výška skutočného čerpania finančných prostriedkov v roku 2020 bola (pre podporené MSP v monitorovacom roku) na úrovni 5,56 mil. Eur⁵⁵ (z toho 3,23 mil. Eur zo zdrojov EŠIF a štátneho rozpočtu).

⁵² Produkt je poskytovaný podľa § 25 zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov.

⁵³ Údaje za predmetné nástroje sú súčasťou celkového objemu poskytnutých priamych úverov SZRB.

⁵⁴ Cieľovou skupinou podpory sú podniky v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ (viď príslušná schéma DM 14/2016 PRSL). Z hľadiska veľkostnej kategórie podnikov ide o „MSP“, ktorý spĺňa definíciu malých a stredných podnikov podľa prílohy I nariadenia Komisie č. 651/2014.

⁵⁵ Údaj o celkovom reálnom čerpaní vrátane objemu finančných prostriedkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

Tabuľka 14 SIH: úverový nástroj PRSL poskytnutý pre MSP v r. 2020

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
OP Integrovaná infraštruktúra schéma DM-14/2016- PRSL	5 560 000,00 Eur

Zdroj: SIH

Exportno-importná banka Slovenskej republiky (EXIMBANKA SR) podporuje segment MSP vhodnou kombináciou bankových a poisťných produktov, ako aj správnym nastavením platobných a dodacích podmienok pre zahraničných kupujúcich, čím umožňuje slovenským exportérom úspešne realizovať vývozné kontrakty, a to aj v prípade ich slabšieho kreditného profilu. EXIMBANKA SR sa v roku 2020 zameriavala primárne na poskytovanie priamych úverov exportérom. V porovnaní s hodnotami poskytnutých bankových úverov v roku 2019 sa zvýšil záujem segmentu MSP. V roku 2020 dosiahol podiel MSP na majetkovej angažovanosti 33 % (vrátane započítania tzv. COVID úverov), resp. 130 607 tis. Eur. **Významnú položku v rámci podpory MSP tvorili v roku 2020 úvery na podporu a udržiavania prevádzky a zamestnanosti – tzv. COVID úvery.**⁵⁶ Reálne čerpanie úverov za rok 2020 (pre podporené MSP) predstavovalo 111 632 tis. Eur (vrátane tzv. COVID úverov, ktoré boli čerpané v objeme 30 000 tis. Eur).

Tabuľka 15 EXIMBANKA SR: priame úvery poskytnuté pre MSP – štruktúra pohľadávok k 31.12.2020

Bankové produkty	31.12.2020 (v tis. Eur)	Z toho MSP k 31.12.2020(v tis. Eur)
Investičné úvery	191 672,00	35 581,00
Priame vývozné úvery na podporu exportu so splatnosťou do 2 rokov	57 925,00	26 104,00
Priame vývozné úvery na financovanie investícií v zahraničí	106 058,00	30 335,00
Priame úvery na pohľadávky z vývozu	7 314,00	5 222,00
Zmenkové úvery	1 406,00	1 406,00
Priame zmenkové úvery	1 977,00	1 977,00
Úvery na podporu udržiavania prevádzky – COVID úvery	29 982,00	29 982,00
Priame úvery celkom	396 334,00	130 607,00

Zdroj: EXIMBANKA SR

Klienti segmentu MSP najviac využívali investičné úvery a úvery na podporu exportu so splatnosťou do dvoch rokov (predexportné financovanie). Financovanie pracovného kapitálu v súvislosti s realizáciou jednotlivých vývozných kontraktov prostredníctvom predexportného, ako aj prostredníctvom priameho úveru na pohľadávky z vývozu, ostávalo pre mnohé podniky zo segmentu MSP jedinou cestou, ako preniknúť na zahraničné trhy a realizovať vývozný kontrakt.

⁵⁶ Produkt je poskytovaný podľa § 25 zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov.

Obrázok 1 EXIMBANKA SR: percentuálne zastúpenie jednotlivých bankových produktov na priamych úveroch MSP v r. 2020⁵⁷

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladov od EXIMBANKA SR

Slovenská sporiteľňa, a. s. (SLSP) poskytovala pre MSP v roku 2020 úverové a záručné programy, ktoré realizovala v spolupráci s medzinárodnými, ako aj tuzemskými inštitúciami. V roku 2020 poskytla Slovenská sporiteľňa, a. s. **z úverovej linky EIB** 10 úverov v objeme 13 mil. Eur pre MSP, čím bolo podporených 10 malých a stredných podnikov. **Z úverovej linky EBRD** 6 úverov v objeme 8 337 121 Eur, čím bolo podporených 6 MSP. V roku 2020 poskytla Slovenská sporiteľňa, a.s. začínajúcim podnikateľom 83 úverov na základe biznis plánu v objeme 1 314 830 Eur. V sledovanom období bolo taktiež otvorených 6 710 Business účtov bez poplatku na 12 mesiacov. V roku 2020 SLSP poskytla aj celkovo 309 **úverov zabezpečených portfóliovou zárukou EaSI - Microfinance** v objeme 5 436 375 Eur, z toho 265 úverov v objeme 4 745 875 Eur pre mikropodnikateľov a 44 úverov v objeme 690 500 Eur pre začínajúcich podnikateľov, čím bolo podporených 263 mikropodnikateľov a 44 začínajúcich podnikateľov. SLSP v spolupráci so SIH a NDF II. ponúka od roku 2019 výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb MSP v oblasti výskumu, vývoja a inovácií. Od novembra 2019 má k dispozícii úverové zdroje v objeme 24,56 mil. Eur. NDF II. poskytuje banke záruku do výšky 80 % poskytnutých úverov a do výšky 25 % portfólia úverov. Úverové prostriedky slúžia na podporu investičných projektov a sprístupnenie nevyhnutného prevádzkového kapitálu pri realizácii inovácií technologického aj netechnologického charakteru. V roku 2020 poskytla SLSP celkovo 11 úverov **zabezpečených portfóliovou zárukou NDF II. v oblasti výskumu, vývoja a inovácií** v objeme 5 427 500 Eur, čím bolo podporených 9 MSP (pri dvoch MSP každý čerpal po dva úvery).

Tabuľka 16 SLSP: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2020

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
Úvery zo zdrojov Európskej investičnej banky (EIB)	13 000 000,00 Eur
Úvery zo zdrojov Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBRD) (na podporu energetickej efektívnosti v súkromnom sektore a bytových domoch)	8 337 121,00 Eur
Úvery na podporu začínajúcich podnikateľov	1 314 830,00 Eur
Úvery zo zdrojov Programu EÚ v oblasti zamestnanosti a sociálnych inovácií EaSI – Microfinance (na podporu mikropodnikateľov)	4 745 875,00 Eur
EaSI – Microfinance (na podporu začínajúcich podnikateľov)	690 500,00 Eur
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH/NDF II. v oblasti výskumu, vývoja a inovácií na podporu MSP (Schéma pomoci de minimis DM – 16/2018 – Portfóliová záruka prvej straty v oblasti výskumu, vývoja a inovácií)*	5 427 500,00 Eur

Zdroj: SLSP

*údaj od sprostredkovateľa; celkové čerpanie v rámci predmetného nástroja je v časti SIH FLPG-DM16/2018

⁵⁷ V zmysle štruktúry pohľadávok MSP.

Zároveň SLSP podporovala MSP v období pandémie COVID-19 v spolupráci s domácimi finančnými inštitúciami. SLSP v spolupráci so SIH⁵⁸ a NDF II. ponúka od roku 2020 výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb MSP na odvrátenie bezprostredných dopadov krízy na fungovanie podnikov v dôsledku vynúteného útlmu ich činností a výpadku ich príjmov. Úverové prostriedky slúžia na podporu investičných projektov a sprístupnenie nevyhnutného prevádzkového kapitálu s dôrazom na udržanie alebo tvorbu pracovných miest. Úver je poskytovaný s odkladom splátok istiny a úrokov na obdobie 1 roka. SLSP poskytla celkovo 957 úverov zabezpečených **SIH antikورونا zárukou** v objeme 93 013 623 Eur, čím bolo podporených 955 malých a stredných podnikov. Od roku 2020 ponúka SLSP v spolupráci so SIH a NDF I. a NDF II. výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb MSP a veľkých firiem na zmiernenie ekonomických a sociálnych dopadov krízy na fungovanie podnikov. Od júna 2020 má k dispozícii úverové zdroje v objeme 8,22 miliónov Eur v rámci SIH antikورونا záruka 2A a 55,36 miliónov Eur v rámci SIH antikورونا 2B NDF I.⁵⁹ Úverové prostriedky slúžia na podporu tzv. obnovovacích investícií. Úver je poskytovaný s voliteľným odkladom splátok istiny a úrokov na obdobie 1 roka. Výhodou úveru zabezpečeného SIH antikورونا zárukou 2A a 2B je fixná úroková sadzba vo výške maximálne 1,9 % p. a. pre malé a stredné podniky a veľké podniky a 3,9 % pre mikropodniky. SLSP poskytla 80 úverov zabezpečených **SIH antikورونا zárukou 2A** v objeme 8 216 199 Eur, čím bolo podporených 80 MSP. Zároveň poskytla 290 úverov zabezpečených **SIH antikورونا zárukou 2B** v objeme 39 386 440 Eur, čím bolo podporených 290 MSP. SLSP v **spolupráci s EXIMBANKOU SR** ponúka od roku 2020 v súvislosti s vypuknutím pandémie COVID-19 výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb MSP a veľkých firiem na zmiernenie ekonomických a sociálnych dopadov krízy na fungovanie podnikov. Od júna 2020 má k dispozícii úverové zdroje limitované celkovou alokáciou štátnych zdrojov v objeme 1,82 mld. Eur definovanou v predmetnej schéme štátnej pomoci podľa Dočasného rámci pre opatrenia štátnej pomoci na podporu hospodárstva v súčasnej situácii spôsobenej nákazou COVID-19. EXIMBANKA SR poskytuje banke záruku do výšky 80 % poskytnutých úverov a do výšky 100 % portfólia úverov. Úverové prostriedky slúžia na podporu tzv. obnovovacích investícií. Výhodou úveru zabezpečeného EXIMBANKA SR antikورونا zárukou je fixná úroková sadzba vo výške 1,9 % p.a (maximálne). V roku 2020 poskytla SLSP pre MSP 2 úvery v objeme 8 800 000 Eur, čím boli podporené 2 malé a stredné podniky.

⁵⁸ Komplexné čerpanie týkajúce sa antikورونا záruk (t.j. celkové čerpanie za nástroj) je v časti bankových záruk pod SIH (na základe podkladov SIH). Uvedené informácie v rámci jednotlivých komerčných bánk sú len dielčie a vychádzajú z podkladov od príslušných bánk. Týka sa všetkých bánk, ktoré boli do príslušných nástrojov zapojené.

⁵⁹ SIH antikورونا 2A so zdrojovým krytím EŠIF; SIH antikورونا záruka 2B so zdrojovým krytím zo štátneho rozpočtu SR.

Tabuľka 17 **SLSP: Podpora MSP zameraná na zmiernenie dopadov COVID-19**

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH/NDF II. – SIH antikorona záruka na zmiernenie dopadov COVID-19 (Schéma pomoci de minimis DM-4/2020 – Záručný nástroj na zmiernenie obmedzení spôsobených chorobou COVID-19)*	93 013 623,00 Eur
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH/NDF II. – SIH antikorona záruka 2a a 2b na zmiernenie dopadov COVID-19 na MSP a veľké firmy (Schéma štátnej pomoci na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity zdrojmi EŠIF v súvislosti s nákazou COVID-19 – SIH; Schéma štátnej pomoci na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity štátnymi zdrojmi v súvislosti s nákazou COVID-19 – SIH*)	47 602 639,00 Eur
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou EXIMBANKA SR antikorona záruka na zmiernenie dopadov COVID-19 na malé a stredné podniky a veľké firmy (Schéma štátnej pomoci na podporu naplnenia vyššej úrovne potrieb likvidity štátnymi zdrojmi v súvislosti s nákazou COVID-19 – EXIMBANKA)*	8 800 000,00 Eur

Zdroj: SLSP

*ide o sprostredkovateľa; viac k časti SIH antikorona záruky

Všeobecná úverová banka, a.s. (VÚB) poskytovala v roku 2020 na podporu MSP na Slovensku úvery z rôznych zdrojov. Súhrnný prehľad poskytnutých úverov v sledovanom roku je uvedený v nasledujúcom texte. VÚB podpísala v roku 2019 **úverovú linku s Európskou investičnou bankou** (EIB) Luxemburg a z tejto linky boli financované projekty v roku 2019. V roku 2019 bola podpísaná nová linka s EIB Luxemburg pre ten istý typ klientov a projektov (MSP, veľké korporácie, mestá a obce). Investičné zdroje zo zdrojov EIB sú určené na podporu regionálneho rozvoja, a ktoré sú zamerané na podporu odvetví ako životné prostredie, infraštruktúra, rozvoj vedomostnej ekonomiky a spoločnosti, efektívne využívanie energií, zdravotníctvo a vzdelávanie. V roku 2020 financovala VÚB zo zdrojov EIB 13 projektov malých a stredných podnikov v celkovom objeme 14 142 200 Eur.⁶⁰ VÚB banka poskytuje aj **úvery zo zdrojov Európskej banky na obnovu a rozvoj** na základe úverovej linky Programu podpory rozvoja energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie na Slovensku (SLOVSEFF III. – Slovakia Sustainable Energy Finance Facility). Program je zameraný na podporu energetickej efektívnosti v priemysle, na projekty v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a energetickej efektívnosti rezidenčného bývania. Hlavným benefitom programu je získanie nenávratného grantu vo výške 5-20 % z objemu úveru, ktorý je zo zdrojov úverovej linky financovaný. Pre malé a stredné podniky boli v roku 2020 poskytnuté z programu SLOVSEFF III. investície na 2 projekty v celkovej hodnote 1 630 00 Eur. **Súčasťou podpory financovania MSP zo strany VÚB banky sú aj úvery poskytované prostredníctvom štrukturálnych fondov.** Banka má uzatvorenú Zmluvu o spolupráci a spoločnom postupe medzi bankou a orgánmi zastupujúcimi SR (s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvom životného prostredia SR, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Pôdohospodárskou platobnou agentúrou) a to v rámci operačných programov OP II, Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program a Program rozvoja vidieka. Na financovanie projektov súvisiacich s čerpaním EÚ fondov poskytuje dva druhy úverov: preklenovací úver na predfinancovanie nenávratného finančného príspevku a investičný úver formou spolufinancovania. Preklenovací úver poskytuje VÚB banka na preklenutie časového nesúladu medzi potrebou úhrady oprávnených výdavkov žiadateľa, t.j. klienta a refundáciou týchto výdavkov do výšky schváleného nenávratného finančného príspevku (NFP). V roku

⁶⁰ Podľa doručených podkladov boli za rok 2020 podporené MSP vo výške 2 807 000 Eur.

2020 poskytla banka finančnú podporu 68 klientom, v celkovej výške 23 993 864,40 Eur, stav čerpania k 31.12.2020 bol 11 353 278,44 Eur. Investičný úver (spolufinancovanie), ktoré predstavuje financovanie nad rámec vlastných zdrojov klienta a NFP do 100 % výšky projektových nákladov, banka poskytuje aj na dofinancovanie projektu nad rámec oprávnených nákladov, pokiaľ si to komplexnosť projektu vyžaduje. V sledovanom roku 2020 poskytla VÚB banka na účely spolufinancovania úvery 21 klientom, v celkovej výške 9 215 744,87 Eur, stav čerpania k 31.12.2020 bol 4 494 894,89 Eur. VÚB banka umožňuje podnikateľom (poľnohospodárom) predfinancovať dotácie/priame platby, ktoré sa vyplácajú zo štátneho rozpočtu SR a refundujú z rozpočtov EÚ (prostredníctvom **Flexi úveru pre podnikateľov**). Podnikateľ môže prostredníctvom tohto úveru získať až 100 % z predpokladaných priamych platieb ešte pred ich vyplatením z Poľnohospodárskej platobnej agentúry, a to pri minimálnom zabezpečení, bezplatnom vedení Osobitného účtu, pričom celý úver vrátane úrokov, istiny aj Odplaty za dojednanie záväzku je splatný až z poskytnutých dotácií. V roku 2020 podporila VÚB banka 333 podnikateľov v celkovom objeme 104 161 808 Eur. Objem finančných prostriedkov, ktoré budú použité pre poskytovanie FLEXI úveru pre poľnohospodárov v ďalších rokoch VÚB banka nelimituje. Prostredníctvom **PROFIÚVERu**, ktorý banka poskytuje pre poľnohospodárov pre klientov zo segmentu Small business s tržbami do 2 mil. Eur s výškou vyplatenej podpory z PPA za predchádzajúci, resp. posledný dotačný rok do 100 000 Eur. Banka poskytuje tento úver vo forme účelového kontokorentného úveru, ktorý je určený na financovanie krátkodobých prevádzkových potrieb klienta. V priebehu roka 2020 banka poskytla touto formou 6 úverov v celkovom objeme 101 372 Eur, stav čerpania k 31.12.2020 bol 57 935 Eur. Zároveň sa VÚB banka aktívne zapojila v roku 2020 do využívania finančného nástroja **Antikorona záruka**, ktorého cieľom je pomôcť podnikom udržať zamestnanosť a zvládnuť následky opatrení spojených s pandemickou situáciou. Využitím tohto finančného (okrem samotného zabezpečenia úveru) môžu podniky získať po splnení stanovených podmienok úrokovú dotáciu až do výšky 4 % p. a. (schéma SIH1) alebo odpustenie záručného poplatku (schémy SIH 2A, SIH 2B a EXIM). Veľkou výhodou je aj ročný odklad splácania istiny a úrokov. Tieto úvery sa začali poskytovať v apríli 2020. Čerpané môžu byť vo forme revolvingových úverov alebo splátkových úverov. Celkovo sa v rámci všetkých garančných schém (Antikorona záruka SIH1, SIH2A, SIH 2B a EXIM banka) v roku 2020 poskytlo 963 úverov v celkovej výške 154 072 669 Eur, stav čerpania k 31.12.2020 bol 136 064 146,75 Eur.

Tabuľka 18 VÚB: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2020

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
Úvery zo zdrojov Európskej investičnej banky (EIB)	2 807 000,00 Eur
Úvery zo zdrojov Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBRD) Program SLOVSEFF III.	1 630 000,00 Eur

Zdroj: VÚB

Československá obchodná banka, a.s. (ČSOB) pokračovala v plnení programu COSME a poskytovaní úverov. V roku 2020 naďalej pokračoval predaj úverov z predmetného programu, avšak hlavný zreteľ bol dávaný na predaj úverov s upravenými parametrami pod **COSME COVID** – pokračovanie nastavenej línie až do ukončenia predaja COSME úverov. V sledovanom roku využilo 932 malých a stredných podnikov na Slovensku dostupnejšie úvery ČSOB z programu COSME, ktorý je súčasťou tzv. Junckerovho plánu. Celkový objem alokovaných finančných prostriedkov bol v roku 2020 na úrovni 220 mil. Eur, pričom výška skutočného čerpania bola na úrovni 58 649 136 mil. Eur (z toho cca 80,99 % COSME COVID). Zároveň banka podporila 26 MSP prostredníctvom úverov zabezpečených zárukou v rámci finančného nástroja SIH antikorona záruka v celkovom objeme

4 762 936 Eur. Okrem toho banka podporila aj 33 MSP prostredníctvom úverov zabezpečených zárukou v rámci finančného nástroja SIH antikورونا 2A a 2B v celkovom objeme 21 239 582 Eur.

Tabuľka 19 ČSOB: úverové linky poskytnuté pre MSP v r. 2020

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
Úvery v spolupráci s Európskym investičným fondom (EIF) Programu EÚ pre konkurencieschopnosť MSP (COSME vrátane COSME COVID)	58 649 136,00 Eur
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH antikورونا záruka*	4 762 936,00 Eur
Úvery zabezpečené portfóliovou zárukou SIH antikورونا záruka 2A, 2B*	21 239 582,00 Eur

Zdroj: ČSOB

*ide o sprostredkovateľa; viac k SIH antikورونا zárukám v časti SIH

Slovak Business Agency realizuje **Mikropôžičkový program**, ktorý je určený malým podnikateľom zamestnávajúcim do 50 zamestnancov. Mikropôžičku je možné použiť na obstaranie hnutel'ného a nehnuteľného investičného majetku, rekonštrukciu prevádzkových priestorov, ako aj na nákup potrebných zásob, surovín či tovaru a iné investičné projekty. Minimálna výška mikropôžičky je 2 500 Eur a maximálna výška je 50 000 Eur.

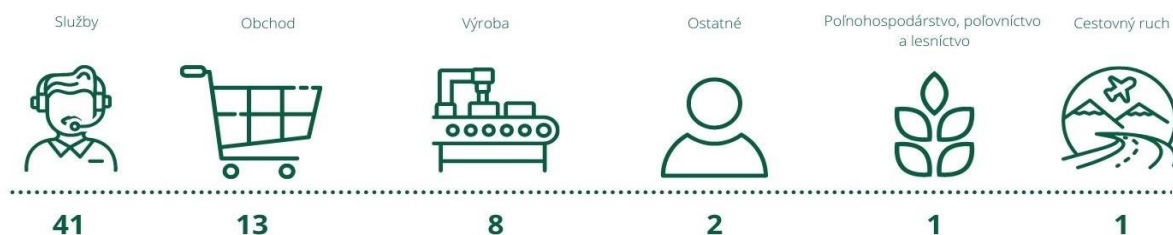
V monitorovacom roku 2020 bolo poskytnutých 66 mikropôžičiek v objeme 1 197 650 Eur, pričom od začiatku realizácie Mikropôžičkového programu bolo poskytnutých 2 316 mikropôžičiek vo výške 43 757 996 Eur. **V snahe eliminácie dopadov pandémie COVID-19 na podnikateľov**, v roku 2020 **sa so zámerom stabilizácie realizovali** v rámci mikropôžičkového programu **odklady splátok a úpravy splátkového kalendára** v 120 prípadoch.

Tabuľka 20 SBA: poskytnuté mikropôžičky pre MSP z Mikropôžičkového programu v r. 2020

Úverové linky	Celkový objem podpory MSP
Mikropôžičkový program	1 197 650,00 Eur

Zdroj: SBA

Obrázok 2 SBA: poskytnuté mikropôžičky pre MSP v r. 2020 z pohľadu odvetví

Zdroj: SBA

Rizikový kapitál

Slovak Investment Holding, a.s. podporil v roku 2020 malé a stredné podniky cez National Development Fund II. aj **prostredníctvom nástroja rizikového kapitálu OP Integrovaná infraštruktúra – Rizikový kapitál**. Prostredníctvom predmetného programu bolo v kumulatívnom období (od marca 2018 do decembra 2020) podporených

8 MSP.⁶¹ Výška skutočného čerpania finančných prostriedkov bola v rámci veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov (podporených v roku 2020) v objeme takmer 22,09 mil. Eur⁶² (z toho 8,78 mil. Eur zo zdrojov EŠIF a štátneho rozpočtu). Podľa údajov SIH boli **zároveň** podporené malé a stredné podniky **prostredníctvom Schémy štátnej pomoci pre nástroj rizikového kapitálu pre začínajúce podniky – SEED/START UP CAPITAL** (OP Integrovaná infraštruktúra). Podpora je určená pre začínajúce podniky vo fáze „seed“ a startup. Prostredníctvom tohto programu bolo v sledovanom období podporených 30 podnikov z veľkostnej kategórie MSP.⁶³ Výška celkového reálneho čerpania finančných prostriedkov bola v roku 2020 na úrovni takmer 9,8 mil. Eur.⁶⁴ V reakcii na ekonomické dopady pandémie koronavírusu SIH v spolupráci s MF SR a Slovenskou asociáciou pre inovatívnu ekonomiku (SAPIE) pripravili nástroj SIH antikorona kapitál (SIHAK). Cieľom nástroja je napomôcť inovatívnym MSP, ktoré nemajú prístup k úverovému financovaniu, preklenúť nepriaznivé obdobie spôsobené pandemiou koronavírusu. SIHAK predstavuje konvertibilné úvery určené primárne inovatívnym spoločnostiam, ktoré sa financujú prostredníctvom rizikového kapitálu. Ku koncu roka 2020 bola podľa údajov SIH vyčlenená alokácia pre MSP na úrovni 6,32 mil. Eur, pričom k reálnemu čerpaniu v sledovanom roku nedošlo.

Tabuľka 21 SIH: rizikový kapitál poskytnutý pre MSP v r. 2020

Nástroj rizikového kapitálu	Celkový objem podpory MSP
Rizikový kapitál	22 085 000,00 Eur
SEED/START-UP CAPITAL FUNDS (OP Integrovaná infraštruktúra)	9 727 000,00 Eur

Zdroj: SIH

Slovak Business Agency realizuje podporu rastovo orientovaných podnikateľských projektov formou poskytovania rizikového kapitálu (vkladu do základného imania spoločností) prostredníctvom špecializovanej dcérskej spoločnosti Národný holdingový fond, s.r.o. (do 20.03.2014 pod obchodným názvom Fond fondov, s.r.o.). Dlhodobým poslaním spoločnosti je usmerňovanie činnosti jednotlivých fondov tak, aby sa stimuloval rozvoj sektora MSP na celom území SR, zhodnocoval sa objem finančných prostriedkov jednotlivých fondov a dosiahnuté zisky sa používali na realizáciu dlhodobého cieľa podpory MSP.

Národný holdingový fond: Fond štartovacieho kapitálu, Regionálny fond štartovacieho kapitálu, Fond SISME, Fond inovácií a technológií, a.s., Slovenský Rozvojový Fond, a.s., Eterus Capital, a.s..⁶⁵

V sledovanom roku 2020 bola prostredníctvom vyššie uvedených spravovaných fondov schválená celková výška investícií v objeme 14 276 452 Eur⁶⁶ (z Eterus Capital, a.s.).

⁶¹ Cieľovou skupinou podpory sú podniky v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ. Z hľadiska veľkostnej kategórie podnikov ide o „MSP“, ktorý spĺňa definíciu malých a stredných podnikov podľa Odporúčania Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003, alternatívne aj podnik nespĺňajúci definíciu MSP.

⁶² Údaj o celkovom reálnom čerpaní vrátane objemu finančných prostriedkov z vlastných zdrojov nezávislých investorov.

⁶³ Cieľovou skupinou podpory sú podniky v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ (viď príslušná schéma štátnej pomoci pre nástroj rizikového kapitálu pre začínajúce podniky – Seed and startup Capital SA.56488). Z hľadiska veľkostnej kategórie podnikov ide o „MSP“, ktorý spĺňa definíciu malých a stredných podnikov podľa prílohy I nariadenia Komisie č. 651/2014.

⁶⁴ Údaj o celkovom reálnom čerpaní vrátane objemu finančných prostriedkov z vlastných zdrojov nezávislých investorov.

⁶⁵ Pôvodne Slovenský rastový kapitálový fond, a.s..

⁶⁶ Údaje dostupné k dátumu uzávierky podkladov.

V porovnaní s rokom 2019 bol objem schválených investícií v roku 2020 o 741 452 Eur vyšší (v roku 2019 bol objem schválených investícií na úrovni 13 535 000 Eur). Výška realizovaných investícií bola na úrovni 6 038 000 Eur. Z toho z Fondu inovácií a technológií bola realizovaná investícia v objeme 1 638 000 Eur a zo Slovenského rastového kapitálového fondu v objeme 4 400 000 Eur. V medziročnom porovnaní sa celková výška realizovaných investícií znížila o 1 719 000 Eur. Z pohľadu životného cyklu spoločnosti pri realizovaní investičných návrhov sa 6 podnikov nachádzalo vo fáze Startup a 2 podniky boli vo fáze Development.

Tabuľka 22 SBA: rizikový kapitál poskytnutý pre MSP v r. 2020

Názov fondu	Schválené investície v roku 2020		Realizované investície v roku 2020	
	Počet	Výška (v Eur)	Počet	Výška (v Eur)
Fond inovácií technológií	0	0	5	4 338 000
Eterus Capital, a.s.	6	14 276 452	3	1 700 000
Spolu fondy	6	14 276 452	8	6 038 000

Zdroj: SBA

3.2.2. Nepriama forma podpory pre MSP

Bankové záruky

Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s. pokračovala v roku 2020 v podpore malého a stredného podnikania aj prostredníctvom poskytovania záručných programov. V monitorovacom roku 2020, SZRB schválila a poskytla pre malé a stredné podniky 112 záruk v celkovom objeme 12,5 mil. Eur, z čoho približne 70,74 % tvorili rýchle záruky za úvery komerčných bánk.

Tabuľka 23 SZRB: záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2020

Záručné nástroje	Celkový objem podpory MSP
Záručné programy (poskytnuté)	12 503 000,00 Eur

Zdroj: SZRB

Slovak Investment Holding, a.s. podporil v roku 2020 malé a stredné podniky aj cez záručný nástroj OP II: Schéma DM 15/2016 – FLPG. Prostredníctvom predmetnej schémy bolo v kumulatívnom období (od novembra 2018 do decembra 2020) podporených 68 MSP.⁶⁷ Výška skutočného čerpania finančných prostriedkov v roku 2020 (pre podporené MSP v monitorovacom roku) bola na úrovni 9,24 mil. Eur⁶⁸ (z toho 0,65 mil. Eur zo zdrojov EŠIF a štátneho rozpočtu). Prostredníctvom OPP II: Schéma DM 16/2018 – FLPG VVI bolo v kumulatívnom období od novembra 2019 do decembra 2020 podporených 9 MSP (vrátane zazmluvnených). Výška skutočného čerpania (len pre podporené MSP v roku 2020) bola na úrovni takmer 4,12 mil. Eur⁶⁹ (z toho 0,82 mil. Eur zo zdrojov EŠIF a EÚ). **V reakcii na pandémiu koronavírusu** boli v roku 2020 spustené viaceré záručné finančné nástroje - SIH antikورونا záruka (SIHAZ 1) a SIH antikورونا záruka 2 (SIHAZ 2). Cieľom oboch nástrojov je napomôcť MSP preklenúť nepriaznivé obdobie spôsobené pandémiou koronavírusu popri udržaní zamestnanosti. Do realizácie nástroja SIHAZ1 sa zapojilo 8 bánk.

⁶⁷ Cieľovou skupinou podpory sú podniky v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní EÚ (viď príslušná schéma DM 15/2016 FLPG). Z hľadiska veľkostnej kategórie podnikov ide o „MSP“, ktorý spĺňa definíciu malých a stredných podnikov podľa prílohy I nariadenia Komisie č. 651/2014, z regiónov Slovenska mimo BSK.

⁶⁸ Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

⁶⁹ Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

Do realizácie nástroja SIHAZ 2 sa zapojilo 11 bánk. Prostredníctvom Schémy pomoci de minimis, záručného nástroja na zmiernenie obmedzení spôsobených chorobou COVID-19 (záruka a bonifikácia úroku) – DM-4-020-SIHAZ 1 bolo podporených v období od apríla 2020 do decembra 2020 celkovo 2 189 MSP (z toho 1 252 mikropodnikov, 725 malých podnikov a 212 stredných podnikov). Skutočné čerpanie pre podporené MSP bolo na úrovni 280,4 mil. Eur (z toho 112, 16 mil. Eur zo zdrojov EŠIF a štátneho rozpočtu).⁷⁰ Účelom podpory je poskytovanie zvýhodnených preklenovacích úverov pre MSP a úrokovej dotácie na zníženie úrokových sadzieb, a tým pomôcť MSP vysporiadať sa s obmedzeným prístupom ku kapitálu, ktorý je spôsobený krízovou situáciou mimo kontroly podnikov a umožniť im realizáciu sociálnych opatrení v podobe udržiavania pracovných miest aj napriek krízovej situácii. Prostredníctvom Schémy štátnej pomoci na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity zdrojmi EŠIF v súvislosti s nákazou COVID-19 – SIH (SIHAZ 2A⁷¹) bolo v kumulatívnom období od júna 2020 do decembra 2020 (podpora ukončená 31.12.2020) podporených 3 281 MSP. Z toho 2 659 mikropodnikov, 589 malých podnikov a 33 stredných podnikov). Výška skutočného čerpania pre podporené MSP bola takmer 198,11mil. Eur⁷² (z toho 178,3 mil. Eur zo zdrojov EŠIF a štátneho rozpočtu). Účelom podpory je zmiernenie dopadov vyhlásenia mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 na území SR. Prostredníctvom schémy štátnej pomoci na podporu naplnenia základnej úrovne potrieb likvidity štátnymi zdrojmi v súvislosti s nákazou COVID-19 – SIH (SIHAZ 2B) bolo v kumulatívnom období od júna 2020 do decembra 2020 podporených v rámci veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov celkovo 1 651 MSP. Z toho 1294 mikropodnikov, 317 malých podnikov a 40 stredných podnikov. Výška skutočného čerpania pre podporené MSP predstavovala 110,65 mil. Eur⁷³ (z toho 99,58 mil. Eur zo zdrojov štátneho rozpočtu). Zámerom podpory je napomôcť MSP (a veľkým podnikom) a preklenúť nepriaznivé obdobie spôsobené pandémiou za účelom udržiavania zamestnanosti, urýchlene podporiť finančnú kondíciu, likviditu, ako aj peňažný tokov podnikov.

Tabuľka 24 SIH záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2020

Záručné nástroje	Celkový objem podpory MSP
FLPG (FIRST –LOSS PORTFOLIO GUARANTEE) – Schéma pomoci de minimis Portfóliová záruka prvej straty (Schéma DM-15/2016)*	9 243 000,00 Eur
FLPG – Schéma pomoci de minimis Portfóliová záruka prvej straty (Schéma DM-16/2018)*	4 115 000,00 Eur
SIH ANTIKORONA ZÁRUKA (SIHAZ 1)*	280 402 000,00 Eur
SIH ANTIKORONA ZÁRUKA 2A (SIHAZ 2A)*	198 108 000,00 Eur
SIH ANTIKORONA ZÁRUKA 2B (SIHAZ 2B)*	110 648 000,00 Eur

Zdroj: SIH; *údaj o celkovom čerpaní pre podporené MSP v r. 2020

Exportno-importná banka Slovenskej republiky (EXIMBANKA SR) poskytovala v roku 2020 aj záručné programy. Celkovo boli vystavené bankové záruky pre segment MSP v objeme 3 295 000 Eur.

⁷⁰ Nástroj pozostáva zo záruk pre slovenské banky, ktorými NDF II. na seba preberá od bánk stanovené percento časti úverového rizika z nových úverov. V prípade SIHAZ ide o 80 % krytie individuálnych úverov z 50 % portfólia. Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

⁷¹ Nástroj pozostáva zo záruk pre slovenské banky, ktorými NDF II. na seba preberá od bánk percento časti úverového rizika z nových úverov. V prípade SIHAZ 2A ide o 90 % krytie všetkých nových úverov.

⁷² Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

⁷³ Údaj o celkovom čerpaní vrátane finančných príspevkov zo zdrojov finančných sprostredkovateľov.

Tabuľka 25 EXIMBANKA SR: záručný program poskytnutý pre MSP v r. 2020

Záručné nástroje	Celkový objem podpory MSP
Vystavené bankové záruky v segmente MSP	3 295 000,00 Eur

Zdroj: EXIMBANKA SR

UniCredit Bank, a.s. poskytla v roku 2020 na podporu MSP na Slovensku program InnovFin SME Guarantee Facility v spolupráci s EIF. V rámci predmetného programu bolo v sledovanom roku 2020 celkovo podporených 14 MSP v objeme 16,5 mil. Eur. Medzi ciele podpory patrí zvýšenie konkurencieschopnosti MSP, zlepšenie ekonomickej situácie MSP, podpora zamestnanosti a zjednodušenie prístupu k novým technológiám. Na konci roka 2018 spustila UniCredit Bank, a.s., nový program od SZRB (portfóliovú záruku prvej straty - FLPG), ktorý bol aj v roku 2020 plne využívaný. Prostredníctvom programu bolo podporených celkovo 31 podnikov z veľkostnej kategórie MSP (z toho 7 mikropodnikov, 14 malých podnikov a 10 stredných podnikov). Prostredníctvom zvýhodneného úveru je možné investovať do hmotného a nehmotného majetku alebo investovať do prevádzkového kapitálu, ktorý súvisí s rozvojom a rozširovaním podnikateľskej činnosti. Výška alokovaných finančných prostriedkov bola v roku 2020 na úrovni 10,5 mil. Eur, pričom skutočné čerpanie bolo na úrovni 5,9 mil. Eur. UniCredit Bank, a.s. poskytovala aj úvery zaručené zárukou SIHAZ1, SIHAZ2A a SIHAZ2B. Viac v časti SIH antikورونا záruky.

Tabuľka 26 UniCredit Bank: záručné programy poskytnuté pre MSP v r. 2020

Záručné linky	Celkový objem podpory MSP (v Eur)
Úvery zaručené zárukou EIF z Programu INNOVFIN SME GUARANTEE FACILITY	16 500 000,00 Eur
FLPG (FIRST –LOSS PORTFOLIO GUARANTEE)*	5 900 000,00 Eur

Zdroj: UniCredit Bank

*Pozn. išlo len o finančného sprostredkovateľa FLPG (celkové čerpanie je v zmysle záručných programov SIH-DM15/2015)

Stimuly, úľavy na dani a iné úľavy

V zmysle údajov Finančného riaditeľstva SR bola v rámci daňových úradov poskytnutá pre MSP v roku 2020 úľava na dani pre príjemcom investičnej pomoci. Celkovo bolo podporených 7 MSP, z toho 1 malý podnik a 6 stredných podnikov. Výška celkovej úľavy na dani pre príjemcov pomoci bola 578 842,51 Eur, z toho pomoc pre malý podnik bola v objeme 15 643,87 Eur a pre stredné podniky v objeme 563 198,64 Eur. Odpočet výdavkov na výskum a vývoj si uplatnilo 223 MSP vo výške 38 533 875,32 Eur, z toho 46 mikropodnikov vo výške 2 432 865,01 Eur, 99 malých podnikov vo výške 12 007 289,34 Eur a 78 stredných podnikov v objeme 24 093 720,97 Eur. Prostredníctvom úľavy na základe schémy minimálnej pomoci DM 12/2018 bolo podporených 36 MSP, z toho 23 mikropodnikov, 10 malých podnikov a 3 stredné podniky. Celková výška pomoci pre MSP bola na úrovni 384 123,51 Eur, z toho výška pomoci pre mikropodniky bola na úrovni 178 612,95 Eur, pre malé podniky 47 191,76 Eur a pre stredné podniky 158 318,80 Eur. Prostredníctvom úľavy na dani z príjmov pre registrované sociálne podniky – MSP bolo podporených celkovo 12 MSP, z toho 5 mikropodnikov, 6 malých podnikov a 1 stredný podnik. Výška podpory v zmysle predmetnej úľavy na dani pre MSP bola 86 792,45 Eur, z toho výška podpory pre mikropodniky 9 789,93 Eur, pre malé podniky a pre stredné podniky 50 605,34 Eur.

Tabuľka 27 **Finančné riaditeľstvo: poskytnuté daňové úľavy pre MSP v r. 2020**

Daňové úľavy	Celkový objem podpory MSP (v Eur)
Úľava na dani pre príjemcov investičnej pomoci - MSP	578 842,51 Eur
Odpočet výdavkov na výskum a vývoj, uplatnený MSP	38 533 875,32 Eur
Úľava na dani z príjmov pre registrované sociálne podniky - MSP	86 792,45 Eur
Úľava poskytnutá pre MSP na základe schémy DM 12/2018	384 123,51 Eur

Zdroj: Finančné riaditeľstvo SR

Colné úrady v roku 2020 poskytli štátnu pomoc pre MSP v zmysle príslušných schém štátnej podpory v celkovej výške 34,67 mil. Eur. Medziročne bol zaznamenaný pokles v objeme poskytnutej štátnej pomoci, ktorej poskytovateľom sú colné úrady. Pokles poskytnutej štátnej pomoci sa prejavil v činnosti MSP, kde objem daňového zvýhodnenia poklesol najviac, a to predovšetkým v sektore elektriny, zemného plynu a uhlia (pokles o 23,34 %). Tieto podniky využili existujúcu štátnu pomoc v zníženej miere, čo však vzhľadom na špecifickú situáciu v roku 2020 (zhoršená pandemická situácia, lockdown a s tým spojený útlm podnikateľskej činnosti) nevylučuje do budúcnosti potenciál rastu. Daňové zvýhodnenie zo strany MSP bolo využívané predovšetkým v súvislosti s biopalivami.

Tabuľka 28 **Finančné riaditeľstvo: poskytnutá podpora pre MSP prostredníctvom colných úradov v r. 2020**

Číslo pomoci	Účel pomoci	Celkový objem podpory MSP (v Eur)
Opatrenie – zákon č. 609/2007 Z. z.*	Ochrana ŽP	6 520 000,00 Eur
Schéma SA.49509	Ochrana ŽP	25 160 000,00 Eur
Schéma SA.46046	Odvetvová pomoc - doprava	2 990 000,00 Eur

Zdroj: Finančné riaditeľstvo SR

Iné (poradenstvo a služby)

Slovak Business Agency

Slovak Business Agency, ako kľúčová špecializovaná inštitúcia z hľadiska podpory MSP na Slovensku pokračovala v roku 2020 vo svojich aktivitách. V nasledujúcej časti je bližšie špecifikovaná podpora určená malým a stredným podnikom.

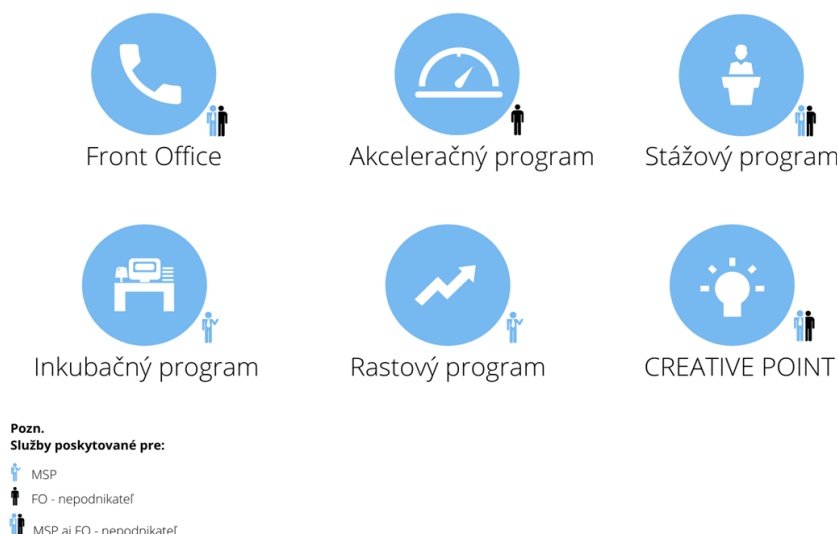
• Služby

SBA pokračovala v roku 2020 v podpore MSP a FO - nepodnikateľov prostredníctvom poskytovania rôznych nefinančných služieb.

Podnikatelia mohli v roku 2020 využiť rôzne typy služieb (poradenstvá, účasť na rôznych podujatiach zameraných na aktuálne témy pre budúcnosť, ale aj etablovaných podnikateľov, konzultácie, podpora startupov, inkubátor – fyzické a virtuálne členstvo, medzinárodné odborné podujatia, vzdelávacie kurzy, procesný audit spoločnosti, Creative Point, Akcelerátor, podpora rodinných podnikov, EEN)⁷⁴. Pandémia ovplyvnila aj organizáciu podujatí a priebeh služieb. V roku 2020 sa preto prešlo ešte oveľa viac do online prostredia. Rovnako boli posilnené služby individuálneho poradenstva a konzultácií pre MSP, ktoré klienti využili pre svoje podnikanie, aj v súvislosti s aktuálnou krízou a riešeniami jej následkov. Zároveň bol evidovaný nižší záujem o určité typy služieb ako napr. motivačné a aktivačné tímové aktivity, v rámci ktorých sa preferuje osobný kontakt, ale aj pri

⁷⁴ Záujemcovia o podnikanie mohli využiť konzultácie, Akcelerátor, služby Creative Pointu, ale mohli sa zúčastniť aj rôznych podujatí.

individuálnych službách technologickej dielne Creative Point a tiež pri službách v zahraničí, ako sú medzinárodné odborné podujatia. Boli zrušené viaceré plánované podujatia a prechod do online prostredia bol postupný, pričom s predlžovaním pandémie pribúdali aj online možnosti účasti na podujatiach.

Stážový program

Prostredníctvom Stážového programu sa v sledovanom roku realizovali pre cieľovú skupinu MSP Medzinárodné podujatia. Pre FO – podnikateľov neboli v roku 2020 medzinárodné odborné podujatia realizované. Celkovo bolo v roku 2020 podporených prostredníctvom programu 30 MSP⁷⁵.

Inkubátor – Fyzické a virtuálne členstvo (Inkubačný program)

V rámci inkubačného programu sa realizovala služba a k nej príslušné odborné činnosti (poradenstvá) pre cieľovú skupinu MSP. V roku 2020 bolo prostredníctvom Inkubačného programu podporených 37 MSP⁷⁶.

Rastový program (RP)

V rámci rastového programu boli počas monitorovacieho obdobia pre cieľovú skupinu MSP realizované nasledovné nefinančné služby:

- krátkodobé individuálne poradenstvo RP,
- dlhodobé individuálne RP,
- odborné projektové poradenstvo pre zapájanie MSP do komunitárnych programov EÚ,
- motivačné a aktivačné tímové aktivity RP,
- informačné a popularizačné aktivity (konferencie, semináre, prezentácie príkladov úspešnej podnikateľskej praxe),
- skupinové odborné poradenstvo (prednášky, workshopy, odborné semináre),
- networking – podpora sieťovania,
- vzdelávacie podujatia,
- medzinárodné odborné podujatia.

⁷⁵ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch.

⁷⁶ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch.

Prostredníctvom RP bolo v rámci cieľovej skupiny MSP podporených celkovo 4 182 MSP⁷⁷.

Creative Point (CP)

Pandémia zasiahla aj služby poskytované prostredníctvom tvorivej dielne. Rovnako ako aj v rámci ďalších služieb, sa aj služby Creative Pointu preniesli do online priestoru. Medzi poskytované služby v roku 2020 poskytované pre MSP aj FO – nepodnikateľov patrili:

- Skupinové poradenstvá (Technické utorky CP; Špeciálne workshopy; Cyklus workshopov; Roadshow CP).
- Individuálne poradenstvo (Odborné individuálne poradenstvo).

Príklady podujatí:

- 3D modelovanie v programe Blender,
- Pokročilé 3D modelovanie v programe Blender,
- Objavuj Adobe Illustrator,
- Grafický dizajn v praxi,
- Fusion 360: animácie a 3D modelovanie a iné.

Prostredníctvom Creative Pointu bolo podporených 125 MSP a 606 FO – nepodnikateľov.

Akceleračný program

Prostredníctvom Akceleračného programu sa v roku 2020 realizovalo viacero skupinových poradenstiev (odborné jednorazové, motivačné aktivity, podpora siet'ovania), odborných individuálnych poradenstiev, skupinových modelových poradenstiev (konzultácie). V roku 2020 sa realizovala aj Letná škola, ako aj intenzívny program na rozbeh vlastného podnikania tzv. Akcelérátor. Vzhľadom na vývoj pandémie sa nerealizovali Roadshow.

Prostredníctvom programu bolo v sledovanom roku 2020 celkovo podporených takmer 3 tisíc klientov (2 947 klientov⁷⁸). Príklady podujatí, ktoré sa realizovali v roku 2020:

- Obchodný marketing,
- Digitálny marketing na maximum,
- Osvojte si predajné techniky,
- Ako rozbehnúť e-shop,
- Ako obchodovať na burze,
- Tréning spontánnosti,
- Stresové situácie v začiatkoch biznisu,
- Biznis model na mieru,
- Projekty, ktoré majú šancu uspieť,
- Letná škola Kreativcov,
- Ako sa presadiť, keď rozbiehate biznis,
- Zacielené na zákazníka,
- Marketingová komunikácia v čase krízy,

⁷⁷ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch. V rámci NPC v regiónoch boli poskytnuté služby v rámci RP do 3 rokov celkovo 1 526 klientom a v rámci RP nad 3 roky boli poskytnuté služby 1 843 klientom.

⁷⁸ Údaj spolu za služby v rámci NPC II BA kraj a NPC v regiónoch.

- Vytvorte biznis plán a iné.

V nasledujúcej súhrnnej tabuľke je zobrazený sumár počtu podporených MSP, ako aj FO - nepodnikateľov v roku 2020 a výška reálneho čerpania za podporené subjekty.

Tabuľka 29 Výsledky SBA v r. 2020 v rámci podpory MSP a FO – nepodnikateľov prostredníctvom uvedených nefinančných služieb - programov

	Počet podporených MSP	Počet podporených FO - nepodnikateľov	Výška reálneho čerpania (v Eur)
Súhrnné údaje	4 374	3 553	8 709 231,97 Eur

Zdroj: SBA

Podpora internacionalizácie MSP

SBA podporila v monitorovacom roku 2020 celkovo 477 MSP⁷⁹. Celková alokácia finančných prostriedkov predstavovala v sledovanom roku 626 760 Eur, pričom skutočné čerpanie bolo na úrovni 482 796,35 Eur (z toho 410 376,9 Eur zo zdrojov EÚ a 72 419,45 Eur zo štátneho rozpočtu).

Tabuľka 30 Výsledky SBA v r. 2020 v oblasti podpory internacionalizácie MSP⁸⁰

Súhrnné údaje	Počet podporených MSP	Výška reálneho čerpania (v Eur)
	477	482 796,35 Eur

Zdroj: SBA

V rámci podpory internacionalizácie malých a stredných podnikov boli poskytované poradenstvá, ktoré majú pomôcť MSP s nastavením marketingu, manažmentu, legislatívy, financovania a pod. v oblasti expanzie do zahraničia. Na tieto témy bolo z hľadiska služieb realizovaných 52 dlhodobých poradenstiev, 220 krátkodobých poradenstiev a 4 skupinové podujatia. Okrem tohto sme poskytli bezplatné poradenstvo za účelom vypracovania projektov v rámci komunitárnych programov 7 MSP. Taktiež bola v roku 2020 možnosť pomoci pri nastavení online podnikania pre MSP, kde bolo realizovaných 38 dlhodobých poradenstiev, 81 krátkodobých poradenstiev a uskutočnilo sa 10 skupinových podujatí – seminárov.

Obrázok 3 Zameranie hlavných aktivít SBA realizovaných prostredníctvom NP Podpora internacionalizácie

- stimulovanie existujúcich a budúcich podnikateľov k internacionalizácii,
- zvyšovanie efektívnosti pri realizácii obchodných činností, výsledkov výroby a služieb,
- zlepšovanie úrovne prezentačných aktivít, pozícií a konkurencieschopnosti slovenských MSP,
- zvyšovanie odborných kapacít MSP a úrovne ich informovanosti,
- zvyšovanie miery zapojenia MSP do transnacionálnych a regionálnych subdodávateľských reťazcov,
- zvyšovanie miery zapojenia MSP do podporných programov EÚ,
- zvyšovanie miery povedomia o výhodách a možnostiach využitia alternatívnych obchodných platforiem,
- zvyšovanie znalostnej úrovne MSP v oblasti elektronického podnikania.

Zdroj: SBA

⁷⁹ Výsledky v zmysle NP Podpora internacionalizácie MSP.

⁸⁰ Údaj za NP Podpora internacionalizácie MSP.

Medzinárodné projekty

Slovak Business Agency pokračovala počas roka 2020 v implementácii pilotných projektov na otváranie tém Small Business Act - medzinárodných projektov, ktoré sa dotýkali rôznych oblastí. V prehľadnej infografike sú uvedené sumárne informácie o jednotlivých projektoch:

1. Projekt „V4 Network on Entrepreneurship“

- Hlavným cieľom projektu je sústrediť poznatky, expertov a výskumných pracovníkov so zameraním na tému podnikania a MSP v krajinách Vyšehradského regiónu, a vytvoriť tak novú cezhraničnú sieť.
- Projekt je spolufinancovaný vládami Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovenska prostredníctvom grantov z Medzinárodného Vyšehradského Fondu. Poslaním fondu je rozvíjať myšlienky trvalo udržateľnej regionálnej spolupráce v strednej Európe.
- V dňoch 21. a 22. januára 2020 sa v Bratislave zhromaždilo 23 odborníkov z krajín V4, aby si počas záverečného workshopu projektu vymenili nápady a poznatky o súčasných trendoch a výzvach podnikania v regióne V4. Výstupom workshopu, so zapojením tvorcov politík z krajín Vyšehradského regiónu, je balík spoločných odporúčaní a návrhov pre ďalšie zmeny zákonov upravujúcich podnikanie.

Viac informácií o projekte: <http://hetfa.eu/v4-network-on-entrepreneurship/>

2. Projekt „Women, families, careers- a civil society forum in the V4 spirit“

- V období od 17. februára do 31. októbra 2020 spolupracovala SBA na realizácii projektu podporovanom Vyšehradským fondom a Ministerstvom pre ľudské zdroje v Maďarsku.
- Hlavným cieľom projektu bolo sformulovať spoločné odporúčania pre tvorcov politík, ktorých základ tvorili diskusie uskutočnené v rámci konferencie projektu a podnetov zozbieraných v elektronickom prieskume.
- Projekt bol spolufinancovaný vládami Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovenska prostredníctvom grantov z Medzinárodného Vyšehradského Fondu.
- V rámci projektu bola, 28. augusta 2020 v Budapešti, organizovaná medzinárodná konferencia s názvom „Women, Families, Careers – a Civil Society Forum in the V4 Spirit“.
- Na konferencii bolo spoločne otvorené Fórum ako iniciatíva občianskej spoločnosti krajín V4, s cieľom pomôcť pri podpore zamestnanosti žien. Dôraz sa kladol na rovnováhu medzi pracovným a súkromným/rodinným životom zohľadňujúc hodnoty nášho regiónu a jeho udržateľnosť.
- Ako hlavný výstup projektu SBA vypracovala štúdiu, postavenú na diskusiách konferencie a podnetoch zozbieraných v prieskume (realizovanom od 24. augusta do 15. septembra 2020, do ktorého sa zapojilo 479 respondentov z krajín V4), doplnenú o spoločné odporúčania pre osoby s rozhodovacou právomocou a tvorcov politík.

Viac informácií o projekte: <https://visegradwomen.net/page/home1>

3. Projekt „EU ECO-TANDEM PROGRAMME“

- Hlavným cieľom projektu je podporiť malé a stredné podniky z oblasti cestovného ruchu a rozvoj trvalo udržateľného turizmu prostredníctvom nadnárodnej spolupráce a zdieľania poznatkov.
- Zavádzanie inovácií v oblasti udržateľnosti bude podporované formou prepájaniu startupu zameriavajúceho sa na problematiku udržateľnosti a tradičného MSP pôsobiaceho v oblasti cestovného ruchu a finančnej podpory ich spolupráce.
- Realizácia projektu trvá od júna 2020 do mája 2023.
- Projekt je finančne podporený EK, prostredníctvom programu COSME.
- V roku 2020 konzorcium partnerov pracovalo na analýze potrieb podnikateľov a aktuálnej situácii v sektore cestovného ruchu, ktorý je markantne poznačený dopadom pandémie COVID-19. Súčasťou analýzy bol prieskum, do ktorého sa zapojilo 158 respondentov.
- Aktívne sa tiež pripravoval hlavný výstup projektu, ktorý predstavuje medzi-sektorový vzdelávací a tréningový program určený na vzdelávanie a tréning jednotlivcov, a MSP pôsobiacich v oblasti cestovného ruchu, s cieľom zvýšenia ich konkurencieschopnosti na trhu prostredníctvom zavedenia nových procesov a riadenia s dôrazom na aspekt ich udržateľnosti.

Viac informácií o projekte: <https://www.eu-ecotandem.eu/>

4. Projekt „THINGS +“

- Projekt „Introducing Service Innovation into product-based manufacturing companies“ je realizovaný v rámci programu INTERREG CENTRAL EUROPE.
- Jeho cieľom je prostredníctvom zavádzania inovácií služieb, resp. konceptu servitizácie do portfólia MSP, ktoré sa zameriavajú na výrobu produktov, zvýšiť ich konkurencieschopnosť v rámci domáceho, ale aj medzinárodného trhu.
- Podstatou konceptu servitizácie je spájanie ponuky produktov s doplnkovými službami pre zákazníka, alebo aj ponúkание riešenia „problému“ zákazníka v podobe služby namiesto priameho predaja tovarov.
- Konzorcium tvorí 10 partnerov z deviatich členských krajín EÚ (Slovensko, Česká republika, Rakúsko, Nemecká spolková republika, Taliansko, Slovinsko, Chorvátsko, Poľsko a Maďarsko).
- V monitorovacom roku 2020 bol zo strany SBA, pre vybrané slovenské podniky, zorganizovaný tréningový cyklus štyroch na seba nadväzujúcich workshopov. Celý program absolvovalo 5 MSP.
- Na úrovni projektu boli vydané 2 e-katalógy s inšpiratívnymi príkladmi spoločností. Medzi nimi bolo aj 5 príkladov zo Slovenska, ktoré vďaka projektu „THINGS+“ úspešne vyvinuli servitizačné koncepty postavené na doplnkových službách.
- Konzorcium zároveň predstavilo súbor odporúčaní (Policy Recommendation Paper), ktorý bude predstavovať príručku pre tvorcov politík, t.j. orgánov štátnej správy o tom, ako na národnej aj regionálnej úrovni podporiť vznik podmienok podporujúcich inovácie služieb v MSP.

Viac informácií o projekte: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/THINGS-.html>

5. Projekt „Biz4Fun“

- V roku 2018 SBA spustila projekt „Let's have fun with the business startup“.
- Cieľom projektu je reagovať na potrebu zabezpečenia možnosti celoživotného vzdelávania a podpory podnikateľských aktivít.

- V monitorovacom roku 2020 boli aktivity sústredné na prípravu vzdelávacej platformy tzv. 3D Virtual World Social game. V rámci toho sa začalo s jej testovaním a prípravou dotazníkov.
- Bolo plánované aj pilotné testovanie a Multiply Event, avšak z dôvodu COVID-19 boli tieto aktivity pozastavené a presunuté na rok 2021. S tým súvisí aj predĺženie realizácie projektu do 31. júla 2021.

Viac informácií o projekte: <http://www.biz4fun.eu/>

6. Projekt „Robotics and SMEs“ (ROB-SME)

- Medzinárodný projekt „Robotics and SMEs“ je medzinárodný projekt spolufinancovaný programom Erasmus+ v rámci KA204 – Strategické partnerstvá pre vzdelávanie dospelých.
- Cieľom projektu bude na základe prieskumu a analýzy potrieb MSP v Európe, vyvinúť sériu nástrojov odbornej prípravy a podpory pre manažerov malých a stredných podnikov, ktoré im umožnia posúdiť hodnotu robotov a umelej inteligencie pre rozvoj a udržateľnosť ich podnikania a následne tieto nástroje efektívne predstaviť.
- V roku 2020 projekt úspešne pokračoval aktivitami (aj napriek pandémie).
- V rámci aktivít bol zrealizovaný dotazníkový prieskum, do ktorého sa zapojilo 137 manažerov MSP z 12 krajín. Následne bola vypracovaná správa o stave robotiky a umelej inteligencie v partnerských krajinách projektu a boli navrhnuté a vypracované viaceré vzdelávacie materiály, ktoré budú postupne pridávané na webovú platformu projektu na testovanie počas roka 2021. SBA v rámci nich natočila sériu rozhovorov so slovenskými expertmi na tému úvodu do robotiky a umelej inteligencie pre MSP.

Viac informácií o projekte: <https://www.robsme.com/>

7. Projekt „INNO INDUSTRY“

- Medzinárodný projekt „Improving innovation delivery of policies within 4.0 industry in Europe“ je spolufinancovaný z programu Interreg Europe.
- Cieľom projektu je zvýšiť podiel klastrov, ktoré realizujú činnosti na podporu transformácie smerom k Priemyslu 4.0 do roku 2022.
- K jeho naplneniu prispieva medzinárodná výmena skúseností, ktorej cieľom je dosiahnuť zlepšenie regionálnych a národných podporných politík.
- Kľúčovými výstupmi projektu sú regionálne SWOT analýzy v 10 regiónoch EÚ, identifikácia a zdieľanie najmenej 30 príkladov dobrej praxe týkajúcich sa klastrov a Priemyslu 4.0 a 10 akčných plánov na zavedenie zlepšení relevantných politík.
- Aktivity projektu pokračovali aj v roku 2020, aj keď boli do nemalej miery poznačené pandemiou. Z tohto dôvodu bolo v decembri 2020 odsúhlasené polročné predĺženie 1. fázy projektu. Aj napriek tomu sa podarilo, miestami v zmenenej podobe, zrealizovať všetky plánované aktivity. Medzi nimi 1 fyzický a 5 virtuálnych workshopov zameraných na prenos príkladov dobrej praxe v témach klastrovej politiky a priemyslu 4.0. V rámci týchto workshopov boli prezentované aj 3 identifikované slovenské best practices.⁸¹

Viac informácií o projekte: <https://www.interregeurope.eu/innoindustry/>

8. Projekt „BRESE“

- Skúsenosť jednotlivých krajín v oblasti podpory sociálneho podnikania je rôzna, rovnako ako portfólio opatrení, ktoré sa realizujú na národnej alebo regionálnej úrovni.

⁸¹ Ide o: platformu/klastre priemyslu 4.0 – Industry4UM, Cluster Stakeholders‘

- Ambíciou projektu „Border Regions in Europe for Social Entrepreneurship“ je identifikovať prekážky a na základe medzinárodnej skúsenosti a výmeny dobrej praxe prispieť k ich odstraňovaniu.
- Konzorcium projektu, ktoré tvoria partneri z Nemecka, Holandska, Chorvátska, Poľska a Lotyšska, bolo zostavené s cieľom zapojiť sa do medziregionálneho procesu učenia sa v danej problematike.
- Realizácia projektu v roku 2020 bola sprevádzaná epidemiologickou situáciou v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19. Napriek tomu sa podarilo zrealizovať online stretnutie projektových partnerov, organizovanom poľským partnerom.
- Na podujatí boli prezentované dva úspešné príklady dobrej praxe. V zmysle projektu sa začala aj príprava Akčného plánu, výsledky ktorého budú zverejnené v období 2021/2022. Taktiež sa podarilo rozšíriť skupinu zainteresovaných aktérov a nadviazať spoluprácu s viacerými európskymi inštitúciami, vrátane Európskej Komisie, DG Growth. SBA sa podieľala aj na príprave Brožúry o projekte BRESE, ktorá je preložená aj do slovenského jazyka.

Viac informácií o projekte: <https://www.facebook.com/BRESEproject/>

9. Projekt „COCO4CCI“

- Cieľom projektu s názvom „Culture and Creative Industries COOPERATION COLLIDER“ je prepájanie kultúrneho a kreatívneho priemyslu (CCI) s technologicky orientovanými spoločnosťami (AVM – advanced manufacturing) a vytváranie menej tradičných foriem spolupráce.
- Hlavným prínosom spolupráce medzi kreatívnym a výrobným priemyslom je podpora inovačného procesu v zapojených MSP.
- Projekt, v ktorom je SBA zapojená ako jeden z 12 partnerov, je prostredníctvom programu Interreg Stredná Európa finančne podporený z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.
- Realizácia projektu v roku 2020 bola sprevádzaná epidemiologickou situáciou v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19. Napriek tomu sa podarilo zrealizovať online stretnutie projektových partnerov.
- Aktivity projektu boli v roku 2020 zamerané na vytváranie nástrojov zameraných na rozvoj zručností zástupcov kultúrneho a kreatívneho sektora pre úspešné nadväzovanie spolupráce s výrobným sektorom.
- V spolupráci s partnerom Creative Industry Košice, bolo usporiadaných 5 online podujatí zameraných na prepájanie kreatívneho priemyslu a oblasti modernej výroby. Do výzvy „CREATIVITY4CIRCULARITY“ sa zapojilo 13 spoločností, ktoré prešli konzultáciami s odborníkom na inovácie a manažment zmien. S jeho pomocou identifikovali výzvy, do riešenia ktorých budú pozvaní zástupcovia kreatívneho sektora z oblasti dizajnu, IT, biznis modelov, marketingu a komunikácie.
- V rámci vzdelávania bola zahájená séria 6 podcastov „Creativity4Circularity“ na tému technológie, trendy a tzv. *mindset* v obehovom hospodárstve.

Viac informácií o projekte: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/COCO4CCI.html>

10. Projekt Cross-border capacity building for developing circular regions

- Cieľom projektu „CircularRegions“ je urýchliť prenos princípov obehového hospodárstva do podnikateľského sektora v slovensko-maďarskom pohraničí.
- Partnerské organizácie zo Slovenska (SBA; Inštitút cirkulárnej ekonomiky) a Maďarska (IFKA a BCSDH) zrealizujú súbor aktivít zameraných na:
 - a) mapovanie cezhraničných regiónov,

- b) príprava metodiky a vzdelávacích materiálov (o témach týkajúcich sa obehového hospodárstva a spôsoboch hodnotenia úrovne cirkularity MSP),
- c) vyšskolenie konzultantov (umožní rozšíriť portfólio služieb pre MSP),
- d) vytvorenie služby pre MSP a jej testovanie vo vybraných podnikoch.

Projekt bol zahájený v decembri 2020, kedy sa uskutočnilo úvodné stretnutie partnerov projektu. Väčšina aktivít bude prebiehať v roku 2021.

Viac informácií o projekte na webovej stránke projektu: <https://www.npc.sk/sk/projekty/medzinarodne-projekty/circularregions/o-projekte/>

• Enterprise Europe Network (EEN)

Na podporu rozvoja MSP a urýchlenia ich efektívneho fungovania v podmienkach jednotného európskeho trhu, vytvorila Európska komisia veľké množstvo podporných nástrojov. Jedným z nástrojov v oblasti podpory rozvoja internacionalizácie a medzinárodnej kooperácie MSP je medzinárodná sieť na podporu podnikania - sieť Enterprise Europe Network (EEN), ktorá funguje vo viac ako 60 krajinách sveta. Na Slovensku je reprezentovaná projektom BISS Slovakia 2020 (Business and Innovation Support Services in Slovakia 2020), pričom medzi projektových partnerov patria: BIC Bratislava, Slovak Business Agency, Slovenská obchodná a priemyselná komora a Regionálne a poradenské informačné centrum Prešov (RPIC Prešov). Táto iniciatíva Európskej Komisie poskytuje podnikateľom kontaktné miesta – „one stop shop“, pod strechou ktorých môžu získať informácie, poradenstvo a využívať široký rozsah ľahko dostupných služieb zameraných na podporu podnikania.

Prostredníctvom projektu EEN bolo v monitorovacom roku 2020 za konzorcium podporených celkovo 576 MSP. V roku 2020 bolo prostredníctvom SBA v rámci vyššie uvedeného projektu podporených 94 MSP. Na podporu MSP bolo vynaložených v rámci SBA 63 564,69 Eur, z toho príspevok EK bol vo výške 38 138,84 Eur (60 %).

Komplexné informácie o činnosti a službách siete Enterprise Europe Network na Slovensku sú dostupné na webovej stránke: <https://www.een.sk/>

Obrázok 4 Aktivita EEN

Poradenské, podporné a informačné aktivity

- regionálne informačné semináre a školenia na rôzne témy; odpovede na otázky podnikateľov (prístup k trhom a podnikanie na zahraničných trhoch, nariadenia a regulácia EÚ, programy EÚ a prístup k financiám, eko-inovácie a zelené podnikanie, inovácie a transfer technológií a know-how, práva duševného vlastníctva); návštevy klientov; hĺbkové konzultácie; podnikateľské a technologické audity.

Medzinárodné partnerské aktivity

- hľadanie partnerov v zahraničí, resp. medzinárodné podnikateľské podujatia, tzv. kooperačné podujatia a podnikateľské misie; databáza partnerských príležitostí – obchodné, technologické a Val profily (spolupráca v programoch EÚ).

Spätná väzba od MSP pre EK

- zber pripomienok MSP k legislatíve a predpisom EÚ v oblasti podnikania; - informovanie Európskej komisie o problémoch MSP prostredníctvom rôznych nástrojov typu SME Feedback databáza, online konzultácie, panely pre MSP a iné.

Inovačná podpora pre Horizont 2020

- zlepšovanie inovačného manažmentu; zdokonaľovanie inovačných procesov, riadenia a implementácie inovácií.

Zdroj: SBA

• Podpora rodinných podnikov

V roku 2020 bola pomoc rodinným podnikom realizovaná v jednom komponente - bezplatným odborným poradenstvom. SBA vyhlásila „Výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie podpory v rámci Schémy na podporu rodinného podnikania 2017 – 2020“ s alokáciou 570 000 Eur. Hlavným cieľom výzvy bolo pomôcť rodinným podnikom pri riešení otázky nástupníctva a generačnej výmeny z hľadiska riadenia rodinného podniku (manažérske nástupníctvo) a z hľadiska majetku (transfer vlastníctva). Ide o pomerne zložitý a komplexný proces, ktorý výrazne ovplyvňuje život firmy aj samotnej rodiny. **SBA zároveň reflektovala aj na mimoriadnu pandemickú situáciu v krajine a do výzvy zaradila aj tretiu špecifickú oblasť pomoci – znižovanie dopadov pandémie na rodinný podnik.**

Vo výzve bolo spolu predložených 73 žiadostí. Po vyhodnotení výberovou komisiou 31 úspešných podnikateľských projektov rodinných podnikov z celého Slovenska, z 33 schválených, čerpalo podporu bez ich spolufinancovania, a to formou odborných poradenských služieb. Poradenstvo poskytovalo 57 expertov – špecializovaných externých spolupracovníkov SBA v celkovom rozsahu takmer 5 tisíc konzultačných hodín.

Odborná pomoc smerovala k naštartovaniu procesu generačnej výmeny alebo k posunu určitej fázy tohto procesu. Časť poradenstva bola zameraná na situáciu spôsobenú pandémiou, a to predovšetkým na hľadanie riešení komplikovaných situácií vo firme, ktoré zapríčinila v roku 2020 prebiehajúca kríza. Keďže dva úspešné rodinné podniky poradenstvo nakoniec nečerpali, skutočne poskytnutá pomoc bola oproti schválenej výške pomoci znížená. Implementácia výzvy financovaná zo štátneho rozpočtu 2020 bola ukončená v marci 2021, pričom finančné vyčíslenie pomoci predstavuje 503 298 Eur.

Obrázok 5 Oblasť podpory v rámci odborného poradenstva pre podporené rodinné podniky

- manažérske zručnosti,
- podnikateľské zručnosti,
- odborné zručnosti,
- oblasť komunikačných zručností,
- riešenie dopadov krízy na rodinný podnik, v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19.

Zdroj: SBA

• Podpora startupov

V roku 2020 pokračovala podpora startupov v súlade so schválenou Schémou na podporu startupov⁸², prostredníctvom poskytovanej nepriamej podpory, a to v rámci troch komponentov, ktoré sú uvedené v prehľadnej tabuľke:

Tabuľka 31 **SBA: podpora MSP prostredníctvom programu a schémy na podporu startupov v r. 2020**

Komponent 1	Komponent 2	Komponent 3
• vzdelávacie aktivity, • zabezpečenie účasti záujemcov o podnikanie a začínajúcich podnikateľov na domácich a medzinárodných podujatiach zameraných na inovácie, technológie a startupy, • v r. 2020 bola zabezpečená účasť prijímateľov na podujatiach iba online formou. • v súvislosti so situáciou spojenou s COVID-19, v monitorovacom roku 2020 bolo schválených 8 prijímateľov podpory, čo je historicky najnižšie číslo (priemerný počet prijímateľov bol takmer 68/ročne).	• konzultácie a odborné poradenstvo spojené s/so: 1. spracovaním štúdie realizovateľnosti, 2. dokončením vývoja produktu alebo zhotovením funkčného prototypu, vrátane testovania a úvodnej prezentácie, 3. programovaním a marketingom, 4. cenotvorbou, marketingovým prieskumom, 5. vytváraním projektového tímu a inými súvisiacimi aktivitami. - v r. 2020 bola pomoc poskytnutá 20 prijímateľom (16 MSP a 4 FO).	- konzultácie, poradenstvo súvisiace so sťažou a odborného posúdenia Žiadosti (projekt)/ a vo forme absolvovania zahraničnej stáže začínajúcim podnikateľom. - v r. 2020 nebol tento komponent realizovaný vzhľadom na mnohé opatrenia prijaté v jednotlivých krajinách v súvislosti so zastavením šírenia COVID-19.

Zdroj: SBA

V monitorovacom roku 2020 bol realizovaný, aj vzhľadom na vyššie uvedené informácie, len Komponent 1 a Komponent 2 Programu a Schémy na podporu startupov, pričom celkové čerpanie pre podporených 24 MSP bolo 372 027,24 Eur.

⁸² Schéma na podporu startupov 2017-2020 (schéma pomoci de minimis, uverejnená v Obchodnom vestníku č. 166/2017 dňa 30.08.2017. Viac informácií na: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/schema_na_podporu_startupov.pdf. Program na podporu startupov 2017-2020, uverejnený v Obchodnom vestníku č. 54/2017 dňa 17.3.2017. Viac informácií na: <https://justice.gov.sk/PortalApp/ObchodnyVestnik/Web/Stiahnut.aspx?IdOvSubor=60241>

• Podpora úspešnej podnikateľskej praxe

Hlavnou podstatou podpory úspešnej podnikateľskej praxe (PUPP) je nepriamo sa podieľať na kreovaní priaznivého podnikateľského prostredia, podporovať vytváranie nielen nových podnikov, ale aj startupov (najmä v oblasti technológií a inovácií) a rozvíjať u širokej verejnosti povedomie o podnikaní ako o atraktívnej a výhodnej alternatíve k pracovnému úväzku.

Obrázok 6 Zameranie podpory úspešnej podnikateľskej praxe

- stimulácia podnikateľských ambícií,
- rozvoj podnikateľských zručností,
- propagácia úspešných podnikateľov/podnikateľiek a ich podnikov, produktov či myšlienok,
- verejno-súkromné partnerstvá a iniciatívy na podporu rozvoja podnikania a podnikateľského myslenia

Zdroj: SBA

Prostredníctvom vyššie uvedených aktivít sa podporujú rôzne projekty realizované najmä nasledujúcou formou:

- organizácia a spoluorganizácia podujatí, konferencií a iných aktivít zameraných na prezentovanie príkladov úspešnej podnikateľskej praxe,
- organizácia a spoluorganizácia informačných kampaní a zabezpečenie potrebného mediálneho priestoru,
- organizácia, spoluorganizácia a propagácia odborných a informačných podujatí/webinárov zameraných na problematiku podnikania,
- organizovanie a spoluorganizovanie súťaží, stretnutí s investormi a podnikateľskými anjelmi (napr.: Mladý inovatívny podnikateľ, Slovak University Startup Cup 2020) a iné.

Príklady aktivít v r. 2020, pri ktorých SBA bola partnerom alebo ich sama realizovala:

Venture Capital & Private Equity Konferencia Bratislava

- v júni 2020 sa konala, kde SBA ako partner nemohla chýbať.
- cieľom konferencie bolo pravidelné prepájanie komunity lokálnych a zahraničných investorov, ktorí investujú v rámci rozvojového kapitálu a private equity, ako aj diskusia o dopadoch COVID-19 na podnikanie a ako sa pripraviť na private equity po kríze.
- účastníci mali okrem iného priestor na vytváranie pozitívnych podnikateľských vzťahov.

1. ročník medzinárodného kongresu rodinných firiem

- septembri 2020 sme podporili aj podujatie zamerané na rodinné podnikanie, a to 1. ročník medzinárodného kongresu rodinných firiem. Účastníci kongresu sa tak mali možnosť dozvedieť neoceniteľné informácie ohľadom generačnej výmeny, ako realizovať rodinné rady, prečo je potrebné oddeliť prácu od súkromia a ako nechať viesť firmu nástupníckou generáciou, aj keď má iný pohľad na riadenie firmy.
- cieľom kongresu bola profesionalizácia riadenia rodinného podnikania a poskytnutie praktických rád na úspešné zvládnutie generačnej výmeny.

Via Bona Slovakia 2020

- SBA podporuje aj sociálne a zodpovedné podnikanie, medzi ktoré patrí napr. predmetný projekt, ktorý je organizovaný Nadáciou Pontis.
- cieľom projektu bolo zviditeľniť príklady zodpovedného podnikania a inšpirovať širokú verejnosť, aby myslela na zodpovedné podnikanie už od prvých počiatkov svojho vlastného biznisu.

Akadémia Baťa

- počas mesiacov január až marec sa uskutočnila séria jedinečných seminárov o využití odkazu a podnikateľskej filozofie Tomáša Baťu v súčasnom podnikaní s názvom Akadémia Baťa. Organizátorom Akadémie Baťa bolo Združenie podnikateľov Slovenska.
- Akadémia bola zameraná na princípy baťovského riadenia firmy, firemnú kultúru, zásady propagácie a reklamy, princípy odmeňovania a mnoho ďalších užitočných informácií. Počas Akadémie mali účastníci možnosť zapájať sa do diskusií týkajúcich sa podnikateľskej filozofie Tomáša Baťu.

• Podpora internetovej ekonomiky

Aktivity realizované v rámci podpory internetovej ekonomiky (IE) boli účinným nástrojom na vyškolenie a informovanie širokej verejnosti v oblasti používania online nástrojov. Taktiež prispeli k vylepšeniu online zručností, ktoré sú v dnešnej dobe už neodmysliteľnou súčasťou podnikania. Podujatia z tohto programu sú určené pre každého, kto sa zaujíma o biznis v online svete. Zameriavajú sa na informácie, ako podporiť potenciálnych podnikateľov používajúcich internetové nástroje pri podnikaní a jeho rozvoji či ako vyškoliť budúcich podnikateľov v používaní internetových nástrojov.

Medzi projekty, ktoré boli podporené v roku 2020⁸³ patrí projekt Mapa relevantných hráčov IT sektora na východnom Slovensku, ktorá združuje organizácie a spoločnosti z IT sektora na jednom mieste, a tak uľahčuje prístup budúcim podnikateľom k relevantným informáciám.

Web www.podnikaj.online vznikol ako online platforma pre Program na podporu internetovej ekonomiky, ktorý realizuje Slovak Business Agency. Program má za cieľ priniesť širokej verejnosti také aktivity, ktoré pomôžu ľuďom začať podnikáť online, využívať na rozvoj rôzne online nástroje a celkovo tak pomôžu internetovej ekonomike rásť. Agentúra má tak k dispozícii 4 e-booky, konkrétne:

- Alternatívne sociálne siete v kocke;
- Ako na crowdfunding;
- Content marketing v kocke;
- Príručka začínajúceho eshopistu.

Podpora internetovej ekonomiky - poskytovanie podporných služieb zameraných na využívanie nástrojov e-commerce a rozvoj elektronických služieb:

⁸³ Za kalendárny rok 2020 bolo za PUPP a IE podporených 32 projektov v sume 282 036,94 Eur.

Obrázok 7 Podpora internetovej ekonomiky: poskytovanie služieb zameraných na využívanie nástrojov e-commerce a rozvoj elektronických služieb

- informačné aktivity,
- aktivity na propagáciu a popularizáciu internetovej ekonomiky,
- tvorba nástrojov na zavádzanie elektronických služieb
- vytvorenie elektronických platforiem

Zdroj: SBA

• Budovanie podnikateľského prostredia prostredníctvom monitorovania podnikateľského prostredia

V roku 2020 SBA pokračovala v monitorovaní podnikateľského prostredia. V súlade s uvedeným bolo v sledovanom roku plánované, resp. vykonávané:

Obrázok 8 Monitorovanie podnikateľského prostredia a aktivity realizované v r. 2020

- kontinuálne monitorovanie podnikateľského prostredia,
- spracovávanie analýz a prieskumov, vytváranie a udržiavanie bázy dát ukazovateľov MSP,
- mapovanie skutkového stavu a situácie MSP z pohľadu uplatňovania princípov iniciatívy SBA,
- identifikovanie a analyzovanie bariér rozvoja podnikania MSP,
- porovnávanie situácie v SR s podmienkami podnikania v ostatných krajinách (s dôrazom na susediace krajiny EÚ)
- identifikovanie vhodných príkladov opatrení pre prenos do podmienok SR.

Zdroj: SBA

V monitorovacom roku 2020 bolo spracovaných viacero správ, analýz a informačných materiálov zameraných na hodnotenie kvality podnikania na Slovensku z pohľadu agendy SBAfE a uplatňovania princípu „Think Small First“. Medzi pravidelne publikované, resp. zverejnené analytické výstupy patria napríklad: „Malé a stredné podnikanie v číslach“, „Postavenie malých a stredných podnikov v zahraničnom obchode“, „Analýza rodového a vekového zloženia FO – podnikateľov“ a iné. Príprava nepravidelných výstupov bola v roku 2020 prevažne zameraná na vplyv koronavírusu na podnikanie⁸⁴, ale aj na vybrané⁸⁵ špecifické témy ovplyvňujúce podnikanie MSP mimo pandémie⁸⁶. Takisto sú zverejňované aj informačné materiály, ktoré boli v roku 2020 sústredené na priblíženie základných legislatívnych predpisov, povinností (aj v súvislosti s COVID-19), ako aj napr. na priblíženie informácií potrebných na založenie sociálneho podniku.

Od roku 2019 sú súčasťou publikovaných, resp. zverejňovaných informačných materiálov aj tematicky štruktúrované dokumenty. Medzi tematicky štruktúrovaný výstup publikovaný v roku 2020 patril aj napríklad dokument s názvom *Súhrn opatrení pre podnikateľov prijatých na zmiernenie negatívnych dopadov krízovej situácie vyvolanej COVID-19*, ktorý bol na základe vývoja pandemickej situácie a prijímaných opatrení niekoľkokrát aktualizovaný. Tento dokument poskytuje podnikateľom prehľad hlavných opatrení, ktoré boli prijaté na zmiernenie negatívnych dopadov na ich podnikanie. Okrem toho je na mesačnej báze publikovaný Kalendár podnikateľa, ktorý na mesačnej báze podnikateľov informuje o aktuálnych daňových a odvodových povinnostiach vyplývajúcich zo zákonov.

⁸⁴ Boli realizované všeobecné, ale aj špecificky zamerané analytické výstupy v kontexte pandémie COVID-19.

⁸⁵ K niektorým vybraným záverom z realizovaných analýz viac v časti 4.1.

⁸⁶ Rýchlo rastúce podniky na Slovensku (<http://monitoringmsp.sk/2021/06/23/analyticke-a-statisticke-vystupy-nepravidelne/>).

Aj napriek prebiehajúcej pandémie COVID-19 sa počas roka 2020 podarilo zrealizovať aj dve regionálne podujatia na tému „Cestovný ruch – bariéry a perspektívy“ (v Prešove a v Banskej Bystrici). Moderovanej diskusie sa zúčastnili pozvaní hostia z organizácií cestovného ruchu, hotelov, cestovných kancelárií, univerzít a rekreačných zariadení cestovného ruchu. Diskutovalo sa na témy ako súčasné bariéry cestovného ruchu, vplyv pandémie na cestovný ruch, ale aj o budúcnosti cestovného ruchu na Slovensku. Závbery z diskusií a získané poznatky boli spracované v analýze zameranej na tému „Postavenie MSP v cestovnom ruchu s ohľadom na súčasný vývoj v odvetví“.

V decembri 2020 sa v súvislosti s vývojom pandémie koronavírusu uskutočnila Výročná konferencia NP Monitoring⁸⁷ v online prostredí. Primárne bola zameraná na zhodnotenie stavu podnikateľského prostredia na Slovensku (vrátane informácií o vplyve pandémie COVID-19 na podnikateľské prostredie na Slovensku), ale bola orientovaná aj na rodinné a medzigeneračné podnikanie na Slovensku. Konferencie konanej online sa zúčastnili najmä zástupcovia z verejných inštitúcií, ministerstiev a univerzít.

Komplexné informácie o realizovaných výstupoch, aktivitách a podujatiach sú dostupné na web stránke www.monitoringmsp.sk.

- **CLR činnosť**

Rok 2020 bol piatym rokom fungovania predmetného analyticko-právneho odboru SBA, ktoré vzniklo za účelom plnenia cieľov agendy lepšej regulácie pre mikro, malé a stredné podniky (zastrešovanou Iniciatívou Európskej Komisie „Small Business Act“ pre Európu spolu s Odporúčaním „Lepšia regulácia“, ako aj Odporúčanie Rady OECD pre regulačnú politiku a vládnutie).⁸⁸ Sprievodným heslom agendy je vytváranie regulačných pravidiel podľa zásady „najskôr myslieť v malom“, t. j. aby orgány verejnej správy reagovali na potreby MSP a prispôbobi nástroje verejnej politiky práve ich potrebám. Rok 2020 bol nielen z pohľadu širšej spoločnosti, ale aj z pohľadu CLR, výrazne poznačený pandemiou ochorenia COVID – 19, ktorá mala zásadný vplyv na tvorbu legislatívy s cieľom minimalizovať škody na podnikateľských subjektoch.

Člen Stálej pracovnej komisie pre posudzovanie vybraných vplyvov

Vzhľadom na členstvo v Stálej pracovnej komisii pre posudzovanie vybraných vplyvov pri legislatívnej rade vlády SR (ďalej len „Stála pracovná komisia“) CLR zastrešuje hodnotenie posudzovania vplyvov na MSP v súlade s podmienkami ustanovenými v základnom procesnom dokumente, prijatom v podobe uznesenia vlády SR – tzv. Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov. Potenciál strategického dokumentu RIA 2020 – Stratégia lepšej regulácie, ktorý bol schválený začiatkom roka 2018, nebol doposiaľ najmä vplyvom pandémie COVID – 19 plne realizovaný, v budúcich rokoch by však mal vniesť do procesu prípravy legislatívy zásadu jej jednoduchosti, zrozumiteľnosti a transparentnosti.

⁸⁷ S názvom Podnikateľské prostredie na Slovensku: Vplyv pandémie na podnikanie a nové výzvy do budúcnosti.

⁸⁸ Výstupy jednotlivých aktivít CLR **prezentovalo** nielen na svojej *webovej stránke* www.lepsiezakony.sk či *prostredníctvom sociálnych sietí* (Facebook + LinkedIn), ale aj *v médiách*. CLR sa okrem toho **zúčastňovalo konferencií a seminárov** s dôrazom na problematiku podnikania na Slovensku, aktívne sa zapájalo do diskusií na nich vedených a pravidelne informovalo o ich obsahu.

Posudzovateľ vplyvov na MSP

V priebehu roka 2020, CLR na dennej báze posudzovalo informácie o príprave materiálu, na základe vyžiadania si podrobných informácií (formou konkrétnych otázok) k ich obsahu identifikovalo potrebu vykonať konzultácie s dotknutými podnikateľskými subjektmi, ktorých sa CLR následne aktívne zúčastňovalo. V spolupráci s podnikateľskými organizáciami zastupujúcimi MSP CLR predkladalo návrhy alternatívnych riešení už počas prípravy materiálov, pričom tieto vychádzali najmä zo zásady „najskôr myslieť v malom“, princípu znižovania administratívnej záťaže a finančnej záťaže, či príkladom najlepšej praxe (tzv. best practices) zo zahraničnej právnej úpravy. CLR pri tomto procese zohľadňovalo najmä podnety Združenia podnikateľov Slovenska, Slovenského živnostenského zväzu ako aj ďalších podnikateľských organizácií a tiež voľne dostupné podnety podnikateľskej obce.

V rámci svojej právomoci zverenej horeuvedenými právnymi aktmi posudzovalo realnosť zachytených vplyvov vo všetkých vypracovaných Analýzách vplyvov na podnikateľské prostredie a poskytlo celkovo 101 stanovísk, pričom 56 stanovísk obsahovalo návrhy lepšieho zachytenia vplyvov novej regulácie na podnikateľské prostredie.

Z vecného hľadiska sa CLR z vlastnej iniciatívy aktívne zapájalo do obsahového pripomienkovania návrhov nových regulácií (konzultácie), následne bolo prizývané na prediskutovanie bodov navrhovaných regulácií, výsledkom čoho bolo zapracovanie niektorých dôležitých podnetov CLR do vlastného materiálu navrhovanej regulácie, v dôsledku čoho sa nakoniec v určitej miere podarilo znížiť negatívne regulačné dopady na MSP.

Vykonávateľ testu MSP

V rámci zverených úloh zákonom č. 290/2016 Z. z. o podpore malého a stredného podnikania a o zmene a doplnení zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a Jednotnou metodikou CLR hodnotí posudzované vplyvy, okrem iného, aj prostredníctvom Testu MSP ex ante (t. j. v predstihu, vo fáze prípravy danej regulácie), ako aj ex post (t. j. následne, tzv. analýzou prínosov a nákladov už účinnej regulácie). V roku 2020 vypracovalo CLR jeden Test MSP vo fáze ex-post. Test MSP k vplyvom koronakrízy na podnikanie MSP priniesol komplexný prehľad o prijatých protipandemických opatreniach s vplyvom na podnikateľské prostredie, zosumarizoval výsledky prieskumu CLR medzi podnikateľskými subjektmi a poskytol prehľad o pomoci podnikateľskému sektoru vo vybraných krajinách EÚ. Tak ako v minulých rokoch aj v roku 2020 CLR plánovalo vykonať Test MSP ex-ante k vplyvom zvýšenia minimálnej mzdy, z dôvodu vypršania zmluvného vzťahu s externým poskytovateľom podkladových dát však MPSVR SR nemohlo CLR poskytnúť dáta potrebné pre vykonanie Testu MSP a kvantifikáciu vplyvov.

Odborný konzultant projektu Byrokratický nezmysel roka

CLR posúdilo viac než 61 podnetov doručených občanmi do ankety Byrokratický nezmysel roka za rok 2020. CLR sa tiež venovalo vyhodnoteniu dopadu ankety. Z finalistov ankety za roky 2012-2019 predstavuje počet vyriešených podnetov približne jednu tretinu. Súčasťou hodnotenia je aj vypracovanie návrhov vecných opatrení na optimalizáciu regulačného zaťaženia. Rozbory individuálnych právnych inštitútov zaťažujúcich MSP uskutočnilo CLR aj mimo ankety, pričom iniciatíva vychádzala v týchto prípadoch zo strany zástupcov podnikateľov alebo z vlastnej vyhľadávacej činnosti. Právna podpora pre konkrétne prípady bola poskytnutá zakladateľom SBA – Združeniu podnikateľov Slovenska a Slovenskému živnostenskému zväzu.

Iné aktivity

Okrem vyššie uvedených činností, CLR v roku 2020 poznačenom pandemiou COVID – 19 na dennej báze monitorovalo prijaté vládne opatrenia s cieľom informovať podnikateľov nielen z radov MSP o možnostiach pomoci pre ich podnikanie. Výsledkom tejto činnosti bola participácia na informačnom materiáli *Súhrn opatrení pre podnikateľov prijatých na zmiernenie negatívnych dopadov krízovej situácie vyvolanej COVID – 19*, ktorý Slovak Business Agency pravidelne aktualizovala v nadväznosti na novo prijímané opatrenia a publikovala pre podnikateľskú verejnosť. O aktuálnych opatreniach CLR informovalo podnikateľov aj prostredníctvom sociálnych sietí a svojej webovej stránky. CLR takisto spolupracovalo s MH SR na tvorbe tzv. *Lex Korona*, známeho aj ako „podnikateľské kilečko“, a teda balíka 115-tich opatrení s cieľom znížiť administratívne zaťaženie a zlepšiť podnikateľské prostredie na Slovensku. CLR odovzdalo MH SR viac než 200 konkrétnych podnetov na zníženie administratívneho zaťaženia, z ktorých viacero tvorilo súčasť konečného balíčka opatrení. CLR takisto spolupracovalo s MH SR na vytvorení webstránky *podnikame.mhsr.sk*, ktorá na báze tzv. rozhodovacieho stromu pomáha podnikateľom aj nepodnikateľom zorientovať sa v prijatých ekonomických opatreniach v súvislosti s pandemiou COVID – 19 a nasmerovať ich k opatreniam, ktoré sa ich konkrétne týkajú.

CLR v roku 2020 taktiež odborne spracovalo 4 informačné materiály s cieľom uľahčiť MSP založenie podnikania v oblasti poľnohospodárstva a cestovného ruchu, resp. pomôcť MSP zvýšiť ich produktivitu prostredníctvom efektívneho riešenia inštitútu home-office, či využívania online marketingových nástrojov.

Prostredníctvom *Programu na podporu štrukturálnych reforiem Európskej komisie (SRSP EK)* CLR v roku 2020 realizovalo svoj projekt s názvom „*Enhancing Specialist Capacities of the Better Regulation Centre*“. Výsledkom tohto projektu v roku 2020 bola analýza gold-platingu v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, medzinárodná komparatívna analýza inštitútu duálneho vzdelávania, návštevy analytických odborov s podobným zameraním ako CLR v Belgicku (fyzicky), Dánsku a Nemecku (online), ako aj marketingový plán a marketingové školenie pre zamestnancov CLR. Projekt bude pokračovať do konca marca 2021.

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO)

Príspevková organizácia v gescii MH SR zameraná na podporu prílevu investícií a podporu exportných aktivít slovenských spoločností. Poskytuje služby malým, stredným podnikom zo Slovenska a zo zahraničia so záujmom o investície či internacionalizáciu. Prostredníctvom Národného projektu „Podpora internacionalizácie MSP“ v zmysle opatrenia

(OP Integrovaná infraštruktúra, oblasť Posilnenie konkurencieschopnosti a rastu MSP) bolo v roku 2020 podporených 400 MSP (z toho 94 mikropodnikov, 43 malých podnikov a 18 stredných podnikov). Skutočné čerpanie finančných prostriedkov bolo v sledovanom roku 2020 na úrovni 324 045,4 mil. Eur. Podpora je určená pre MSP s výnimkou podnikov so sídlom v Bratislavskom kraji, pričom je cieľená na posilnenie konkurencieschopnosti MSP, zvýšenie zručností prostredníctvom prezentácie MSP na podujatiach v zahraničí, ako aj na zvýšenie exportu a zvýšenie zručností prostredníctvom proexportného poradenstva.

Podpora MSP je realizovaná prostredníctvom nasledujúcich aktivít:

- podpora účasti v **národných stánkoch na zahraničných veľtrhoch a výstavách**,
- zvyšovanie efektívnosti pri realizácii obchodných činností prostredníctvom účasti na **podnikateľských misiách v SR a zahraničí**,
- zvyšovanie miery kooperácie so zahraničnými partnermi, ktorá povedie k posilneniu postavenia, udržateľnosti a konkurencieschopnosti MSP, prostredníctvom účasti na **sourcingových a kooperačných podujatiach**,
- zvyšovanie odborných kapacít MSP prostredníctvom účasti na **seminároch Exportnej akadémie**,
- prehľadnenie situácie v dodávateľských reťazcoch do jednotlivých odvetví priemyslu a služieb na Slovensku prostredníctvom vytvorenia komplexného interaktívneho systému.

Agentúra SARIO v zmysle implementácie NP v roku 2020 zabezpečovala v rámci **podpory účasti v národných stánkoch na zahraničných veľtrhoch a výstavách**, účasť slovenských podnikateľských subjektov na 2 zahraničných veľtrhoch a výstavách. SARIO vytvorilo platformu na možnú prezentáciu 17 slovenských MSP v rámci spoločnej expozície vo vizuály značky Slovensko GOOD IDEA SLOVAKIA. Spoločnosti absolvovali viac ako 600 bilaterálnych stretnutí s potenciálnymi obchodnými partnermi. Zároveň sa z uskutočnených veľtrhov podarilo vygenerovať „success stories slovenských MSP“ vo forme uzatvorených obchodných prípadov vďaka ich účasti na veľtrhoch. Agentúra SARIO realizovala v roku 2020 a 2 **podnikateľské misie v zahraničí**, ktorých sa zúčastnilo spolu 11 slovenských spoločností. **Šírenie ochorenia COVID-19 negatívne ovplyvnilo pripravované aktivity**. Z dôvodu celosvetového znemožnenia organizácie hromadných podujatí boli svetové veľtrhy, výstavy a konferencie presunuté na roky 2021 a 2022. Z plánovaného počtu sa v dôsledku pandémie podarilo v 1.Q 2020 zorganizovať 4 podujatia.⁸⁹

V rámci **sourcingových aktivít**, sa agentúra SARIO venovala v roku 2020 celkovo 33 sourcingovým dopytom nadnárodných spoločností, primárne zo Španielska, Nemecka, USA, Švajčiarska, Belgicka, Škandinávie, Veľkej Británie a Indie (s exportnými príležitosťami prevažne z oblasti strojárkeho priemyslu a služieb). Vo viac ako 118 prípadoch MSP pozitívne zareagovali na kooperačné ponuky a požiadali SARIO o predstavenie ich výrobného profilu zahraničnému klientovi za účelom začatia rokovaní o potenciálnej obchodnej spolupráci. Vo viacerých prípadoch už došlo aj k dohode. Ďalšie dopyty sú v štádiu posudzovania zhody (medzi dopytom a ponukou), **riešenie niektorých dopytov bolo spomalené a pozastavené z dôvodu šírenia ochorenia COVID-19**.

V roku 2020 agentúra SARIO pokračovala aj vo **vzdelávacích aktivitách** realizovaných pre slovenské malé a stredné podniky prostredníctvom seminárov Exportnej akadémie. Celkovo bolo zorganizovaných 16 seminárov, ktorých sa celkovo zúčastnilo 346 účastníkov. Cieľom Exportnej akadémie je zvýšiť úroveň znalostí techník a praktík v oblasti zahraničného

⁸⁹ Agentúra SARIO pôvodne plánovala organizáciu 14 národných stánkov a 7 podnikateľských misií.

obchodu slovenských MSP z radov vývozcov, a tým podporiť ich ďalšiu expanziu na nové a rizikovejšie zahraničné trhy. Proexportné semináre Exportnej akadémie sa zameriavajú na „hard skills“ (techniky a operácie v zahraničnom obchode), ako aj „soft skills“ (napr. komunikácia, prezentácia a kultúrne odlišnosti a zvyklosti v záujmových teritóriách).

Únia klastrov Slovenska (ÚKS)

Je jedinou organizáciou zastupujúcou klastre na Slovensku. V roku 2020 podporila Únia klastrov Slovenska malé a stredné podniky prostredníctvom INTERREG DANUBE TRANSNATIONAL PROGRAMME celkovo 46 MSP.⁹⁰

Obrázok 9 Ciele ÚKS

- podpora tvorby a rozvoja klastrovej politiky na Slovensku,
- posilnenie výskumu, vývoja produktov, inovácií a transferu technológií,
- skvalitňovanie všetkých systémov vzdelávania v záujmových oblastiach členských klastrov,
- podpora výmeny informácií na národnej a medzinárodnej úrovni v oblasti inovácií,
- zapojenie sa do medzinárodných partnerstiev v rámci projektov pre oblasť vzdelávania, vývoja, výskumu a prenosu know-how.

Zdroj: ÚKS

Agroinštitút Nitra mal v roku 2020 uzatvorenú zmluvu o spolupráci s MPRV SR financovanú zo štátneho rozpočtu na celkovú čiastku 43 241 Eur. V rámci uvedenej zmluvy Agroinštitút Nitra realizoval nasledovné **vzdelávacie aktivity**, ktoré súvisia s rozvojom MSP. Pre mladých farmárov, ktorí nemajú ukončené stredoškolské alebo vysokoškolské vzdelanie s poľnohospodárskym, potravinárskym alebo veterinárnym zameraním, žiadajúcich o navýšenie priamej platby podľa § 12 ods. 2 Nariadenia vlády SR č. 342/2014 bol realizovaný štyridsať hodinový akreditovaný vzdelávací kurz Základy podnikania a podporné opatrenie v agrosektore. Ďalej bol v rámci vzdelávacích aktivít organizovaný kurz Prevádzkovanie liehovarníckeho závodu na pestovateľské pálenie ovocia. Okrem toho bol v spolupráci s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Ústredným kontrolným a skúšobným ústavom poľnohospodárskym v Bratislave zorganizovaný webinár zameraný na rastliny a trvalo udržateľné poľnohospodárstvo. Zároveň sa realizovali aj vzdelávacie aktivity v oblasti používania dezinfekčných a biocídnych prípravkov zameraných na získanie odbornej spôsobilosti na prácu s biocídnymi a dezinfekčnými prípravkami na profesionálne využitie. Okrem vyššie uvedeného, Agroinštitút Nitra realizoval aj dva projekty, ktoré súvisia s MSP. **V oblasti pôdohospodárskeho poradenstva** pokračoval v realizácii projektu z PRV SR 2014-2020, Opatrenie 2, podopatrenie 2.3 Podpora na odbornú prípravu poradcov. Cieľom projektu je okrem iného vytvoriť kvalifikačné predpoklady pre výkon poradenských služieb v poľnohospodárstve, a to vzdelávaním a následnou certifikáciou poradcov. V roku 2020 bolo z projektu prefinancovaných 12 tis. Eur. V rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020, podopatrenie 1.1 Podpora akcie odborného vzdelávania a získavania zručností bol v roku 2020 realizovaný projekt Základy podnikania v oblasti živočíšnej a špeciálnej výroby. Realizáciou tohto projektu bolo zabezpečené doplnenie vzdelania pre prijímateľov podpory z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 v rámci podopatrenia 6.1 – Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov, a to akreditovaným vzdelávacím kurzom zameraným na poľnohospodárske podnikanie v oblasti živočíšnej a špeciálnej rastlinnej výroby. Cieľom vzdelávacej aktivity

⁹⁰ Bez informácie k reálnemu čerpaniu.

bolo uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva, generačná výmena, ale aj transfer vedomostí a inovačnej výkonnosti v pôdohospodárskom sektore u začínajúcich a mladých poľnohospodárov, ako aj vytváranie nových pracovných miest. Výška finančných prostriedkov určených na rok 2020 bola na úrovni 67 903 Eur.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVEZ SR), podporilo malé a stredné podniky prostredníctvom projektovej schémy ekonomickej diplomacie, ktorá prispieva k posilneniu exportnej výkonnosti slovenskej ekonomiky a k internacionalizácii MSP. Projekty sú financované z rozpočtu MZVEZ SR, pričom v roku 2020 bolo na ekonomickú diplomáciu alokovaných 200 000 Eur. Z tohto nástroja realizovali zastupiteľské úrady v zahraničí 9 projektov, na ktorých sa zúčastnilo spolu 77 MSP. Výška celkového čerpania finančných prostriedkov pre MSP bola na úrovni 78 674 Eur. Prostredníctvom Programu podnikateľských partnerstiev (SAMRS) bolo v roku 2020 podporených 6 podnikov z veľkostnej kategórie MSP (z toho 3 mikropodniky a 3 malé podniky). Výška reálneho čerpania pre podporené malé a stredné podniky bola na úrovni 115 710,41 Eur (z toho mikropodniky čerpali podporu vo výške 88 443,22 Eur a malé podniky 27 267,19 Eur). V spolupráci s UNDP (Partnerstvo pre efektívne riešenia v oblasti rozvojovej spolupráce so zameraním na ciele udržateľného rozvoja „SDGs“) podporilo MZVEZ SR (cez Slovak Challenge Fund) v roku 2020 celkovo 5 MSP (z toho 2 mikropodniky a 3 malé podniky). Reálne čerpanie pre podporené podniky predstavovalo 76 350,01 Eur.

Oblasť zlepšovania podnikateľského prostredia

• Združenie podnikateľov Slovenska (ZPS)

Združenie podnikateľov Slovenska chráni podnikateľský stav pred obmedzovaním podnikateľských práv a slobôd a zabráňuje všetkým politickým a ekonomickým opatreniam vedúcim k zhoršovaniu rovnoprávného trhového podnikateľského prostredia. ZPS realizovalo v roku 2020 nasledovné aktivity:

Pripomienkovanie legislatívy

ZPS so znepokojením sleduje postupné, ale dlhodobé obmedzovanie podnikateľských slobôd a masívny nárast regulácie, ktorý komplikuje až znemožňuje podnikanie. ZPS sa preto aktívne zapája do tvorby legislatívy s dôrazom na presadzovanie výrazného zníženia regulačnej záťaže a zjednodušenie regulačného rámca. Svoju pozornosť ZPS upriamovalo nielen na regulácie na celoštátnej úrovni, ale aj na úrovni samospráv.

Byrokratický nezmysel roka 2020

ZPS bolo odborným garantom každoročnej ankety Byrokratický nezmysel roka. Ide o anticenu, ktorú každoročne vyhlasuje Združenie mladých podnikateľov Slovenska a ktorej zmyslom je identifikovať nezmyselné byrokratické opatrenia zbytočne zaťažujúce podnikateľov a upriamiť na ne pozornosť kompetentných s cieľom odstrániť ich z legislatívy. Zo 61 nominovaných opatrení v roku 2020, na prvom mieste skončila povinnosť včelárov nahlasovať úradom neprimerane detailné informácie o tom, kde všade budú počas roka so včelstvami kočovať a tieto

informácie musia poskytovať v nereálnych termínoch. Druhé miesto získal paragraf, ktorý zakazuje príbuzným bezplatne vypomáhať vo firme svojich rodinných príslušníkov. Tretiu priečku obsadila povinnosť týkajúca sa vyhradeného nákupného času pre seniorov aj v predajniach pre jedného zákazníka. Napriek tomu, že v prevádzkach do 30 m² mohla počas pandemických obmedzení nakupovať len jedna osoba, mali seniori vyhradený svoj čas, aby nedošlo k ich ohrozeniu iným zákazníkom.

Podpora aktivít Centra lepšej regulácie SBA

Vďaka iniciatíve ZPS vzniklo v Slovak Business Agency Centrum lepšej regulácie. CLR už posúdilo vplyv desiatok právnych noriem na podnikateľské prostredie, vrátane jej pripomienkovania a vyčíslenia nákladov (viac informácií v časti týkajúcej sa CLR).

Mladý inovatívny podnikateľ 2020

ZPS sa v spolupráci s Junior Chamber podieľa na organizovaní a vyhlasovaní výsledkov súťaží, ktorých cieľom je vyhľadávať a oceňovať mladých podnikateľov. Predmetná súťaž je súčasťou celosvetovej súťaže „Creative Yong Entrepreneur Award“.

Prieskumy ZPS v súvislosti s ekonomickými dopadmi pandémie na podnikateľský sektor

Po prijatí karanténnych opatrení ZPS vyzývalo vládu na urýchlené prijatie ekonomického balíčka, pretože snaha zastaviť šírenie koronavírusu mala nielen svoj epidemiologický rozmer, ale aj ekonomické dôsledky a reakciu vlády ZPS považovalo za pomalú a neadekvátnu. Počas roka 2020 uskutočnilo ZPS spolu s partnermi niekoľko prieskumov zameraných na ekonomické opatrenia vlády v súvislosti s pandemiou z pohľadu MSP. Výsledky týchto prieskumov komunikovalo ZPS pri rokovaníach s predstaviteľmi parlamentu, vlády a v médiách.

Rodinné podnikania a inovácie v školstve a vzdelávaní

Združenie podnikateľov Slovenska pokračovalo vo svojich aktivitách zameraných na akcentovanie tém vzdelávania a školstva a rodinného podnikania a generačnej výmeny. V roku 2020 ZPS realizovalo sériu aktivít na podporu týchto tém, napríklad tretí ročník výročnej konferencie o podnikateľskom vzdelávaní: Zručnosti do neznámej budúcnosti a sériu infografík, ktorých cieľom bolo priblížiť vzdelávacím inštitúciám pohľad podnikateľského sektora na rozvoj zručností, ktoré budú potrebné v 21. storočí v kontraste s vnímaním týchto tém zo strany riaditeľov, učiteľov a študentov.

V nadväznosti na svoje niekoľkoročné aktivity v téme rodinného podnikania, vytvorilo v januári 2020 ZPS Platformu Združenia podnikateľov Slovenska pre rodinné podniky „s víziou stať sa v oblasti rodinného podnikania dôveryhodným, transparentným a dlhodobým partnerom pre všetky rodinné firmy na slovenskom trhu a podčiarknuť tak význam rodinného podnikania“. ZPS tiež spolupracovalo na aktivitách, ktoré napomáhajú sumarizovať dáta o fakty o rodinných podnikoch v SR. V tejto súvislosti ZPS napríklad spolupracovalo s SBA na analýze Bariéry rodinného podnikania na Slovensku a pripravilo sériu návrhov na odstránenie legislatívnych bariér pre rodinné firmy. ZPS tiež aktívne participovalo na činnosti Pracovnej skupiny MHSR pre spôsob uplatnenia základných podmienok, týkajúcich sa prijatia definície a legislatívnych zmien v oblasti rodinného podnikania.

• **Združenie mladých podnikateľov Slovenska (ZMPS)**

Aktivity Združenia mladých podnikateľov Slovenska v roku 2020 boli poznačené pandémiou COVID-19 a ťažiskovo boli zamerané na nasledovné oblasti:

1. Inšpirácia k podnikaniu, resp. zdieľanie skúseností a inšpiratívnych príkladov firiem, ktorým sa podarilo vysporiadať s dôsledkami pandémie a identifikovať príležitosti, ktoré so sebou priniesla.
2. Podpora mladých podnikateľov počas pandémie COVID-19.
3. Identifikácia a odstraňovanie bariér v podnikaní mladých ľudí.

Prieskum, ktorý ZMPS realizovalo po prepuknutí pandémie ukazoval, že každý desiaty podnikateľ začal prispôbovať svoje portfólio produktov novým potrebám trhu. Členovia ZMPS preto rôznymi formami (podcasty, videá, rozhovory) zdieľali svoje skúsenosti, praktické rady a pohľady na to, ako sa postavili k výzvam, ktoré priniesla pandémia.

ZMPS počas celého roka poskytovalo podporu pre mladých podnikateľov a MSP formou praktických informácií a rád v súvislosti s podpornými nástrojmi a zmenami, s ktorými vláda prichádzala v súvislosti s pandémiou. Časť týchto aktivít sa týkala tiež informácií súvisiacich s praktickými dopadmi Brexitu na podnikanie slovenských firiem, ktoré majú aktivity vo Veľkej Británii.

V oblasti legislatívy a podnikateľského prostredia ZMPS pokračovalo vo vyhlasovaní každoročnej ankety Byrokratický nezmysel roka a v prevádzkovaní aplikácie BiznisInfo, ktorá používateľov včas a ľudskou rečou upozorní na zmeny v legislatívnych povinnostiach. Najmä počas pandémie, kedy sa veľká časť opatrení a legislatívnych zmien prijímala v skrátených konaniach, šlo o vyhľadávaný podporný nástroj.

Zároveň ZMPS aktívne spolupracovalo na opatreniach na zlepšenie podnikateľského prostredia a akcentovaní tých, ktoré sú prioritné z pohľadu mladých podnikateľov.

Okrem vlastných aktivít a projektov ZMPS v záujme čo najširšieho naplnenia svojich cieľov aj v dynamickom pandemickom období spolupracovalo na Akadémii Baťa, ktorej cieľom bolo účastníkom priblížiť princípy baťovského podnikania a výročnej konferencii Zručnosti do neznámej budúcnosti - Nepripravujme absolventov pre svet, v ktorom žijeme, ale pre svet ktorý príde. Po prijatí karanténnych opatrení a obmedzení spolupracovalo ZMPS na on-line podujatiach ako napríklad 1. ročník medzinárodného kongresu rodinných firiem, Medzinárodný veľtrh cvičných firiem a ďalších aktivitách.

• Slovenský živnostenský zväz (SŽZ)

Aj v monitorovacom roku 2020 pokračoval SŽZ vo svojich aktivitách, ktorých cieľom je zlepšenie podmienok na podnikanie pre živnostníkov a MSP. V stručnom prehľade je poskytnutý popis vybraných činností SŽZ v roku 2020.

Obrázok 10 Stručný prehľad činností SŽZ

1. Podpora podnikania a vyváženého podnikateľského prostredia

- Pripomienkovanie návrhov na zlepšenia podnikateľského prostredia zaradené do tzv. Podnikateľského kilečka I. a II.
- Opakované vedenie rokovaní s ÚVO, ktorých cieľom bolo uľahčenie zapájania sa MSP do verejných obstarávaní a novela zákona o verejnom obstarávaní.
- V spolupráci s ÚVO a samosprávami bol organizovaný workshop v rámci medzinárodného projektu XPRESS za účelom zmapovania aktuálneho stavu tzv. zeleného obstarávania v podmienkach slovenskej ekonomiky.

2. Podpora vzdelávania

V tejto oblasti boli realizované nasledovné aktivity:

- Účasť na odbornej konferencii organizovanej Radou zamestnávateľov pre duálne vzdelávanie.
- Organizovanie spoločného stretnutia Združenia stavebných podnikateľov SR, spoločnosti Trexima a zástupcov SŽZ pre prehodnotenie možností zmeny živnostenského zákona v oblasti stavebných profesií v nadväznosti na avizované úpravy stavebného zákona.
- Účasť na konzultáciách v rámci projektu Duálne vzdelávanie II k problematike majstrovských skúšok v slovenských podmienkach, pričom projekt Dual II má za úlohu vypracovať odporúčania pre zavedenie majstrovských skúšok v SR.

3. Podpora zvýšenia výstavby nájomných bytov

SŽZ podporuje zvýšenie výstavby nájomných bytov v súkromnom sektore a apeluje na štátne orgány, aby prijali účinné opatrenia najmä v daňovej a stavebnej legislatíve. V tejto oblasti:

- Bola NR SR v októbri 2020 prijatá novela zákona o štátnom fonde bývania, ktorá upravila podmienky pre obstarávanie nájomných bytov aj podmienky pre obce na získanie dotácií.
- SŽZ úzko spolupracoval s Národnou asociáciou realitných kancelárií SR (NARKS).
- V spolupráci so Slovak Business Agency boli podporované osvetové kampane v oblasti realít organizovaných NARKS.

4. Daňové podmienky

- Pre riešenie otázok daní je potrebné sledovať vývoj ohľadom avizovanej daňovej reformy.

5. Sociálna situácia živnostníkov a MSP

SŽZ sa usiluje o zlepšovanie postavenia živnostníkov v spoločnosti, keďže tvoria významnú súčasť ekonomiky a pracovnej sily v krajine. Dôležitou témou v tejto oblasti je aj vymedzenie tzv. rodinného podnikania a nastavenie priaznivých podmienok pre rodinné a sociálne podniky. V tejto oblasti SŽZ:

- Spolupracoval prostredníctvom svojho zástupcu s Komisiou pre rodinné podnikanie zriadenou na MH SR, pričom sa definovali najzásadnejšie problémy a ich možné riešenia pre rodinné firmy.
- Pripomienkoval koncepciu zavedenia podpory v čase skrátenej práce a jej východiská pre SZČO a zúčastnil sa konzultácií k tejto koncepcii na MPSVaR SR.
- Nadviazali spoluprácu s FM UK.

6. Podpora remesiel v legislatíve aj v praxi

S cieľom podporiť remeslá a podnikanie v remeslách:

- SŽZ pripomienkoval novelu živnostenského zákona.
- Účasť na online zasadnutí Európskeho zhromaždenia MSP v novembri 2020.
- V spolupráci so Slovak Business Agency bola vydaná brožúra Remeselné cechy na Slovensku.

7. Monitoring podpory z eurofondov a zapojenie MSP do aktivít Priemyslu 4.0

- SŽZ sa zapojil do národných konzultácií k Partnerskej dohode medzi SR a EÚ pre roky 2021 – 2027, ktoré organizovalo MIRRI SR.
- Zverejnil záverečnú štúdiu projektu: Vplyv digitalizácie na produktivitu MSP, v spolupráci s maďarskou podnikateľskou organizáciou IPOSZ.

8. Podpora ochrany verejného zdravia a Zmeny v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

- SŽZ sa zapájal do činnosti koordinačného výboru pre BOZP, ktorého riadnym členom je viceprezident SŽZ, v rámci tejto činnosti bola pripomienkovaná Stratégia BOZP z hľadiska potrieb živnostníkov.
- V spolupráci s Národným inšpektorátom práce (NIP) a SBA bola vydaná brožúrka o povinnostiach v oblasti BOZP pre živnostníkov.
- SŽZ ako riadny člen komisie pri Monitorovacom výbore pre OP Kvalita životného prostredia, prispel svojou odbornosťou k smerovaniu zdrojov na programy smerujúce k zlepšeniu životného prostredia.

9. Podpora živnostníkov a MSP počas pandémie koronavírusu

- SŽZ zabezpečil tri reprezentatívne prieskumy dopadov 1. a 2. vlny koronakrízy na živnostníkov MSP, v spolupráci s portálom Wilio, SBA a ZPS.
- Komunikoval s ministerstvami a riešili odborné problémy jednotlivých sektorov v súvislosti s opatreniami na zamedzenie šírenia koronavírusu, a to najmä pre služby v oblasti taxi a DDD.
- Poskytoval online poradenstvo k podávaniu žiadostí z programu PRVEJ POMOCI.

Zdroj: SBA

• Slovenská obchodná a priemyselná komora (SOPK)

Kladie dôraz na nasledujúce oblasti:

- skvalitňovanie podnikateľského prostredia s dôrazom na legislatívne prostredie,
- zvyšovanie konkurencieschopnosti,
- zefektívnenie činností pri spolupráci s EÚ,
- podpora slovenskej výroby a exportu,
- posilnenie postavenia a skvalitnenie činnosti SOPK.

Činnosti SOPK podľa druhu poskytovaných služieb:

- legislatívna, poradenská a konzultačná činnosť,
- činnosti v oblasti koordinácie ATA systému a akreditovaného systému vydávania osvedčení o pôvode tovaru,
- **podnikateľské misie,**
- vzdelávacie aktivity.

Epidemiologická situácia na Slovensku i vo svete, opatrenia na potlačenie šírenia nového koronavírusu, obmedzený pohyb cez hranice alebo úplne zatvorené krajiny – to všetko malo za následok, že drvivá väčšina podnikateľských misií naplánovaných na rok 2020 sa neuskutočnila.

Tabuľka 32 SOPK: podnikateľské misie realizované v r. 2020

Misie do/zo zahraničia v rámci krajín EÚ	Misie do/zo zahraničia mimo krajín EÚ
Rakúsko-slovenská burza (Online kooperačná burza)* Útvár Európskej únie SOPK zorganizoval v rámci projektu EEN štyri kooperačné podujatia: Düsseldorf, Nemecko (26.-28.1.2020) Barcelona, Španielsko (25.2.-5.3.2020; online) Calabria, Taliansko (19.-20.11.2020; online) Hertogenbosch, Holandsko (2.-3.12.2020; online)	Ukrajina (20.-21.2.2020) Podnikateľská misia z Ukrajiny bola prijatá v rámci projektu Enterprise Europe Network (EEN)

Zdroj: SOPK

Pozn.: * v rámci projektu EEN

• Americká obchodná komora v Slovenskej republike

Americká obchodná komora v SR (AmCham) zastupuje takmer 300 členských spoločností. V rámci svojich činností sa zameriava aj na podporu MSP, pričom ide predovšetkým o nefinančnú podporu v podobe realizácie rôznych odborných a vzdelávacích podujatí. V monitorovacom roku 2020 boli realizované nasledovné podujatia pre MSP, pričom niektoré z nich v zmysle vývoja pandemickej situácie prešli do online priestora.

Odborné podujatia – Workshopy/semináre/webináre/konferencie

- Webinár pre MSP: Lekcie lídrov – Ako sa pripraviť na neočakávané udalosti? (3.6.2020)
- Konferencia: East Innovation v Košiciach: Magnet Cities (25.11.2020)

Odborné podujatia – Zamerané na nadväzovanie osobných kontaktov:

- Busines Breakfast (23.1.2020), (3.3.2020)
- Speed Business Meeting (29.1.2020), (9.9.2020)

Odborné podujatia – Zamerané na COVID-19

- Webinár pre MSP: Financovanie spoločností v krízových časoch. Ako zabezpečiť likviditu firmy? (2.4.2020)
- Webinár pre MSP: Verejné pôžičky a záruky pre MSP počas Covid krízy (3.5.2020)

• Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku (ASPEK)

ASPEK je mimovládne, nezávislé a neziskové združenie, ktoré je založené s cieľom prispievať svojimi aktivitami k riešeniu znižovania vplyvov výrobných a ďalších činností na životné prostredie.

Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku združuje:

- priemyselné podniky, ktoré majú záujem o znižovanie negatívnych vplyvov svojich činností na ŽP,
- výskumné, výrobné, konzultačné, projektové a iné subjekty,
- vysoké a stredné školy, ako aj fyzické osoby, ktoré sa zaoberajú riešením environmentálnych vplyvov súvisiacich s priemyselnou výrobou a ďalšími hospodárskymi činnosťami.

V roku 2020 sa uskutočnilo Európske kolo Podnikateľskej ceny za životné prostredie. ASPEK realizoval podporu účastníkom zo Slovenska a tiež koordináciu s koordinátorom EBAAE (European Business Awards for the Environment) v rámci EÚ. Slovenskí účastníci sa do posledného výberu nedostali.

V monitorovacom roku 2020 bola plánovaná organizácia konferencie s názvom PRIEMYSELNÉ EMISIE 2020 (ako súčasť tradičnej medzinárodnej výstavy vodného

hospodárstva, hydroenergetiky, ochrany životného prostredia, odpadového hospodárstva a rozvoja miest a obcí AQUA). Vzhľadom na pandemickú situáciu, výstava bola zrušená, rovnako ako aj predmetná konferencia organizovaná prostredníctvom ASPEK.

• **Republiková únia zamestnávateľov (RÚZ)**

Od svojho vzniku (30. marca 2004) sa stala najvýznamnejšou a najreprezentatívnejšou organizáciou zastupujúcou záujmy svojich členov a zamestnávateľov na Slovensku. Je súčasťou najvyššieho orgánu tripartity – Hospodárskej a sociálnej rady SR, v rámci ktorej sa prerokúvajú návrhy najvýznamnejších noriem predtým, ako sú predložené vláde SR. RÚZ sa aktívne zapája do celého legislatívneho procesu vo všetkých jeho fázach a zároveň prichádza s vlastnými návrhmi na zlepšenie podnikateľského prostredia. V rámci svojich hlavných aktivít RÚZ zároveň spolupracuje so štátnymi orgánmi a orgánmi územnej samosprávy, s reprezentatívnymi združeniami odborových zväzov, s obchodnými a priemyselnými komorami, ako aj s inými organizáciami, zastupujúcimi podnikateľov a zamestnávateľov doma i v zahraničí. V spolupráci so svojimi členmi a partnermi sa RÚZ aktívne venuje oblastiam: hospodárska politika a podnikateľské prostredie; školstvo a vzdelávanie; práca a sociálna politika; životné prostredie; veda, výskum a vzdelávanie; Európska politika.

• **Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky (AZZZ SR)**

Je vrcholovou zamestnávateľskou organizáciou v Slovenskej republike, pričom jej členmi sú zamestnávateľské a podnikateľské zväzy a združenia s pôsobnosťou na celom území SR takmer vo všetkých odvetviach hospodárstva. V rámci svojej činnosti najmä:

- koordinuje aktivity svojich členov pri riešení otázok spoločného záujmu a pri príprave spoločných stanovísk,
- vyjadruje sa k návrhom zákonov a ostatných právnych záväzných predpisov, týkajúcich sa záujmov zamestnávateľov,
- predkladá vlastné návrhy a lobuje v procese prípravy a prijímania závažných politicko-hospodárskych rozhodnutí na národnej i medzinárodnej úrovni a iné.

Podporná vzdelávacia infraštruktúra

Aj v roku 2020 pokračovali univerzity na Slovensku v realizovaní aktivít zameraných prioritne na:

- vzdelávanie v oblasti podnikania,
- vzdelávanie podnikateľov,
- spoluprácu medzi univerzitami a MSP,
- iné aktivity v oblasti vzdelávania.

Oblasť spolupráce so sektorom MSP vyplýva z významu malých a stredných podnikov pre ekonomiku Slovenska a zároveň z potreby spájať a prispôbovať teoretické vzdelávanie budúcich odborníkov s požiadavkami praxe. Prepojenie je primárne realizované v dvoch základných oblastiach – vzdelávacej a vedeckovýskumnej. Detailnejší prehľad o realizovaných aktivitách poskytujú nasledujúce infografiky, ktoré sú spracované podľa podkladov od jednotlivých univerzít.

V rámci **Ekonomickej univerzity v Bratislave (ďalej len “EUBA”)** sa v roku 2020 aktivity týkali najmä výučby súvisiacej s problematikou MSP (v predmetnej infografike sú uvedené konkrétne príklady sledovaných vzdelávacích aktivít). Okrem toho sa odborníci

z vybraných podnikov z radov MSP dlhodobo podieľajú na spolupráci s univerzitou. Odborníci z praxe sa aktívne zúčastňujú na vyučovacom procese pre študentov (prostredníctvom odborných prednášok, seminárov a rôznych workshopov na jednotlivých fakultách). Z pohľadu pripravovaných aktivít v roku 2021 chce EUBA pokračovať v prehľbovaní spolupráce s podnikmi, ako aj s ďalšími odborníkmi z praxe pri výučbe či už odborných prednášok, seminárov a rôznych workshopov.

Žilinská univerzita v Žiline (ďalej len “UNIZA”) pokračovala s podporou vzdelávania v oblasti podnikania vo všetkých stupňoch vysokoškolského vzdelávania, ako aj vo vzdelávacích aktivitách pre podnikateľov a v rozvíjaní spolupráce formou realizácie spoločných projektov v oblasti vedy a výskumu. V roku 2020 podporila Žilinská univerzita prostredníctvom svojich aktivít celkovo 24 MSP (formou účasti MSP na realizácii vedeckých a odborných projektoch, ako aj prostredníctvom inkubátora). Okrem toho UNIZA zrealizovala v priebehu rok 2020 rôzne kurzy a školenia pre malých dopravcov v oblasti podnikania logistiky, zasielateľstva a leteckej dopravy. V monitorovacom roku 2020 prebehlo aj napr. cielené vzdelávanie v oblasti celoživotného vzdelávania manažérov v železničných koľajových vozidlách, traťovom hospodárstve a údržbe technických systémov. Na podporu vzdelávania v oblasti podnikania má UNIZA vytvorený celouniverzitný predmet: *Startup program Povolanie podnikateľ*, ktorý je zameraný na podporu teoretických znalostí, ale aj na výmenu praktických skúseností medzi študentmi a expertmi z praxe. Univerzita sa zapojila aj do niekoľkých výziev v rámci OP II (predtým OPVaI). Z pohľadu pripravovaných aktivít bude Žilinská univerzita v Žiline pokračovať aj v roku 2021 v realizácii vzdelávacích aktivít študentov a výskumných pracovníkov UNIZA, ktoré budú zamerané na rozvoj podnikateľských zručností, organizovanie vzdelávacích aktivít pre podnikateľov a v rozvíjaní spolupráce formou realizácie spoločných projektov v oblasti vedy a výskumu.

Na **Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre (ďalej len “SPU”)** sa podporuje prepojenie teórie a praxe. Spolupráca s praxou zahŕňa najmä účasť odborníkov z praxe na vzdelávacom procese v podobe výberových prednášok, cvičení a workshopov. Okrem toho spolupráca zahŕňa aj špeciálne aktivity zamerané na rozvoj kompetencií pre lepšie uplatnenie absolventov na trhu práce, ale i poskytovanie odborných praxí a stáží za účelom zvyšovania praktických kompetencií mimo univerzity. SPU sa zároveň zameriava aj na podporu výskumných aktivít. Na konci roka 2019 bol v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 schválený vzdelávací projekt Základy agropodnikania v špecializovanej rastlinnej a živočíšnej výrobe, ktorý sa bude realizovať v roku 2020 a prostredníctvom tohto projektu bude podporených 15 záujemcov o podnikanie v agrosektore. SPU v Nitre má zriadené špecializované celouniverzitné pracovisko, ktoré prepája výskum s praxou. Jeho úlohou je najmä transfer poznatkov a technológií do praxe a ochrana duševného vlastníctva (primárne v sektore poľnohospodárstva a potravinárstva). Univerzita realizuje aj medzinárodnú spoluprácu v oblasti transferových aktivít (pôsobenie v sieti Danube Transfer Centres).

Tabuľka 33 Vybrané aktivity realizované univerzitami v r. 2020

Realizované aktivity	Ekonomická univerzita v Bratislave (EUBA)	Žilinská univerzita v Žiline (UNIZA)	Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Vzdelávanie v oblasti podnikania	✓	✓	✓
Vybrané príklady 	- Podnikanie v malých a stredných podnikoch. - Sociálne podnikanie. - Okrem uvedených predmetov sa problematike MSP venujú aj ďalšie predmety: napr. Odborná prax a Podnikanie v praxi, Družstevné podnikanie, Étika podnikania a iné.	- Povolenie podnikateľ v aktualizovanej verzii Startup program. - V rámci Univerzitného vedeckého parku UNIZA (UVP UNIZA) sa realizoval vzdelávací program Futur (ED, Analytické a inovačné zručnosti v praxi). Vzdelávací program bol rozdelený do troch blokov: - Projektový manažment - Kvalitatívne analytické metódy a kreatívne techniky - Kvantitatívne analytické techniky - Ide o sieť workshopov zameraných na rozvoj kľúčových analytických kompetencií, ktoré sú dôležité pre rozvoj a rast podnikov. Vzdelávacie aktivity zvyšujú kvalifikáciu budúcich a terajších zamestnancov.	MBA Agribusiness and Commerce - vzdelávací program je akreditovaný medzinárodnou sieťou AGRIMBA a poskytuje kvalitné manažérske vzdelávanie a najnovšie informácie z oblasti agroobchodu a podnikania.
Vzdelávanie podnikateľov	✓	✓	✓
Vybrané príklady 	Prostredníctvom memoranda o spolupráci s SBA zabezpečuje Katedra služieb cestovného ruchu (Obchodná fakulta) program pre začínajúcich podnikateľov.	Rôzne kurzy a školenia pre malých dopravcov v oblasti podnikania logistiky, zasielateľstva a leteckej dopravy a iné kurzy a školiace semináre.	Podnikateľská a konzultačná činnosť pre MSP v lesnom hospodárstve a drevospracujúcom priemysle (MSP).
Spolupráca s MSP	✓	✓	✗
Vybrané príklady 	- Budovanie princípov praktického vzdelávania na báze systému odbornej praxe. - Spolupráca s odborníkmi z praxe, ktorí sa aktívne zúčastňujú na vyučovacom procese pre študentov (prostredníctvom odborných prednášok, seminárov a rôznych workshopov).	Univerzitný vedecký park UNIZA realizoval spolupráce v rámci podpory vzdelávania k podnikaniu, ako aj podpory podnikania MSP v regióne a startupov.	✗
Iné aktivity	✓	✓	✓
Vybrané príklady 	- Vedeckovýskumné a publikačné aktivity, t.j. publikovanie vedeckých a odborných prác zaoberajúcich sa problematikou MSP, alebo vedenie záverečných (bakalárskych, diplomových, dizertačných) prác zameraných na problematiku MSP. - Popularizácia ekonomických vied a ekonomického vzdelania. Príprava celoštátnej súťaže v účtovníctve - "Olympiáda Mladý účtovník 2020".	- V spolupráci so SIEA organizovanie hackathonu s názvom Zlepši svoju UNI (úlohou bolo navrhnúť koncept riešenia vrátane biznis pohľadu na riešenie). - Účast učiteľov na riešení rôznych vedeckých a odborných projektov viažúcich sa k MSP v rámci rôznych projektových schém.	Kancelária pre projektové a transferové činnosti - SPU v Nitre má zriadené špecializované celouniverzitné pracovisko prepracujúce výskum s praxou. Jeho úlohou je okrem iného najmä transfer poznatkov a technológií do praxe a ochrana duševného vlastníctva.

Zdroj: SBA, spracované na základe doručených podkladov od vyššie uvedených univerzít

*Pozn. x - nemusí nevyhnutne znamenať, že univerzita nerealizovala príslušné aktivity. Informácie nemuseli byť súčasťou dodaných podkladov.

• Slovenská technická univerzita (STU)

Univerzitný technologický inkubátor STU (UTI STU) od svojho vzniku (v roku 2005) podporil viac ako 80 firiem. Rok 2020 priniesol viaceré zmeny nielen do celosvetového diania kvôli pandémie koronavírusu, ale aj do existencie inkubátora STU. Najdôležitejšou zmenou v činnosti inkubátora STU bola jeho zmena financovania (prešiel na dotačnú), vďaka čomu sa mohol zamerať na vzdelávaciu činnosť budúcich startupistov a podnikateľov. Počas pandémie UTI STU prešiel na online vzdelávanie a organizáciu interných, ako aj externých podujatí sa presunul do online priestora, čím sa zacieleno na omnoho väčšie publikum a program InQb sa dostal do povedomia širokej verejnosti. Vzhľadom na pandemickú situáciu Univerzitný technologický inkubátor začal organizovať aj interné podujatia „Káva s mentorom“ v online priestore na dopytované témy od startupistov, ako je tvorba finančného plánu, praktické informácie na vytvorenie webstránky, prezentačné zručnosti potrebné na komunikáciu pred potenciálnym investorom alebo partnerom. Inkubátor STU zorganizoval v roku 2020 celkovo 25 podujatí. Univerzitný technologický inkubátor sa od mája 2020 podieľal aj na vzniku projektu IMPULZ CORONA STU, ktorý vznikol ako reakcia na krízu spôsobenú koronavírusom. Na základe Memoranda o spolupráci medzi STU, UK a SAV bola vytvorená dohoda o spolupráci medzi STU a hlavným mestom Bratislava na tvorbu tejto platformy. Projekt IMPULZ CORONA STU získal 1. miesto v kategórii Počín v oblasti transferu technológií počas slávnostného vyhlásenia víťazov súťaže Cena za transfer technológií na Slovensku, ktoré sa uskutočnilo 20. októbra 2020.

Slovenská technická univerzita (STU)

Program ŠTART

- UTI STU začal v II. polroku 2020 spoluprácu s uznávaným „rozbiehačom nápadov“ Jurajom Kováčom z Rozbehni sa!, ktorý sa stal garantom 3-mesačného programu ŠTART.
- Program je vhodný pre študentov, doktorandov, absolventov a osoby s podnikateľskými skúsenosťami, ale aj bez nich.
- Medzi aktivity patrí napr. mentoring a networking a mnoho iných aktivít.
- Vďaka novej štruktúre a nastaveniu systému vzdelávania budúcich podnikateľov sa do programu prihlásilo rekordné množstvo projektov (20).
- Celkovo sa počas celého roka zapojilo do programu 27 projektov.

Program InQb

- Cieľovou skupinou podpory sú firmy orientované na poskytovanie produktov a služieb v oblasti IT a vzdelávania.
- Oblasťou podpory sú inovácie.
- V roku 2020 vstúpila do dvojročného programu InQb 1 startup firma, ktorá sa pridala k firme, ktorá už využíva program InQb. Obidve firmy využívajú platený prenájom kancelárskych priestorov v sídle inkubátora STU (na FEI STU v Bratislave).

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladov STU

Tabuľka 34 Vybrané aktivity realizované UTI STU v r. 2020

Realizované aktivity	Vzdelávanie v oblasti podnikania	Vzdelávanie podnikateľov	Spolupráca s MSP	Iné aktivity
Univerzitný technologický inkubátor STU (INQB)	✓	✓	✓	✓

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladov STU

• Technická univerzita v Košiciach (TUKE)

Technická univerzita v Košiciach je jedným z najvýznamnejších komponentov inovačného ekosystému Východoslovenského regiónu, ktorý poskytuje svojmu okoliu vedeckú a technologickú znalostnú bázu, inovácie a dobre pripravené pracovné sily, poskytuje kľúčovú podporu akcelerácie podnikania v regióne na báze technologického transferu. Pri napĺňaní tohto poslania TUKE zohráva kľúčovú úlohu Univerzitný vedecký park TECHNICOM (ďalej len „UVP TECHNICOM“).⁹¹

Univerzitný vedecký park TECHNICOM

Vytvára podmienky pre prepájanie oblastí výskumu a vývoja s podnikateľskou praxou najmä vo vzťahu k MSP.

Pomáha vytvárať podmienky pre podporu inovácií, transferu technológií a ochranu duševného vlastníctva.

Cieľom je podpora vzniku a rozvoja firiem, ktoré využívajú výsledky výskumu, vývoja pre svoje inovatívne produkty, tovary alebo služby.

Celkovo bolo v roku 2020 UVP TECHNICOM v oblasti podpory rozvoja MSP organizovaných predovšetkým v on-line priestore z dôvodu pandémie COVID-1 viac ako 160 odborných aktivít.

Celkovo bolo v roku 2020 prostredníctvom UVP TECHNICOM podporených 46 MSP.

Vybrané aktivity organizované UVP TECHNICOM v roku 2020

- Diskusný panel s názvom Budúcnosť slovenskej vedy v kontexte transformácie na znalostnú ekonomiku
- Sériá konferencií a workshopov
- Aktivity pre startupy
- Aktivity zamerané na inovačný systém regiónu a spoluprácu s priemyslom
- Medzinárodné projektové aktivity zamerané na podporu MSP

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladov TUKE

Startup centrum a Inkubátor TUKE

Cieľom je poskytnúť inkubačné prostredie pre zabezpečenie akceleračného procesu pre vznik a rozvoj malých a stredných hi-tech firiem, resp. startup a spin-off firiem.

V roku 2020 Úrad priemyselného vlastníctva SR udelil Technickej univerzite v Košiciach 15 patentov, zapísal 37 úžitkových vzorov a 4 dizajny.

Úspešné boli aj patentované konania v zahraničí, kde Kanadský úrad pre duševné vlastníctvo udelil TUKE patent na vynález „Spôsob zneškodňovania síní v stojatých vodách a zariadenie na jeho uskutočnenie“. Tento patent tie získal prestížnu cenu Jána Bahýľa 2020, ktorú udelil Úrad priemyselného vlastníctva SR.

V roku 2020 pôsobilo v Startup centre 21 startupov a v Inkubátore 14 Startupov.

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladov TUKE

⁹¹ Viac informácií dostupných na: www.uvptechnicom.sk

Tabuľka 35 **Vybrané aktivity realizované TUKE v r. 2020**

Realizované aktivity	Vzdelávanie v oblasti podnikania	Vzdelávanie podnikateľov	Spolupráca s MSP	Iné aktivity
				
Univerzitný vedecký park (TECHNICOM)	✓	✓	✓	✓

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladov TUKE

4. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných analýz a prieskumov

Slovak Business Agency spracováva analýzy zamerané na hodnotenie kvality podmienok na podnikanie, identifikovanie a analyzovanie bariér rozvoja podnikania MSP a mapovanie nových trendov v podnikaní MSP. Analýzy sú primárne určené pre potreby kreovania politík, určených pre zvyšovanie konkurencieschopnosti MSP, teda pre subjekty verejnej správy, ale aj ako znalostná báza určená pre využitie vzdelávacími inštitúciami, výskumnou sférou a tiež pre podnikateľskú verejnosť (ako napr. združenia).

4.1. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných analýz

Tak ako v predchádzajúcich obdobiach aj v roku 2020 Slovak Business Agency prispela prostredníctvom tvorby analytických a štatistických dokumentov zameraných na podnikanie malých a stredných podnikov k celkovému monitorovaniu podnikateľského prostredia. Výhodiskom spomínaných analýz bola okrem iného tiež nepriaznivá situácia spôsobená pandemiou COVID-19 v roku 2020. Snahou každej spracovanej analytickej témy je okrem mapovania stavu a trendov, identifikovať a pomenovať aktuálne problémy v skúmanej oblasti dotýkajúcej sa podnikateľského prostredia MSP a zároveň navrhnúť v jednotlivých oblastiach optimálne riešenia s ohľadom na identifikované bariéry. V nasledujúcej časti tejto kapitoly sumarizujeme hlavné zistenia z vybraných uverejnených deviatich analytických výstupov.

Bariéry rodinného podnikania na Slovensku

Slovak Business Agency vypracovala *analytický dokument* zameraný na identifikovanie bariér, pre ktoré rozvoj rodinného podnikania na Slovensku zaostáva. Následne sú v rámci dokumentu prezentované odporúčania zamerané na riešenie identifikovaných bariér súvisiacich s uvedenou problematikou.

Rodinné podniky sú oproti bežným podnikom špecifické prepojenosťou vzájomných rodinných väzieb medzi vlastníkmi, riadiacimi a výkonnými členmi podniku, ktorí sú zároveň aj členmi rodiny. **Definícia pojmu** rodinný podnik sa javí ako jeden zo základných problémov nielen na Slovensku, ale aj v krajinách EÚ. Navyše **absencia právnej úpravy** rodinného podniku tak môže limitovať existujúce možnosti finančnej či nefinančnej podpory.

Základy súvisiace so založením a fungovaním rodinného podniku sa nachádzajú v zakladajúcich dokumentoch podniku, v ktorých aspoň časť vzťahov je upravená. Avšak vzťahy medzi majiteľmi podniku môžu byť vymedzené aj na dlhšie obdobie. Z tohto dôvodu sa ako problematická javí **generačná výmena** alebo **predčasný odchod majiteľa/zakladateľa z podniku**. Navrhovaným odporúčaním je myslieť na generačnú výmenu včas, pričom ide najmä o plánovanie manažérskeho a majetkového nástupníctva, a tiež nastaviť podmienky v zakladateľskej zmluve podniku.

Následne určité problémy sa objavujú aj v rámci **riadenia rodinného podniku**, najmä vtedy keď do riadenia vstupujú ďalší členovia rodiny sledujúc svoje vlastné ciele, prípadne ak dôjde k odovzdaniu podniku cudzej osobe (profesionálovi). Za účelom zachovania kontinuity rodinného podnikania je odporúčaním vytvoriť vhodnú štruktúru riadenia rodinného podniku, vytvoriť stratégiu rodinného podniku (kontrolné mechanizmy, vzájomná komunikácia s členmi rodiny a tiež s ďalšími zainteresovanými osobami podieľajúcimi sa na chode rodinného podniku) a tzv. rodinnú radu. Výsledky analýzy poukázali na to, že pre zlepšenie vnútorného prostredia v rodinnom podniku a na zamedzenie vzniku rozporov predstavuje jedno z ďalších odporúčaní spísanie rodinného protokolu (tzv. rodinnej ústavy). Ide o neformálny dokument, ktorý je vytvorený pre konkrétnu rodinu, vzťahy v rodine a v rodinnom podniku, pričom jeho obsah je prispôbený špecifickým podmienkam fungovania rodinného podniku. Presné nastavenie podmienok v rodinných podnikoch napomáha k predchádzaniu vzniku sporov vo vnútri rodiny.

Ako z analýzy vyplynulo medzi najčastejšie **nástroje prerozdelenia majetku** v rodinnom podniku patria trust a zverenecký fond. V tomto prípade správu nad vloženým majetkom (alebo jeho časťou) v rámci spomínaných nástrojov vykonáva tretia poverená osoba. Napriek tomu, že slovenská právna úprava pozná správu cudzieho majetku, podmienky pre zavedenie konceptu oddeleného vlastníctva v podobe trustu a zvereneckého fondu nie sú vytvorené (najmä v situáciách, „keď majetok, ktorý správca spravuje je oddelený od jeho vlastného majetku“). Dôvodom je, že Ústava Slovenskej republiky upravuje len jediné všeobecné vlastníctvo. Navrhovaným odporúčaním je konsolidácia majetku do jedného uceleného rodinného holdingu (holdingovej spoločnosti). V procese jeho vytvorenia dochádza k presunu majetku rodinného podniku, pričom budúcim subjektom, pod ktorým sa budú uskutočňovať všetky podnikateľské aktivity, bude spomínaný rodinný holding.

Okrem toho problémy vznikajú aj v prípade **procesu dedičského konania**. Na základe skúsenosti niektorých podnikateľov je kvalita poskytovaných služieb na Slovensku zo strany notárov v dedičskom konaní, v ktorom pozostalosťou je podnik, nepostačujúca. V oblasti procesov, ktoré sú súčasťou dedičského konania predstavuje jedno z odporúčaní prepojenie registra notárov s registrami iných inštitúcií, ako sú napríklad banky alebo daňový úrad. Z dôvodu vyššej flexibility dedičského konania by bolo vhodné upraviť aj niektoré zákony s priamym vplyvom na rodinné podniky (napr. právna úprava dedenia v Občianskom zákonníku).

Dopady vybraných politík a opatrení na MSP

Analýza dopadov vybraných politík a opatrení na MSP popisuje niektoré významné zmeny v období rokov 2015 – 2020, ktoré mali dopad na veľkú skupinu MSP. Tieto zmeny majú obvykle za následok zvýšenie priamych či nepriamych finančných nákladov a tiež nárast administratívnych nákladov.

Ako z analýzy vyplynulo, zavedenie zmeny týkajúcej sa **ochrany osobných údajov** prinieslo podnikateľským subjektom (vrátane MSP) niekoľko problémov. Jedným z nich bola implementácia spomínanej zmeny, ktorá má podobu európskej normy, do vnútroštátnej legislatívy. V tomto prípade išlo o priamo vykonateľné nariadenie EÚ, ktoré nebolo potrebné zavádzať do vnútroštátnej legislatívy. Napriek tomu bolo spomínané nariadenie implementované na národnej úrovni. Z tohto dôvodu podnikateľom nebolo jasné, či takéto nariadenie EÚ môže byť považované za postačujúce, alebo je potrebné zaoberať sa jeho osobitnou implementáciou na spomínanej národnej úrovni. Medzi ďalšie problémy patrili nedostupnosť dokumentov, metodík či výkladových stanovísk Úradu na ochranu osobných údajov. Pretrvávajúcim problémom u podnikateľských subjektov ostáva naďalej riziko

udelenia pokuty. Výsledky analýzy poukázali na to, že väčšina MSP sa problematikou GDPR zaoberala, avšak len z formálneho hľadiska.

Ďalšou legislatívnou zmenou bola **registrácia konečných užívateľov výhod**, t. j. skutočných majiteľov podnikov v postavení spoločníkov, akcionárov či členov vrcholového manažmentu. Spomínaná zmena v podobe transpozície smernice EÚ do vnútroštátnej legislatívy sa uskutočnila v 2 fázach, t. j. zápis do registra partnerov verejného sektora a následne zápis konečných užívateľov výhod do obchodného registra. Z uvedeného dôvodu, podobne ako pri zmene týkajúcej sa ochrany osobných údajov bolo možné pozorovať viaceré aplikačné obmedzenia. Výsledky analýzy poukázali na to, že jedným z nich bola nepripravenosť súdov na zápis konečných užívateľov výhod spoločností do obchodného registra, čo v konečnom dôsledku malo za následok splnenie povinnosti po zákonom stanovenom termíne.

Za najviac nepriaznivú legislatívnu zmenu bolo podľa výsledkov analýzy považované **zavedenie e-kasy**. Najväčším identifikovaným problémom boli nereálne termíny jej zavedenia, na ktorý reflektovali nielen organizácie, ale aj samotní výrobcovia registračných pokladníc. Výrazný nárast nákladov podnikateľských subjektov bol podľa výsledkov analýzy spôsobený najmä podmienkou záväznej objednávky e-kasy do určitého dátumu (ktorá bola neskôr zrušená) a tiež nekompatibilitou e-kasy s účtovnými a skladovými softvérmi. Okrem toho uskutočnená analýza vplyvov potvrdila, že v prípade e-kasy investičné náklady regulácie na celé podnikateľské prostredie boli v skutočnosti vo výške približne 60,7 mil. Eur, oproti odhadovaným 28 mil. eur.

Na základe výsledkov analýzy bolo jedným z odporúčaní pre nasledujúce prijímanie regulácií dôsledné vyčíslenie ich vplyvov na podnikateľské prostredie, najmä z dôvodu zavádzania princípu one in – one out⁹² (resp. princípu one in – two out) do praxe. Výsledkom by malo byť znižovanie administratívnej záťaže podnikania na Slovensku, ku ktorému sa vláda SR zaviazala vo svojom programovom vyhlásení v roku 2020. Zaujímavá je aj tzv. sunset klauzula, ktorá by novým reguláciám prinášala obmedzenú platnosť, následne na základe relevantnej argumentácie možnosť jej predĺženia.

Regulačné aspekty podnikania vo vzdelávaní

S transformáciou priemyslu a obchodu v nadväznosti na štvrtú priemyselnú revolúciu vzniká potreba uskutočnenia zmien aj v oblasti vzdelávania s cieľom prispôbiť sa novým požiadavkám na trhu práce. Uvedenú potrebu možno vnímať aj ako novú príležitosť pre podnikateľov v oblasti vzdelávania.

Vo všeobecnosti je oblasť vzdelávania⁹³ na Slovensku regulovaná množstvom právnych predpisov a podriadených noriem, ktoré komplikujú vstup subjektov do oblasti vzdelávania a tiež rozvoj podnikateľských aktivít v tejto oblasti. V rámci **38 právnych predpisov** bolo identifikovaných spolu **750 rôznych regulačných povinností, obmedzení, podmienok či požiadaviek** týkajúcich sa škôl a školských zariadení a ďalších subjektov poskytujúcich výchovu a vzdelávanie. Za ťažiskový je považovaný **zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov**. Avšak nie každá

⁹² Od 01.06.2021 majú všetky ministerstvá a ďalších 20 úradov povinnosť dodržiavať pravidlo 1 in – 1 out. V prípade, že v rámci svojej kompetencie príjmu v nejakej oblasti určitú reguláciu, budú musieť v rovnakej oblasti znížiť regulačné zaťaženie a teda náklady na podnikanie v rovnakej výške (od januára 2022 v dvojnásobnej výške).

⁹³ Predprimárne vzdelávanie (jasle, materské školy), primárne (základné školy), sekundárne (stredné školy) celoživotné vzdelávanie a iné vzdelávanie a výchova.

povinnosť musí predstavovať záťaž, ale nadmerne zaťažujúci môže byť rozsah jej plnenia vyžadovaný na základe právneho predpisu.

Realizáciou kvalitatívneho prieskumu medzi zástupcami súkromných materských škôl, základných škôl, stredných škôl, jazykových škôl, ale tiež ďalších subjektov podnikajúcich v oblasti vzdelávania na Slovensku boli identifikované regulácie, ktoré nepriaznivo ovplyvňujú podnikateľskú činnosť na vybraných úrovniach vzdelávania (predprimárne, primárne a sekundárne).

Na základe odpovedí respondentov najväčšie regulácie sú vnímané pri **zakladaní škôl**. Príkladom je prijatie novely zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách z roku 2017, prostredníctvom ktorej bola starostlivosť o deti do troch rokov veku zaradená medzi sociálne služby. Vzhľadom na to došlo v rámci vykonávania podnikateľskej činnosti súvisiacej so zakladaním a prevádzkou jasli k plneniu nadbytočných povinností pre ich zriaďovateľov. Okrem toho **presne vymedzený čas výučby na úrovni primárneho a sekundárneho vzdelávania** eliminuje možnosti inovatívnejšieho spôsobu vyučovania, či blokovej výučby. Niektoré regulácie v rámci samotného **pedagogického procesu** najmä na úrovni sekundárneho vzdelávania neumožňujú uplatňovať nové metódy výučby v reakcii na požiadavky zamestnávateľov či meniaci sa trh práce. Regulácia v podobe jasne stanovených **kvalifikačných predpokladov** neumožňuje dostatočné zapojenie skúsených ľudí (napr. z podnikateľského prostredia) do vzdelávacieho procesu z dôvodu absencie pedagogického vzdelania. Neadekvátne kvalifikačné predpoklady sú požadované aj v súvislosti s pozíciou riaditeľa základnej a strednej školy, ale aj materskej školy. **Regulácia trhu s učebnicami**, na základe ktorej sú učebnice, učebné texty a pracovné zošity schválené alebo odporúčané a následne financované Ministerstvom školstva SR, obmedzuje vstup podnikateľských subjektov na tento trh. V nadväznosti na prichádzajúcu štvrtú priemyselnú revolúciu, bude potrebná tiež rekvalifikácia pracovnej sily, ktorú je možné zabezpečiť v rámci **celoživotného vzdelávania**. Na Slovensku je celoživotné vzdelávanie regulované zákonom č. 568/2009 Z. z., pričom medzi jeho poskytovateľov patria nielen školy na rôznych stupňoch vzdelávania, ale aj právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia. Výsledky analýzy poukázali na to, že najviac regulácií v rámci spomínaného vzdelávania bolo identifikovaných v súvislosti s **akreditáciou** vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a overovaním a hodnotením **odbornej spôsobilosti**.

Na základe výsledkov *analýzy* je jedným z navrhovaných odporúčaní pri zakladaní jasli uskutočnenie zmien v **gestorstve** pri starostlivosti o deti do troch rokov. Pri zriaďovaní základných a stredných škôl je navrhovaným odporúčaním **zjednodušenie podmienok** v rámci schvaľovania priestorov škôl a úprava niektorých **termínov**. S tým súvisí aj zefektívnenie procesu **zaradovania** škôl do siete škôl a školských zariadení. **Zmiernenie kvalifikačných požiadaviek** najmä sohľadom na pozíciu riaditeľa materských škôl predstavuje ďalšie z navrhovaných odporúčaní. Obzvlášť, vypracovanie **štátneho vzdelávacieho programu** pre bilingválne materské školy a zvýšenie **podpory firemných** materských škôl by podľa respondentov pozitívne ovplyvnilo podnikateľskú činnosť v oblasti predprimárneho vzdelávania. Zabezpečovanie výučby **viacerými odborníkmi** je respondentmi považované za dôležité najmä pre stredné školy. Napriek tomu, že v roku 2020 došlo k čiastočnému otvoreniu trhu s učebnicami, avšak len pre základné školy, naďalej pretrvávajúcim odporúčaním je zlepšenie **prístupu** ku kvalitným učebniciam a tiež **zjednodušenie ich nákupu**, prostredníctvom vytvorenia jedného spoločného informačného miesta pre zapojenie sa do verejného obstarávania v oblasti výchovy a vzdelávania, alebo prostredníctvom priameho zadávania zákazky.

Okrem toho sú v rámci analýzy prezentované príklady súkromných škôl a školských zariadení s dôrazom na región strednej Európy ako inšpirácia pre podnikateľskú činnosť v oblasti vzdelávania na Slovensku.

Zelený akčný plán pre MSP a podpora zeleného podnikania v SR

Zelený akčný plán pre MSP nadväzuje na stratégiu Európa 2020 a udáva základné smerovanie a rámec pre MSP ako využívať príležitosti, ktoré predstavujú prechod na ekologické hospodárstvo.

Slovensko sa v hodnotení celkového stavu zeleného podnikania v rámci SME performance review aktuálne zaraďuje len tesne pod priemerom krajín Európskej únie, pričom dlhodobu zaostáva v oblasti inovácií (všeobecne), ako aj v eko-inováciách (špecificky). Jedným z dôvodov nepriaznivej výkonnosti zelených a eko-inovatívnych MSP v zmysle prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo je spomínaná nedostatočná inovačná výkonnosť slovenskej ekonomiky, nedostatočné čerpanie podporných prostriedkov alokovaných z európskych zdrojov a tiež nedostatočná propagácia možností a výhod zeleného podnikania pre MSP.

Prijímanie nových a ambiciózných strategických dokumentov v oblasti environmentálnych cieľov predstavuje predpoklad vhodného riešenia spomínanej problematiky, pričom neodmysliteľnou súčasťou bude aj samotná implementácia príslušných opatrení.

Koncept Smart Cities a jeho vplyv na MSP

Koncept Smart City ako prístup k mestskému fungovaniu ovplyvňuje široké spektrum spoločenských oblastí, pričom z hľadiska podnikateľského prostredia ide najmä o životné prostredie, energetiku, či infraštruktúru.

V súčasnosti na Slovensku, ale ani v medzinárodnom priestore, neexistuje záväzná definícia či právny rámec, ktorý by presne definoval pravidlá, akými by sa mali účastníci projektov Smart City riadiť, či zaručené postupy, ktoré by viedli k maximálnemu efektu týchto projektov.

Okrem identifikácie bariér pri implementácii konceptov Smart City v podmienkach podnikateľského prostredia na Slovensku sú v rámci *analýzy* prezentované aj benefity, resp. podnikateľské príležitosti, ktoré by mohol sektor MSP z implementácie projektov inovatívnych riešení v mestách využiť. Súčasťou analýzy je tiež pohľad na uplatňovanie konceptu Smart City vo vybraných mestách členských štátoch Európskej únie.

Výsledkom porovnávania implementácie konceptu Smart City na národnej, regionálnej aj lokálnej úrovni sú navrhované riešenia pre zlepšenie prístupu MSP k implementácii spomínaného konceptu Smart City. Ide prioritne o posilnenie technickej infraštruktúry verejnej správy s ohľadom na digitalizáciu, ale aj o rozvoj spolupráce verejného, súkromného a tretieho sektora. Nutnosťou pre posilnenie implementácie konceptov Smart City na Slovensku je taktiež intenzívnejšie zapájanie sektora malého a stredného podnikania do strategických projektov.

Zdaňovanie nehnuteľnosti podnikateľských subjektov a jeho vplyv na MSP

Analýza poukazuje na aktuálny stav finančného zaťaženia MSP v oblasti zdaňovania nehnuteľností v rámci regiónov SR, pričom dôraz kladie na dopady zmien zdaňovania rôznych typov nehnuteľností na MSP. V rámci odporúčaní a návrhov zameraných na riešenie identifikovaných problémov sa spomína aj prehodnotenie systému výpočtu dane

z nehnuteľnosti. Ide o zavedenie tzv. **hodnotového princípu**, ktorý bude v praxi predstavovať **zdanenie nehnuteľnosti** nielen na základe jej **výmery** (ako to je v súčasnosti), ale aj na základe jej **trhovej hodnoty**.

Súčasná právna úprava na Slovensku umožňuje obciam prostredníctvom všeobecne záväzných nariadení zvyšovať alebo znižovať sadzby dane z nehnuteľností, ustanovovať rôzne sadzby dane z nehnuteľností pre jednotlivé časti alebo jednotlivé katastrálne územia obce a rozširovať oslobodenia od dane z nehnuteľností.

Vzhľadom na to, že v posledných rokoch, obzvlášť v roku 2020 zaznamenali obce výpadky na strane príjmov a tiež nárast povinnosti, pristúpili viaceré z nich k výraznému **zvyšovaniu dane z nehnuteľností**. Dôvodom nebola situácia spôsobená pandemiou COVID-19, ale vykrytie výpadku v príjmoch obcí spôsobeným zvýšením nezdaniiteľnej časti základu dane na daňovníka od roku 2020. V konečnom dôsledku to malo za následok zníženie dane z príjmov FO, ktorej výnos predstavuje 70 % príjmov rozpočtu obcí. Svedčia o tom aj výsledky analýzy krajských miest na Slovensku za obdobie 2016 – 2021, ktoré poukázali na rastúci trend vývoja sadzieb dane z nehnuteľností od roku 2020⁹⁴. Vzhľadom na to, že sadzby dane z nehnuteľností sa od roku 2020 v rámci analyzovaných krajských miest nemenili, **najvyššiu** daň z nehnuteľnosti znášajú podnikatelia v **Bratislave** a naopak, najnižšiu v **meste Prešov**.

Okrem toho z analýzy vyplynulo, že **daňové zaťaženie** rovnakých typov nehnuteľností slúžiacich na podnikateľské účely pri porovnateľných veľkostiach obcí bolo v rámci vybraných krajín vo väčšine prípadov **najvyššie v Poľsku**. Následne na **Slovensku**, **Maďarsku** a napokon v **Českej republike**, kde je spomínané zaťaženie vo vybraných obciach omnoho nižšie.

Kvalitatívny prieskum poukázal na konkrétne dopady zdaňovania nehnuteľnosti na slovenské MSP. Podľa jedného z respondentov navýšenie dane z nehnuteľnosti sa prejavilo aj navýšením cien nájomného.⁹⁵ Napriek tomu výška dane z nehnuteľností nepredstavuje dôvod zmeny miesta podnikania. Rovnako nie je považovaná za kľúčové kritérium pri rozširovaní pobočiek do iných miest.

Výsledkom zvyšovania dane z nehnuteľností by mala byť okrem iného aj **vyššia kvalita služieb poskytovaných** obcou, ktorá sa podľa odpovedí respondentov z dlhodobého hľadiska nezvyšuje. Ďalším pretrvávajúcim **problémom** je **administratívna náročnosť a nejednotnosť systémov** v rámci obcí pri podávaní priznania k dani z nehnuteľností. Absencia možnosti podávania priznania v **elektronickej podobe** predstavuje jeden z ďalších problémov, ktorý respondenti uviedli.

Vzhľadom na to, je prechod na systém **zdaňovania podľa trhovej hodnoty v SR** pri pretrvávajúcich problémoch naďalej otázný. Okrem **dlhodobej prípravy** a postupného **odstraňovania problémov** bude v rámci **legislatívneho procesu** (v prípade, že k nemu dôjde) potrebné a žiadúce využiť vo veľkej miere konzultácie aj s prizvaním podnikateľských organizácií, dôsledne vyhodnotiť pripomienkové konanie, a rovnako dôsledne vyčíslieť vplyvy na podnikateľské prostredie.

⁹⁴ Ide o nehnuteľnosti najčastejšie využívané podnikateľmi: Zastavané plochy a nádvorcia, ostatné plochy, Priemyselné stavby, stavby slúžiace energetike, stavby slúžiace stavebníctvu, stavby využívané na skladovanie vlastnej produkcie vrátane stavieb na vlastnú administratívu, Stavby na ostatné podnikanie a na zárobkovú činnosť skladovanie a administratívu súvisiacu s ostatným podnikaním a so zárobkovou činnosťou, Nebytové priestory v bytovom dome využívané na podnikanie

⁹⁵ Nárast cien nájomného bolo spôsobené aj zvýšením miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v tom istom roku.

Ochrana duševného vlastníctva v MSP a rýchlorastúcich firmách

MSP predstavujú z pohľadu hospodárskeho rastu a tvorby pracovných miest dôležitý prvok ekonomiky krajiny. Jednou z oblastí, v rámci ktorej MSP zaostávajú, a to nielen na Slovensku, ale aj v krajinách EÚ, je ochrana práv duševného vlastníctva (patent, ochranná známka, dizajn), ktoré zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore inovácií a ochrane investícií. Podľa Úradu EÚ pre duševné vlastníctvo (EUIPO) zároveň platí, že podniky (najmä MSP) využívajúce práva duševného vlastníctva dosahujú lepšiu výkonnosť.

Slovensko z pohľadu inovačnej výkonnosti dosahuje len priemerné výsledky a radí sa medzi miernych inovátorov. Z pohľadu využívania prvkov ochrany duševného vlastníctva, ktoré sú jedným z ukazovateľov inovačnej výkonnosti, dosahuje najhoršie výsledky v porovnaní s okolitými krajinami. Kritická situácia je najmä v podmienkach MSP, a to aj napriek rôznym iniciatívam prijatých na podporu inovačných aktivít v podnikoch.

Na základe výsledkov kvalitatívneho prieskumu, jedným z dôvodov prečo niektoré MSP takéto práva nevyužívajú je, že produkty a služby, ktoré poskytujú, takúto ochranu nevyžadujú, resp. produkty, ktoré spoločnosti poskytujú, nie sú vhodné na ochranu. Ďalším dôvodom je absencia pridanej hodnoty ochrany duševného majetku, najmä v porovnaní s nákladmi a časom spojeným na jej zabezpečenie. V neposlednom rade MSP nemajú dôveru v účinnosť právneho systému pri vymáhaní a ochrane práv duševného vlastníctva.

Malé a stredné podniky sa dlhodobo stretávajú s rôznymi bariérami týkajúcimi sa ich podnikateľskej činnosti. Z uvedeného dôvodu je potrebné neustále budovať vhodné prostredie aj pre realizáciu inovačných aktivít. Závery z *analýzy* poukázali na to, že využívanie práv duševného vlastníctva MSP je potrebné podporiť šírením osvedy a tiež ich popularizáciou. Zároveň zabezpečenie poskytovania služieb, konzultácií, vzdelávania v oblasti duševného vlastníctva v kombinácii s motivačnými a finančnými podpornými nástrojmi je nevyhnutné pre zlepšenie postavenia MSP.

Analýza vybraných aspektov podnikania SZČO

Podnikanie samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO) formou živnosti predstavuje na Slovensku najčastejší spôsob a zároveň najjednoduchšiu formu podnikania. Významné postavenie v rámci SZČO majú MSP, ktoré tvoria 99,9 % z celkového počtu podnikateľských subjektov na Slovensku. Po roku 2008 bol zaznamenaný klesajúci trend vývoja SZČO na Slovensku, pričom najvýraznejší pokles počtu SZČO nastal medzi rokmi 2013 a 2015. Jedným z dôvodov bola zmena spôsobu uplatňovania paušálnych výdavkov (od 01.01.2013), v rámci ktorého bol zavedený strop pre uplatnenie ich maximálnej výšky. V nasledujúcom období mali prijaté legislatívne zmeny ako pozitívny, tak aj negatívny dopad na podnikateľské prostredie v SR, v ktorom SZČO (živnostníci) pôsobia.

Ako z *analýzy* vyplynulo, na Slovensku aj vo vybraných krajinách EÚ ostáva naďalej priestor na zlepšenie podnikateľského prostredia SZČO. Východiskom nižšie prezentovaných návrhov na jeho zlepšenie boli legislatívne úpravy živnostenského podnikania v porovnávaných krajinách a tiež celospoločenská diskusia, ktorá sa na Slovensku k problematike živnostenského podnikania vedie už dlhší čas.

Jeden z návrhov predstavuje vytvorenie a zavedenie **zjednodušených režimov pre SZČO za účelom zníženia daňovo-odvodového zaťaženia**. Ide o jednotný mesačný poplatok (jednu platbu), ktorý by nahradil osobitné platby za daň z príjmu, sociálne a zdravotné odvody. Je potrebné spomenúť, že od 1.1.2020 došlo k zníženiu dane z príjmov z 21 % na 15 % pre podnikateľov s ročným obratom do 100 000 Eur.

Vzhľadom na to, že začínajúci podnikatelia sú už v druhom roku podnikania zaťažení platbami za sociálne poistenie, ustanovenie **výnimiek v rámci odvodových povinností** v podobe úľavy na poistnom počas prvých 3 rokov podnikania, by mohlo viesť k motivácii mladých ľudí (vrátane znevýhodnených skupín obyvateľstva) začať podnikat' ako SZČO.

Samostatne zárobkovo činné osoby na rozdiel od pracujúcich v pracovnom pomere nemajú možnosť uzatvorenia povinného ani **dobrovoľného úrazového poistenia so Sociálnou poisťovňou**, pričom informovanosť o možnosti uzatvorenia dobrovoľného komerčného úrazového poistenia je nepostačujúca. Z uvedeného dôvodu predstavuje ďalší z návrhov zavedenie dobrovoľného úrazového poistenia, čím by bola zabezpečená poistná ochrana SZČO v prípade pracovného úrazu. Ako kompromis na obdobie nastavovania vhodného systému pre dobrovoľné úrazové poistenie SZČO je navrhovaným odporúčaním zvýšenie informovanosti SZČO o možnosti a potrebe uzatvoriť komerčné úrazové poistenie, nakoľko sa nenachádza v balíčku sociálneho poistenia, ktoré SZČO platí povinne a častokrát o absencii úrazového poistenia nemá informáciu.

Ďalším aspektom je výška **poistných (a zdravotných) odvodov pri výkone SZČ**, ktorá je vykonávaná ako hlavná činnosť alebo vedľajšia činnosť. V prípade vykonávania samostatne zárobkovej činnosti ako vedľajšej činnosti, t.j. popri zamestnaní (popri hlavnej činnosti, z ktorej sú už odvody hradené) ďalší z návrhov poukazuje na zohľadnenie uvedenej skutočnosti pri výpočte odvodov na sociálne (a zdravotné) poistenie.

Vzhľadom na rastúci počet SZČO, ktoré pri svojej činnosti využívajú najmä osobné know-how, vedomosti a schopnosti dosahujú nízke, prípadne žiadne náklady. Z tohto dôvodu rovnako aj paušálne výdavky nie sú nákladovo preukázateľné. Zníženie daňového základu sa v takomto prípade uskutočňuje prostredníctvom fiktívnych výdavkov v zákonom stanovenej výške. Na základe uvedeného, ďalší z návrhov poukazuje na **zvýšenie limitu či percentuálneho podielu paušálnych výdavkov**, ktoré predstavujú jeden z najatraktívnejších dôvodov začatia podnikania prostredníctvom SZČO.

Prehodnotenie maximálnej splatnosti faktúr, ako aj **efektívnejšie nastavenie sankcií** či pravidlo úhrady faktúr v poradí podľa lehoty splatnosti predstavujú ďalší z návrhov na zlepšenie podnikateľského prostredia SZČO. Dôvodom je priemerná splatnosť faktúr, ktorá na Slovensku dosahuje obdobie 36 dní, čo je zároveň nad priemerom EÚ. Prijatie platieb s omeškaním, prípadne neprijatie platieb vôbec, môže v konečnom dôsledku viesť k vzniku druhotnej platobnej neschopnosti MSP.

Slovak Business Agency v reakcii na nepriaznivú situáciu spôsobenú pandémiou vypracovala niekoľko analýz. Ide napr. o *analytický dokument* zameraný na porovnanie protipandemických opatrení na Slovensku a v zahraničí. Okrem toho z analytického hľadiska načrtla, či *zákaz nedel'ného predaja* (aj po skončení pandémie) je krok správnym smerom a ako to v konečnom dôsledku ovplyvní MSP. Vzhľadom na to, že odvetvie cestovného ruchu predstavovalo jedno z najviac zasiahnutých odvetví pandémiou COVID-19, v nasledujúcom texte je prezentovaný jeho vývoj s ohľadom na MSP.

Postavenie MSP v cestovnom ruchu s ohľadom na súčasný vývoj v odvetví

Vplyvom pandémie COVID-19 na území SR, došlo k bezprostrednému poklesu tržieb, nárastu zrušených pobytov, firemných a iných podujatí. Pandémia na Slovensku **negatívne ovplyvnila** v rámci odvetvia cestovného ruchu najmä MSP, pričom v roku 2020 tvorili mikropodniky takmer 97 % všetkých aktívnych podnikateľských subjektov v spomínanom odvetví. Jedným z najviac zasiahnutých sektorov v rámci odvetvia cestovného ruchu bol sektor ubytovania, v rámci ktorého došlo na začiatku pandémie k najvýraznejšiemu medziročnému **prepadu tržieb** (takmer 85 %). Napriek tomu, že v nasledujúcich mesiacoch (najmä

v mesiaci júl a august) dochádzalo k postupnému uvoľňovaniu protipandemických opatrení a tiež k menej výraznému poklesu tržieb, nepriaznivá situácia naďalej pretrvávala. Okamžitý pokles počtu rezervácií a uplatňovanie si nárokov na náhradu zrušených pobytov priniesli najmä MSP jeden z ďalších problémov v podobe **nízkej likvidity**.

Prínosom okrúhlych stolov realizovaných v čase spracovávaní analytického dokumentu bolo okrem iného identifikovanie **špecifických bariér** súvisiacich s pandémiou COVID-19. Medzi niektoré z nich patrilo najmä **oneskorené prijímanie opatrení**, ktoré vzniknuté problémy len oddialilo. Ďalšou z nich bol **problém systematickej podpory a očakávania** v rámci ekonomického vývoja a **neistota vyplývajúca z vývoja epidemiologickej situácie**. Odhliadnuc od pandémie COVID-19 boli v rámci analýzy prezentované aj **všeobecné pretrvávajúce problémy podnikateľských subjektov** v odvetví cestovného ruchu.

Výsledky analýzy poukázali na to, že **oživenie sektora** cestovného ruchu bude závisieť do značnej miery od **vývoja epidemiologickej situácie, stimulácie dopytu** po produktoch, resp. službách cestovného ruchu, ako aj schopnosti **prijímania podporných opatrení a miery čerpania finančnej pomoci** určenej pre podnikateľské subjekty v sektore cestovného ruchu, ktorých činnosť bola z dôvodu pandémie COVID-19 úplne zastavená, resp. obmedzená.

4.2. Zhrnutie záverov z vybraných realizovaných prieskumov

Za účelom lepšieho poznania a pochopenia podnikateľského prostredia sa využíva množstvo rôznych výskumných prístupov a metód. Medzi najčastejšie používané metódy patrí aj kvalitatívny a kvantitatívny prieskum, vďaka ktorým možno získať komplexnejší pohľad na rôzne oblasti a špecifiká podnikateľského prostredia. Nasledujúca časť správy prezentuje stručné zhrnutie vybraných kvantitatívnych prieskumov, ktoré sa počas roka 2020 zaoberali problematikou podnikateľského prostredia na Slovensku a v ostatných členských krajinách EÚ z perspektívy malých a stredných podnikov. Slovak Business Agency realizovala v spolupráci s partnermi viacero kvantitatívnych a kvalitatívnych prieskumov.

Globálny monitor podnikania (GEM) - Postoje obyvateľov k podnikaniu

Projekt Globálny monitor podnikania - Global Entrepreneurship Monitor združuje výskumníkov z celého sveta a stojí za jednou z najvýznamnejších svetových štúdií o dynamike podnikania. **GEM si stanovuje tri prioritné ciele:** merať rozdiely v úrovni podnikateľskej aktivity medzi krajinami, odhaľovať faktory, ktoré ovplyvňujú úroveň podnikania v jednotlivých krajinách a navrhovať politiky, ktoré môžu zvýšiť národnú úroveň podnikateľskej aktivity. Informácie sú aktualizované s ročnou periodicitou na dvoch úrovniach. Prvá predstavuje prieskum na dospelé populácii (APS) s reprezentatívnou vzorkou minimálne 2 000 respondentov. Druhá úroveň tvorí prieskum národných expertov (NES). Slovensko je súčasťou Globálneho monitora podnikania nepretržite od roku 2011.

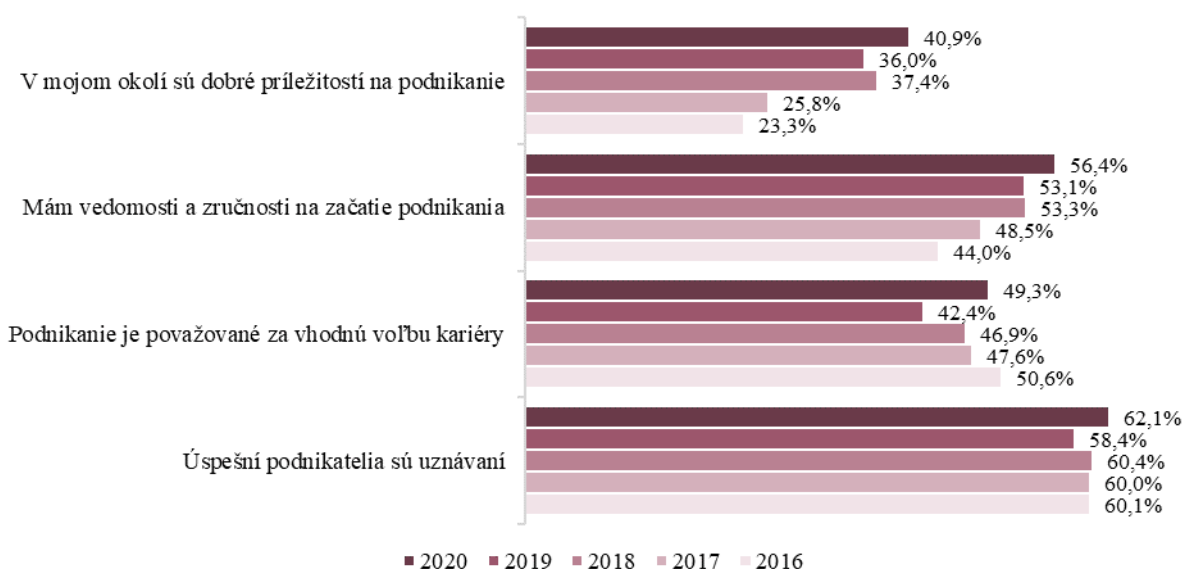
Výsledky GEM dospelé populácie (APS) v roku 2020 prezentujú pretrvávajúce vysoké sebavedomie dospelé populácie (18 – 64 ročných) v podnikaní na Slovensku. Napriek vypuknutiu koronakrízy a nutnosti prijímania zásadných protipandemických opatrení, **dobré príležitosti na podnikanie vo svojom okolí vníma 40,9 % Slovákov**. V porovnaní s predkrízovým rokom 2019 sa ich podiel zvýšil o 3,7 p. b. V roku 2020 sa zároveň znížil

podiel respondentov, ktorí sa pokúsili začať podnikat' o 1,8 p. b. na 16,9 %. Nárast podielu Slovákov, ktorí vidia dobré príležitosti na podnikanie a pokles začínajúcich podnikateľov môžu naznačovať odloženie zámeru na začatie podnikania, čo prináša istú nádej na rýchlejšie zotavenie podnikateľského sektora v období po prekonaní pandémie. Z výsledkov zároveň vyplýva, že koronakríza spôsobila vo väčšine európskych krajín zhoršenie vo vnímaní vhodných príležitostí na podnikanie.

Vysoké sebavedomie Slovákov sa odzrkadľuje najmä na vnímaní svojich vedomostí a zručností, ktoré sú potrebné pre začatie podnikania. **Viac ako polovica (56,4 %) respondentov si myslí, že disponuje dostatočnými schopnosťami na začatie podnikania.** Medziročne sa vnímanie vlastných vedomostí a zručností na začatie podnikania na Slovensku zvýšilo o 3,4 p. b. V medzinárodnom porovnaní možno označiť vnímanie schopností začať podnikat' na Slovensku ako vysoké (európsky priemer 54,4 %). **Rastúce sebavedomie Slovákov v podnikaní zároveň brzdia obavy z možného zlyhania.** Podiel obyvateľov, ktorí vyjadrili obavy zo zlyhania svojho podnikania sa medziročne zvýšil o 5,0 p. b. na aktuálnych 48,7 %. Narastajúci strach zo zlyhania čiastočne vysvetľuje aj rozdiel medzi vysokým podielom respondentov, ktorí vidia vhodné príležitosti na podnikanie a reálne nízkym podielom nových podnikateľov.

Na Slovensku sa zlepšujú spoločenské postoje k podnikaniu. **Podnikanie považuje za vhodnú voľbu kariéry takmer polovica respondentov (49,3 %).** V medziročnom porovnaní to predstavuje nárast o 6,9 p. b. Slovensko sa vďaka tomu mierne priblížilo európskemu priemeru na úrovni 59,8 %. Rovnako sa zlepšilo vnímanie úspešných podnikateľov a s tým spojený spoločenský status. To, že **s úspechom v podnikaní sa spája aj spoločenské uznanie si myslia takmer dve tretiny (62,1 %) Slovákov.** V porovnaní s ostatnými európskymi krajinami (70,3 %) sú úspešní podnikatelia na Slovensku stále vnímaní menej pozitívne.

Graf 16 Vybrané postoje obyvateľov Slovenska k podnikaniu podľa prieskumu GEM (% súhlasných odpovedí)

Zdroj: Global Entrepreneurship Monitor, spracované SBA

Pozitívne znaky vykazujú výsledky hodnotiace jednotlivé fázy podnikania. **Podiel dospelej populácie, ktorá má záujem v najbližších troch rokoch začať podnikat' dosiahol 13,8 %** (zachovanie úrovne z roka 2019). Slováci prejavujú vyšší záujem o začatie

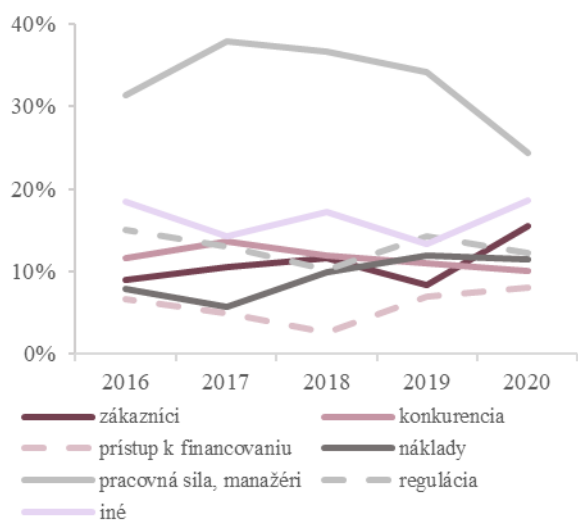
podnikania ako je európsky priemer 10,7 %. **Ukazovateľ počiatkovej podnikateľskej aktivity (TEA)**, vyjadrený ako percento dospeljej populácie (18 – 64 ročných), ktorí sú buď rodiaci sa podnikatelia, alebo vlastníci – manažéri nových firiem, **sa v medziročnom porovnaní mierne zvýšil na 13,8 %**. Z osemnástich európskych krajín sa Slovensko umiestnilo na druhom mieste, hneď za Lotyšskom. Nepatrne sa zvýšilo aj zastúpenie v skupine etablovaných podnikateľov (podnikajúcich dlhšie ako 42 mesiacov) z 5,9 % na 6,5 %.

Prístup MSP k financovaniu (SAFE)

Európska komisia v spolupráci s Európskou centrálnou bankou sleduje vývoj v oblasti prístupu malých a stredných podnikov k financovaniu prostredníctvom spoločného prieskumu o prístupe k financovaniu podnikov (SAFE). S ročnou periodicitou sa prieskum realizuje nepretržite od roku 2013, pričom v roku 2020 zahŕňal 36 krajín: všetky členské krajiny EÚ-27 a pridružené krajiny. Aktuálny prieskum bol realizovaný v mesiacoch september až október 2020 na všetkých veľkostných kategóriách MSP. **Výsledky prieskumu zachytávajú názory MSP na základe ich skúseností počas obdobia šiestich mesiacov od apríla až do septembra 2020**. Zo Slovenska sa na prieskume zúčastnilo 416 malých a stredných podnikov.

V dôsledku pandémie vírusu COVID-19, malé a stredné podniky pocítili v roku 2020 prudké zhoršenie ekonomického prostredia. **Pokles tržieb zaznamenalo až 62,8 % z oslovených MSP** na Slovensku. Podiel MSP s poklesom tržieb sa medziročne zvýšil o 42,8 p. b. **Viac ako polovica MSP (57,2 %) zaznamenala pokles zisku po zdanení**, pričom ešte v roku 2019 to bolo len 28,8 % firiem. V období od apríla do septembra **poklesol počet zamestnancov u štvrtiny MSP (24,0 %)**, čo je dvakrát viac ako v predkrízovom roku 2019 (11,6 %). V prípade 18,0 % MSP sa zvýšil dlh v porovnaní s majetkom. Medziročne to predstavuje nárast o 4,3 p. b.

Graf 17 Najväčšie problémy MSP

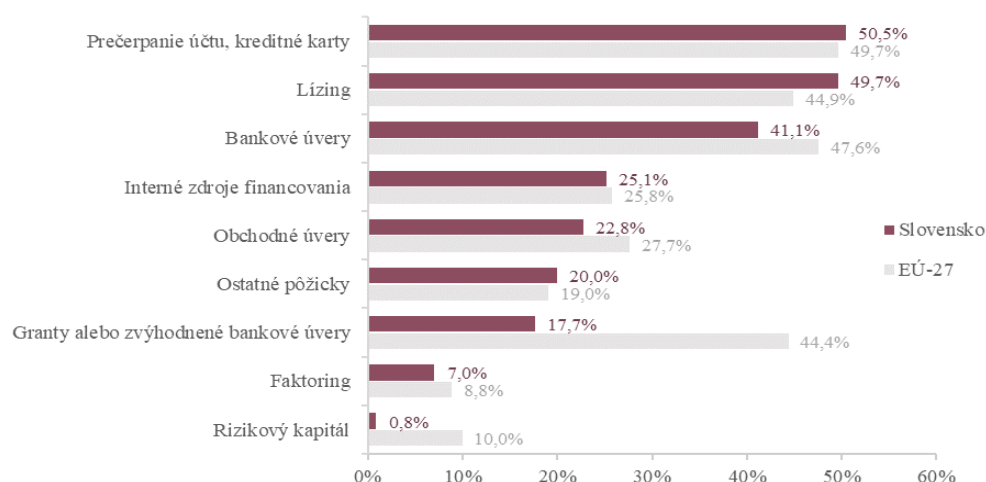
Zdroj: Survey on the Access to Finance of Enterprises (SAFE)

V roku 2020 sa zmenila aj štruktúra najväčších problémov, ktoré vnímajú MSP. V porovnaní s predkrízovým obdobím sa zvýšil **problém s nedostatkom zákazníkov (15,4 %)** a tiež kategória **iné (18,6 %)**, ktorá zahŕňa rôzne problémy súvisiace s pandemiou COVID-19. Jedna štvrtina (24,4 %) MSP na Slovensku pociťuje najvýznamnejší problém v **dostupnosti kvalifikovanej pracovnej sily a skúsených manažérov**. Koronakríza, paradoxne, prispela k výraznému poklesu tohto problému. Napriek tomu je nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a manažérov na Slovensku výraznejší ako v celej EÚ-27 (rozdiel 5,6 p. b.). Reguláciu vníma ako najväčší problém svojho podnikania 12,2 % MSP. Ďalších 11,4 % MSP pokladá za najvýznamnejší problém vysoké výrobné náklady a cenu práce.

Podľa výsledkov prieskumu je **prístup k financovaniu považovaný za najzávažnejší problém len v prípade 8,0 % MSP zo Slovenska**. Z pohľadu problémov, ktorým MSP

na Slovensku čelia, trápí dostupnosť financovania najmenej podnikateľov. Na úrovni EÚ-27 je prístup k financovaniu vnímaný o niečo citlivejšie, pričom za najväčší problém ho označuje 9,9 % oslovených podnikateľov. Z medziročného vývoja vyplýva len mierne zhoršenie dostupnosti financovania na Slovensku o 1,1 p. b. V EÚ-27 bolo zhoršenie výraznejšie - o 2,7 p. b. Malé a stredné podniky na Slovensku najintenzívnejšie využívajú alebo uvažujú nad využívaním financovania svojho podnikania tri základné zdroje. **Povolené prečerpanie bankového účtu alebo kreditnej karty** je najrelevantnejším zdrojom financovania pre 50,9 % MSP na Slovensku a 49,7 % MSP v krajinách EÚ-27. Medzi ďalšie vyhľadávané zdroje financovania na Slovensku patrí **lízing** (49,7 %) a **bankové úvery** (41,1 %). **MSP na Slovensku výraznejšie zaostávajú vo využívaní takých foriem financovania ako sú granty alebo rizikový kapitál.**

Graf 18 Relevantné zdroje financovania pre MSP na Slovensku a v EÚ

Zdroj: Survey on the Access to Finance of Enterprises (SAFE)

Z výsledkov prieskumu vyplýva, že **v období od apríla do septembra 2020 požiadalo o bankový úver 27,6 % MSP so sídlom na Slovensku** (v EÚ 34,6 %). **O bankový úver nepožiadalo z dôvodu možného odmietnutia 3,4 %** z oslovených MSP a ďalších 21,4 % firiem nežiadalo banku o poskytnutie bankového úveru z dôvodu dostatočných interných zdrojov.

Z celkového počtu malých a stredných podnikateľov zo Slovenska, ktorí od apríla do septembra 2020 žiadali banku o poskytnutie bankového úveru, bolo **60,7 % podnikateľov plne uspokojených**, čo je o 9,0 p. b. menej ako v celej EÚ-27. **Žiadosti o bankový úver boli zamietnuté v prípade 7,5 % MSP zo Slovenska.** Pre porovnanie, medzi členskými krajinami EÚ to bolo len 6,3 %. Bankový úver nebol schválený v požadovanej výške v prípade 15,1 % MSP a ďalších 10,6 % MSP stále čakalo na posúdenie svojej žiadosti. Z toho vyplýva, že z viacerých dôvodov **celkovo takmer jedna štvrtina (24,0 %) slovenských malých a stredných podnikov nedokázala získať bankový úver v požadovanej výške.** Na úrovni celej EÚ sa tento problém týkal každého štvrtého podnikateľa (20,3 %).

Graf 19 Účel použitia získaných zdrojov MSP na Slovensku a EÚ-27

Zdroj: Survey on the Access to Finance of Enterprises (SAFE)

Najviac oslovených MSP zo Slovenska (43,5 %) využilo získané finančné prostriedky ako prevádzkový kapitál, teda finančné prostriedky, ktoré je potrebné permanentne udržiavať v prevádzke, aby bola firma schopná zabezpečiť svoj výrobný a dodávateľský cyklus. Viac ako štvrtina podnikateľov (28,2 %) použila získané prostriedky na zabezpečenie investícií do nehnuteľností, strojov alebo zariadení. Na refinancovanie svojich záväzkov smerovali získané finančné prostriedky v prípade 20,2 % firiem. Aj vplyvom koronakrízy, menej podnikateľov (19,1 %) investovalo finančné zdroje do vývoja nových produktov alebo služieb. Len v prípade 11,2 % MSP smerovali prostriedky na vzdelávanie a nábor nových zamestnancov.

Z výsledkov prieskumu vyplýva, že **prepuknutie prvej vlny pandémie nemalo vážnejšie dopady v podobe oneskorenia platieb** v rámci dodávateľsko-odberateľských vzťahov. Problém s oneskorením platieb zo strany súkromných alebo verejných subjektov zaznamenala polovica MSP (50,8 %), čo je ešte nižšia hodnota ako v roku 2019 (54,2 %). Napriek tomu, ide o dlhodobý a závažný problém firiem na Slovensku, keďže približne každý piaty respondent (21,0 %) sa s uvedeným problémom stretáva pravidelne.

Prieskumy SBA realizované pred začiatkom koronakrízy

Slovak Business Agency realizovala začiatkom roka 2020, teda ešte v období pred prijatím opatrení Vlády SR proti šíreniu ochorenia COVID-19, sériu pravidelných kvantitatívnych prieskumov medzi MSP, ktoré boli zamerané na tri oblasti: 1) Názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku; 2) Postoje MSP k využívaniu podporných programov; 3) Monitoring uplatňovania princípov na podporu malého a stredného podnikania v členských krajinách únie, inak známy ako „Small Business Act for Europe“. Prieskumy boli realizované na reprezentatívnej vzorke 1 000 malých a stredných podnikateľov.

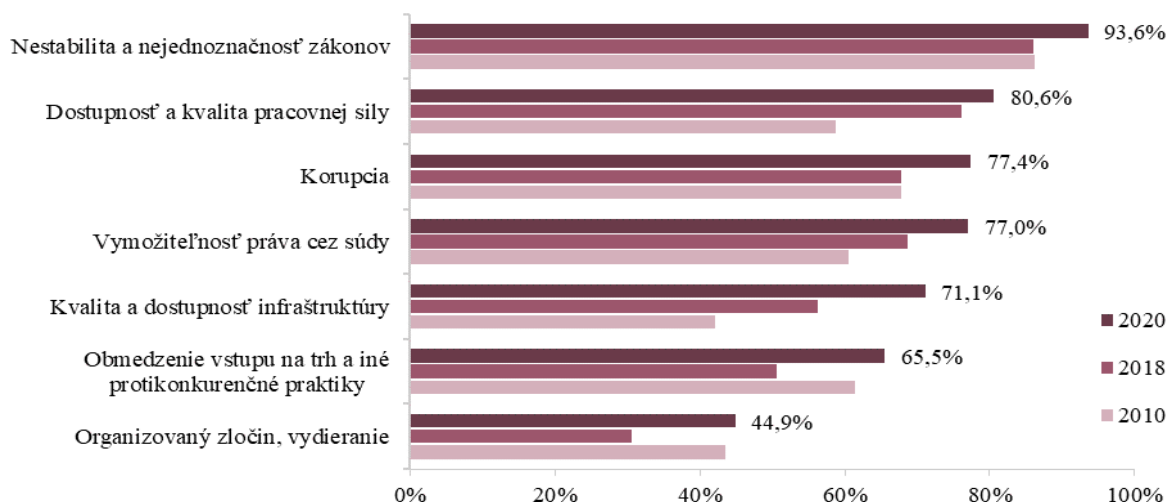
Názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku

Podľa indexu spokojnosti MSP sa kvalita podnikateľského prostredia na Slovensku od roku 2018 nezlepšila. Napriek viacerým „balíčkom“, ktoré boli v predchádzajúcich rokoch prijaté za účelom zlepšenia podmienok podnikania, bolo až **62,2 % malých a stredných podnikateľov nespokojných s podmienkami na začiatku roka 2020.**

Pre 93,6 % MSP je **najväčším problémom podnikania na Slovensku nestabilita a nejednoznačnosť zákonov.** Dynamicky však **narastá problém s dostupnosťou a kvalitou pracovnej sily.** Za prekážku v podnikaní ju v roku 2020 označilo až 80,6 % MSP. Koronakríza síce túto tendenciu dočasne zastavila, no vzhľadom na pretrvávajúcu absenciu zásadných reforiem vzdelávania a školstva, možno v strednodobom horizonte očakávať ďalšiu eskaláciu problému. Medzi významnejšie bariéry podnikateľa uviedli aj **korupciu (77,4 %) a vymožitelnosť práva súdnou cestou (77,0 %).** Čoraz **citlivejšie je vnímaná**

oblasť kvality a dostupnosti infraštruktúry, ktorú vníma ako prekážku vo svojom podnikaní 71,1 % oslovených MSP.

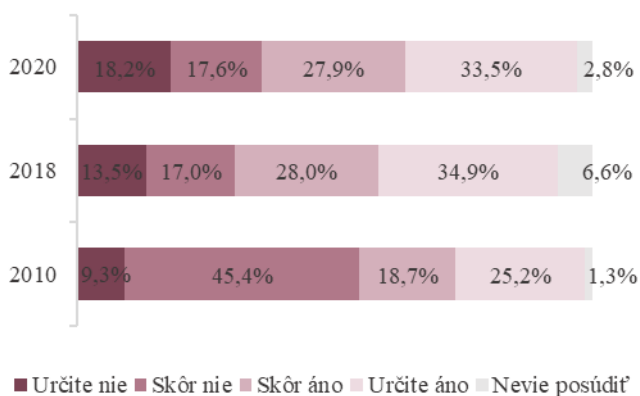
Graf 20 Prekážky pre fungovanie a ďalší rast podnikania na Slovensku, 2010-2020

Zdroj: SBA

Nestabilita a nejednoznačnosť zákonov sa v praxi prejavuje nasledovne. Viac ako jedna tretina (35,8 %) oslovených MSP si myslí, že v ich odvetví sa na Slovensku nedá podnikáť bez toho, aby nikdy neporušili žiaden zákon. S podnikaním bez porušovania zákonov majú problém najmä podnikatelia z odvetvia ubytovanie a stravovanie.

Graf 21 Dá sa podľa Vás vo Vašom odvetví podnikáť tak, aby ste nikdy neporušili žiadny zákon?

Zdroj: SBA

Medzi malými a strednými podnikateľmi panuje jasná nespokojnosť s viacerými zmenami zákonov ešte počas predkrízového obdobia. Zmeny zákonov boli podľa zástupcov podnikateľov často prijímané „neštandardným“ spôsobom bez posudzovania ich dopadov na podnikateľské prostredie. Nemožno sa preto čudovať, že **medzi najčastejšie dôvody nedodržiavania zákonov pri podnikaní zástupcovia MSP uviedli:** 1) nedostatočnú konzultáciu s podnikateľmi pri príprave a prijímaní zákonov (61,5 %); 2) časté zmeny zákonov, ktoré podnikatelia ani nestíhajú sledovať (59,8 %); 3) schvaľovanie zákonov bez posudzovania vplyvov na podnikateľské prostredie (57,5 %).

Bez ohľadu na pretrvávajúcu koronakrízu, na Slovensku sa opakovane stretávame s prijímaním nových legislatívnych predpisov, ktoré majú negatívny dopad na sektor malého a stredného podnikania. V roku 2019 malo na podnikanie MSP **najväčší negatívny dopad zvyšovanie minimálnej mzdy**, ktoré sa dotklo 56,6 % MSP. Zvyšovanie príplatkov za prácu cez víkendy, sviatky a v noci v rokoch 2018 a 2019 sa negatívne prejavilo v prípade 41,6 % oslovených MSP. Polovica podnikateľov reagovala na povinnosť zvyšovania týchto

príplatkov buď neposkytovaním služieb (28,4 %) alebo obmedzením výrobnéj prevádzky (22,4 %) v tieto dni. **37,7 % MSP pristúpilo k zvyšovaniu cien svojich produktov a služieb.**

Postoje MSP k využívaniu podporných programov

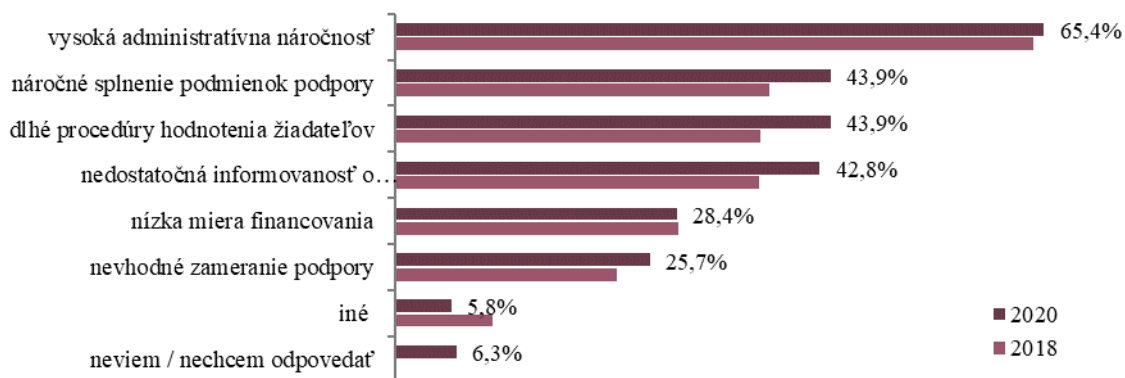
Dobre fungujúci systém podporných opatrení pre podnikateľov predstavuje významný ekonomický nástroj, ktorý prispieva k stabilizácii a ďalšiemu rozvoju podnikateľského sektora. Dôležitosť rýchlej a cielenej pomoci sa ešte viac zvýraznila po prepuknutí pandémie COVID-19. Podľa výsledkov prieskumu **Postoje MSP k využívaniu podporných programov, dostatok informácií o možnostiach využívania podporných programov určených pre malých a stredných podnikateľov v období pred pandemiou deklarovala viac ako jedna tretina podnikateľov (36,1 %).** Naopak, nedostatok informácií pociťovala viac ako polovica podnikateľov (58,0 %). Najhoršia situácia je v prípade mikropodnikov zamestnávajúcich menej ako 9 zamestnancov, kde takmer dve tretiny subjektov (62,4 %) nedisponovalo potrebnými informáciami.

Takmer **štvrtina respondentov (23,8 %) hodnotila možnosti malých a stredných podnikateľov využívať pre svoje podnikanie podporné nástroje poskytované zo strany verejného sektora kladne.** Medzi podnikateľmi však prevládalo negatívne vnímanie dostupnosti podpory (56,9 %). Administratívne a regulačné zaťaženie podnikania predstavuje významnú bariéru rozvoja sektora malých a stredných podnikov na Slovensku. Na tento problém poukázali aj výsledky prieskumu, podľa ktorých **takmer dve tretiny MSP preferovali nepriamu podporu formou zníženia administratívnej a regulačnej záťaže podnikania (61,3 %).** Nasledujú zjednodušenie zamestnávania v mikropodnikoch (42,9 %) a výraznejšia podpora prostredníctvom vzdelávania a poradenstva pre podnikateľov (29,6 %).

Z prieskumu vyplýva, že počas roka využil nejaký druh podpory (napr. dotáciu, pôžičku, záruku, EÚ fondy, poradenstvo, mentoring, informačné služby) **každý desiaty malý a stredný podnikateľ.** Neúspešných záujemcov o podporu bolo 14,1 %. Takmer polovica MSP (47,0 %) získala príspevok/grant zo zdrojov EÚ a viac ako jedna štvrtina (26,0 %) čerpala príspevok/dotáciu zo štátneho rozpočtu.

V oblasti dostupnosti verejnej podpory predstavovala najvýznamnejšiu prekážku **vysoká administratívna náročnosť (65,4 %).** Pomerne častým problémom je aj **náročné splnenie podmienok podpory, dlhé procedúry hodnotenia žiadateľov a nedostatočná informovanosť** o podmienkach podpory. Na rovnaké problémy podnikatelia poukazovali aj v prípade štátnej pomoci počas koronakrízy.

Graf 22 Vnímané prekážky v dostupnosti verejnej podpory pre MSP

Zdroj: SBA

Skúsenosti MSP s koronakrízou

Slovak Business Agency v spolupráci s partnermi realizovala dva kvantitatívne prieskumy zamerané na rôzne aspekty koronakrízy a MSP na Slovensku. **Počas prvej vlny bolo cieľom zistiť názory podnikateľov na opatrenia štátu zamerané na zmiernenie dopadov koronakrízy.** Prieskum sa realizoval v období od 15. do 22. mája 2020 na vzorke 1 043 respondentov.

Z pohľadu podnikateľov bola jasne **prezentovaná požiadavka na zjednodušenie podpory.** V prvých týždňoch a mesiacoch prvej vlny koronakrízy prevažovali medzi MSP negatívne názory a skúsenosti. **Väčšina (56,1 %) respondentov hodnotila možnosti a podmienky ekonomických opatrení na zmiernenie koronakrízy ako nedostatočné.** Kriticky vnímali prijaté opatrenia hlavne podnikatelia z odvetví, ktoré boli najvýraznejšie zasiahnuté protipandemickými opatreniami, ako: stravovanie (76,1 %), ubytovanie (69,2 %) a umenie, zábava a rekreácia (63,9 %), kam patria napr. športové činnosti či realizácia eventov. Oslovení podnikatelia, ktorí o štátnu pomoc požiadali, vnímali kriticky najmä zložitosť podporných opatrení a problematickú orientáciu v nich (22,9 %). Za problematické považovali aj nejednoznačné informácie o možnostiach využitia podpory (16,9 %).

Najčastejším dôvodom, prečo firmy počas prvej vlny koronakrízy nežiadali o podporu bolo nesplnenie požadovaných kritérií (40,0 %). Medzi ďalšie časté dôvody patrili nízka výška podpory v porovnaní s administratívou a potenciálnymi kontrolami či sankciami, ktoré podnikateľom hrozili (33,0 %) a neprehľadné a nejasné podmienky schválenia pomoci (25,2 %).

Graf 23 Navrhované zmeny v zavádzaných podporných opatreniach v prvej vlne koronakrízy

Zdroj: SBA

Zástupcovia MSP apelovali na potrebu prijatia viacerých zmien v systéme podpory. **Podnikatelia požadovali najmä zjednodušenie podmienok získania podpory (23,5 %), zjednodušenie žiadostí o získanie podpory (18,1 %) a zlepšenie informovanosti o možnostiach a spôsoboch čerpania podpory (15,2 %).** Viaceré nedostatky z počiatočnej fázy podpory sa podarilo zlepšiť, napríklad zvýšiť výšku pomoci, alebo zlepšiť informovanosť o možnostiach a spôsoboch čerpania pomoci.

Z pohľadu ďalších opatrení by podnikateľom pomohlo zníženie odvodov alebo predĺženie ich čiastočného odpustenia (22,4 %), zníženie administratívnej záťaže (12,3%) a zvýšenie dostupnosti bezúročných, resp. nízko úročených úverov (12,0 %).

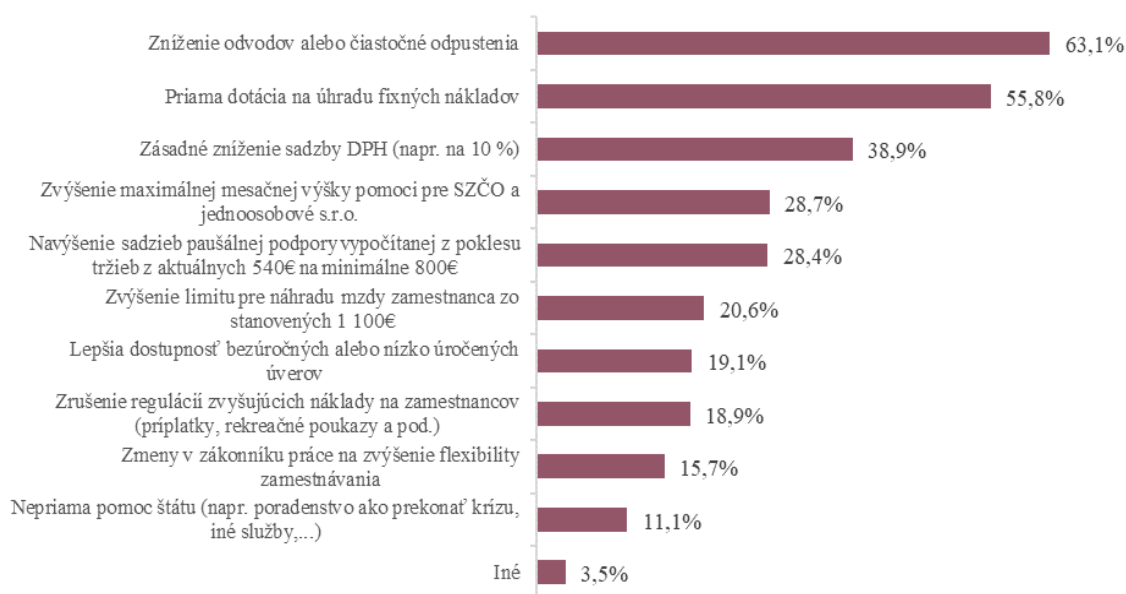
Počas druhej vlny pandémie bol **realizovaný kvantitatívny prieskum Názory podnikateľov na dopady druhej vlny koronakrízy.** Cieľom prieskumu bolo získať názory živnostníkov, malých a stredných podnikateľov vo vybraných odvetviach (ubytovacie služby, stravovacie služby, umenie, zábava, rekreácia, šport, vzdelávanie, maloobchod) na prijímané

opatrenia v súvislosti s nástupom druhej vlny pandémie na Slovensku a získať informácie o preferovaných podporných opatreniach. Zber dát prebiehal od 13. do 20. októbra 2020.

Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že **negatívne dopady protipandemických opatrení v súvislosti s druhou vlnou pandémie COVID-19 na Slovensku (ešte pred prijatím rozhodnutia o čiastočnom lockdowne Slovenska) pocíťovalo až 94,7 % oslovených firiem v najviac ohrozených odvetviach.** Väčšina podnikateľov a živnostníkov bola nútená zavádzať viacero opatrení s cieľom znížiť stratu. Najčastejším krokom MSP bolo **prispôsobovanie poskytovaných služieb novým potrebám trhu (41,8 %), alebo investovanie vlastných rezerv z minulosti na udržanie chodu firmy (41,6 %).** K dočasnému zatvoreniu prevádzky v tom čase pristúpilo 36,8 % podnikateľov. **Prepúšťanie zamestnancov plánovalo 22,5 % firiem.**

Podľa zástupcov MSP získaná pomoc od štátu nedokázala v dostatočnej miere kompenzovať výpadok tržieb a straty, s ktorými sa museli podnikatelia vysporiadať. Preto už na začiatku druhej vlny pandémie na Slovensku požadovali prijatie ďalších podporných opatrení. **Medzi tri najžiadanejšie opatrenia podnikatelia zaradili:** zníženie odvodov alebo ich čiastočné odpustenie, priamu dotáciu na úhradu fixných nákladov a zníženie sadzby DPH.

Graf 24 Navrhované opatrenia MSP pre podporu podnikania počas druhej vlny pandémie

Zdroj: SBA

Záver

Rok 2020 bol výnimočný z pohľadu vývoja exogénnych činiteľov, ktoré zasiahli nielen do vývoja globálnej, ale aj slovenskej ekonomiky. Pandémia COVID-19 bola bezvýhradne ústredným faktorom ekonomického prostredia v roku 2020, pre ktorý bol príznačný nielen významný prepád výkonnosti hospodárstva. Pandémia sa do značnej miery spájala aj s relatívne vysokou mierou neistoty a rizikom, ktoré primárne vychádzalo z vývoja epidemiologickej situácie, ktorá ovplyvňovala aj ekonomickú aktivitu podnikateľských subjektov.

Malé a stredné podniky sa považujú za významnú hnaciu silu hospodárstva najmä z dôvodu, že sa významným spôsobom podieľajú na vytváraní pracovných miest, tvorbe pridanej hodnoty a prispievajú tak k ekonomickému rastu. V roku 2020 dosiahol podiel MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike 74,2 % a 59,1 % na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR. Zároveň došlo k miernemu zníženiu podielu MSP – právnických osôb na vytvorenej pridanej hodnote v nefinančnom podnikovom sektore na 53,6 %. Najvýznamnejším sektorom z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP zostáva priemysel.

Výkonnosť slovenského hospodárstva sa vplyvom pandémie po rokoch nepretržitého rastu prepadla. Zaznamenaný prepád bol najprudší v druhom štvrtroku 2020, v ktorom bol evidovaný pokles o takmer 11 %. V druhej polovici roka dokázala slovenská ekonomika zmierniť tempo svojho poklesu. Prepád HDP v druhom polroku bol podstatne nižší (v štvrtom kvartáli predstavoval - 2,1 %). Pokles ekonomickej aktivity nenastal len na Slovensku, ale bol príznačný aj pre ďalšie krajiny. V Európskej únii ako celku sa znížila výkonnosť ekonomiky o 6,1 %, hlavne vplyvom prepádu významných ekonomík EÚ.

Dopady nového typu koronavírusu sa premietli aj do ekonomickej výkonnosti sektora malých a stredných podnikov. Nepriaznivá ekonomická situácia sa dotkla všetkých sledovaných ekonomických ukazovateľov MSP. Tvorba pridanej hodnoty MSP – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní znížila o 3,8 %. Napriek tomu, že boli evidované negatívne výsledky vo všetkých veľkostných kategóriách, najvýraznejší prepád tvorby pridanej hodnoty zaznamenali malé podniky. Nižšiu úroveň ekonomickej výkonnosti slovenského sektora MSP potvrdila aj produktivita práce, ktorá bola viac ako dvojnásobne nižšia v porovnaní s krajinami EÚ 27.

Znížila sa aj hrubá produkcia MSP – právnických osôb (medziročne o 4,8 %). Tvorba hrubého fixného kapitálu MSP poklesla o 13,6 % a zisk pred zdanením MSP – právnických osôb sa medziročne znížil o 11,8 %. Aj objem vývozu MSP zaznamenal medziročný pokles, najmä vplyvom prerušených väzieb v dodávateľsko-odberateľských reťazcoch proexportne orientovaných malých a stredných podnikov (predovšetkým počas prvej vlny pandémie). Dosiahnutý pokles vývozu predstavoval 3,1 %. Vzhľadom na to, že pokles objemu vývozu veľkých podnikov bol výraznejší, došlo k medziročnému zvýšeniu podielu MSP na celkovom vývoze krajiny (o 1,5 p. b., resp. na 29,3 %). Z hľadiska teritoriálnej štruktúry MSP zostáva naďalej kľúčovým trh EÚ (88,3 % z celkového vývozu MSP). Len 11,7 % z celkového vývozu MSP smerovalo do krajín mimo EÚ, čo poukazuje na pretrvávajúcu potrebu výraznejšej podpory malých a stredných podnikov v danej oblasti.

Význam malých a stredných podnikov možno sledovať aj v štruktúre ekonomicky aktívnych podnikateľských subjektov. Podobne ako v predchádzajúcom roku, aj v roku 2020 dosiahli MSP 99,9 % podiel na celkovej počte ekonomicky aktívnych podnikateľských subjektov.

Pandémia sa však prejavila na pozastavení rastového trendu početnosti aktívnych podnikateľských subjektov. V roku 2020 sa znížil počet aktívnych FO – podnikateľov

o 2,9 %. Za poklesom stojí najmä nižší počet živnostníkov, ako najvýznamnejšej právnej formy FO – podnikateľov. Jedným z dôvodov bola aj situácia spojená s koronakrízou.

Pandémia sa rovnako podpísala v roku 2020 aj pod zníženie počtu nových podnikateľských subjektov. Podľa údajov došlo k zníženiu počtu vzniknutých MSP o 2 %, resp. o 1 709 podnikateľských subjektov. Záujem o vstup do podnikania na druhej strane vzrástol medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi a u osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach. Situácia spojená s COVID-19 a v tejto súvislosti prijímané opatrenia, ktoré súviseli aj s obmedzením podnikateľskej aktivity, v monitorovanom roku paradoxne neviedli k nárastu počtu zaniknutých subjektov. Naopak, počet zánikov sa znížil o 15,1 %, na celkový počet 47 648 zaniknutých podnikateľských subjektov. Za nižším počtom zánikov stoja aj prijaté podporné korona opatrenia, ktorých čerpanie bolo podmienené udržaním podnikateľskej činnosti. Zániky podnikov – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní výraznejšie nezmenili. Rizikom v tejto oblasti teda zostáva skutočnosť, že predmetné opatrenia, ktoré sú naviazané, resp. podmienené udržaním podnikateľskej činnosti môžu viesť aj k umelému predĺženiu podnikateľskej aktivity takých subjektov, ktoré by za iných okolností zanikli (tzv. „zombie firiem“). V súvislosti s touto problematikou sa spomína aj nižšia produktivita. Zániky sa preto môžu prejavovať až po určitej dobe (napr. po ukončení trvania spomínaných opatrení, resp. po skončení čerpania predmetných podporných nástrojov).

Slovensko sa vo všeobecnosti zaraďuje medzi krajiny s vysokým podielom vzniknutých a zaniknutých subjektov, ktorý vypovedá o relatívne vysokej dynamike podnikania na Slovensku.

V sledovanom roku 2020 bola z pohľadu veku viac ako polovica fyzických osôb podnikateľov vo veku od 40 do 49 rokov. V rámci vývoja rodovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov nedošlo k výraznejšej zmene. Zastúpenie žien – podnikateľiek zostalo na úrovni 28,2 %. Dosiahnutý podiel je identický s výsledkami z roku 2019.

Z pozície malých a stredných podnikov, ako významných prispievateľov k vytváraniu pracovných miest, k tvorbe pridanej hodnoty a prispievateľov k ekonomickému rastu a rozvoju regiónov, je nevyhnutné, aby sa kontinuálne pokračovalo v procese zlepšovania podnikateľského prostredia, a to najmä vo väzbe na potreby a požiadavky MSP. Desať najdôležitejších zákonov, ktoré by mali MSP pravidelne sledovať nakoľko sa ich úzko dotýkajú bolo v uplynulom roku menených celkovo 42-krát (počet zmien s účinnosťou v roku 2020), resp. 44-krát (počet zmien schválených v NR SR v roku 2020 s účinnosťou v roku 2020 a neskôr). Je však potrebné zdôrazniť, že množstvo z prijímaných zmien bolo v roku 2020 nevyhnutných pre zmiernenie negatívnych dopadov súvisiacich s pandémiou COVID-19. V roku 2020 boli prijaté (a účinné) viaceré dôležité právne predpisy, ktoré reagovali na riešenie mimoriadnej situácie, ktorá na území Slovenskej republiky vznikla z dôvodu vypuknutia pandémie ochorenia COVID-19 v hospodárskej, sociálnej či ekonomickej oblasti. Právne predpisy boli zamerané predovšetkým na zníženie a minimalizáciu negatívnych dopadov pandémie. Medzi najdôležitejšie z nich možno označiť nadobudnutie účinnosti zákona č. 198/2020 Z. z. – „Lex korona“. Do znenia zákona bol premietnutý balík 115-tich opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia a zníženie administratívneho zaťaženia v modernej histórii Slovenska a väčšina opatrení bola premietnutá do znenia konkrétnych zákonov. Medzi ďalšie z nich možno označiť: zavedenie ochrany nájomcov a dočasnej ochrany podnikateľov; ustanovenie finančnej pomoci na zabezpečenie likvidity MSP; úprava poskytovania dotácií na nájomné; poskytovanie dotácií na podporu malého a stredného podnikania; pozastavenie živnosti aj na menej ako 6 mesiacov; úprava tzv. „home-office“; ako aj ďalšie ustanovenia mimoriadnych opatrení v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 vo finančnej oblasti a iné. Navyše boli

za účelom podpory podnikateľského prostredia prijaté aj iné, čiastkové opatrenia, ktoré uvádzame v časti *Prehľad najpodstatnejších legislatívnych zmien v roku 2020*.

Podpora podnikania je pre sektor malých a stredných podnikov významným nástrojom smerujúcim k stabilizácii, ako aj rozvoju podnikateľského sektora. Prijaté podporné opatrenia pre podnikateľský sektor mali na Slovensku pozitívny vplyv na dostupnosť financií. Podnikom v zmysle pretrvávajúcej pandémie v roku 2020 pomohli okrem iného odklady splátok aj pokračujúce garančné schémy zo strany štátu. Finančné nástroje zohrali významnú úlohu pri riešení výpadku likvidity podnikov v dôsledku poklesu tržieb. Úvery so štátnou garanciou pomohli najmä malým a stredným podnikom. Celkový objem podpory MSP bol v roku 2020 v súvislosti s pandemiou COVID-19 mnohonásobne vyšší, ako tomu bolo v predchádzajúcich rokoch. Z hľadiska štruktúry foriem financovania bežnej podpory (mimo tzv. COVID podpory) dominovala priama forma podpory, ktorá dosiahla 79,1 % na celkovej podpore MSP (mierny medziročný nárast nepriamej formy podpory). Nepriama forma podpory v prípade bežnej podpory dosiahla 20,9 %. Celkové reálne čerpanie bežnej podpory bolo v medziročnom porovnaní nižšie. Hlavným dôvodom bola skutočnosť, že vyčlenené finančné prostriedky na plánované aktivity v bežnom roku boli sčasti presunuté (a/alebo aj navýšené) a naakumulované do nástrojov a opatrení so zámerom zmiernenia negatívnych dopadov pandémie COVID-19. Najvýznamnejší podiel na podpore MSP z hľadiska jednotlivých kategórií bežnej podpory, mala kategória dotácie, NFP, granty (42,9 % na celkovej podpore poskytnutej MSP) a kategória úvery alebo pôžičky (30,2 %). V súvislosti s vyhodnotením COVID podpory, ktorá bola v roku 2020 poskytnutá sektoru MSP je možné konštatovať, že prevládala finančná, resp. priama podpora. Medzi najvýznamnejších poskytovateľov COVID podpory patrili MPSVR SR, MH SR a SIH.

Dôležitým ukazovateľom je kontinuálne zlepšovanie prístupu MSP k zdrojom financovania. Napriek tomu, MSP zo Slovenska aj naďalej zaostávajú za krajinami EÚ vo využívaní grantov alebo rizikového kapitálu.

V priebehu roka 2020 Slovak Business Agency monitorovala stav a vývoj podnikateľského prostredia, pričom výsledky svojich zistení uverejnila v množstve analytických výstupov, ktoré sa svojou podstatou dotýkali špecifických otázok podnikateľov. Zverejnené analytické dokumenty majú za úlohu okrem mapovania stavu a trendov v rámci jednotlivého zamerania, identifikovať a pomenovať aktuálne problémy v skúmanej oblasti viažucej sa na sektor MSP. V každej z realizovaných analýz, ako aj realizovaných prieskumov sú vyjadrené postrehy a odporúčania, ktoré by vo svojej podstate mali prispieť k prehĺbeniu poznania a možnosti rozvoja, ako aj k zlepšeniu podmienok podnikania malých a stredných podnikov.

Z realizovaných analýz a prieskumov možno identifikovať ďalšie problematické oblasti, ktorým malé a stredné podniky čelili v monitorovacom období. Ide najmä o pokračujúci trend nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily a skúsených manažérov. Koronakríza síce zmiernila tento problém, ale napriek tomu je nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily na Slovensku výraznejší ako v celej EÚ-27. Medzi dlhodobovo vnímané úskalia MSP možno zaradiť nespokojnosť s podmienkami pre podnikanie na Slovensku, najmä v oblasti regulácie pracovno-právnych vzťahov a častej zmeny v legislatíve.

Z prieskumov vyplýva aj skutočnosť, že na Slovensku má s problémom omeškania platieb skúsenosť niečo viac ako polovica oslovených MSP (50,2 %). Omeškanie splatnosti faktúr má v mnohých prípadoch negatívny dopad na rôzne oblasti podnikania MSP. Na Slovensku sa táto skutočnosť najviac prejavuje v sekundárnej platobnej neschopnosti. Omeškanie platieb tiež negatívne ovplyvňuje plánované investície a nábor nových zamestnancov. Uvedené problematické oblasti môžu byť potenciálne významným prvkom ovplyvňujúcim

konkurencieschopnosť a rozvoj sektora malých a stredných podnikov do budúcnosti. Čoraz citlivejšie je vnímaná aj oblasť kvality a dostupnosti infraštruktúry.

Záver z prieskumov odhalili v súvislosti s pandémiou aj isté špecifiká. Ide najmä o prudké zhoršenie ekonomického prostredia a s tým súvisiaceho poklesu tržieb MSP, poklesu zisku po zdanení, ako aj poklesu počtu zamestnancov. Podľa výsledkov sa zmenila aj štruktúra najväčších problémov, ktoré v roku 2020 zahŕňali rôzne problémy súvisiace s COVID-19. Okrem toho, podľa prieskumu celkovo takmer jedna štvrtina slovenských MSP (24,0 %) nedokázala získať bankový úver v požadovanej výške, pričom na úrovni celej EÚ sa tento problém týkal 20,3 % MSP.

Realizované vybrané prieskumy, ktoré boli zamerané na rôzne aspekty koronakrízy vo vzťahu k MSP na Slovensku poukázali, že začiatkom prvej vlny pandémie väčšina respondentov (spomedzi MSP) hodnotila možnosti a podmienky ekonomických opatrení na zmiernenie koronakrízy ako nedostatočné. Ukázalo sa, že hlavným dôvodom prečo firmy počas prvej vlny koronakrízy nežiadali o podporu bolo nesplnenie požadovaných kritérií. Medzi ďalšie časté dôvody patrila nízka výška podpory v porovnaní s administratívou či kontrolami alebo sankciami, ktoré podnikateľom hrozili. V tomto období podnikatelia žiadali najmä zjednodušenie podmienok získania podpory. Taktiež požadovali aj zlepšenie informovanosti o možnostiach a spôsoboch čerpania podpory.

Počas druhej vlny pandémie bol realizovaný ďalší prieskum, ktorého cieľom bolo získať názory živnostníkov, malých a stredných podnikateľov vo vybraných odvetviach na prijímané opatrenia v súvislosti s nástupom druhej vlny pandémie. Z výsledkov vyplynulo, že negatívne dopady protipandemických opatrení v súvislosti s už spomínanou druhou vlnou pandémie COVID-19 (ešte pred prijatím rozhodnutia o čiastočnom lockdowne na Slovensku), pociťovalo až 94,7 % oslovených firiem v najviac ohrozených odvetviach. Väčšina oslovených podnikateľov a živnostníkov zavádzala viacero opatrení so zámerom zníženia straty. Najčastejším krokom MSP bolo prispôbovanie poskytovaných služieb novým potrebám trhu alebo použitie vlastných rezerv z minulosti na udržanie chodu firmy. Podľa zástupcov MSP, získaná pomoc v tom čase nedokázala v dostatočnej miere kompenzovať výpadok tržieb a straty, s ktorými sa museli podnikatelia vysporiadať. Na začiatku druhej vlny preto požadovali prijatie ďalších podporných opatrení. Medzi tri najžiadanejšie (v tom období) podnikatelia zaradili: zníženie odvodov alebo ich čiastočné odpustenie, priamu dotáciu na úhradu fixných nákladov a zníženie sadzby DPH.

Z výsledkov prieskumu GEM v roku 2020 vyplýva pretrvávajúce relatívne vysoké sebavedomie dospeléj populácie v podnikaní na Slovensku. Vysoké sebavedomie Slovákov sa odzrkadľuje najmä na vnímaní svojich vedomostí a zručností, ktoré sú potrebné pre začatie podnikania. Na druhej strane však rastúce sebavedomie Slovákov v podnikaní brzdia obavy z možného zlyhania. Podiel obyvateľov, ktorí vyjadrili obavy zo zlyhania svojho podnikania sa medziročne zvýšil o 5,0 p. b. na aktuálnych 48,7 %. Dobré príležitosti na podnikanie vo svojom okolí vníma 40,9 % Slovákov. V porovnaní s rokom 2019 sa ich podiel zvýšil o 3,7 percentuálnych bodov. Vnímanie úspešných podnikateľov a s tým spojený spoločenský status sa takmer nemení. Aj vplyvom prepuknutia nového typu koronavírusu sa znížil podiel respondentov, ktorí sa pokúsili začať podnikat' (o 1,8 p. b., resp. na 16,9 %). Nárast podielu Slovákov, ktorí vidia dobré príležitosti na podnikanie a pokles začínajúcich podnikateľov môžu naznačovať odloženie zámeru začať podnikat', čo prináša istú nádej na rýchlejšie zotavenie podnikateľského sektora v období po prekonaní pandémie. Podiel dospeléj populácie, ktorá má záujem v najbližších troch rokoch začať podnikat' sa medziročne nezmenil (13,8 %). Na druhej strane v rámci ukazovateľa počiatočnej podnikateľskej aktivity (TEA), vyjadrení ako percento dospeléj populácie, ktorí sú buď rodiaci podnikatelia alebo vlastníci – manažéri nových firiem, sa v medziročnom porovnaní mierne zvýšil. Nepatrne sa

zvýšilo aj zastúpenie v skupine etablovaných podnikateľov (podnikajúcich dlhšie ako 42 mesiacov) z 5,9 % na 6,5 %.

V *Správe o stave MSP* prezentujeme aj výsledky snahy o zlepšenie podmienok podnikania na Slovensku, ku ktorej už piatym kalendárnym rokom prispieva Centrum lepšej regulácie. Z pozície člena Stálej pracovnej komisie na posudzovanie vybraných vplyvov pri legislatívnej rade vlády SR a vyplývajúcich úloh z členstva, CLR registrovalo 101 predložených unikátnych návrhov regulácie s vplyvom na podnikateľské prostredie. Aj v roku 2020 pretrvával trend nedostatočnej kvantifikácie nákladov/úspor regulácie zo strany predkladateľov, pričom len v 23 materiáloch boli vyčíslené náklady na reguláciu z už vyššie uvedeného počtu - 101 predložených materiálov s vplyvom na podnikateľské prostredie. CLR vidí priestor v nasledovných oblastiach, ktoré by viedli k zníženiu regulačnej záťaže: pracovné právo a zamestnávanie, dane a účtovníctvo, obchodné právo, nadmerná byrokracia, neúmerná finančná záťaž a právna neistota. V *Správe o stave MSP* sa venuje aj konkrétnym opatreniam, resp. návrhom. Priestor na prezentáciu návrhov na zlepšenie podnikateľského prostredia dostali v *Správe* aj iné organizácie, ktoré navrhujú odstrániť množstvo jednotlivých partiálnych nedostatkov, ktoré sa ukrývajú v právnych predpisoch.

Z pozície MSP, ako jedného z kľúčových aktérov v národnom hospodárstve, ktorí sa podieľajú na tvorbe zamestnanosti, pridanej hodnoty a raste, je žiaduce aby dochádzalo ku kontinuálnemu sektorovému rozvoju. Vo všeobecnosti sú malé a stredné podniky citlivejšie na časté legislatívne zmeny v porovnaní s veľkými podnikmi. Pre potreby zabezpečenia rozvoja podnikania MSP je preto nevyhnutné, aby na Slovensku naďalej dochádzalo k zlepšovaniu podmienok podnikania vrátane presadzovania legislatívnych návrhov z oblasti MSP, zvyšovania transparentnosti, najmä v procese verejného obstarávania a prijímania ďalších opatrení smerujúcich k znižovaniu administratívnej a regulačnej záťaže.

V zmysle výhľadov v oblasti výkonnosti slovenského hospodárstva na rok 2021 sa predpokladá, že hospodárstvo Slovenska bude ovplyvňované najmä prípadnými dopadmi tretej vlny pandémie. Impulzom pre ekonomiku by mal byť očakávaný rast ekonomiky u našich hlavných obchodných partnerov. Ďalej sa očakáva, že hospodársky rast SR bude podporovaný rastom domáceho dopytu, najmä vďaka odloženej spotrebe domácností. Na druhej strane oživenie môže byť tlmené problémami s nedostatkom a cenami vstupov, ktoré môžu brzdiť priemysel a exportnú výkonnosť. Rovnako sa očakáva, že súkromné investície budú utlmené aj v najbližšom období. Ekonomické oživenie bude do značnej miery závisieť aj od vývoja epidemiologickej situácie, ale aj od miery zaočkovanosti populácie, resp. od toho, či sa podarí splniť vládny cieľ zaočkovať 60 % populácie do konca tretieho štvrťroka 2021. V prípade jeho nenaplnenia by sa mohlo oddialiť dobíhanie predkrízovej úrovne výkonnosti slovenskej ekonomiky.

Vo všeobecnosti pandémie nepostihuje ekonomickú aktivitu v jednotlivých odvetviach rovnako. Ukazuje sa tiež, že technologická pripravenosť krajiny a s ňou spojená digitálna transformácia môže byť v tomto ohľade kľúčovou v najbližšom období. V rámci EŠIF sa v roku 2020 oficiálne skončilo 3. programové obdobie. Nevyčerpané prostriedky európskych štrukturálnych fondov predstavujú významný impulz k podpore investičnej aktivity. V strednodobom horizonte bude kľúčové aj využitie prostriedkov z Plánu obnovy.

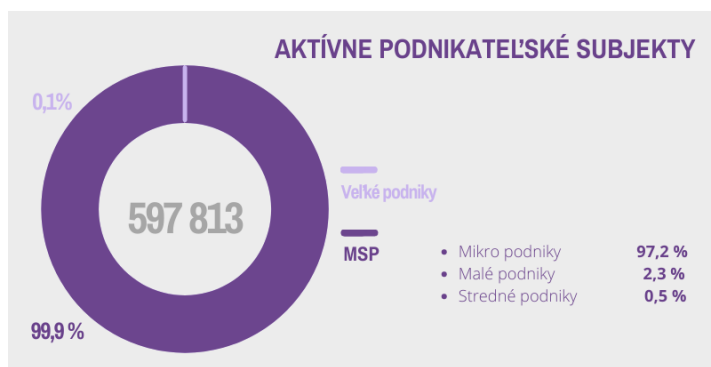
Aj v súlade s vyššie uvedenými skutočnosťami je potrebné pokračovať v zmysle potrieb malých a stredných podnikov v zefektívňovaní podpory MSP. Pri naplňaní cieľov v rozvoji podnikania vzniká potreba kontinuálne pokračovať v systematickej spolupráci a v zohľadňovaní návrhov a odporúčaní jednotlivých subjektov vo vzťahu k zlepšovaniu podmienok podnikania pre MSP.

Príloha

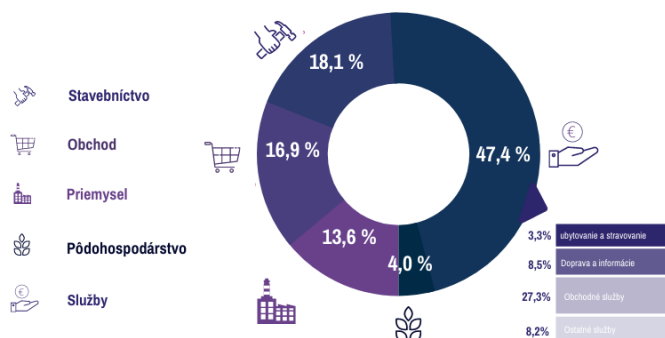
Infografika

SPRÁVA O STAVE MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA V SR

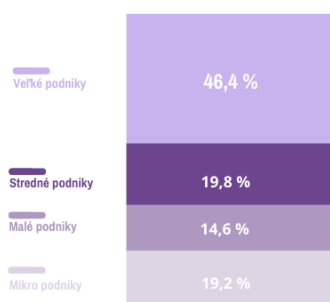
2020
SLOVAK BUSINESS AGENCY

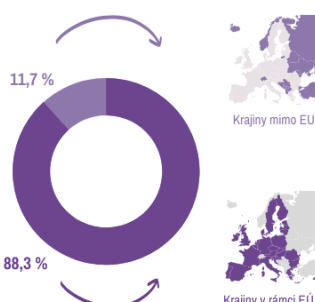
ODVETVOVÁ ŠTRUKTÚRA MSP

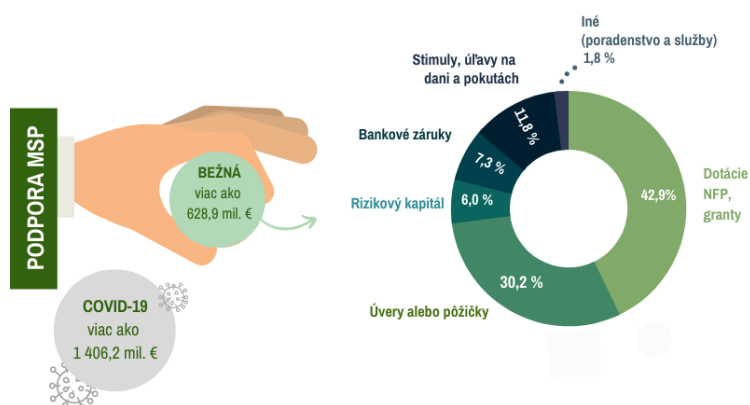

PODIEL MSP NA CELKOVEJ PRIDANEJ HODNOTE

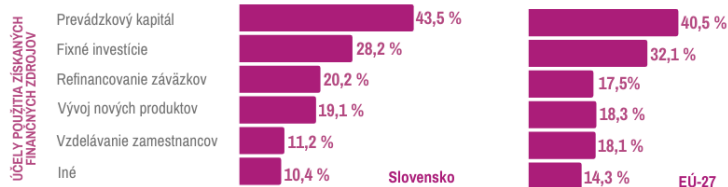
TERITORIÁLNA ŠTRUKTÚRA VÝVOZU MSP

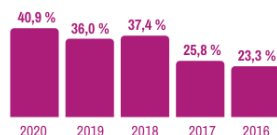
ZHRNUTIE ZÁVEROV Z VYBRANÝCH REALIZOVANÝCH PRIESKUMOV

Pristup MSP k financovaniu (SAFE)

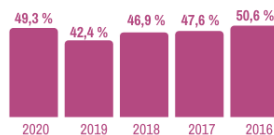

Globálny monitor podnikania (GEM) - Postoje obyvateľov k podnikaniu (možnosť viacerých odpovedí; % súhlasných odpovedí)

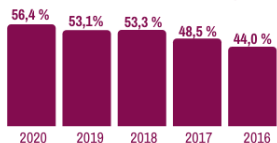
V mojom okolí sú dobré príležitosti na podnikanie

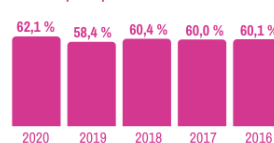
Podnikanie je považované za vhodnú voľbu kariéry

Mám vedomosti a zručnosti na začatie podnikania

Úspešní podnikatelia sú uznávaní

REGULÁCIA PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

Zdroj: Centrum lepšej regulácie, lepsiezakony.sk